

OPŠTINA NOVI GRAD

Revidirana strategija razvoja Opštine Novi Grad za period 2023. – 2026. godine

-Prijedlog-

-Decmbar 2022-

Opštinski razvojni tim		
Redni broj	Ime i prezime	Funkcija/organizaciona jedinica/preduzeće/ustanova/udruženje
1.	Vesna Đukanović	Koordinator, Odsjek za upravljanje razvojem
2.	Miroslava Pašić	Koordinator sektorske grupe za ekonomski razvoj, Odjeljenje za privredu i poljoprivredu
3.	Jovana Vojnović/ Mladen Janjetović	Koordinator sektorske grupe za društveni razvoj, Odjeljenje za društvene djelatnosti
4.	Aleksandra Đurić	Koordinator sektorske grupe za zaštitu životne sredine, Odjeljenje za prostorno uređenje i stambeno-komunalne poslove
5.	Dalibor Ličina	Član, Odjeljenje za budžet i finansije
6.	Vanja Vujanović-Bojić	Član, Kabinet načelnika
7.	Mario Crnković	Član, udruženje Green team
8.	Jovana Drljača	Član, odbornica u SO-e Novi Grad
9.	Damir Šević	Član, odbornik u SO-e Novi Grad
10.	Andrea Krpić Vujanović	Član, „New Sanatron“, doo
11.	Darko Vujanović	Član, PZ „Agronova“
12.	Mira Lazić	Član, „Sana Elvis“, doo
13.	Igor Cvetojević	Član, „Elektrospin“, doo

Sektorska grupa za ekonomski razvoj		
Redni broj	Ime i prezime	Funkcija/organizaciona jedinica/preduzeće/ustanova/udruženje
1.	Miroslava Pašić	Koordinator sektorske grupe za ekonomski razvoj, Odjeljenje za privredu i poljoprivredu
2.	Danica Labus	Član, Zavod za zapošljavanje RS-Biro Novi Grad
3.	Dragana Graonić	Član, JU SŠC "Đuro Radmanović"
4.	Damir Šević	Član, odbornik u SO-e Novi Grad
5.	Nebojša Todić	Član, JU „Turistička organizacija opštine Novi Grad“
6.	Siniša Slijepac	Član, Udruženje „Klaster Una-Sana“
7.	Andrea Krpić Vujanović	Član, „New Sanatron“, doo
8.	Mira Lazić	Član, „Sana Elvis“, doo
9.	Nada Nešković-Rajilić	Član, PZ „Agrojapra“
10.	Igor Cvetojević	Član, „Elektrospin“, doo
11.	Zdravka Šljokavica	Član, „Zomiks inženjering“, doo
12.	Marija Gvozden	Član, kuća za odmor „Lazina carevina“
13.	Darko Vujanović	Član, PZ „Agronova“
14.	Jovan Radišić	Član, s.p.„Maja“

Sektorska grupa za društveni razvoj		
Redni broj	Ime i prezime	Funkcija/organizaciona jedinica/preduzeće/ustanova/udruženje
1.	Jovana Vojnović/ Mladen Janjetović	Koordinator sektorske grupe za društveni razvoj, Odjeljenje za društvene djelatnosti
2.	Dražan Babić	Član, JU „Kulturno-obrazovni centar“ Novi Grad
3.	Milan Marinčić/ Radmila Japundža	Član, JUDječiji vrtić „Pčelica Maja“ Novi Grad
4.	Milana Todić	Član, JU OŠ „Sveti Sava“ Novi Grad
5.	Tatjana Vujanović	Član, JU OŠ „Vuk Karadžić“ Novi Grad
6.	Vladana Dakić	Član, JZU „Dom zdravlja“ Novi Grad
7.	Daniela Gojić	Član, JU „Centar za socijalni rad“ Novi Grad
8.	Jovana Drljača	Član, odbornica u SO-e Novi Grad
9.	Vladimir Mirić	Član, Udruženje djece i omladine sa posebnim potrebama i njihovih roditelja „ISKRA“
10.	Dejan Blagojević	Član, OK „Smeč“ Novi Grad
11.	Andrea Krpić Vujanović	Član, „New Sanatron“, doo
12.	Mira Lazić	Član, „Sana Elvis“, doo
13.	Darko Vujanović	Član, PZ „Agronova“
14.	Igor Cvetojević	Član, „Elektrospin“, doo

Sektorska grupa za zaštitu životne sredine		
Redni broj	Ime i prezime	Funkcija/organizaciona jedinica/preduzeće/ustanova/udruženje
1.	Aleksandra Đurić	Koordinator sektorske grupe za zaštitu životne sredine, Odjeljenje za prostorno uređenje i stambeno-komunalne poslove
2.	Danka Bundalo-Trninić	Član, Odsjek za inspekcijske poslove i komunalnu policiju
3.	Ratko Pavić/Mirko Lukić	Član, Odsjek za civilnu zaštitu/Samostalni stručni saradnik za poslove civilne zaštite u Odjeljenju za opštu upravu
4.	Mario Crnković	Član, udruženje Green team
5.	Danko Vojnović/ Zoran Mijatović	Član, KP „Komus“
6.	Milan Drljača	Član, KP „Vodovod i kanalizacija“
7.	Vujadin Pilipović	Član, Park prirode „Una“
8.	Milan Vuković	Član, JPŠ „Šume Republike Srpske“, ŠG Prijedor-ŠU Novi Grad
9.	Zoran Mijatović/ Jovana Vojnović	Član, savjetnik Načelnika opštine za razvojne projekte/ stručni savjetnik za privredu i razvojne projekte
10.	Andrea Krpić Vujanović	Član, „New Sanatron“, doo
11.	Mira Lazić	Član, „Sana Elvis“, doo
12.	Darko Vujanović	Član, PZ „Agronova“
13.	Igor Cvetojević	Član, „Elektrospin“, doo

SADRŽAJ:

1. Uvod	4
1.1. Pristup izradi Revidirane strategije razvoja	5
2. Strateška platforma.....	9
2.1. Situaciona analiza	9
a) Geografski položaj, klimatske i prirodne karakteristike	9
b) Kratak istorijski pregled.....	10
c) Demografske karakteristike	11
d) Pregled stanja i kretanja u lokalnoj ekonomiji	15
e) Pregled stanja i kretanja na tržištu rada.....	32
f) Pregled stanja i kretanja u oblasti društvenog razvoja	34
g) Stanje javne infrastrukture i komunalnih usluga.....	52
h) Zaštita životne sredine i zaštita od rizika prirodnih nepogoda i katastrofa	55
i) Stanje prostorno-planske dokumentacije i bespravna gradnja	63
j) Analiza Budžeta opštine i projekcija finansijskih sredstava potrebnih za implementaciju strategije.....	64
2.2. SWOT analiza i strateško fokusiranje	68
2.3. Vizija i strateški ciljevi, sa indikatorima	72
3. Prioriteti i mjere sa indikatorima.....	75
4. Ključni strateški projekti	78
5. Provjera unutrašnje i međusobne usklađenosti strateških dokumenata	83
6. Okvirni finansijski plan.....	93
7. Okvir za sprovođenje, praćenje, izvještavanje i vrednovanje strategije razvoja	98
8. Prilozi	99
8.1. Sažeti pregled strategije	99
8.2. Detaljan pregled mjera	114

1. Uvod

Strategija razvoja Opštine Novi Grad za period 2017-2026. godine (u daljem tekstu: Strategija) je ključni strateško-planski dokument Opštine, koji usmjerava razvoj lokalne zajednice. Strategija je izrađena od strane Opštinskog razvojnog tima u okviru Projekta „Lokalni integrisani razvoj“ (LIR), kojeg je primarno finansirala Evropska unija (EU), a sufinansirao i provodio Razvojni program Ujedinjenih nacija u BiH (UNDP BiH), te je usvojena od strane Skupštine opštine 28.03.2017. godine (Službeni Glasnik Opštine Novi Grad broj 4/17). Strategija, prema MiPRO metodologiji, predviđa kontrolno vrednovanje implementacije strategije razvoja sa istekom petogodišnjeg perioda (2021), a finalno vrednovanje sa istekom perioda implementacije strategije (2026).

Imajući u vidu da se 2021. godine završio petogodišnji ciklus implementacije Strategije i da je istekao planski period sektorskih planova, Opštinsko rukovodstvo je odlučilo da tokom 2021/2022. godine provede proces revizije Strategije razvoja opštine Novi Grad, te definiše novi planski okvir za period od 2023.-2026. godine, uzimajući u obzir ključne izmjene potreba i okolnosti za razvoj opštine. U tom kontekstu, tokom 2021. godine je izvršena srednjoročna evaluacija Strategije, čiji su rezultati predstavljali ulazne informacije neophodne za provođenje kvalitetne revizije Strategije razvoja.

Revizija Strategije razvoja podrazumijevala je proces vođen prema principima planiranja u skladu sa MiPRO metodologijom i Zakonom o strateškom planiranju i upravljanju razvojem u Republici Srpskoj (Službeni glasnik Republike Srpske 63/21), uvažavajući sljedeće najvažnije zaključke i preporuke srednjoročne evaluacije:

- Predstojeći proces revizije Strategije treba iskoristiti da se strateški dokument uskladi sa Zakonom o strateškom planiranju i upravljanju razvojem u Republici Srpskoj (Službeni glasnik Republike Srpske 63/21) i Uredbom o strateškim dokumentima u Republici Srpskoj (Službeni glasnik Republike Srpske 94/21),
- Predstojeći proces revizije Strategije treba iskoristiti da se ciljevi i projekti Opštine harmonizuju sa strateškim ciljevima viših nivoa vlasti, sa trendovima u planiranju Evropske unije i sa globalnim politikama, poput UN-ove Razvojne agende 2030 (Ciljeva održivog razvoja),
- Prethodno evidentirani problemi i potrebe su i dalje aktuelni u lokalnoj zajednici. Strateške intervencije iz Strategije koje nisu realizovane u proteklom periodu su i dalje relevantne i potrebno ih je razmotriti u reviziji Strategije. U lokalnoj zajednici su nastale dodatne potrebe (posljedica pandemije korona virusa, depopulacija, opasnost od odlaganja nuklearnog otpada na Trgovskoj gori, migrantska kriza i sl.) što je rezultovalo predlaganjem novih projekata za naredni period implementacije Strategije. Stoga, u procesu revizije Strategije potrebno je revidirati sektorske ciljeve, uz određene korekcije strateških ciljeva, te kompletno redefinisati program i projekata i pripadajućih indikatora za praćenje napretka u realizaciji Strategije,
- Na osnovu analize efikasnosti dosadašnje implementacije Strategije, može se zaključiti da je u procesu revizije Strategije za naredni period potrebno promijeniti pristup planiranju finansijskih sredstava za realizaciju projekata i realnije planirati prioritetne mjere. Prilikom izrade planova implementacije analizirati budžetske mogućnosti i trendove u prilivu sredstava iz različitih eksternih izvora, te realno procijeniti obim projekata za planove implementacije. Takođe, neophodno je nastaviti sa praksom uvrštavanja strateških projekata u budžetske zahtjeve organizacionih jedinica odgovornih za praćenje pojedinih projekata. Sve ostale planske dokumente, a naročito Plan kapitalnih investicija, uskladiti sa Strategijom. Strategija je dokument koji treba biti vidljiv u svim ostalim planskim dokumentima, naročito Planu kapitalnih investicija, prostornim dokumentima i Budžetu. Zakon o strateškom planiranju i upravljanju razvojem u Republici Srpskoj propisuje da Srednjoročni planovi rada (1+3) predstavljaju osnov za izradu Budžeta, Programa javnih investicija i godišnjeg plana rada Načelnika opštine i opštinske uprave,
- Za određene projekte koji podrazumijevaju izvođenje infrastrukturnih radova, neophodna je priprema određene dokumentacije (elaborati, idejni projekti, glavni projekti, programi, studije izvodljivosti). Stoga je neophodno blagovremeno planirati sredstva u budžetu za izradu nedostajuće projektne dokumentacije. Takođe je neophodno vršiti analizu dostupnih fondova kako bi se što više iskoristili raspoloživi eksterni izvori za finansiranje projekata,

- Potrebno je konstantno unapređivati opštinske kapacitete za promociju, lobiranje, zagovaranje, pisanje projekata i privlačenje sredstava iz eksternih izvora, te pojačati učešće socio-ekonomskih aktera u planiranju i implementaciji Strategije.

1.1. Pristup izradi Revidirane strategije razvoja

Zaključkom Skupštine opštine Novi Grad broj: 02-022-86/20 od 10.09.2020.godine, pristupilo se procesu revizije, odnosno ažuriranja Strategije. Polazna tačka za reviziju Strategije je bila srednjoročna evaluacija dosadašnje implementacije Strategije, te procjena stepena ostvarenja postavljenih sektorskih ciljeva i stepena realizacije planiranih projekata u implementaciji Strategije (Izveštaj o srednjoročnoj evaluaciji Strategije razvoja opštine Novi Grad za period evaluacije od 2017. - 2021. godine, Zaključak Skupštine opštine Novi Grad broj: 02-022-153/21 od 02.07.2021). Zbog nepostojanja zakonskog okvira koji uređuje pitanje strateškog planiranja u Republici Srpskoj u trenutku pokretanja procesa revizije Strategije, u izradi Revidirane strategije inicijalno je korištena Metodologija za integrisano planiranje lokalnog razvoja (MiPRO), prihvaćena i preporučena od strane entitetskih vlada, te saveza opština i gradova oba entiteta. U toku procesa izrade Revidirane strategije donesen je Zakon o strateškom planiranju i upravljanju razvojem u Republici Srpskoj (Službeni glasnik Republike Srpske 63/21), koji je stupio na snagu 15.07.2021. godine, a čime je po prvi put regulisano strateško planiranje i upravljanje razvojem u Republici Srpskoj. Procedure izrade i struktura strateških dokumenata, usklađivanje strateškog planiranja sa budžetskim planiranjem, praćenje, izvještavanje i vrednovanje strateških dokumenata i druga pitanja od značaja za strateške dokumente u Republici Srpskoj uređeni su Uredbom o strateškim dokumentima u Republici Srpskoj (Službeni glasnik Republike Srpske 94/21), a koja je stupila na snagu 28.10.2021.g. ***U skladu sa navedenim pravnim okvirom, pristupilo se usklađivanju Revidirane strategije sa novim zakonskim i podzakonskim propisima.***

Proces izrade strateškog dokumenta, u skladu sa relevantnim zakonskim okvirom, uključuje sljedeće faze: 1.) Izrada strateške platforme, 2.) Određivanje strateških prioriteta, smjerova djelovanja i mjera sa indikatorima, 3.) Identifikacija strateških projekata od najvećeg značaja za ostvarenje strateških ciljeva, 4.) Utvrđivanje unutrašnje i međusobne usklađenosti strateških ciljeva, prioriteta i mjera kao i usklađenost dokumenta sa strateškim dokumentima viših nivoa vlasti i dokumentima proisteklim iz međunarodnih obaveza i procesa evropskih integracija, 5.) Izrada okvirnog finansijskog plana za implementaciju Strategije razvoja sa strukturom finansiranja, za period važenja Strategije razvoja, 6.) Izrada okvira za sprovođenje, praćenje, izvještavanje i vrednovanje strateškog dokumenta, i 7.) Sprovođenje procesa konsultacija o strateškom dokumentu.

U izradi dokumenta primjenjen je participativan pristup, jer su pored Opštinskog razvojnog tima formirane Sektorske grupe za ekonomski razvoj, društveni razvoj i zaštitu životne sredine, u koje su uključeni predstavnici različitih društvenih aktera, privrednici, javni sektor i sektor nevladinih organizacija. Članovi radnih tijela i ostali zainteresovani učesnici su imali mogućnost da uključivanjem u proces izrade Revidirane strategije, te kroz predlaganje konkretnih mjera i projekata, pruže vrijedan doprinos kako bi ovaj dokument bio što kvalitetniji i u najvećoj mogućoj mjeri bio odraz stvarnih potreba stanovnika opštine Novi Grad.

Za definisanje ključnih pravaca budućeg razvoja opštine Novi Grad, polaznu osnovu predstavlja strateška platforma koja obuhvata sažetak situacione analize, strateške fokuse, viziju razvoja i strateške ciljeve koji odgovaraju prethodno utvrđenim fokusima budućeg razvoja opštine Novi Grad. Procesu izrade Revidirane strategije se pristupilo s nastojanjem da se na osnovu sveobuhvatne analize stvori kvalitetna podloga za promišljanje o budućim pravcima razvoja. U okviru tog procesa identifikovane su ključne snage i slabosti, te su iste stavljene u širi kontekst prilika i prijetnji sa kojima se opština Novi Grad suočava. Na bazi situacione analize i strateške platforme definisani su prioriteti budućeg razvoja, posebno u oblastima ekonomije, društvenog razvoja i zaštite životne sredine, nakon čega su dalje razrađene konkretne mjere i ključni strateški projekti. ***Vizija razvoja opštine Novi Grad ostvariće se kroz 3 strateška cilja, razrađena u 11 prioriteta i 28 mjera.*** U okviru opisa i razrade mjera, definisano je i ***17 ključnih strateških projekata*** kao intervencija od najvećeg značaja za ostvarenje strateških ciljeva. Radi se isključivo o onim projektima koji će imati višestruki efekat na razvoj i njihova implementacija može biti osnov za pokretanje drugih projekata. Sadržajni dijelovi dokumenta su i ***okvirni finansijski plan*** za realizaciju Revidirane

strategije, te **okvir za sprovođenje, praćenje, izvještavanje i vrednovanje strategije razvoja**, kao i indikatori za mjerenje stepena njenog ostvarenja. Sastavni dio dokumenta su i prilozi strateškom dokumentu: **Sažeti pregled strategije** (alat za provjeru interne usklađenosti, odnosno usklađenosti strateških ciljeva, prioriteta i mjera, kroz njihove indikatore) i **Detaljan pregled mjera** sa detaljnim informacijama za svaki mjeru.

Sprovođenje procesa konsultacija o strateškom dokumentu, kao posljednje faze u postupku pripreme strateškog dokumenta, se realizovalo u dva kruga konsultacija- na stratešku platformu (od 23.05.-13.06.2022.g.) i nacrt dokumenta (od 09.11.-23.11.2022.g.). Javne konsultacije u trajanju od minimalno 15 dana su, prema Zakonu o strateškom planiranju i upravljanju razvojem u Republici Srpskoj, obavezan korak u procesu izrade strateškog dokumenta, a svrha njihovog sprovođenja je u tome da se postigne saglasnost oko sadržaja strateškog dokumenta prije nego što se on dalje uputi u proceduru usvajanja/donošenja.

Pored toga, Zakonom o strateškom planiranju i upravljanju razvojem u Republici Srpskoj propisano je da Generalni sekretarijat Vlade Republike Srpske jedinicama lokalne samouprave daje mišljenje o usaglašenosti strateškog dokumenta jedinice lokalne samouprave sa Strategijom razvoja Republike Srpske i propisanom metodologijom izrade. S obzirom da Strategija razvoja Republike Srpske još uvijek nije usvojena, dostavljeno je Mišljenje Generalnog sekretarijata Vlade o usaglašenosti Revidirane strategije razvoja opštine Novi Grad za period od 2023-2026.godine sa propisanom metodologijom izrade. Prema navedenom Mišljenju broj: 04.7/052-8231/22 od 09.12.2022.godine, Generalni sekretarijat Vlade –Odjeljenje za strateško planiranje saglasan je da se Revidirana strategija razvoja opštine Novi Grad za period od 2023-2026.godine uputi u daljnju proceduru, s obzirom da je ista usaglašena sa propisanom metodologijom izrade.

U procesu izrade Revidirane strategije vodilo se posebno računa o horizontalnoj i vertikalnoj usklađenosti Strategije sa sektorskim strategijama kao i sa planskim dokumentima na višim nivoima vlasti. Takođe, vodilo se računa i o strateškim dokumentima susjednih gradova i opština kako bi se iskoristile mogućnosti za bolju međuopštinsku saradnju i privlačenje investicija. Naročita pažnja je posvećena onim oblastima i pitanjima koja se međusobno snažno isprepliću, a neodvojivi su dio koncepta održivog razvoja, prije svega pitanja bolje uključenosti osjetljivih društvenih grupa, uvažavanja aspekta rodne ravnopravnosti, zaštite životne sredine, kao i oblasti ruralnog razvoja. Tokom pripreme strateškog dokumenta posebno su uzeti u razmatranje i širi razvojni pravci – Ciljevi održivog razvoja na globalnom nivou (eng. Sustainable Development Goals – SDGs) uspostavljeni kroz Okvir za ciljeve održivog razvoja u BiH (eng. Agenda 2030) na način da je provjerena usaglašenost ove Strategije sa utvrđenim prioritetima i pokretačima održivog razvoja.

Po donošenju Revidirane strategije razvoja opštine Novi Grad za period 2023. – 2026. godine, u skladu sa Zakonom o strateškom planiranju i upravljanju razvojem u Republici Srpskoj, **pristupiće se izradi sprovedbenih dokumenata**, i to: akcioni plan za sprovođenje strateškog dokumenta, uputstva za srednjoročno planiranje, srednjoročni planovi rada, godišnji planovi rada, godišnji izvještaji o radu i godišnji izvještaji o sprovođenju strateškog dokumenta. Navedeni sprovedbeni dokumenti se pripremaju i donose svake godine, a na osnovu prethodno utvrđenog strateškog okvira i relevantnih strateških dokumenata. Procedure izrade i struktura sprovedbenih dokumenata, praćenje, izvještavanje i vrednovanje, usklađivanje sa budžetskim planiranjem i druga pitanja od značaja za sprovedbene dokumente u Republici Srpskoj uređeni su Uredbom o sprovedbenim dokumentima u Republici Srpskoj (Službeni glasnik Republike Srpske 8/22).

LISTA GRAFIKONA:

GRAFIKON 1: PREGLED UKUPNOG BROJA STANOVNIKA PO GODINAMA.....	11
GRAFIKON 2: ODNOS MLADOG I STAROG STANOVNIŠTVA I INDEKS STARENJA PO GODINAMA.....	12
GRAFIKON 3: PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA, 1996-2021. GODINA.....	13
GRAFIKON 4: UNUTRAŠNJA MIGRACIONA KRETANJA 2016-2021. GODINA.....	14
GRAFIKON 5: BROJ OTVORENIH I ZATVORENIH ZANATSKO-PREDUZETNIČKIH RADNJI U PERIODU OD 2017-2021.GODINE	17
GRAFIKON 6: PREGLED UKUPNIH PRIHODA, RASHODA I NETO DOBITI PREDUZEĆA NA PODRUČJU OPŠTINE NOVI GRAD.....	17
GRAFIKON 7: PROSJEČNE NETO I BRUTO PLATE (KM) NA PODRUČJU OPŠTINE NOVI GRAD , REPUBLIKE SRPSKE I BOSNE I HERCEGOVINE U PERIODU OD 2017.-2021. GODINE.....	20
GRAFIKON 8: PREGLED DOLAZAKA, NOĆENJA I NAPLAĆENE BORAVIŠNE TAKSE NA PODRUČJU OPŠTINE NOVI GRAD, 2017-2021. GODINA.....	28
GRAFIKON 9: BROJ PČELARA I KOŠNICA NA PODRUČJU OPŠTINE NOVI GRAD, 2018-2022 GODINA.....	30
GRAFIKON 10: PROSJEČAN BROJ ZAPOSLENIH NA PODRUČJU OPŠTINE NOVI GRAD ZA PERIOD OD 2017-2021. GODINE	32
GRAFIKON 11: BROJ AKTIVNIH TRAŽILACA POSLA, 2017 – 2021. GODINA.....	33
GRAFIKON 12: KVALIFIKACIONA STRUKTURA NEZAPOSLENIH, 2017-2021. GODINA	33
GRAFIKON 13: PREGLED BROJA ROĐENE DJECE I DJECE UPISANE U DJEČJI VRTIĆ OD 2015-2021. GODINE	35
GRAFIKON 14: DJECA KOJA NISU PRIMLJENA U PREDŠKOLSKU USTANOVU ZBOG POPUNJENOSTI KAPACITETA I DJECA KOJA SU POHAĐALA PROGRAM PRED POLAZAK U ŠKOLU OD ŠK.2017/2018-2021/2022. GODINE	35
GRAFIKON 15: ODNOS BROJA UPISANIH PRVAČIĆA I BROJA DJECE OBUHVAĆENIH REDOVNIM PREDŠKOLSKIM OBRAZOVANJEM I PROGRAMOM PRED POLAZAK U ŠKOLU OD ŠK.2017/2018-2021/2022 GODINE.....	35
GRAFIKON 16: BROJ I POLNA STRUKTURA UČENIKA OSNOVNIH ŠKOLA NA POČETKU ŠKOLSKE GODINE	37
GRAFIKON 17: UČENICI SA SMETNJAMA U RAZVOJU UKLJUČENI U REDOVNU NASTAVU NA POČETKU ŠKOLSKE GODINE	37
GRAFIKON 18: IZDVAJANJA IZ BUDŽETA OPŠTINE I BROJ UČENIKA KOJIMA SE SUFINANSIRA PREVOZ, ŠKOLSKA 2017/18-2021/22 GODINA	37
GRAFIKON 19: BROJ I POLNA STRUKTURA UČENIKA U SREDNJIM ŠKOLAMA NA POČETKU ŠKOLSKE GODINE.....	38
GRAFIKON 20: PREGLED IZDVAJANJA IZ BUDŽETA (KM) OPŠTINE ZA UČENIČKE STIPENDIJE I BROJ UČENIKA STIPENDISTA,	39
GRAFIKON 21: UPISANI STUDENTI SA MJESTOM PREBIVALIŠTA NA PODRUČJU OPŠTINE NOVI GRAD	39
GRAFIKON 22: PREGLED IZDVAJANJA IZ BUDŽETA (KM) OPŠTINE ZA STUDENTSKE STIPENDIJE I BROJ STUDENATA STIPENDISTA,	40
GRAFIKON 23: PREGLED BROJA ZDRAVSTVENO OSIGURANIH LICA NA PODRUČJU OPŠTINE NOVI GRAD, OD 2017-2021. GODINE	42
GRAFIKON 24: STAROSNA STRUKTURA OSIGURANIH LICA, OD 2017-2021. GODINA.....	43
GRAFIKON 25: PREGLED IZDVAJANJA IZ BUDŽETA OPŠTINE (KM) ZA SOCIJALNU ZAŠTITU I ZDRAVSTVO, OD 2017-2021. GODINE	45
GRAFIKON 26: KRETANJE BUDŽETSKIH PRIHODA I RASHODA OPŠTINE NOVI GRAD ZA 2021.	64

LISTA TABELA:

TABELA 1: PREGLED REALIZOVANIH SREDSTAVA ZA REALIZACIJU MJERA POPULACIONE POLITIKE, 2018-2021.GODINA:	14
TABELA 2:STRUKTURA PRAVNIH LICA KOJA SU PREDALA ZAVRŠNE RAČUNE NA PODRUČJU OPŠTINE NOVI GRAD PREMA PODRUČJU DJELATNOSTI, PERIOD OD 2017-2021. GODINA	16
TABELA 3:STRUKTURA PRAVNIH LICA PREMA DJELATNOSTI U OBLASTI PRERAĐIVAČKE INDUSTRIJE ZA PERIOD OD 2017-2021. GODINE	16
TABELA 4:STRUKTURA SAMOSTALNIH PREDUZETNIKA PREMA PODRUČJIMA DJELATNOSTI ZA PERIOD OD 2017-2021. GODINA	16
TABELA 5: PREGLED UKUPNIH PRIHODA PRAVNIH LICA KOJA SU PREDALA ZAVRŠNE RAČUNE NA PODRUČJU OPŠTINE NOVI GRAD, PO PODRUČJIMA DJELATNOSTI (KM), ZA PERIOD 2017-2021. GODINA	17
TABELA 6: PREGLED PRIHODA PRAVNIH LICA KOJA SU PREDALA ZAVRŠNE RAČUNE NA PODRUČJU OPŠTINE NOVI GRAD, PREMA DJELATNOSTI U OBLASTI PRERAĐIVAČKE INDUSTRIJE, 2017-2021. GODINA (KM).....	18
TABELA 7: PREGLED UKUPNIH RASHODA PRAVNIH LICA KOJA SU PREDALA ZAVRŠNE RAČUNE NA PODRUČJU OPŠTINE NOVI GRAD, PO PODRUČJIMA DJELATNOSTI, 2017-2021. GODINA.....	19
TABELA 8: PREGLED RASHODA PRAVNIH LICA KOJA SU PREDALA ZAVRŠNE RAČUNE NA PODRUČJU OPŠTINE NOVI GRAD, PREMA DJELATNOSTI U OBLASTI PRERAĐIVAČKE INDUSTRIJE, 2017-2021. GODINA (KM).....	19
TABELA 9: STOPA DOBITI (%) PRAVNIH LICA KOJA SU PREDALA ZAVRŠNE RAČUNE NA PODRUČJU OPŠTINE NOVI GRAD,	21
TABELA 10: STOPA DOBITI (%) PRAVNIH LICA KOJA SU PREDALA ZAVRŠNE RAČUNE NA PODRUČJU OPŠTINE NOVI GRAD, PREMA DJELATNOSTI U OBLASTI PRERAĐIVAČKE INDUSTRIJE, 2017-2021. GODINA (KM).....	22
TABELA 11: PRODUKTIVNOST U PRIVREDI OPŠTINE NOVI GRAD, PO RADNIKU, U KM, ZA PERIOD OD 2017-2021. GODINA.....	22
TABELA 12: UVOZ I IZVOZ, ROBNA RAZMJENA I POKRIVENOST UVOZA IZVOZOM NA PODRUČJU OPŠTINE NOVI GRAD, 2017-2021 GODINA	23

TABELA 13: NAJVEĆI IZVOZNICI SA PODRUČJA OPŠTINE NOVI GRAD, PREMA PODACIMA IZ ZAVRŠNIH IZVJEŠTAJA PRIVREDNIH DRUŠTAVA ZA 2021. GODINU	24
TABELA 14: PREGLED BROJA POLJOPRIVREDNIH GAZDINSTAVA I OBRADIVIH POVRŠINA UPISANIH U REGISTAR ZA PODRUČJE OPŠTINE NOVI GRAD, PERIOD OD 2017-2021. GODINE	28
TABELA 15: PROIZVODNJA MLJEKA NA PODRUČJU OPŠTINE NOVI GRAD, PERIOD OD 2017-2021. GODINA	29
TABELA 16: PREGLED OPŠTINSKIH I REPUBLIČKIH PODSTICAJA ZA POLJOPRIVREDU, 2017-2021. GODINA	31
TABELA 17: PREGLED EKONOMSKE CIJENE USLUGE DJEČIJEG VRTIČA, PROCENTA UKUPNOG BUDŽETA OPŠTINE KOJI SE IZDVAJA ZA PREDŠKOLSKO VASPITANJE I OBRAZOVANJE I PROCENTA UČEŠĆA RODITELJA U EKONOMSKOJ CIJENI	36
TABELA 18: PREGLED ULAGANJA U RAZVOJ SPORTA I KULTURE IZ BUDŽETA OPŠTINE, U PERIODU OD 2017-2021. GODINA.....	41
TABELA 19: PREGLED ZAPOSLENOG KADRA U JZU „DOM ZDRAVLJA“ NOVI GRAD, OD 2017-2021. GODINE	42
TABELA 20: PREGLED NAJČEŠĆIH BOLESTI I BROJ OBOLJELIH NA PODRUČJU OPŠTINE NOVI GRAD, OD 2017-2021. GODINE.....	43
TABELA 21: OBIM ZDRAVSTVENIH USLUGA/BROJ PREGLEDA NA PODRUČJU OPŠTINE NOVI GRAD, OD 2017-2021. GODINE.....	43
TABELA 22: PREGLED OSNOVNIH I PROŠIRENIH PRAVA U SOCIJALNOJ ZAŠTITI I BROJ KORISNIKA SA PODRUČJA OPŠTINE NOVI GRAD,	44
TABELA 23: PRAVA I KORISNICI U DJEČJOJ ZAŠTITI SA PODRUČJA OPŠTINE NOVI GRAD, ZA PERIOD OD 2018. DO 2021. GODINE	45
TABELA 24: STRUKTURA KRIMINALITETA I BROJ MIGRANATA NA PODRUČJU KOJE POKRIVA PS NOVI GRAD, 2021. GODINA	46
TABELA 25: BROJ PRIJAVLJENIH UGRIZA PASA I UKLONJENIH PASA LUTALICA NA PODRUČJU OPŠTINE NOVI GRAD, U PERIODU OD 2018-2021. GODINE	46
TABELA 26: PREGLED IZDVAJANJA IZ BUDŽETA OPŠTINE (KM) ZA NEVLADINE ORGANIZACIJE 2017-2021. GODINA.....	48
TABELA 27: BROJ I STRUKTURA ZAPOSLENIH U OPŠTINSKOJ UPRAVI OPŠTINE NOVI GRAD, STANJE SA 31.12.2021. GODINE:.....	49
TABELA 28: EFIKASNOST OPŠTINSKE ADMINISTRACIJE SA ASPEKTA BROJA RIJEŠENIH PREDMETA I UTROŠENA SREDSTVA ZA NABAVKU RAČUNARSKE OPREME I SOFTVERA, U PERIODU OD 2017-2021. GODINE	50
TABELA 29: VODOVODNA MREŽA NA PODRUČJU OPŠTINE NOVI GRAD, 2017-2021. GODINA.....	54
TABELA 30: KANALIZACIONA MREŽA, 2017-2021. GODINA	55
TABELA 31: ODVOZ OTPADA NA PODRUČJU OPŠTINE NOVI GRAD, 2007-2021. GODINA	57
TABELA 32: VRSTE I KOLIČINE DEPONOVANOG OTPADA NA DEPONJI ŠUĆA U 2021. GODINI.....	58
TABELA 33: KAPACITETI ZA PRIKUPLJANJE OTPADA-KP „KOMUS“	58
TABELA 34: LOKACIJE I BROJ DIVLJIH DEPONIIA	59
TABELA 35: POREĐENJE UKUPNIH EMISIJA CO ₂ I EMISIJA IZ RAZMATRANIH SEKTORA U BAZNOJ I KONTROLNOJ GODINI.....	60
TABELA 36: UKUPNA POTROŠNJA FINALNE ENERGIJE I ENERGIJE IZ RAZMATRANIH ENERGENATA U BAZNOJ I KONTROLNOJ GODINI	60
TABELA 37: LISTA PROSTORNO PLANSKE DOKUMENTACIJA	63
TABELA 38: STRUKTURA I KRETANJE REALIZOVANIH BUDŽETSKIH PRIHODA OPŠTINE NOVI GRAD, U KM, ZA PERIOD OD 2017-2021. GODINE...	65
TABELA 39: PREGLED REALIZOVANIH FINANSIJSKIH SREDSTAVA ZA IMPLEMENTACIJU STRATEGIJE RAZVOJA I PLANA KAPITALNIH INVESTICIJA (PKI) PO GODINAMA: OD 2017.-2021. GODINE:.....	66
TABELA 40: PREGLED PROCJENE PO GLAVNIM IZVORIMA FINANSIRANJA ZA PERIOD 2023.-2026. GODINE	67
TABELA 41: OKVIRNA RASPODJELA FINANSIRANJA PO SEKTORIMA, ZA PERIOD 2023.-2026. GODINE U KM	67
TABELA 42: PRIJEDLOG OKVIRNE RASPODJELE FINANSIRANJA PO SEKTORIMA, ZA PERIOD 2023.-2026. GODINE U KM.....	67
TABELA 43 : PRIORITETI GRUPISANI PO STRATEŠKIM CILJEVIMA	75
TABELA 44: PRIORITETI ZA STRATEŠKI CILJ 1 SA PRIPADAJUĆIM MJERAMA:	75
TABELA 45: PRIORITETI ZA STRATEŠKI CILJ 2 SA PRIPADAJUĆIM MJERAMA:	76
TABELA 46: PRIORITETI ZA STRATEŠKI CILJ 3 SA PRIPADAJUĆIM MJERAMA:	77
TABELA 47: VEZA SA DRUGIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA VIŠEG REDA:	86

2. Strateška platforma

2.1. Situaciona analiza

a) Geografski položaj, klimatske i prirodne karakteristike

Fotografija 1: Geografski položaj opštine Novi Grad u BiH i RS

Opština Novi Grad se nalazi u sjeverozapadnom dijelu Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske. Novogradska opština graniči sa Republikom Hrvatskom u sjeverozapadnom dijelu dolinom rijeke Une, pa je ova granica i prirodna. U jugozapadnom dijelu graniči tokom rijeke Une i sa Federacijom Bosne i Hercegovine, a u ostalom dijelu sa pet susjednih opština Republike Srpske. U južnom dijelu graniči sa opštinama Krupa na Uni i Oštra Luka, a na istoku sa opštinama Prijedor i Kozarska Dubica. Sa opštinom Kostajnica, koja se izdvojila iz opštine Novi Grad 1995. godine, graniči na sjeveroistoku. Ukupna dužina granica iznosi oko 135 km, gdje je oko 36 km međudržavna granica sa Republikom Hrvatskom, a oko 6 km sa Federacijom Bosne i Hercegovine. Opština spada u nerazvijene opštine Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 99/22).

Novogradska opština pripada pojasu umjereno-kontinentalne klime. Uslijed globalnih klimatskih promjena sve češće dolazi do ekstremnih temperatura vazduha. U proteklih 10 godina

apsolutni maksimum je zabilježen u avgustu 2017. godine: 40,2^oS, a apsolutni minimum izmjeren je u januaru 2015. godine: -26 ^oS. Srednja godišnja temperatura iznosi 11,8^oS. U prosjeku se snježni pokrivač zadržava 35 dana, dok je prosjek količine padavina za posljednjih 10 godina iznosio 1.093,8 mm.

U reljefnom pogledu novogradska opština obuhvata dvije geomorfološke cjeline: aluvijalne ravni Une i Sane i brežuljkaste padine planina Grmeča i Kozare. Površina novogradske opštine od 470 km² po svom prirodno-geografskom položaju vezana je za riječne tokove Une i Sane koji su joj od davnina davali veliki značaj kada su u pitanju komunikacijske veze od Panonske nizije prema unutrašnjosti Dinarskog planinskog prostora. Najviša nadmorska visina na teritoriji opštine Novi Grad je u zoni Velikog Pastireva i iznosi 464 m.n.v., dok je najniža tačka na dijelu opštine blizu Dobrljina uz desnu obalu rijeke Une i iznosi 112 m.n.v.¹

Osnovu putne mreže čine magistralni putevi M14 (dionica Kozarska Dubica-Kostajnica-Novigrad-Bihać) i M4 (dionica Novi Grad-Prijedor-Banja Luka, buduća trasa auto-puta²). Opština Novi Grad je udaljena 167 km od budućeg transnacionalnog autoputa Koridor 5c koji je, kao dio Pan-Evropskog koridora, povezan sa Transevropskom mrežom. Kroz opštinu prolaze i regionalni putevi R404 i R475-a. Opštinski centar je od regionalnog centra grada Prijedor udaljen 32 km a od administrativnog centra Republike Srpske grada Banja Luka 87 km. Magistralnim putem M14 Novi Grad je udaljen 24 km od Kostajnice dok 33 km udaljen od Bosanske Krupe u Unsko-sanskom kantonu. Udaljenost opštinskog centra od glavnog grada Republike Hrvatske Zagreba je 119 km.

Prirodni resursi

Rudna bogatstva na području opštine su raznovrsna. Neka od njih se eksploatišu od prvih naseljavanja do danas, o čemu svjedoče brojna nalazišta ostatka troske i topljenja rude gvožđa u dolinama riječica Japre i Vojskove, u selima Blagaj Japra, Maslovare, Donji Agići, Čele, M.N. Rujiška i Rakani. Danas se samo manji dio ovih bogatstava eksploatiše. U rudna i mineralna bogatstva koja se eksploatišu spada **rudnik dolomita „Blatna“ i rudnik gipsa „Petkovac“**. Rudnik dolomita u Blatni nalazi se u aluvijalnoj ravni rijeke Une. Zalihe dolomita, na istraženom prostoru, kreću se oko 52 mil. tona. Na osnovu mišljenja geologa, rezerve su znatno veće (sela Matavazi, Rakani, Rašće i Velika Rujiška). Eksploatacija gipsa u ležištu „Petkovac“ počinje uoči Drugog svjetskog rata. Proračunate rezerve sa susjednim ležištem „Devetaci“ kreću se oko 10

¹ Institut za građevinarstvo „IG“ Banja Luka: „Prostorni plan opštine Novi Grad do 2039.g.“ – Dokumentacijska osnova“, str.57

² U Registru koncesija Komisije za koncesije Republike Srpske, navedeno je da preduzeće „SDHS- CSI BIH“ d.o.o. Banja Luka ima koncesiju za izgradnju Autoputa Banja Luka- Prijedor- Novi Grad (prva faza Banja Luka- Prijedor), sa periodom koncesije od 2020-2053.g., https://koncesije-rs.org/bs/registar_koncesija/

mil. tona. U rudna i mineralna bogatsva čije su rezerve ispitane ali se ne eksploatišu spadaju **mrki uglji, bentonit i cementni laporac**. Nalazišta mrkog uglja u Lješljanskom ugljenosnom basenu utvrđena su 1909. godine, a eksploatacija je trajala od 1910.-1941. godine. Rezerve uglja su utvrđene na 7,5 mil.tona. Ležišta uglja prate i ležišta bentonita sa procijenjenim rezervama od 2,2 mil. tona. Ležišta laporca nisu u potpunosti ispitana, ali je ispitana kvaliteta laporca i hemijski odgovara zahtjevima industrije cementa. Uz to, tu su i druge komponente: **krečnjak, gips i pijesak**, koje su potrebne za proizvodnju cementa. Ležište laporca je u Lješljanima, a krečnjaka u Dervišima. Značajna su i ležišta **građevinskog i ukrasnog kamena** na čitavom području opštine, ali se eksploatacija ne vrši. Jedino se melje dolomit i krečnjak za potrebe staklarske, građevinske i keramičarske industrije. Poznata su i nalazišta **željezne rude** u slivu rječice Japra, **rude barita i opekarske gline**, ali se njihova eksploatacija ne vrši niti su utvrđene zalihe.³

Od **površinskih vodnih tijela**, najveći značaj imaju rijeke Una (pritoke Vojskova i Strižna) i Sana (pritoka Japra). **Termomineralna voda** pojavljuje se u Potkozarju na obodu Lješljanskog basena. Prema strukturi i kvalitetu **zemljišnih površina** izdvajaju se aluvijalne ravni Une i Sane i pobrđa Potkozarja i Podgrmeča. Najplodnija zemljišta su u aluvijalnim ravnicama Une i Sane i njihovih pritoka. Na pobrđima Potkozarja i Podgrmeča prožimaju se ratarstvo, voćarstvo i stočarstvo, a tu su i najveće šumske površine. Od ukupno raspoložive površine zemljišta (46.956 ha) na području naše opštine, 20.796 ha (44%) je obradivo. Površina **šuma** i šumskog zemljišta obuhvataju 39,55% opštine, odnosno 18.568 ha⁴.

b) Kratak istorijski pregled

Novi Grad se prvi put u dokumentima pominje 1217. godine, mada se smatra da je grad osnovan 1280. godine. Naime, u zbirci povelja blagajskih knezova Babonjića (Codex diplomaticus comitum de Blagay) koje se čuvaju u državnom arhivu u Budimpešti, sačuvana je povelja od 30.10.1280. godine u kojoj se navodi ime Castrum Novum (Novi Grad), kako se zvalo ondašnje utvrđenje na Kulskom brdu. Šire područje grada bilo je naseljeno još u antičko doba, o čemu svjedoče arheološka nalazišta u selu Donji Rakani i u dolini rječice Japre. Oko 230. godine p.n.e. ovim prostorima zavlada su Rimljani. Ilirska plemena se nisu mirila sa rimskom vlasti, te između 12. i 9. godine p.n.e., rimski vojskovođa Germanik uz velike žrtve razara mezejske utvrde u dolini Sane i Japre.

Rimljani su na ovom području ostavili mnogobrojne tragove svojih vojnih logora, ostatke vodovoda, hramova, crkava i nekropola, te stambenih aglomeracija. Zbog saobraćajne važnosti riječnih tokova, Rimljani su razvili i transport raznih roba na rijekama Uni i Sani, koji se održao do izgradnje željezničkih pruga krajem prošlog vijeka. Poslije propasti Rimskog carstva, u 7. vijeku dolazi do naseljavanja slovenskih plemena. Naposljetku, ovaj kraj pada pod vlast Ugara. Godine 1512., Turci osvajaju Blagaj-grad i počinje period turske vladavine a nakon osvajanja Novigrada i Kostajnice, Turci uspostavljaju mostobran na Uni i ulažu velike napore da ponovo osposobe novsku tvrđavu. Godine 1561., u novsku tvrđavu stavljaju brojnu posadu u cilju daljnjih turskih napredovanja ka zapadu. Naredni period obilježava blizina granice između Turske i Ugarske što uzrokuje ciklično smjenjivanje ratova i primirja, za vrijeme kojih bi dolazilo do stalnih pograničnih incidenata i četovanja samovoljnih lokalnih komandanata.

Godine 1868. počinje gradnja željezničke pruge od Dobrljina do Banjaluke, koja je puštena u saobraćaj 1878. godine. Krajem 19. vijeka, slabljenjem uloge Porte, dižu se seljačke bune 1836., 1858. i 1875. godine, a zadnji ustanak koristi Austro-Ugarska i 1878. godine njene trupe ulaze u Novi Grad. Pruga Dobrljin-Banjaluka se spaja sa Siskom u funkciji eksploatacije drvnih i rudnih bogatstava. Dolazi do otvaranja novih preduzeća, pa tako Oto Štanbajs (Otto Steinbeiss) 1892. godine u Dobrljinu otvara najveću pilanu na Balkanu. Iste godine sagrađena je i stara gradska vijećnica, danas nacionalni spomenik BiH. Novi Grad je iz političkih razloga 1895. godine promijenio ime u Bosanski Novi, koje je nosio do 1992. godine. U ovom periodu izgrađena je gradska apoteka (danas biblioteka) i gradska bolnica, osniva se fudbalski klub „Sloboda“, otvara se rudnik Lješljani (1910. godine), a 1911. godine Štanbajs u Dobrljinu gradi i termoelektranu za potrebe industrije.

Fotografija 2 Novi Grad na Kulskom brdu,
izvor: www.novigrad.free.fr

³ Drago Todić: „Novogradska opština-geografske karakteristike.“ –str.57, Geografsko društvo RS, Banja Luka 2000.

⁴ Izvor podataka: (Републички завод за статистику, 2018-2021),

Poslije Prvog svjetskog rata Novi Grad privredno stagnira, a novi objekti se sporo grade. 1918. godine Novi Grad ulazi u sastav Kraljevine SHS, potom Kraljevine Jugoslavije. Godine 1924., je dovršena pruga prema Bihaću, 1930. godine završeni su radovi na izgradnji termoelektrane u Dobrljinu, a 1937. godine dovršena je i gradska obaloutvrda Kej. U to vrijeme su izgrađena i dva mosta preko Une i Sane, a izgrađeno je i nekoliko stambenih zgrada u glavnoj ulici. Godine 1937. osniva se privatna pletiona, koja kasnije postaje nukleus razvoja poznate tvornice trikotaže i konfekcije „Sana“. Zanimljivo je da je u to vrijeme (1921. godine) u Dobrljinu odigrana prva fudbalska utakmica pod reflektorima u tadašnjoj državi Kraljevini Jugoslaviji.

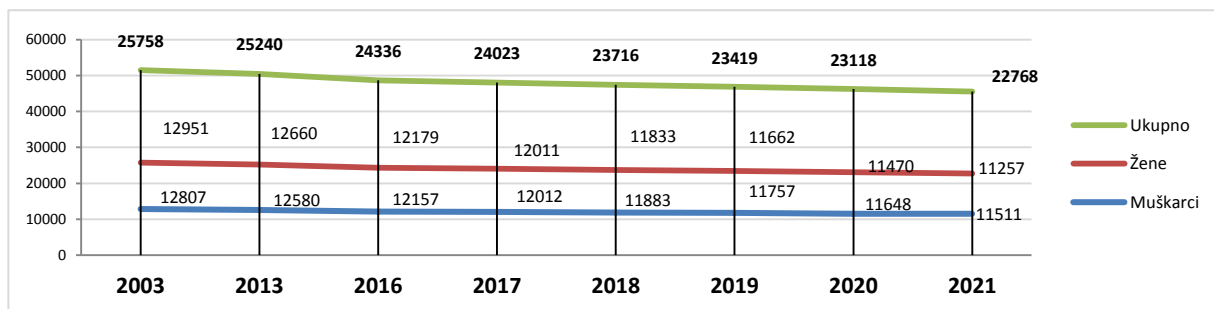
U Drugom svjetskom ratu je Novi Grad bio u sastavu NDH. Stanovništvo, posebno srpsko, doživljava velika stradanja. Novi Grad je oslobođen 1. maja 1945. godine. Poslije Drugog svjetskog rata počinje razvoj privrede. Tada nastaju preduzeća „Sana“, „Lignošper“, „Građevinar“, „Unametal“ i dr. Novi Grad postaje jako saobraćajno čvorište, a saobraćaj u Novom Gradu organizuje i realizuje preduzeće „Kozaraprevoz“. U to vrijeme dolazi do najvećeg teritorijalnog širenja grada, a grade se stambena naselja sa višespratnim zgradama. Od 1980. godine u SFRJ dolazi do ekonomske i političke krize, što dovodi do raspada SFRJ i početka Odbrambeno-otadžbinskog rata u BiH (od 1992-1995. godine). Odlukom SO-e 17.12.1992. godine, tadašnjem Bosanskom Novom vraćeno je staro ime - Novi Grad.

c) Demografske karakteristike

Ukupan broj stanovnika

Prema rezultatima Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova u Republici Srpskoj u 2013. godini objavljenim od Republičkog zavoda za statistiku Republike Srpske, Opština Novi Grad je imala 25.240 stanovnika, od toga 12.580 muškaraca (49,83%) i 12.660 žena (50,16%). Prosječna gustina naseljenosti iznosi oko 54 st/km². Prosječna veličina domaćinstva je 3,3 člana po domaćinstvu (3,2 člana po domaćinstvu prosjek za Republiku Srpsku). Do 1995. godine Bosanska Kostajnica (Kostajnica) je bilo naselje u okviru opštine Bosanski Novi (Novi Grad), dok danas Kostajnica egzistira kao samostalna opština. Bez Kostajnice, 1991. godine je na području opštine Novi Grad živjelo 35.038 stanovnika, što znači da je na području opštine u 2021. godini došlo do smanjenja broja stanovnika za 35% u odnosu na period prije 1992. godine. Prema procjenama broja stanovnika⁵, na području opštine Novi Grad je sredinom 2021. godine živjelo ukupno 22.768 stanovnika, što Novi Grad svrstava na 14. mjesto od (64 lokalne zajednice) po broju stanovnika u Republici Srpskoj.

Grafikon 1: Pregled ukupnog broja stanovnika po godinama

Izvor podataka: Nezvaničan popis stanovništva opštine Novi Grad 2003. godine, rezultati Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova u RS 2013. godine, procjene broja stanovnika RZZS RS za 2016., 2017., 2018., 2019., 2020. i 2021. godinu.

Struktura stanovništva

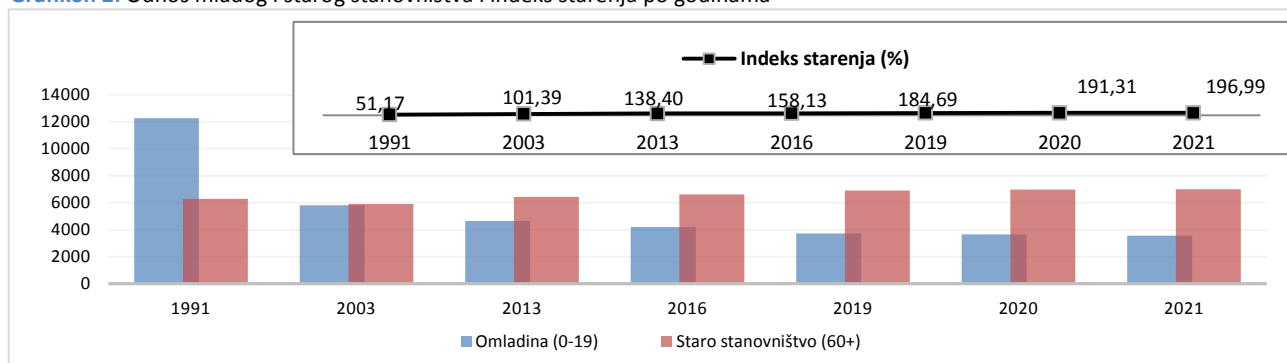
Na osnovu procjene broja stanovnika prema polu i starosti za 2021. godinu⁶ mlada populacija opštine (19 i manje godina) čini 15,62% stanovništva opštine. Ukupan broj stanovnika, prema procjeni za 2021. godinu, iznosi 22.768. Polna struktura stanovništva je ujednačena, muškarci čine 50,56% populacije (11.511), dok žene čine 49,44% (11.257). Najzastupljenija starosna grupa stanovništva je grupa od 60-64 godina starosti, i čini 8,9% stanovništva opštine (2.031 stanovnik). Prosječna starost stanovništva je 45,22 godine, što je više od republičkog prosjeka, koji iznosi 43,54 godine. Prema zvaničnim rezultatima Popisa

⁵ Izvor podataka: „Demografska statistika 2022“, Republički zavod za statistiku RS

⁶ Izvor podataka: „Gradovi i opštine 2022“, Republički zavod za statistiku RS

stanovništva, domaćinstava i stanova u RS u 2013, na području opštine živjelo 77,2% Srba, 20,6 % Bošnjaka, 0,7% Hrvata, 0,8% je ostalih, a 0,63% neizjašnjenih.

Grafikon 2: Odnos mladog i starog stanovništva i indeks starenja po godinama

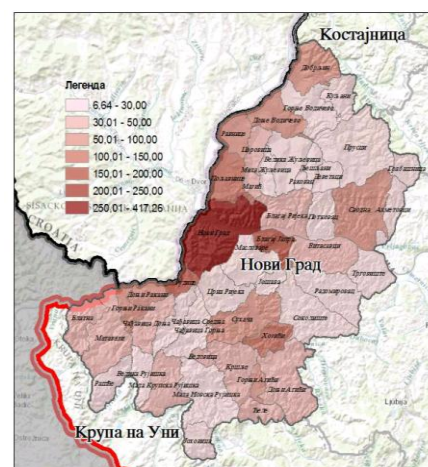
Izvor podataka: „Gradovi i opštine 2022“, Republički zavod za statistiku RS, „Stanje i korišćenje prostora i demografski razvoj opštine Novi Grad“ naučnoistraživačka studija, Centar za demografska istraživanja, Banja Luka

Indeks starenja⁷ je procentualni udio osoba starih 60 i više godina u odnosu na broj osoba starih 0 – 19 godina. Indeks veći od 40 % pokazuje da je stanovništvo određenog područja zašlo u proces starenja. Iz prethodnog grafikona je vidljivo da se novogradska opština već nalazi u procesu starenja, u koji je ušla i prije 1991. godine. Danas je indeks starenja skoro 4 puta veći u odnosu na 1991. godinu. To se posebno osjeća u nekim selima čije je stanovništvo prosječne starosti iznad 55 godina i ona su na ivici izumiranja ili duboke starosti. Iz prethodnog grafikona vidljivo je i da se učešće mladih u ukupnoj populaciji znatno smanjilo, a da je istovremeno broj starije populacije, iznad 60 godina, povećan. Uzrok je smanjena stopa prirodnog priraštaja, odlaska radno sposobnog stanovništva, smanjenje fertilnog kontingenta, prisilnih ratnih migracija, stagnacija privrede i slično.

Prostorni raspored stanovništva

Područje opštine, prema Statutu opštine Novi Grad (Službeni glasnik opštine Novi Grad broj 2/17) obuhvata 48 naseljenih mjesta: Ahmetovci, Blagaj Japra, Blagaj Rijeka, Blatna, Vedovica, Velika Žuljevica, Velika Rujiška, Vitasovci, Gornje Vodičevo, Gornji Agići, Gornji Rakani, Grabašnica, Devetaci, Dobrljin, Donje Vodičevo, Donji Agići, Donji Rakani, Johovica, Jošava, Kršlje, Kuljani, Lješljani, Mazić, Mala Žuljevica, Mala Krupska Rujiška, Mala Novska Rujiška, Maslovare, Matavazi, Novi Grad, Petkovac, Poljavnice, Prusci, Ravnice, Radomirovac, Rakovac, Rašće, Rudice, Svodna, Sokolište, Suhača, Trgovište, Čele, Hozici, Cerovica, Crna Rijeka, Čadavica Gornja, Čadavica Donja i Čadavica Srednja.

Gustina naseljenosti opštine, prema zvaničnim rezultatima Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova u RS u 2013, iznosi 54 stanovnika po km² (prosječna gustina naseljenosti u Republici Srpskoj je 47 stanovnika po km², što je svrstava u red rijetko naseljenih evropskih regiona). U urbanom dijelu opštine (naseljeno mjesto Novi Grad) živi 9.415 ili 38,8% stanovnika. Od ukupno 8.792 domaćinstva na području opštine, 3.462 (39,3%) domaćinstva se nalazi u urbanom dijelu opštine. Više od polovine od ukupnog broja stanovnika živi u naseljenim mjestima Novi Grad, Poljavnice, Svodna, Dobrljin i Blagaj Japra- 13.384 stanovnika ili 53% ukupnog stanovništva. U preostalim 43 naseljena mjesta živi 11.856 stanovnika ili 47%.

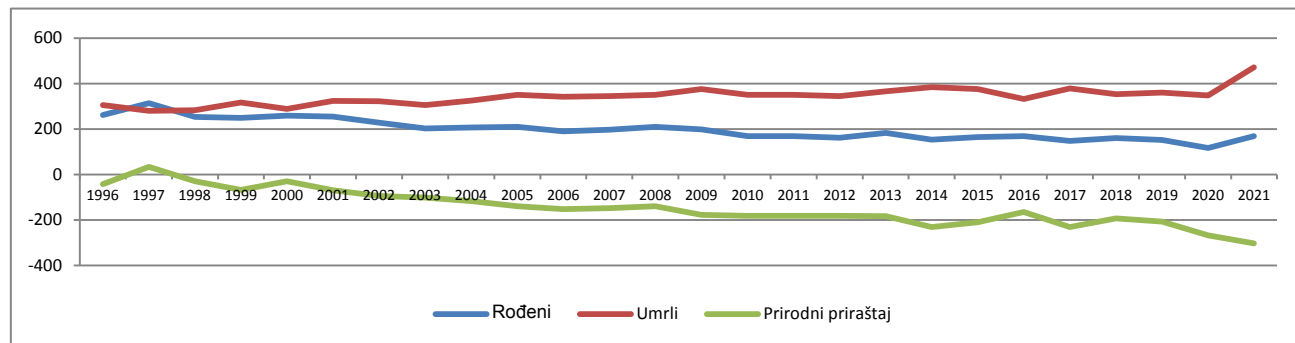
Fotografija 3: Gustina naseljenosti opštine Novi Grad po Popisu 2013. godine, Izvor: Prostorni plan opštine Novi Grad do 2039. godine

⁷ Broj stanovnika 60+/Broj stanovnika 0-19*100

Prirodni priraštaj stanovništva

Podaci o prirodnom priraštaju stanovništva pokazuju negativan prirodni priraštaj na području opštine od 1996. godine (od kada se prate podaci) i kontinuirano povećanje negativnog prirodnog priraštaja, odnosno smanjenje broja rođenih u posljednje dvije dekade (samo je u 1997. godini zabilježen pozitivan prirodni priraštaj).

Grafikon 3: Prirodno kretanje stanovništva, 1996-2021. godina

Izvor podataka: „Gradovi i opštine“, Republički zavod za statistiku RS, Informacija o stanju populacione politike i migracionih kretanja na području opštine Novi Grad za 2021. godinu

Broj rođenih je iz godine u godinu manji, dok je broj umrlih iz godine u godinu veći, što je uticalo na to da stopa negativnog prirodnog priraštaja takođe kontinuirano raste, te je u 2021. godini prirodni priraštaj iznosio -13,11 %⁸, što ukazuje na dramatičnost i na neminovnu činjenicu po kojoj novogradska opština prijeti totalna depopulacija. Apsolutno, u periodu 1996-2021. godina na prostoru opštine je rođeno ukupno 5.141 stanovnika a istovremeno je umrlo 8.922 stanovnika. Ovo ukazuje na negativan apsolutni priraštaj koji iznosi -3.781 za protekle 24 godine. Do ovakvih posljedica dolazi usljed promjena u reproduktivnom ponašanju stanovništva i planiranja porodice, ali i usljed nezavidnih socio-ekonomskih uslova koje karakteriše nizak društveni standard, stagnacija privrede, iseljavanje radno sposobnog stanovništva, relativno skupa zdravstvena zaštita (plaćanje pregleda, kupovina lijekova, često plaćanje porođaja i sl.) i slični problemi.

Jedna od odrednica prirodnog kretanja stanovništva jeste i nupicijalitet, odnosno broj sklopljenih brakova u odnosu na broj stanovnika starijeg od 15 godina. Podaci o sklopljenim brakovima u prethodnom periodu pokazuju da je prosječna realna stopa nupicijaliteta⁹ u periodu od 2016-2021. godine oko 5,5%, što je zadovoljavajuće i može biti veoma značajno za budući demografski razvoj.

Migracije stanovništva

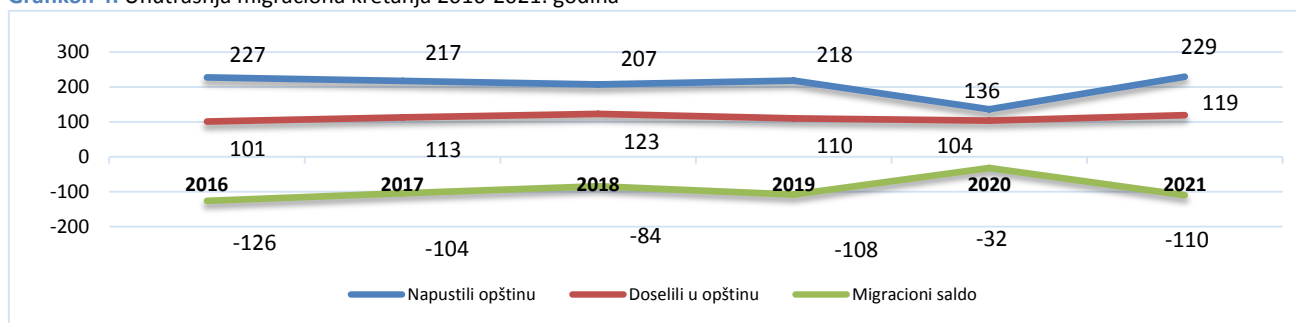
Migracije stanovništva su istorijska pojava prostora opštine Novi Grad koja je vijekovima izložena brojnim i različitim seobama i preseljavanjima stanovništva. U posljednjoj dekadi XX vijeka prostor Republike Srpske i Bosne i Hercegovine, a tako i i opštine Novi Grad, karakterišu prisilne ratne migracije stanovništva, proces izbjeglištva i postepenog povratka izbjeglog i raseljenog stanovništva. Novogradska opština je poznata i po odlasku stanovništva na privremeni rad u druge evropske i prekookeanske zemlje. Te migracije započele su 1907. godine odlaskom prvih stanovnika u Ameriku i evropske zemlje. Takav proces zadržava se do danas, zbog nestabilne ekonomske i političke situacije te najveći dio ovih migranata i ne pomišlja na povratak.

Podaci o unutrašnjim migracijama pokazuju negativan migracioni saldo u periodu 2007 – 2021. godina. Broj stanovnika opštine je, na osnovu negativnog unutrašnjeg migracionog salda u navedenom periodu, smanjen za 1.512 stanovnika. Zvaničnih podataka o vanjskim migracijama nema, ali s obzirom da smo već nekoliko decenija svjedoci procesa iseljavanja radno-sposobnog stanovništva u druge evropske i prekookeanske zemlje, možemo zaključiti da je saldo vanjskog migracionog kretanja daleko veći u odnosu na saldo unutrašnjeg migracionog kretanja.

⁸ Stopa prir. priraštaja = $\frac{N-M}{P} * 1000$, gdje je N-natalitet, M-mortalitet, P-ukupan broj stanovnika

⁹ Realna stopa nupicijaliteta je odnos broja sklopljenih brakova i broja stanovništva starijeg od 15 godina

Grafikon 4: Unutrašnja migraciona kretanja 2016-2021. godina

Izvor podataka: „Gradovi i opštine 2022“, Republički zavod za statistiku RS, Informacija o stanju populacione politike i migracionih kretanja na području opštine Novi Grad za 2021. godinu.

Populaciona politika

Društvena, geopolitička i socio-ekonomska dešavanja tokom posljednje deкаде XX vijeka, kao komponente biološke i mehaničke promjene, uticale su na savremene demografske procese kako u Republici Srpskoj, tako i na području opštine Novi Grad. Na području opštine primjetno je smanjenje ukupnog broja stanovnika, prirodna depopulacija, migracioni procesi i demografsko starenje koje determiniše prilično ograničavajući populacioni okvir formiranja radnog kontingenta, a samim tim i aktivnog stanovništva. U Republici Srpskoj u proteklom periodu sprovodilo se dosta mjera i aktivnosti populacione politike, ali one nisu sistematizovane, a kao takve nisu dovoljno ni prepoznate, pa ih treba dodatno afirmisati, nadograđivati i inovirati. Sa aspekta institucionalnog sprovođenja dosadašnjih aktivnosti u populacionoj politici Republike

Srpske posebnu važnost imaju zakoni i propisi kojima je uređena ova oblast u domenu zaštite djece, roditelja i porodice; rada i radnih odnosa; zdravstvene, socijalne i dječije zaštite. Prema sadašnjem stanju, ali i pretpostavkama budućeg demografskog razvoja Republike Srpske, pronatalitetna populaciona politika je potreba i neophodnost. Opština Novi Grad je do sada sprovodila određene mjere populacione politike, o to: tekući grantovi pojedincima za rođenje djeteta- za svako novorođenče sa područja opštine, sufinansiranje nabavke udžbenika, jednokratne novčane pomoći polazak djece u školu, grantovi udruženjima višečlanih porodica, sufinansiranje prevoza učenika na opštinskim linijama, projekat "Ponosne kartice 3+" i sufinansiranje asistiranje reprodukcije.

Tabela 1: Pregled realizovanih sredstava za realizaciju mjera populacione politike, 2018-2021.godina:

Mjera populacione politike	2021	2020	2019	2018
Tekući grantovi pojedincima za rođenje djeteta	14.500,00 KM	10.700,00 KM	00,00	00,00
Sufinansiranje nabavke udžbenika	6.024,00 KM	6.187,00 KM	00,00	00,00
Jednokratne novčane pomoći polazak djece u školu	2.995,00 KM	2.946,00 KM	00,00	00,00
Grantovi udruženjima višečlanih porodica	7.186,00 KM	7.482,00 KM	8.000,00 KM	8.000,00 KM
Sufinansiranje prevoza učenika na opštinskim linijama	106.132,00 KM	58.455,00 KM	51.727,00 KM	49.393,00 KM
Projekat "Ponosne kartice 3+"	2.453,00 KM	00,00	00,00	00,00
Sufinansiranje asistiranje reprodukcije	11.111,00 KM	5.555,00 KM	11.111,00 KM	10.000,00 KM
UKUPNO:	150.401,00 KM	91.325,00 KM	70.838,00 KM	67.393,00 KM

Izvor: Izvještaji o realizaciji Budžeta opštine za 2018., 2019., 2020. i 2021.g.

ZAKLJUČAK:

Opština Novi Grad je već duže vrijeme suočena sa nepovoljnim demografskim trendovima, bilo da se radi o migracionom saldu ili o konstantno negativnom prirodnom priraštaju i starenju stanovništva. Nepovoljni demografski trendovi su pristuni više od 20 godina što ukazuje na začarani krug negativnih uticaja na socio-ekonomski razvoj opštine koji je teško prekinuti i zaustaviti. Statistički podaci nedvosmisleno govore o starenju populacije, smanjenju kontigenta radno sposobnog stanovništva i mladih, niskoj stopi nataliteta i izraženim unutrašnjim i vanjskim migracijama, što dramatično ukazuje na neminovnu činjenicu da prostoru novogradske opštine prijeti totalna depopulacija. U svakom slučaju radi se o nizu različitih faktora koji se moraju adresirati prilikom definisanja budućih razvojnih pravaca opštine Novi Grad. U ovom smislu nameće

se potreba za snažnijim iskorakom u odnosu na raniji period kao i odlučnijim strateškim intervencijama kojim će se posebno obuhvatiti pitanje zadržavanja mladih i podizanja opšteg kvaliteta života, a sve kako bi se trend depopulacije zaustavio ili barem ublažio.

d) Pregled stanja i kretanja u lokalnoj ekonomiji

Opština Novi Grad je do 2019. godine, prema stepenu razvijenosti svrstavana u kategoriju srednje razvijenih opština, a od 2020. godine spada u kategoriju nerazvijenih opština u RS¹⁰. Imajući u vidu nerazvijenost lokalne privrede, radno sposobno stanovništvo je zbog egzistencijalnih potreba, u velikom broju zaposleno u većim gradskim centrima regije i inostranstva. Posljednjih godina trend odlaska radno sposobnog stanovništva na privremeni rad u inostrane zemlje je znatno povećan što se negativno odražava na demografsku strukturu opštine i konstantan pad broja stanovnika.

Stanovnici opštine bez stalnog zaposlenja orijentisani su uglavnom na bavljenje poljoprivredom kao osnovnom granom privrede. U ovom smislu treba naglasiti činjenicu da opština raspolaže značajnim prirodnim resursima (poljoprivredno zemljište, šume, voda, rude i minerali, ljekovito bilje i drugo). Pored toga opštinu Novi Grad odlikuju i sljedeće jedinstvene prednosti:

- Dio privrede je izvozno orijentisan (drvoprerađivačka, tekstil),
- Opština Novi Grad se može smatrati centrom izrade i plasmana pčelarske opreme SZ BiH, jer u Novom Gradu djeluje 12, uglavnom izvozno orijentisanih, firmi u ovoj oblasti,
- Brend PZ Agrojapra – „Izvor“ sa 15 različitih finalnih proizvoda (hladno cijeđena ulja - bundevino i suncokretovo, sušena šljiva sa i bez koštice, čips od jabuke, integralna brašna - pšenično, raženo, heljdino, kukuruzno i bundevino, te tri vrste bundevinih sjemenki),
- „Krajiški sir“ kao mogući brend, specifičan za ovo područje, koji se proizvodi u 2 sirane,
- Termomineralna voda banje Lješljani, koja pripada jedinstvenom, veoma rijetkom tipu hiperalkalnih voda. Za razliku od ostalih rijetkih hiperalkalnih takođe i termomineralna, sa oko 10 puta većom mineralizacijom od voda sličnih karakteristika,
- U rijekama Una i Sana, na području Novog Grada, obitava 95 % slatkovodnih riba, a Japra i Vojskova su prirodna mrijestilišta zaštićene vrste ribe mladice, što je rijetkost u Evropi,
- „Unska lađa“ kao mogući brend, sa specifičnim načinom upravljanja (čakljom i veslom),
- Park prirode Una, zaštićeno područje rijeke Une na teritoriji opština Novi Grad, Kozarska Dubica, Krupa na Uni i Kostajnica, u kategoriji V–zaštićeni pejzaži, sa specifičnim geološkim i hidrološkim pojavama i izuzetnom biloškom raznovrsnošću.

Broj i struktura preduzeća i preduzetničkih radnji

Na području opštine je završne račune za 2021. godinu predalo 140 preduzeća¹¹. Najviše subjekata je registrovano u Području C-prerađivačka industrija - 45 subjekata ili 32%, i to u djelatnosti Prerada drveta i proizvoda od drveta i pluta, sem namještaja; proizvodnja predmeta od slame i pletarskih materijala- 19 subjekata i Proizvodnja tekstila i proizvodnja odjeće - 11 subjekata. U Području G-trgovina na veliko i na malo, popravka motornih vozila i motocikala je registrovano 28 preduzeća (20%) dok je u Području H-saobraćaj i skladištenje registrovano 20 preduzeća ili 14%. U različitim sektorima uslužnih djelatnosti posluje 64% pravnih lica, dok proizvodne djelatnosti obavlja 36 % preduzeća. Dominaciju preduzećima iz uslužnih djelatnosti obezbjeđuje broj preduzeća iz sektora trgovine. Ukoliko posmatramo veličinu preduzeća prema ostvarenom prihodu i broju radnika¹², na području opštine u 2021. godini nema velikih preduzeća, 9 preduzeća ili 6% je srednje veličine (50-249 zaposlenih), 28 preduzeća ili 20% pripada grupi malih preduzeća (10-49 zaposlenih), a 103 preduzeća ili 74% preduzeća čine mikro preduzeća sa manje od 10 zaposlenih radnika.

¹⁰ Odluka o stepenu razvijenosti jedinica lokalne samouprave u Republici Srpskoj za 2020. godinu od 22.11.2019. godine, (Službeni glasnik RS 102/19), Odluka o stepenu razvijenosti jedinica lokalne samouprave u Republici Srpskoj za 2021. godinu od 01.10.2020.godine, (Službeni glasnik RS 102/20), Odluka o stepenu razvijenosti jedinica lokalne samouprave u Republici Srpskoj za 2022. godinu od 07.10.2021. godine, (Službeni glasnik RS 94/21), Odluka o stepenu razvijenosti jedinica lokalne samouprave u Republici Srpskoj za 2023. godinu od 29.09.2022. godine, (Službeni glasnik RS 99/22)

¹¹ Prema Zakonu o privrednim društvima RS ("Službeni glasnik RS", br. 127/2008, 58/2009, 100/2011, 67/2013, 100/2017 i 82/2019) termin preduzeća je zamijenjen terminom "privredna društva", ali se zbog jednostavnije formulacije rečenica u analizi koristi termin „preduzeća“

¹² Prema Zakonu o razvoju malih i srednjih preduzeća RS (SL. gl. RS br. 50/13, 84/19) privredna društva koja zapošljavaju preko 250 radnika, ostvaruju prihode preko 97.790.000,00 KM godišnje ili čija je imovina na kraju poslovne godine veća od 85.000.000,00 KM su VELIKA PREDEZEĆA, dok ostala preduzeća spadaju u MALA I SREDNJA preduzeća

Tabela 2:Struktura pravnih lica koja su predala završne račune na području opštine Novi Grad prema području djelatnosti, period od 2017-2021. godina

	PODRUČJE	2017	2018	2019	2020	2021
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	10	11	10	8	9
B	Vađenje ruda i kamena	0	0	1	1	1
C	Prerađivačka industrija	50	49	46	47	45
D	Proizvodnja i snabdijevanje el.energijom	4	4	4	5	4
E	Snabd. vodom, kanal., upr. otpadom i djelat. sanacije životne sredine	2	2	2	2	2
F	Građevinarstvo	4	5	4	4	3
G	Trgovina na veliko i trgovina na malo, popravka motornih vozila i motocikala	35	38	35	33	28
H	Saobraćaj i skladištenje	18	17	17	19	20
I	Djelatnost pružanja smještaja, ugostiteljstvo	2	2	2	2	2
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalnog rada	9	7	10	10	10
L	Poslovanje nekretninama	3	3	3	3	3
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	7	6	6	6	6
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1	1	0	0	1
O	Javna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje	0	0	0	1	1
S	Ostale uslužne djelatnosti	2	2	2	3	3
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	1	1	0	0	0
J	Informacije i komunikacije	3	3	2	3	2
	UKUPNO	151	151	144	147	140

Izvor podataka: APIF

U okviru prerađivačke industrije, najveći broj subjekata je registrovan u oblasti drvoprerađivačke i tekstilne industrije, koje čine 67% svih subjekata prerađivačke industrije.

Tabela 3:Struktura pravnih lica prema djelatnosti u oblasti prerađivačke industrije za period od 2017-2021. godine

Djelatnost	2017	2018	2019	2020	2021
Prerada drveta i proizvoda od drveta i pluta, sem namještaja; proizvodnja predmeta od slame i pletarskih materijala	22	20	19	20	19
Proizvodnja tekstila i proizvodnja odjeće	10	11	11	11	11
Proizvodnja prehrambenih proizvoda i proizvodnja pića	5	5	4	4	3
Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda	1	1	1	1	1
Proizvodnja mašina i opreme, d. n., Popravak i instalacija mašina i opreme	2	2	2	2	2
Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, sem mašina i opreme	5	5	4	4	4
Proizvodnja računara, elektronskih i optičkih proizvoda	1	1	1	1	1
Proizvodnja ostalih proizvoda od nemetalnih minerala	1	1	1	1	3
Štampanje i umnožavanje snimljenih zapisa	3	3	3	3	1
UKUPNO:	50	49	46	47	45

Izvor podataka: APIF

U registru preduzetničkih djelatnosti registrovan je 441 samostalnih preduzetnik. Najviše je registrovanih trgovačkih radnji (143 preduzetnika ili 32%), zatim ugostiteljskih radnji (105 preduzetnika ili 24%) i preduzetničkih radnji iz oblasti prerađivačke industrije, uključujući poljoprivredu i građevinarstvo (92 preduzetnika ili 21%).

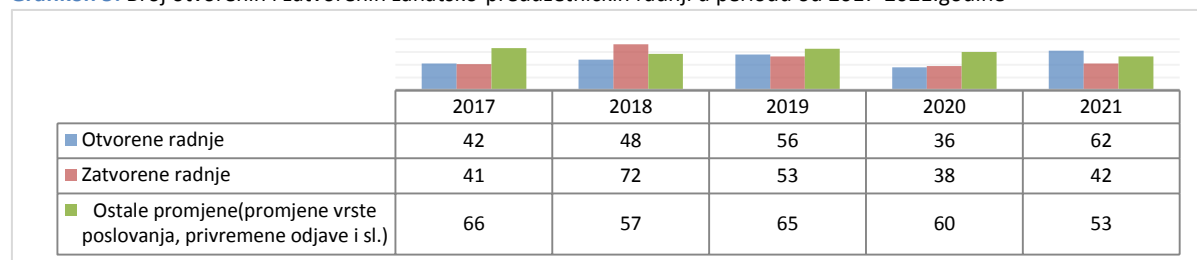
Tabela 4:Struktura samostalnih preduzetnika prema područjima djelatnosti za period od 2017-2021. godina

SEKTOR DJELATNOSTI	2017	2018	2019	2020	2021
A. Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	14	13	16	13	22
B. Vađenje rude i kamena	0	0	0	0	0
C. Prerađivačka industrija	46	48	49	47	47
F. Građevinarstvo	11	13	16	18	23
G. Trg. na vel. i mal; popr. mot. voz.,motocikala	172	154	149	146	143
I. Djelat. pružanja smješt., priprema i posl. hrane, hotel. i ugostite.	110	107	107	107	105
H. Saobraćaj i skladištenje	22	20	22	23	29
L. Poslovanje nekretninama	2	2	1	1	2
J. Informacije i komunikacije	0	0	0	0	1
M. Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	19	16	15	16	15
N. Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	2	1	1	1	3
P. Obrazovanje	4	5	5	5	6
R. Umjetnost, zabava i rekreacija	0	0	0	1	1
S. Ostale uslužne djelatnosti	42	41	42	43	44
Ukupno	444	420	423	421	441

Izvor: Odjeljenje za privredu i poljoprivredu

Na području opštine Novi Grad je 2021. godine otvoreno 62, a zatvoreno 42 zanatsko-preduzetničke radnje. Trend otvaranja preduzetničkih radnji ima konstantan rast, osim 2020. godine, kada je zbog pandemije virusa korona, došlo do smanjenja broja novootvorenih radnji za 35,7% (20 radnji) u odnosu na prethodnu godinu. Najveći broj novootvorenih preduzetničkih radnji zabilježen je 2021.godine, dok je najviše radnji zatvoreno 2018.godine.

Grafikon 5: Broj otvorenih i zatvorenih zanatsko-preduzetničkih radnji u periodu od 2017-2021.godine

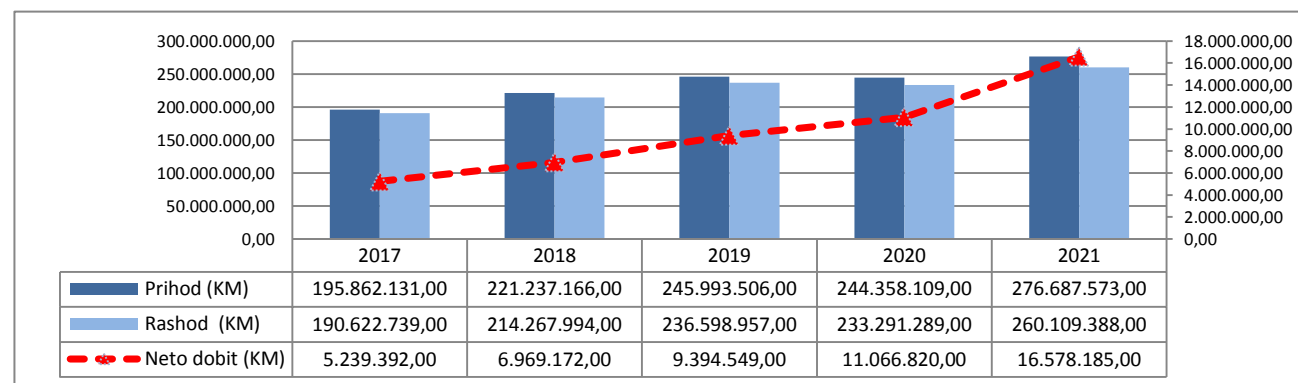

Izvor podataka: Odjeljenje za privredu i poljoprivredu

Kretanje ukupnih prihoda, rashoda i prosječnih plata

Kretanje ukupnih prihoda preduzeća sa područja opštine u posljednjih pet godina pokazuje konstantan rast, osim 2020. godine, kada je zbog pandemije virusa korona, došlo do neznatnog pada prihoda (za 0,7%) usljed posljedica pandemije korona virusa. Ukupan prihod poslovnih subjekata koji su predali završne račune u 2021. godini iznosili su 276.687.573,00 KM, što je za 32.326.464,00 KM ili 13,23% više u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 6: Pregled ukupnih prihoda, rashoda i neto dobiti preduzeća na području opštine Novi Grad za period 2017-2021.godina , u KM

Izvor podataka: APIF

Neto dobit bilježi stalni rast u periodu od 2017-2021. godine, i u 2021. godini iznosila je 16.578.185,00 KM, odnosno za 49,8% je veća u odnosu na 2020.godinu.

Tabela 5: Pregled ukupnih prihoda pravnih lica koja su predala završne račune na području opštine Novi Grad, po područjima djelatnosti (KM), za period 2017-2021. godina

	PODRUČJE	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	2.768.590,00	2.625.739,00	2.429.953,00	2.108.492,00	3.490.274,00
B	Vađenje ruda i kamena	0,00	0,00	0,00	30.777,00	111.559,00
C	Prerađivačka industrija	40.549.531,00	46.285.595,00	44.525.906,00	45.728.002,00	50.226.083,00
D	Proizvodnja i snabdijevanje el.energijom	105,00	27.626,00	98.914,00	1.619.280,00	2.573.694,00
E	Snabd. vodom, kanaliz., upravljanje otpadom i djelatnosti sanacije životne sredine	1.926.889,00	1.882.679,00	2.090.565,00	2.236.409,00	2.182.261,00
F	Građevinarstvo	383.072,00	348.747,00	486.422,00	542.848,00	807.597,00
G	Trgovina na veliko i trgovina na malo, popravka motornih vozila	126.158.629,00	144.565.011,00	171.437.189,00	168.385.080,00	186.882.157,00

	i motocikala					
H	Saobraćaj i skladištenje	13.654.559,00	13.222.952,00	13.494.012,00	12.532.431,00	17.469.246,00
I	Djelatnost pružanja smještaja, ugostiteljstvo	145.826,00	146.138,00	184.837,00	99.760,00	143.824,00
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i soc. rada	3.566.319,00	3.770.477,00	3.940.599,00	4.526.830,00	5.593.174,00
L	Poslovanje nekretninama	2.782.872,00	3.828.442,00	3.490.754,00	3.203.801,00	3.639.844,00
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	3.028.283,00	3.912.574,00	3.483.341,00	3.008.603,00	3.146.629,00
N	Administ. i pomoćne uslužne djelatnosti	424.982,00	114.089,00	0,00	0,00	0,00
O	Javna upr. i odbrana, obavezno soc. osiguranje	0,00	0,00	0,00	0,00	34.233,00
S	Ostale uslužne djelatnosti	52.943,00	57.988,00	58.497,00	55.663,00	81.635,00
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	165.107,00	148.120,00	0,00	0,00	0,00
J	Informacije i komunikacije	254.424,00	300.989,00	272.517,00	280.133,00	305.363,00
UKUPNO		195.862.131,00	221.237.166,00	245.993.506,00	244.358.109,00	276.687.573,00

Izvor podataka: APIF

Analizirajući ukupne prihode poslovnih subjekata po registrovanim djelatnostima, najveće učešće u prihodima od poslovne djelatnosti opštine Novi Grad imaju područja G - trgovina na veliko i na malo, popravka motornih vozila i motocikala sa 67,54% učešća, C - prerađivačka industrija sa 18,15% učešća i H-saobraćaj i skladištenje sa 6,31 % učešća. U toku 2021. godine poslovni subjekti su poslovali u 34 različite oblasti, te su najveći prihodi ostvareni u sledećim oblastima: Trgovina na veliko, sem trgovine motornim vozilima i motociklima- 124.457.760,00 KM, Trgovina na malo, sem trgovine motornim vozilima i motociklima- 60.346.742,00 KM, Proizvodnja prehrambenih proizvoda- 19.659.186,00 KM.

U prerađivačkoj industriji, u 2021. godini najveće prihode ostvarila je prehrambena, drvoprerađivačka i tekstilna industrija, koji čine 93% ukupnih prihoda prerađivačke industrije i 17% ukupnih prihoda pravnih lica koja su predala završne račune na području opštine. U 2021. godini preduzeća koja posluju u području proizvodnje prehrambenih proizvoda i proizvodnje pića imala su pad prihoda za 1,84% u odnosu na prethodnu godinu, dok su rast prihoda imale tekstilna industrija za 17,81%, a drvoprerađivačka za 19,34%. Konstantan rast u proteklih 5 godina bilježi proizvodnja gotovih metalnih proizvoda (sem mašina i opreme) i proizvodnja ostalih proizvoda od nemetalnih minerala. Konstantan pad, sa druge strane, bilježi proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda.

Tabela 6: Pregled prihoda pravnih lica koja su predala završne račune na području opštine Novi Grad, prema djelatnosti u oblasti prerađivačke industrije, 2017-2021. godina (KM)

DJELATNOST	2017	2018	2019	2020	2021
Prerada drveta i proizvoda od drveta i pluta, sem namještaja; proizvodnja predmeta od slame i pletarskih materijala	14.816.689,00	16.080.046,00	17.698.327,00	14.682.723,00	17.522.835,00
Proizvodnja tekstila i proizvodnja odjeće	4.542.028,00	5.563.029,00	5.416.954,00	8.063.783,00	9.500.302,00
Proizvodnja prehrambenih proizvoda i proizvodnja pića	19.139.098,00	22.337.300,00	18.690.673,00	20.151.143,00	19.780.236,00
Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda	117.989,00	115.695,00	102.817,00	97.337,00	91.655,00
Proizvodnja mašina i opreme, d. n., Popravak i instalacija mašina i opreme	1.138.529	1.037.378,00	1.092.634,00	809.242,00	1.105.755,00
Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, sem mašina i opreme	412.534,00	522.712,00	806.325,00	1.092.244,00	1.337.141,00
Proizvodnja računara, elektronskih i optičkih proizvoda	93.180,00	99.723,00	144.074,00	118.959,00	839,00
Proizvodnja ostalih proizvoda od nemetalnih minerala	183.061,00	405.145,00	452.172,00	593.918,00	772.955,00
Štampanje i umnožavanje snimljenih zapisa	106.423,00	124.567,00	121.930,00	118.653,00	114.365,00
UKUPNO:	40.549.531	46.285.595	44.525.906,00	45.728.002	50.226.083,00

Izvor podataka: APIF

Ukupni rashodi preduzeća na području opštine u 2021. godini iznosili su 260.109.388,00 KM, dok su u 2020. godini ukupni rashodi iznosili 233.291.289,00 KM, što pokazuje da su poslovni subjekti u 2021. godini ostvarili rast ukupnih rashoda u odnosu na 2020. godinu za 26.818.099,00 KM, ili procentualno 11,49%. Analizirajući ukupne rashode poslovnih subjekata po registrovanim djelatnostima, najveće učešće u rashodima od poslovne djelatnosti opštine Novi Grad imaju područja G- trgovina na veliko i na malo,

popravka motornih vozila i motocikala, C - prerađivačka industrija i H - saobraćaj i skladištenje. U toku 2021. godine poslovni subjekti su poslovali u 34 različitim oblastima, te najveći rashodi ostvareni su u sledećim oblastima: Trgovina na veliko, sem trgovine motornim vozilima i motociklima 117.697.934,00 KM, Trgovina na malo, sem trgovine motornim vozilima i motociklim 57.415.404,00 KM, Proizvodnja prehrambenih proizvoda 18.133.815,00 KM.

Tabela 7: Pregled ukupnih rashoda pravnih lica koja su predala završne račune na području opštine Novi Grad, po područjima djelatnosti, 2017-2021. godina

	PODRUČJE	2017	2018	2019	2020	2021
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	2.690.449,00	2.485.004,00	2.237.185,00	2.007.163,00	3.284.968,00
B	Vađenje ruda i kamena	0	0	0	17.270,00	81.396,00
C	Prerađivačka industrija	39.267.437,00	43.556.475,00	41.831.622,00	43.167.870,00	46.761.820,00
D	Proizvodnja i snabdijevanje el.energijom	13.507,00	24.847,00	31.341,00	826.194,00	829.826,00
E	Snabdijevanje vodom, kanalizacija, upravljanje otpadom i djelatnosti sanacije životne sredine	1.865.133,00	1.987.769,00	2.152.228,00	2.894.915,00	2.194.497,00
F	Građevinarstvo	350.025,00	383.556,00	382.959,00	447.780,00	695.822,00
G	Trgovina na veliko i trgovina na malo, popravka motornih vozila i	122.710.444,00	141.488.261,00	165.048.327,00	160.609.081,00	177.161.554,00
H	Saobraćaj i skladištenje	13.438.915,00	12.958.961,00	13.088.343,00	12.248.491,00	16.898.872,00
I	Djelatnost pružanja smještaja, ugostiteljstvo	239.472,00	229.317,00	198.938,00	95.356,00	124.941,00
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalnog rada	3.822.635,00	3.856.614,00	4.560.407,00	4.916.360,00	5.754.033,00
L	Poslovanje nekretninama	2.805.699,00	3.328.601,00	3.767.370,00	2.980.144,00	2.988.910,00
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	2.916.799,00	3.447.639,00	2.996.155,00	2.735.973,00	2.885.565,00
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	18.796,00	8.281,00	0	0	4.040,00
O	Javna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje	0	0	0	1.694,00	41.138,00
S	Ostale uslužne djelatnosti	60.353,00	54.714,00	58.923,00	52.793,00	78.356,00
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	156.946,00	145.246,00	0	0	0
J	Informacije i komunikacije	266.129,00	312.709,00	304.082,00	290.205,00	323.650,00
UKUPNO		190.622.739,00	214.267.994,00	236.598.957,00	233.291.289,00	260.109.388,00

Izvor podataka: APIF

Kada je prerađivačka industrija u pitanju, najveće rashode, kao i kod prihoda, ostvarile su prehrambena, drvoprerađivačka i tekstilna industrija, koje čine 93% ukupnih rashoda prerađivačke industrije i 16,72% ukupnih rashoda pravnih lica koja su predala završne račune na području opštine.

Tabela 8: Pregled rashoda pravnih lica koja su predala završne račune na području opštine Novi Grad, prema djelatnosti u oblasti prerađivačke industrije, 2017-2021. godina (KM)

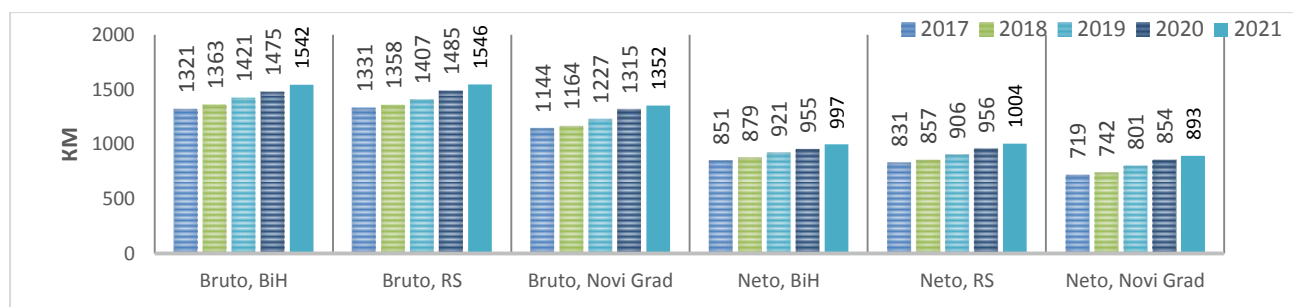
Djelatnost	2017	2018	2019	2020	2021
Prerada drveta i proizvoda od drveta i pluta, sem namještaja; proizvodnja predmeta od slame i pletarskih materijala	14.197.665,00	15.186.608,00	16.383.631,00	13.622.882,00	16.157.831,00
Proizvodnja tekstila i proizvodnja odjeće	4.512.861,00	5.387.680,00	4.949.773,00	7.573.064,00	9.086.395,00
Proizvodnja prehrambenih proizvoda i proizvodnja pića	18.355.061,00	20.708.964,00	17.732.340,00	18.977.327,00	18.250.509,00
Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda	116.043,00	108.794,00	88.368,00	89.879,00	80.014,00
Proizvodnja mašina i opreme, d. n., Popravak i instalacija mašina i opreme	1.011.706,00	993.965,00	1.073.540,00	823.192,00	975.741,00
Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, sem mašina i opreme	412.787,00	518.105,00	866.376,00	1.054.676,00	1.301.880,00
Proizvodnja računara, elektronskih i optičkih proizvoda	97.689,00	89.644,00	180.548,00	358.243,00	54.980,00
Proizvodnja ostalih proizvoda od nemetalnih minerala	450.386,00	439.598,00	439.258,00	556.433,00	740.149,00
Štampanje i umnožavanje snimljenih zapisa	113.509,00	123.117,00	117.788,00	112.174,00	114.321,00
UKUPNO	39.267.437,00	43.556.475,00	41.831.622,00	43.167.870,00	46.761.820,00

Izvor podataka: APIF

Odnos između ostvarenog prihoda i ostvarenog rashoda je pokazatelj ekonomičnosti. Uspješno poslovanje znači kada je pokazatelj ekonomičnosti veći od 1, a ekonomičnost ukupnog poslovanja privrede opštine Novi Grad u 2021. godini iznosila je 1,06. Većina preduzeća na području opštine Novi Grad posluje na granici ekonomičnosti, a 2021.godine najekonomičnija su bila preduzeća iz sektora proizvodnje i snabdijevanje električnom energijom (3,1), vađenje rude i kamena (1,37), poslovanje nekretninama (1,22).

Prosječna neto plata opštine Novi Grad je u 2021. godini¹³ iznosila 893,00 KM, dok je bruto plata iznosila 1.352,00 KM. Zabilježen je trend uvećanja prosječne neto plate u posljednje četiri godine, prosječno za oko 5,6% godišnje. Prosječna neto plata je 2021. godine za 24,2% (174,00 KM) viša u odnosu na 2017. godinu. Plate u Novom Gradu su još uvijek ispod republičkog prosjeka, tako da povećanje plata u proteklom periodu nije imalo značajnijeg efekta na porast standarda, tim više što je stopa rasta cijena u proteklom periodu bila znatno viša od stope rasta plata. Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku Republike Srpske potrošačke cijene u Republici Srpskoj u decembru 2021. godine su u odnosu na decembar 2020. godine bile više u prosjeku za 5,9%. Najveći godišnji rast cijena u decembru 2021. godine, zabilježen je u odjeljku Prevoz –za 14,4% i u odjeljku Hrana i bezalkoholna pića za 10,7%. Ukupan indeks potrošačkih cijena u Republici Srpskoj u aprilu 2022. godine u odnosu na april 2021.godine viši je za 11,7%. Najveći godišnji rast cijena u aprilu 2022. godine u odnosu na april 2021. godine zabilježen je u odjeljku Prevoz- za 28,6%, te u odjeljku Hrana i bezalkoholna pića za 19,5%.

Grafikon 7: Prosječne neto i bruto plate (KM) na području opštine Novi Grad, Republike Srpske i Bosne i Hercegovine u periodu od 2017.-2021. godine

Izvor: Republički zavod za statistiku RS- www.rzs.rs.ba, Agencija za statistiku BiH- www.bhas.gov.ba, Privredna komora RS: „Privredna kretanja u Republici Srpskoj i području Komore Banja Luka, januar-decembar 2021. godine“: www.bl.komorar.ba/sr/home/makroekonomski-pokazatelji

Profit, profitabilnost i produktivnost

Podaci o ukupnoj dobiti (razlika između prihoda i rashoda) po sektorima nam daju indicaciju u kojim se to sektorima prilagođavanje poslovanja odvijalo u pozitivnom pravcu. Pretpostavka je da su se sektori koji ostvaruju dobit vratili na stara tržišta ili su našli nova, da su pronašli tržišne niše i proizvode gdje je moguće ostvariti dobit, da počinju da koriste savremenije tehnologije, da mijenjaju strukturu finansiranja, mijenjaju internu organizacionu strukturu, itd. Stopa dobiti¹⁴ je prvi od pokazatelja koji nam govori o uspješnosti poslovanja pojedinih sektora, odnosno pokazuje procenat ostvarenog dobitka prema vrijednosti ukupnih prihoda.

U 2021. godini, po stopi dobiti na prvom mjestu je područje D-Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom (67,76%), sa 4 preduzeća i 1 zaposlenim. Većinu dobiti ovog sektora (87,52%) generiše preduzeće „Elektros“ d.o.o. Novi Grad sa poslovnom jedinicom u Foči, koje se bavi proizvodnjom električne energije. Na drugom mjestu je područje B-Vađenje rude i kamena (27,04%), u okviru kojeg posluje 1 preduzeće sa 4 zaposlena („Gvozden-Kop“ d.o.o. Novi Grad). Na trećem mjestu je područje L-poslovanje nekretninama sa stopom dobiti od 17,88%, u okviru kojeg posluje 3 preduzeća sa 46 zaposlenih, a većinu dobiti ovog područja generiše preduzeće „Jedinstvo“ d.o.o. Novi Grad (70,24%) sa 3 zaposlena.

U drugu grupu spadaju područja sa stopom dobiti većom od prosjeka na nivou opštine (5,99%). Na prvom mjestu je područje F-Građevinarstvo (13,84%), sa 3 preduzeća i 11 zaposlenih. Svu dobit u ovom sektoru generiše preduzeće „Elektrospin“ d.o.o. Novi Grad sa 5 zaposlenih. Na drugom mjestu je područje I-djelatnost pružanja smještaja i ugostiteljstvo sa stopom dobiti od 13,13%, 2 preduzeća i 4 zaposlena.

¹³ Izvor podataka: Privredna komora RS: „Privredna kretanja u Republici Srpskoj i području Komore Banja Luka, januar-decembar 2021. godine“:

www.bl.komorar.ba/sr/home/makroekonomski-pokazatelji

¹⁴ Dobit/prihod*100

Primjetno je da su preduzeća u ovom području poslovala sa gubitkom sve do 2020.godine, kada je ostvarena stopa dobiti od 4,41%. U toku 2021.godine u ovom području evidentiran je značajan rast stope dobiti na 13,13%, što je direktna posljedica sve veće popularizacije domaćeg turizma, te realizacija projekta turističkih vaučera, što je doprinijelo i značajnijem rastu prihoda. Svu dobit ovog područja u 2021.godini generisalo je preduzeće „Slatina-Lješljani“ d.o.o. Novi Grad. U područja sa stopom dobiti većom od opštinskog prosjeka spada još i područje M-Stručne, naučne i tehničke djelatnosti, sa 6 preduzeća i sa 48 zaposlenih. Najveću dobit u ovom sektoru (55%) u 2021.godini generisalo je preduzeće „New Sanatron“ d.o.o. Novi Grad sa 25 zaposlenih. Preduzeća iz područja C-prerađivačka industrija su u 2021.godini takođe poslovala sa stopom dobiti višom od opštinskog prosjeka-6,9%. U ovom području djeluje 45 preduzeća sa 821 zaposlenim. Najviše dobiti (39,33%) ovog područja generisalo je preduzeće „Comp-Astor“ Rakani d.o.o. sa 67 zaposlenih. U treću grupu spadaju sektori koji ostvaruju pozitivan, relativno skroman rezultat (do 5,99%), a gdje najveći udio u dobiti ostvaruje područje A- poljoprivreda, šumarstvo i ribolov (5,88%), G- trgovina na veliko i trgovina na malo, popravka motornih vozila i trgovine (5,20%) S- ostale uslužne djelatnosti (4,02%) i H- saobraćaj i skladištenje (3,27%).

U četvrtu grupu spadaju sektori koji posluju sa gubitkom, a to su područje E- snabdijevanje vodom, kanalizacija, upravljanje otpadom i djelatnosti sanacije životne sredine, Q- djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalnog rada, O- javna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje i J- informacije i komunikacije.

Tabela 9: Stopa dobiti (%) pravnih lica koja su predala završne račune na području opštine Novi Grad, po područjima djelatnosti 2017-2021. godina

	Područje	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	2,82	5,36	7,93	4,81	5,88
B	Vađenje ruda i kamena	0,00	0,00	0,00	43,89	27,04
C	Prerađivačka industrija	3,16	5,90	6,05	5,60	6,90
D	Proizvodnja i snabdijevanje el.energijom	-12.763,81	10,06	68,31	48,98	67,76
E	Snabdijevanje vodom, kanalizacija, upravljanje otpadom i djelatnosti sanacije životne sredine	3,20	-5,58	-2,95	-29,44	-0,56
F	Građevinarstvo	8,63	-9,98	21,27	17,51	13,84
G	Trgovina na veliko i trgovina na malo, popravka motornih vozila i	2,73	2,13	3,73	4,62	5,20
H	Saobraćaj i skladištenje	1,58	2,00	3,01	2,27	3,27
I	Djelatnost pružanja smještaja, ugostiteljstvo	-64,22	-56,92	-7,63	4,41	13,13
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalnog rada	-7,19	-2,28	-15,73	-8,60	-2,88
L	Poslovanje nekretninama	-0,82	13,06	-7,92	6,98	17,88
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	3,68	11,88	13,99	9,06	8,30
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	95,58	92,74	0,00	0,00	0,00
O	Javna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje	0,00	0,00	0,00	0,00	-20,17
S	Ostale uslužne djelatnosti	-14,00	5,65	-0,73	5,16	4,02
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	4,94	1,94	0,00	0,00	0,00
J	Informacije i komunikacije	-4,60	-3,89	-11,58	-3,60	-5,99
	UKUPNO:	2,68	3,15	3,82	4,53	5,99

Izvor podataka: APIF

Kada je prerađivačka industrija u pitanju, prosječna stopa dobiti u 2021.godini iznosila je 6,9%, što je za 1,3% više u odnosu na prethodnu godinu. Najveća stopa dobiti evidentirana je u djelatnosti proizvodnje hemikalija i hemijskih proizvoda (12,70%), u okviru koje posluje 1 preduzeće sa 1 zaposlenim- „Inox Commerce“ d.o.o. za proizvodnju, promet i usluge, Novi Grad. Stopa dobiti viša od opštinskog prosjeka evidentirana je i u djelatnosti prerade drveta i proizvoda od drveta i pluta, sem namještaja; proizvodnja predmeta od slame i pletarskih materijala (7,79%, u kojoj posluje 19 preduzeća sa 248 zaposlenih. Najveću dobit u oblasti drvoprerađivačke industrije u 2021.godini generisala su preduzeća "Zlatna pčela" d.o.o., "Ligno-Progres" d.o.o. i „bioConcept“ d.o.o. U djelatnosti proizvodnje prehrambenih proizvoda i proizvodnje pića je takođe evidentirana stopa dobiti viša od opštinskog prosjeka (7,79%). U ovoj djelatnosti posluje 3 preduzeća sa 70 zaposlenih, a najveću dobit 2021.godine generisalo je preduzeće Comp-Astor“ Rakani d.o.o sa 67 zaposlenih

Tabela 10: Stopa dobiti (%) pravnih lica koja su predala završne račune na području opštine Novi Grad, prema djelatnosti u oblasti prerađivačke industrije, 2017-2021. godina

Djelatnost	2017	2018	2019	2020	2021
Prerada drveta i proizvoda od drveta i pluta, sem namještaja; proizvodnja predmeta od slame i pletarskih materijala	4,18	5,56	7,43	7,22	7,79
Proizvodnja tekstila i proizvodnja odjeće	0,64	3,15	8,62	6,09	4,36
Proizvodnja prehrambenih proizvoda i proizvodnja pića	4,10	7,29	5,13	5,83	7,73
Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda	1,65	5,96	14,05	7,66	12,70
Proizvodnja mašina i opreme, d. n., Popravak i instalacija mašina i opreme	11,14	4,18	1,75	-1,72	11,76
Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, sem mašina i opreme	-0,06	0,88	-7,45	3,44	2,64
Proizvodnja računara, elektronskih i optičkih proizvoda	-4,84	10,11	-25,32	-201,15	-6.453,04
Proizvodnja ostalih proizvoda od nemetalnih minerala	-146,03	-8,50	2,86	6,31	4,24
Štampanje i umnožavanje snimljenih zapisa	-6,66	1,16	3,40	5,46	0,04
UKUPNO	3,16	5,90	6,05	5,60	6,90

Izvor podataka: APIF

Prema analiziranim podacima o profitabilnosti primjetni su sljedeći trendovi:

- **Najbrže rastući sektori** u proteklih 5 godina su područja D-Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, B-Vađenje rude i kamena, I-djelatnost pružanja smještaja, ugostiteljstvo i L-Poslovanje nekretninama,
- **Konstantno rastući sektori** (ukoliko izuzmemo pad u 2020.godini) su područja G-Trgovina na veliko i trgovina na malo, popravka motornih vozila, A- Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov, C- prerađivačka industrija, H-saobraćaj i skladištenje,
- **Poslovanje sa gubitkom i pad** kod područja J-informacije i komunikacije (IKT),
- **U oblasti prerađivačke industrije** po broju zaposlenih i broju subjekata prednjače drvoprerađivačka, tekstilna, prehrambena, metalska i mašinska industrija. Po stopi dobiti, mašinska i hemijska industrija ostvaruju stopu dobiti znatno višu od opštinskog prosjeka. Drvoprerađivačka i prehrambena industrija ostvaruju stopu dobiti neznatno višu od opštinskog prosjeka, što znači da ostvaruju pozitivan, ali još uvijek prosječan, rezultat. Sa druge strane, tekstilna i metalska industrija i djelatnost proizvodnje ostalih proizvoda od nemetalnih minerala ostvaruju stopu dobiti znatno nižu od prosjeka, dok preduzeća iz oblasti proizvodnje računara, elektronskih i optičkih proizvoda posluju sa gubitkom, što znači da ove industrije nisu profitabilne.

Jedan od važnijih pokazatelja efikasnosti nekog sektora u poslovanju je produktivnost¹⁵, kao ekonomski princip koji predstavlja težnju da se u poslovanju ostvari što više proizvoda i usluga uz što manje ulaganje rada. U opštini Novi Grad u 2021. godini produktivnost privrede je ostvarena u iznosu 8.551,41 KM, što znači da svaki prosječno zaposleni radnik na godišnjem nivou ostvari 8.551,41 KM dobiti za preduzeće u kojem radi.

Tabela 11: Produktivnost u privredi opštine Novi Grad, po radniku, u KM, za period od 2017-2021. godina

	Područje	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	1.532,18	2.872,14	4.701,66	2.026,58	3.739,64
B	Vađenje ruda i kamena	0,00	0,00	0,00	6.753,50	8.043,47
C	Prerađivačka industrija	2.122,67	4.172,97	3.582,82	3.381,94	4.219,57
D	Proizvodnja i snabdijevanje el.energijom	-13.402,00	2.779,00	33.786,50	396.543,00	1.743.868,00
E	Snabdijevanje vodom, kanalizacija, upravljanje otpadom i djelatnosti sanacije životne sredine	650,06	-1.142,28	-692,84	-7.316,73	-134,46
F	Građevinarstvo	3.304,70	-1.933,83	7.958,69	7.922,33	10.161,36
G	Trgovina na veliko i trgovina na malo, popravka motornih vozila i motocikala	7.259,34	5.939,67	12.429,69	14.644,07	18.001,12
H	Saobraćaj i skladištenje	1.609,28	2.315,71	3.756,19	2.469,04	4.321,02
I	Djelatnost pružanja smještaja, ugostiteljstvo	-7.203,54	-6.398,38	-1.762,63	1.468,00	4.720,75
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalnog rada	-1.817,84	-610,90	-4.216,38	-2.596,87	-974,90
L	Poslovanje nekretninama	-530,86	11.360,02	-5.885,45	4.758,66	14.150,74
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	1.798,13	8.609,91	8.699,75	5.452,60	5.438,83
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	406.186,00	105.808,00	0,00	0,00	0,00
O	Javna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje	0,00	0,00	0,00	-1.694,00	-3.452,50

¹⁵ Dobit/broj radnika

S	Ostale uslužne djelatnosti	-1.852,50	654,80	-106,50	956,67	819,75
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	906,78	0,00	0,00	0,00	0,00
J	Informacije i komunikacije	-688,53	-689,41	-1.972,81	-671,47	-1.219,13
	Područje	1.532,18	2.872,14	4.701,66	2.026,58	3.739,64
	UKUPNO:	3.156,26	4.049,49	5.222,10	6.054,06	8.551,41

Izvor podataka: APIF

Iz prethodne tabele vidljivo je da se u 2021. godini sa najvišim nivoom produktivnosti izdvaja područje D-Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom (1.743.868,00 KM). Trgovina na veliko i trgovina na malo, popravka motornih vozila i motocikala je drugo područje po visini ostvarene dobiti po radniku u 2021. godini (18.001,12 KM), a potom i poslovanje nekretninama sa 14.150,74 KM dobiti po radniku. Po podacima za 2021. godinu, dobit po radniku višu od opštinskog prosjeka (8.551,41KM), ostvaruje i područje F-Građevinarstvo (10.161,36KM).

Prema analiziranim podacima o produktivnosti primjetni su sljedeći trendovi:

- **Konstantan rast i vrlo visoka produktivnost** kod područja trgovine na veliko i trgovina na malo, popravka motornih vozila i prehrambene industrije, područja proizvodnje i snabdijevanje električnom energijom (podaci se odnose na 1 preduzeće koje ima poslovnu jedinicu izvan granica opštine Novi Grad), te područja građevinarstva i poslovanja nekretninama,
- **Rast i prosječan nivo produktivnosti** kod područja vađenja ruda i kamena,
- **Rast, ali niska produktivnost** (ispod prosjeka) kod poljoprivrede i prerađivačke industrije, saobraćaja, djelatnosti pružanja smještaja i ugostiteljstva,
- **Pad** kod područja informacija i komunikacija, stručnih, naučnih i tehničkih djelatnosti i ostalih uslužnih djelatnosti,
- **U oblasti prerađivačke industrije**, u 2021.godini prosječna produktivnosti iznosi 4.219,57 KM po radniku, što je duplo niže od prosjeka cjelokupne privrede na području opštine. Po produktivnosti, prednjači prehrambena industrija (21.853,24 KM po radniku), te hemijska (11.641,00 KM po radniku) i mašinska (8.125,88 KM po radniku) industrija. Drvoprerađivačka industrija ima produktivnost višu od prosjeka u oblasti prerađivačke industrije, ali znatno nižu od prosjeka cjelokupne privrede na nivou opštine (5.504,05 KM po radniku). Tekstilna i metalska industrija, kao i proizvodnja ostalih proizvoda od nemetalnih minerala imaju veoma nisku produktivnost (znatno nižu od opštinskog prosjeka). Djelatnost proizvodnje računara, elektronskih i optičkih proizvoda posluje sa gubitkom, što znači da radnici u ovoj oblasti nisu ostvarili dobit za preduzeća u kojima rade.

Spoljnotrgovinska razmjena

Ukupan izvoz u periodu od 2017.-2021. godine je konstantno rastao, osim u 2020. godini, kada je usljed pandemije korona virusa imao pad od 9,1%. Ukupan izvoz u 2021. godini je za 93% veći u odnosu na 2017. godinu. Ukupan uvoz takođe ima trend rasta u posmatranom periodu, osim u 2019. godini, kada je imao pad od 3%. Uvoz je 2021. godine veći za 41% u odnosu na 2017. godinu. Ukupan obim robne razmjene opštine Novi Grad sa inostranstvom u 2021. godini iznosio je 132.785.000,00 KM, što je u poređenju sa 2017. godinom više za 47.216.000,00 KM ili za 55%.

Tabela 12: Uvoz i izvoz, robna razmjena i pokrivenost uvoza izvozom na području opštine Novi Grad, 2017-2021 godina

R.br	Opis/Godina	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Ukupan uvoz (KM)	62.179.000	81.447.000	78.972.487	81.929.405	87.565.000
2.	Ukupan izvoz (KM)	23.390.269	36.878.000	38.106.222	34.623.737	45.220.000
3.	Obim razmjene (KM)	85.569.000	118.325.000	117.078.709	116.553.142	132.785.000
4.	Pokrivenost uvoza izvozom (%)	37,6	45,3	48,3	42,3	51,6

Izvor podataka: Vanjskotrgovinska komora BiH, Privredna komora RS

Najveći uvozni proizvodi u ukupnom uvozu su proizvodi hemijske i srodnih industrija (49,5%), tekstil i proizvodi od tekstila (26%) te proizvodi prehrambene industrije i alkohol. Najveći izvoz je ostvaren u oblasti tekstila i proizvoda od tekstila (65%), proizvoda od drveta i srodnih proizvoda (19,4%) i, proizvoda od prostih metala (8,2%). U pogledu spoljnotrgovinskih partnera, naši proizvodi su najprisutniji na tržištima EU, i to Hrvatske, Njemačke i Austrije. Najviše proizvoda se uvozilo iz Slovenije, Hrvatske i Srbije.

Tabela 13: Najveći izvoznici sa područja opštine Novi Grad, prema podacima iz završnih izvještaja privrednih društava za 2021. godinu

Redni broj	Naziv preduzeća	Učešće (%) u ukupnom izvozu, 2021. godine	Sektor
1.	„Smart Textiles“ d.o.o.	7,85	Tekstilna industrija
2.	"Ligno-Progres" d.o.o.	7,31	Drvoprađivačka industrija
3.	„Vastil“ d.o.o.	4,86	Tekstilna industrija
4.	"Savia" d.o.o.	4,72	Saobraćaj i skladištenje
5.	"Tehnošped" d.o.o.	3,15	Saobraćaj i skladištenje
6.	LB logistic d.o.o.	3,02	Saobraćaj i skladištenje
7.	" Zlatna pčela " d.o.o.	2,70	Drvoprađivačka industrija
8.	„Ligno Tehna Co“ d.o.o.	2,46	Drvoprađivačka industrija
9.	„Sana-Elvis“ a.d.	2,00	Tekstilna industrija
10.	„SMS – IE“ d.o.o.	1,80	Proizvodnja metalnih konstrukcija i njihovih dijelova
	Ukupno:	39,86	

Izvor podataka: APIF

Veće investicije u privredi

Privreda opštine Novi Grad u proteklom srednjeročnom periodu je stagnirala, ali je pandemija korona virusa dodatno usporila razvoj privrede i nove investicije. Broj zaposlenih, broj preduzeća i uopšte privredna aktivnost na području opštine stagnira, a ovakav trend je direktna posljedica emigracije radno sposobnog stanovništva.

U periodu od 2017. godine najveće strane investicije su investicije iz Italije i Austrije, i to preduzeća „Derma-Fire sticks“ d.o.o. Novi Grad vrijednosti 1.920.617,00 KM (proizvodnja peleta), „Smart Textiles“ d.o.o. Novi Grad vrijednosti 1.113.971,00 KM (tekstilna industrija) i „Vastil“ d.o.o. Novi Grad vrijednosti 504.239,00 KM (tekstilna industrija). Kad su domaći investitori u pitanju, najveće investicije se odnose na preduzeća „Drvo-Zec CO“ d.o.o. Novi Grad vrijednosti 87.617,00 KM (sječa drveta), „Agronova“ p.o. Novi Grad vrijednosti 42.108,00 KM (poljoprivredna zadruga) i „Gvozden-Kop“ d.o.o. Novi Grad vrijednosti 34.800,00 KM (vađenje rude i kamena). Najveći broj zaposlenih trenutno imaju strani investitori u oblasti tekstilne industrije „Vastil“ d.o.o. Novi Grad (102 zaposlena) i „Smart Textiles“ d.o.o. Novi Grad (85 zaposlenih).

Subvencije i podsticaji za sektor MSP-a, start up i nova zapošljavanja

Podrška privrednicima i preduzetnicima, osim kroz rad Privrednog savjeta, obezbijeđen je i kroz opštinske subvencije i podsticaje. Ove mjere podsticaja sprovode se s ciljem očuvanja postojećih radnih mjesta, kreiranja novih, te stimulisanja razvoja privrede. Sredstva za podršku malim i srednjim preduzećima su se u periodu od 2017-2021. godine dodjeljivala kroz nekoliko mjera: podsticaji za samozapošljavanje, podsticaji za podršku sektoru MSP i program podrške marginalizovanim grupama žena u razvoju biznisa, za šta je od 2017. godine realizovano ukupno 248.467,10 KM, od čega je 203.485,00 KM iz Budžeta opštine, a 44.982,10 KM iz eksternih izvora finansiranja (IMPAKT fondacija, USAID, CEFE). Od 2019. godine opština Novi Grad posjeduje BFC SEE sertifikat, kao opština sa povoljnim poslovnim okruženjem, što takođe može biti prednost kod privlačenja novih investicija i stimulisanja lokalne privrede.

Poslovne zone

Lokacije za ulaganje na prostoru opštine Novi Grad su definisane Prostornim planom opštine Novi Grad do 2039. godine i Regulacionim planom „Industrijske zone Poljavnice“. Regulacionim planom utvrđeno je područje za industrijske i poslovne namjene ukupne površine 17ha. Planom su definisani svi relevantni urbanističko-regulativni elementi za buduću izgradnju, rekonstrukciju i plansko uređenje prostora koji on obuhvata. Za ovo područje urađena je Studija izvodljivosti koja predviđa izgradnju moderne industrijske zone na zemljištu ukupne površine 75ha. Proces osnivanja i razvoja poslovne zone „Poljavnice“ formalno je počeo 2004. godine usvajanjem akta o omogućavanju prodaje neiskorištene opštinske zemlje preduzetnicima i privrednicima koji žele da pokrenu proizvodna preduzeća i otvore nova radna mjesta. Područje poslovne zone „Poljavnice“ sastoji se od tri cjeline: *Stari dio* od oko 20ha, koji je u funkciji preko 50 godina, *Novi dio* od oko 17ha, kojeg čini prostor gdje se od 2004. godine izvršila parcelizacija i prodaja opštinskog zemljišta novim investitorima i *Treći dio* površine od oko 38 ha, koji je u fazi planiranja i rješavanja imovinsko – pravnih odnosa i trenutno nije u funkciji.

S obzirom da su stari i novi dio industrijske zone gotovo popunjeni, a da Opština Novi Grad u novom dijelu zone koji je obuhvaćen i regulacionim planom, nije imala zemljište u svom vlasništvu, Skupština opštine Novi Grad je u oktobru 2021.godine donijela Odluku o kupovini zemljišta ukupne površine 2ha, a kako bi se obezbijedile slobodne parcele za buduće investitore. U sklopu pripreme ovog zemljišta za nove investicije, Opština Novi Grad je završila proceduru izrade projektno-tehničke dokumentacije, nakon čega će se pristupiti i izgradnji neophodne infrastrukture. Trenutno se u industrijskoj zoni nalazi 20 aktivnih subjekta, sa 400 zaposlenih. Poslovne kapacitete u Industrijskoj zoni je izgradilo i 16 stranih investitora iz Austrije, Švajcarske, Slovenije, Srbije, Italije i Hrvatske. Ova preduzeća trenutno zapošljavaju i najveći broj radnika koji rade u Industrijskoj zoni - 250 radnika.

Putna mreža: Neposredno uz zonu prolazi magistralni put M14 (dionica Kozarska Dubica -Kostajnica - Novi Grad - Bihać). Novi Grad je željeznički čvor sa pravcima: Banja Luka i Bihać (BiH) i Zagreb (HR). Granični prelaz za željeznički saobraćaj za međunarodni prevoz putnika, vozila i robe se nalazi u Dobrljinu (BiH) - Volinja (HR) na udaljenosti od zone od 15 km. Granični prelaz za putnički saobraćaj Novi Grad (BiH) - Dvor (HR), udaljenost od zone od 3 km i granični prelaz za prevoz putnika i tereta Gradina (BiH) - Jasenovac (HR), udaljenost od zone od 125 km. Unutar same Industrijske zone ostao je neasfaltiran dio makadamskog puta ukupne dužine od 1.050 m kojeg je potrebno asfaltirati te uspostaviti nove komunikacione puteve unutar same zone.

Električna energija: U neposrednoj blizini Industrijske zone nalazi se glavna trafostanica, TS Poljavnice 110/20/10 kV. U 2020. godini u Industrijskoj zoni je izgrađena nova trafostanica snage 230/400 kV, čime je kvalitetno riješeno pitanje elektroosnabdijevanja privrednih subjekata u novom dijelu Industrijske zone, koji su u prethodnom periodu imali problem sa elektroosnabdijevanjem.

Vodovodna mreža: Prethodnih godina sistem vodosnabdijevanja u Industrijskoj zoni nije bio kvalitetno riješen, međutim u 2021.godini izgrađena je sekundarna vodovodna mreža u Industrijskoj zoni i puštena u funkciju. Na ovaj način je samo djelimično riješen problem vodosnabdijevanja privrednih subjekata u zoni iz razloga što je nekim privrednim subjektima tehnički teže izvodljivo priključenje na pomenutu sekundarnu vodovodnu mrežu.

Kanalizaciona mreža: U Industrijskoj zoni, niti u neposrednoj blizini Zone nema kanalizacione mreže, tako da se koriste septičke jame. Neophodno je izvršiti projektovanje i izgradnju, kanalizacionog sistema sa prečišćivačem otpadnih voda.

Telekomunikacije: Internet i fiksna telefonija - naselje Poljavnice ima zasebnu pristupnu telekomunikacionu mrežu, tako da je područje Industrijske zone Poljavnice snabdjeveno sa oko 120 novih priključaka za potencijalne nove korisnike u Industrijskoj zoni. Telekomunikaciona mreža - unutar zone, koja se odnosi na stari dio je kvalitetno riješena, međutim za novi dio zone potrebno je izvršiti projektovanje i izgradnju iste.

Turistički potencijali, infrastruktura i usluge

Negativni demografski trendovi kao i problemi izazvani pandemijom korona virusa su intenzivirali već postojeće probleme, gdje je sektor turizma najviše pogođen. Sa druge strane, Novi Grad posjeduje raznovrsnu atrakcijsku strukturu, koju ne prati adekvatan profil turističkih proizvoda. Bez obzira na značajne turističke potencijale i broj turističkih posjeta u Novom Gradu, prosječna potrošnja je niska, a turisti se u Novom Gradu kratko zadržavaju. Razlog za ovakvo stanje leži, prije svega, u nedostatku adekvatnih turističkih sadržaja, neizgrađenoj infrastrukturi i suprastrukturi i nepostojanju strateškog pristupa razvoju turizma opštine. Iako je Strategijom razvoja opštine Novi Grad za period od 2017-2026. godine turizam definisan kao jedan od strateških resursa i pravaca razvoja opštine, turizam i dalje ima simbolično učešće u ukupnim prihodima opštine. Kako bi došlo do značajnog poboljšanja u tom pravcu potrebno je razvoju turizma opštine pristupiti strateški i unaprijediti ukupan sistem upravljanja destinacijom. Neophodno je postojeću turističku ponudu transformisati u pravcu kreiranja raznolikog doživljaja posjetilaca u rastućim tržišnim nišama i prilagođavanja novim trendovima u postpandemijskom periodu, gdje su posebno značajni oblici turizma koji se vezuju za prirodu, aktivan odmor i personalizovana putovanja, što i predstavlja i najveće turističke potencijale Novog Grada.

Projekat izgradnje pješačke i biciklističke staze na dijelu magistralnog puta M-14 uvršten je u listu odobrenih projekata Ministarstva finansija Republike Srpske, koje je na osnovu raspisanog javnog odobrilo sredstva za realizaciju projekta izgradnje pješačke i biciklističke staze u Novom Gradu. Spajanjem pješačko-biciklističke staze sa Kejom Krajiških brigada dobiće se nova cjelina predviđena za pješačke i bicikliste. Skupština opštine Novi Grad je u oktobru 2021.godine donijela odluku o kupovini dijela poslovnih

prostorija u Sportsko – rekreativnog centru „Mlakve“ (3 poslovna prostora površine 493 m², 54² m² i 249 m²) sa ciljem njihove **prenamjene u smještajne kapacitete hostelskog tipa**, pored kojeg će prolaziti buduća pješačko-biciklistička staza, što predstavlja značajan doprinos razvoju aktivnog turizma na području opštine Novi Grad.

U prirodne potencijale opštine spadaju: termomineralni izvor Lješljani, rijeke Una i Sana sa pritokama Vojskovom, Japrom i Strižnom, te Novska planina. Na rijekama se organizuju sportsko – rekreativne aktivnosti na vodi (kajakaštvo, rafting, lađarenje, ribolov) i razne manifestacije, od kojih je najznačajnija „Internacionalna Una regata -lađom niz Unu“, koja se održava od 2012. godine. Cilj ove manifestacije je promocija **unske lađe kao novogradske brenda**, a okuplja oko 400 učesnika iz Republike Srpske, BiH, Hrvatske, Srbije, Slovenije i drugih zemalja. Novogradska lađa specifična je u odnosu na lađe uzvodno i nizvodno od Novog Grada, a karakteriše je specifičan način upravljanja čakljom i veslom. Područje rijeke Une na području opštine Novi Grad pripada zaštićenom području Park prirode „Una“, koji je Vlada RS proglasila 2019. godine. U rijekama Una i Sana, na području Novog Grada, obitava 95% slatkovodnih riba, a Japra i Vojskova su prirodna mrijestilišta zaštićene vrste ribe mladice, što je rijetkost u Evropi. **Sportsko-ribolovno društvo Novi Grad** je vrlo aktivno u razvoju sportskog ribolova, ribolovnog turizma i rekreacije u prirodi, sa osnovnim ciljem unapređenja ribarstva i zaštite životne sredine. Aktivno sarađuje sa ŠRU „Sedra“ iz Dvora (HR) na zaštiti i očuvanju rijeke Une i njenog ribljeg fonda, a sarađuje i sa Poljoprivrednim fakultetom iz Banja Luke na izradi naučnih studija i realizaciji terenske nastave za studente. Trenutno je u toku izrada studije „Ribarska osnova Republike Srpske“, a upućena je i inicijativa za dodjelu koncesije Sportsko-ribolovnom društvu Novi Grad. Ribolov na području opštine Novi Grad je vrlo atraktivan. Na potezu od 1 km postoje 2 staze sa 3 vrste ribolova (lov ribe na plovak i spin na Sani i lov mladice na Uni), te je moguće mušičarenje iz čamca, što je rijetkost. Una je jedina rijeka u širem okruženju na kojoj se 90% slatkovodnih vrsta riba može loviti na mušicu. Sportsko-ribolovno društvo Novi Grad gazduje sa 186 km vodotoka i 2 prirodna mrijestilišta mladice. Društvo godišnje izda 2.500 dnevnih dozvola za ribolov što dovoljno govori o velikom potencijalu ribolovnog turizma u Novom Gradu. **Lovačka udruženja** novogradske opštine uspješno rade i posluju već 80 godina, a lovstvo ovdje ima dugu tradiciju. Na osnovu Odluke o ustanovljavanju lovišta u Republici Srpskoj (Službeni glasnik Republike Srpske broj: 89/15), lovišta novogradske opštine pripadaju grupi sportsko-rekreativnih lovišta, čija je osnovna namjena sport i rekreacija dobrovoljnih i neprofitnih udruženja građana (lovačkih udruženja). Na području opštine formirana su 4 sportsko-rekreativna lovišta, koja obuhvataju ukupnu površinu od 46.967 ha, što čini oko 2% od ukupne površine lovišta u Republici Srpskoj i gotovo cjelokupnu teritoriju opštine Novi Grad. Ovim lovištima gazduju lovačka udruženja: „Fazan“ (lovište Novi), „Lane“ (lovište Rudice), „Srndać“ (lovište Svodna) i „Pastirevo“ (lovište Pastirevo), a sva udruženja su članice Lovačkog saveza Republike Srpske. Osnovne vrste divljači su: srneća divljač, divlja svinja, zec, fazan, jarebica, poljska i divlja patka.

Na području Novske planine, **Planinarsko udruženje „Novska planina“** (osnovano 2020. godine), uredilo je i označilo 22 km pješačkih staza. U toku je izrada jedne staze, a planirano je uređenje još dva pravca, uređenje jednog penjališta-vježbališta koje bi imalo uređen i „via ferrata“ smjer, te osnivanje planinarske sekcije u osnovnim i srednjim školama. U periodu 09.-11.07.2021. godine održan je i planinarski kamp pokraj rijeke Une, sa šetnjom po Novskoj planini, na kojem je učestvovalo oko 80 planinara iz cijele regije. Značajnija manifestacija je i Maraton „Stazama Branka Ćopića“ i trejl trka „Roga nije babaroga“, koje organizuje **Atletski klub „Sloboda“**. Maraton „Stazama Branka Ćopića“ je prvi i najstariji maraton u BiH, prvi put organizovan 2013. godine. Održava se u čast Branka Ćopića (Hašani-Noví Grad, 42 km) i svake godine okupi oko 300 učesnika iz 15 zemalja svijeta. Trejl trka „Roga nije babaroga“ (14 km) se organizuje od 2017. godine kroz prirodu Novske planine i okuplja oko 30 učesnika iz BiH, Slovenije i Hrvatske.

Termomineralni izvor Lješljani se nalazi na 211 metara nadmorske visine u potkozarskom dijelu opštine Novi Grad. Termomineralna voda na ovom lokalitetu pripada jedinstvenom, veoma rijetkom tipu voda u svijetu. Naime, riječ je o hiperalkalnoj vodi koja je, za razliku od ostalih rijetkih hiperalkalnih voda u zemlji i svijetu, takođe i termomineralna, sa oko 10 puta većom mineralizacijom od voda sličnih karakteristika. Na području izvora se nalazi otvoreni bazen sa termomineralnom vodom, restoran i šest bungalova. Izrađena je izvedbeno–projektna dokumentacija centralnog lječilišno–smještajnog objekta koja podrazumjeva ulaganja u zdravstveno terapijske sadržaje, smještajne kapacitete i dodatne objekte, kao i Studija izvodljivosti za BRC Lješljani¹⁶. Najviše posjetilaca se bilježi tokom jula i avgusta kada tokom vikenda broj posjetilaca, prema

¹⁶ Dostupno na: <http://investnovigrad.com/wp-content/uploads/2019/01/Studija-izvodljivosti-BRC-Ljesljani-19-12-2014.pdf>

procjenama, iznosi 1000, a radnim danom od 300-400 posjetilaca dnevno. Korišćenje kapaciteta termomineralne vode u Lješljanim, i pored višegodišnjeg traženja rješenja, je u početnoj fazi, sa veoma skromnim dosadašnjim efektima korišćenja ovog resursa. Prostornim planom Republike Srpske do 2025. godine Lješljani su obuhvaćeni kao potencijalni banjski lokalitet. Cjelokupna zona površine od 595,93 ha proglašena je područjem od velikog društvenog interesa i kao takva definisana regulacionim planom posebnog područja „Banja Lješljani“. Prema Registru koncesija Komisije za koncesije Republike Srpske posjednik i vlasnik nekretnina u užem banjskom području (Banjsko-rekreativni centar „Slatina – Lješljani“ d.o.o.) nema zaključen Ugovor o koncesiji za eksploataciju termomineralne vode na lokalitetu Banje "Lješljani". Za područje u neposrednoj blizini banjskog lokaliteta dodijeljena je koncesija za korišćenje mrkog uglja i bentonita na ležištu "Lješljani" preduzeću „Privredni Preporod“ d.o.o. Banja Luka, sa periodom koncesije od 2012-2042. godina. U dosadašnjem koncesionom periodu izvršena su istraživanja i izrađen je Elaborat o rezervama, a Koncesionar je izradio idejno rješenje za dobijanje uglja i bentonita i tehničko ekonomsku ocjenu. U februaru 2022. godine preduzeće „Privredni Preporod“ d.o.o. Banja Luka je izradilo i Prethodnu procjenu uticaja na životnu sredinu za projekat „Eksploatacija uglja i bentonita na ležištu Lješljani kod Novog Grada“. Ministarstvo za prostorno uređenje građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske je 17.05.2022. godine donijelo Rješenje o utvrđivanju obaveze sprovođenja procjene uticaja na životnu sredinu i izrade studije uticaja na životnu sredinu za projekat podzemnog vađenja ruda - eksploatacija uglja i bentonita na ležištu „Lješljani“. U navedenom Rješenju navedeno je Mišljenje Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite, odnosno JZU Instituta za javno zdravstvo Republike Srpske, prema kojem se preporučuje da se još jednom preispita opravdanost otvaranja novog rudnika uglja kao neperspektivne djelatnosti i veoma perspektivne djelatnosti koju bi banja „Lješljani“ razvila sa termomineralno-lječilišnom vodom. Takođe, JZU Institut za javno zdravstvo Republike Srpske smatra da otvaranje novog podzemnog rudnika uglja treba zaustaviti dok se ne procijeni koliki je potencijalni negativan uticaj i može li dovesti do nestanka vode sa izvorišta u banji „Lješljani“, pored drugih štetnih uticaja. Eventualno otvaranje rudnika na ovom lokalitetu može predstavljati prijetnju razvoju banjskog turizma, s obzirom na moguće negativne uticaje na životnu sredinu.

Park prirode „Una“ površine 2.772,60 ha se prostire na području 4 opštine u Republici Srpskoj: Krupa na Uni, Novi Grad, Kostajnica i Kozarska Dubica. Područje parka prirode „Una“ odlikuju specifične geološke i hidrološke pojave, kao i izuzetna biološka raznovrsnost koja se ispoljava kroz florističke, faunističke i ekosistemske vrijednosti. Posebnu vrijednost su staništa brojnih vrsta riba u rijeci Uni, gdje je identifikovano 39 različitih vrsta riba. Niz hidroloških, geomorfoloških i drugih fenomena, među kojima se posebno ističu sedreni oblici, brzaci, vodopadi, ade i riječna jezera, čine ovo područje jedinstvenim. Najznačajnija ekonomska djelatnosti u Parku koje bi trebalo razvijati i unaprijediti u narednom periodu je turizam. U tom smislu potrebno je razvijati sljedeće oblike turizma: kulturno-manifestacioni, ribolovni, gastro-etnološki, sportsko-rekreativni, adrenalinski, dječiji i omladinski turizam.¹⁷ Faktori ugrožavanja Parka prirode „Una“ se prvenstveno odnose na mogućnost odlaganja nuklearnog otpada na Trgovskoj gori, područje Čerkezovac u opštini Dvor (HR), 200 m od vodozahvatne zone sanitarne zaštite. Izgradnja odlagališta može da ima posljedica po život i zdravlje ljudi, kao i po životnu sredinu ne samo na području opštine Novi Grad, već i susjednih opština u BiH i Republici Hrvatskoj. Faktori ugrožavanja Parka prirode „Una“ odnose se i na kvalitet vode, s obzirom da se većina otpadnih voda ispušta u rijeke Unu i Sanu, potom urbanizacija prostora i bespravna gradnja vikend kuća i uređenje obala i dr., što ima za posljedicu uništavanje staništa i mrijestilišta riba, snižavanje nivoa podzemnih voda, isušivanje močvarnih i poplavnih staništa i dr.

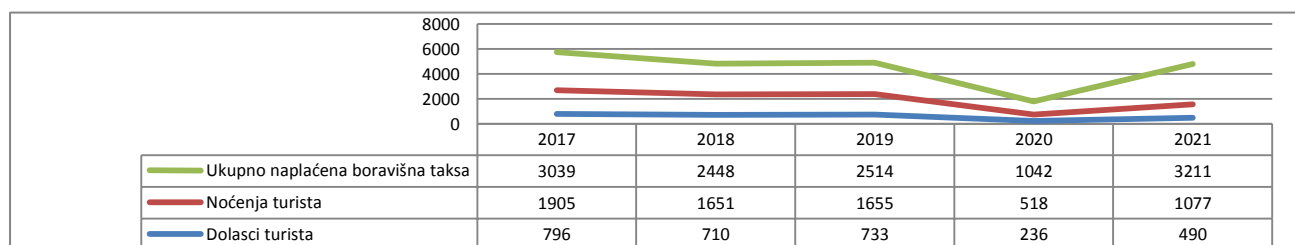
U **kulturno – istorijske potencijale** opštine spadaju: arheološke lokacije (Mekote, dolina Japre), Stara gradska vijećnica (nacionalni spomenik BiH), Narodna biblioteka, Zavičajni muzej sa veoma značajnim Legatom Stojana Čelića (nacionalni spomenik BiH) i etno zbirkom Milana Karanovića, spomenici iz perioda NOR-a (Spomenik Majci Partizanci, spomenik Cvijet Slobode), Gradski kej i sakralni objekti. U etno–socijalne potencijale opštine spadaju narodne igre, pjesme, običaji, nošnja, rukotvorine, domaći gastro proizvodi, te stare autohtone kuće Potkozarja i Podgrmeča. Kod gastro-etnološkog turizma, posebnu vrijednost predstavljaju proizvodi **PZ „Agrojapra“**, koja je preko svog brenda „Izvor“ na tržište plasirala 15 različitih finalnih proizvoda (hladno cijeđena ulja - bundevino i suncokretovo, sušena šljiva sa i bez koštice, čips od jabuke, integralna brašna - pšenično, raženo, heljdino, kukuruzno i bundevino, te tri vrste bundevinih sjemenki). U okviru projekta „Razvijanje kapaciteta za proizvodnju tradicionalnog sira na području opštine

¹⁷ Republički zavod za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog naslijeđa: „Park prirode „Una“- studija zaštite-stručna osnova.“ –str.2, 80. i 81.

Novi Grad“ (2017/2018.g.) pokrenute su 3 mini sirane za proizvodnju sireva specifičnih za područje novskog Podgmečja i Potkozarja, te su stvoreni uslovi za održivost i povećanje obima proizvodnje u budućnosti. „**Krajiški sir**“ kao mogući brend područja, specifičan za ovo područje, je takođe značajan potencijal. Na području opštine Novi Grad je na raspolaganju 161 krevet u 21 objektu, i to: Motel „New Sanatron“ - 34 kreveta; Motel „Arena“ - 20 kreveta; Kuća za odmor „Ada“ - 16 kreveta; Kuća za odmor „Unske terase“ - 9 kreveta; Kuća za odmor „Unski raj“ - 6 kreveta; Kuća za odmor „Lazina carevina“ - 8 kreveta; Kuća za odmor „Una guest house“ - 6 kreveta; Kuća za odmor „Babić“ - 6 kreveta; Kuća za odmor „Minhen“ - 6 kreveta; Kuća za odmor „Carić“ - 6 kreveta; Kuća za odmor „As Holiday Home“ - 4 kreveta; Kuća za odmor „Krnjajić“ - 4 kreveta; Kuća za odmor „Odžić“ - 5 kreveta; Apartman „Centar“ - 4 kreveta; Apartman „Harmony“ - 5 kreveta; Apartman „Konak“ - 4 kreveta; Apartman „Julija“ - 2 kreveta; Apartman „Pasaž“ - 4 kreveta; Apartman „Park“ - 6 kreveta; Apartman „Una“ - 3 kreveta; Soba za odmor „Maya“ - 3 kreveta.

U 2020. godini je zbog pandemije korona virusa evidentiran značajan pad prihoda od boravišnih taksi, i to za 55 % u odnosu na 2019. godinu. Rekordan iznos naplaćene boravišne takse zabilježen je u 2021. godini, što je rezultat sve veće popularizacije domaćeg turizma i registracije privatnog smještaja na području opštine u toku 2021. godine. Podatke u narednom grafikonu ipak treba uzeti sa rezervom, jer se pretpostavlja da su stvarni podaci dosta veći, ali se ne vodi ažurna evidencija posjetilaca, te se ne prijavljuju sva noćenja.

Grafikon 8: Pregled dolazaka, noćenja i naplaćene boravišne takse na području opštine Novi Grad, 2017-2021. godina

Izvor podataka: Informacija o stanju u turizmu na području opštine Novi Grad za 2021. godinu., Republički zavod za statistiku RS, Poreska uprava RS

U području I-Djelatnost pružanja smještaja, pripreme i posluživanja hrane; hotelijerstvo i ugostiteljstvo, na području opštine djeluju 2 privredna društva čija je pretežna djelatnost priprema i posluživanje hrane i pića, te 107 ugostiteljskih radnji. Poslovi razvoja turizma na području opštine Novi Grad povjereni su JU „Turistička organizacija opštine Novi Grad“, koja je osnovana 19.03.2015. godine Odlukom Skupštine opštine Novi Grad.

Poljoprivredni potencijali i poljoprivredna domaćinstva (gazdinstva)

Značajni nosioci razvoja poljoprivrede su porodična poljoprivredna gazdinstva na kojem poljoprivrednik kao fizičko lice zajedno sa članovima domaćinstva obavlja poljoprivrednu proizvodnju. Prema podacima Republičke uprave za geodetsko imovinsko pravne poslove RS, od ukupno raspoloživo 46.956 hektara zemljišta na području opštine Novi Grad 20.796 ha je obradivo. Međutim, u Registar poljoprivrednih gazdinstava je 2022. godine upisano 265 poljoprivrednih gazdinstava sa 1.649,24 ha obradivog zemljišta. Broj poljoprivrednih gazdinstava na području opštine Novi Grad je konstantno rastao sve do 2019. godine kada je zbog obaveze plaćanja doprinosa od strane nosioca poljoprivrednih gazdinstava, došlo do masovnog ispisa iz Registra.

Tabela 14: Pregled broja poljoprivrednih gazdinstava i obradivih površina upisanih u Registar za područje opštine Novi Grad, period od 2017-2021. godine

GODINA	BROJ POLJ. GAZDINSTVA	POVRŠINA (ha)	PROSJEČNA POVRŠINA ZEMLJIŠTA (ha)
2017	679	2002,11	2,95
2018	757	2701,73	3,57
2019	246	1355,12	5,51
2020	296	1642,00	5,55
2021	263	1558,00	5,93
2022	265	1649,24	6,22

Izvor: Informacija o stanju poljoprivrede na području opštine Novi Grad za 2021.g., Odjeljenje za privredu i poljoprivredu

Evidentno je značajno povećanje prosječne veličine posjeda upisanih u Registar koja iznosi 6,22 ha po gazdinstvu. Ovo povećanje je rezultat toga što su nakon smanjenja broja registrovanih gazdinstava u Registar upisani, u najvećem broju, proizvođači koji imaju obezbjeđen redovan otkup svojih proizvoda, ostvaruju mjesečne prihode te su u mogućnosti izmiriti propisane obaveze.

U posljednjih 50 godina znatno se izmijenila poljoprivredna fizionomija napuštanjem poljoprivrednih površina na prostoru pobrđa. Smanjenjem broja seoskog stanovništva, napuštene su i zapuštene poljoprivredne površine. Više ne postoje poljoprivredne površine u društvenom sektoru, koje su uzurpirane i prepuštene degradaciji i deruralizaciji¹⁸.

Ratarska i povrtarska proizvodnja je zastupljena na oko 9.500 ha i u najvećoj mjeri je, s obzirom na usitnjenost parcela, organizovana na samim gazdinstvima i namjenjena za potrebe stočarske proizvodnje a samo manjim dijelom za tržište. Najzastupljenija kultura je kukuruz sa površinom od oko 2.500 ha, zatim slijede ječam i zob sa 600 ha, pšenica 500 ha, tritikal 400 ha, te stočno krmno bilje na oko 5.500 ha. Za **kulture raž, heljda i spelta postoji potražnja na tržištu**, ali se iste ne uzgajaju na području opštine Novi Grad, te bi trebalo posvetiti pažnju uzgoju ovih kultura. Povrće je zasijano na oko 1.500 ha. Najzastupljenije kulture koje se uzgajaju na otvorenom su paprika, pasulj, kupusnjače, luk, krastavac, dinje, lubenice i krompir. Na području opštine Novi Grad preduzeće „Carl Kühne d.o.o.“ iz Njemačke u saradnji sa Opštinom Novi Grad organizuje **proizvodnju krastavca–kornišona** već šestu godinu. U 2021. godini proizvedeno je 425 tona krastavca i ostvaren prihod od 511.509,13 KM. Zadruga „Agronova“ d.o.o takođe **organizuje otkup graha, cvekle, luka i krompira**. U 2021. godini ova zadruga je sa svoja 44 kooperanta organizovala proizvodnju na 51,25 ha. Na području opštine Novi Grad proizvodnjom rasada povrća i cvijeća bavi se jedan proizvođač kao samostalni preduzetnik na površini od 1.000 m² koji je svoju proizvodnju upisao u registar proizvođača rasada poljoprivrednog bilja. Nepostojanje organizovanog otkupa za proizvedene kulture u plastenicima je ograničavajući faktor za povećanje površina u zaštićenom području i unapređenja tehnologije proizvodnje. Proizvodnja u plastenicima koja se nalazi u sistemu opštinskih podsticaja zastupljena je na površini od 12.875,50 m² kod 38 proizvođača. Opština Novi Grad je tokom 2022.godine realizovala projekat „Ekonomsko osnaživanje socijalno i materijalno ugroženih i mladih osoba kroz plasteničku proizvodnju povrća“ kojim su obezbijeđena sredstva za dodjelu plastenika za 20 korisnika sa područja opštine Novi Grad.

Voćarska proizvodnja: na području opštine Novi Grad procijenjena površina intezivnih zasada jabučastog voća je oko 18 ha (jabuka 10 ha i kruška 8 ha), a od koštičavog voća zastupljena je šljiva na 4,3 ha. Od jezgrastog voća na ljesku se odnosi 10 ha i orah 2 ha. Što se tiče jagodičastog voća saradnju sa firmom Prijedorčanka a.d. ostvarila su četiri proizvođača jagode. Od bobičastog voća interesantan je zasad aronije površine 3,6 ha, koji je sertifikovan kao organska proizvodnja, kao i zasad borovnice površine 0,2 ha. Pored Prijedorčanke a.d., firma „Unagro“ d.o.o. podigla je hladnjaču u Dobrljinu za skladištenje i čuvanje voća kapaciteta 750 tona (pet komora po 150 tona). U narednom periodu Prijedorčanka a.d. namjerava podsticati širenje zasada jagode, a najavljena je i podrška podizanju novih zasada šljive čiji bi kooperanti imali garantovan otkup, međutim proizvođači nisu zainteresovani za podizanje ovih zasada zbog neuređenosti tržišta.

Stočarska proizvodnja: najveći udio u prihodima poljoprivrednih gazdinstava ima **proizvodnja mlijeka**. Proizvodnja mlijeka se razvija prije svega zahvaljujući postojanju otkupljivača i podsticajnim mjerama. U proteklom periodu od ekstenzivne proizvodnje i malih porodičnih farmi nastale su specijalizovane farme za proizvodnju sirovog mlijeka.

Tabela 15: Proizvodnja mlijeka na području opštine Novi Grad, period od 2017-2021. godina

Godina	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Farmer	63	56	54	56	52
Kol. (u L)	3.464.928	3.497.740	3.630.393	4.047.944	4.085.894

Izvor: Odjeljenje za privredu i poljoprivredu- Odsjek za poljoprivredu/opštinski podsticaji

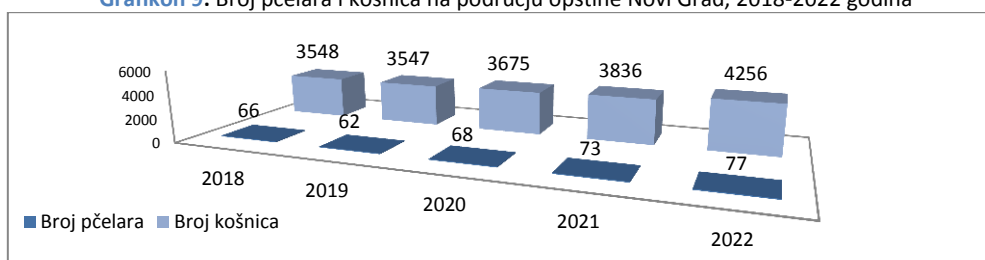
U broju farmi koje se nalaze u sistemu opštinskih podsticaja, primjetan je umjeren trend smanjivanja broja farmi uz istovremeno povećanje količina proizvedenog mlijeka. Ovo ukazuje na ukрупnjavanje proizvodnje u ovom sektoru, ali i o gašenju manjih proizvođača. Evidentna je tendencija struktuiranja u

¹⁸ D.Todić, M.Antonić, R. Dabić, N. Todić: „Novogradska opština-monografija.“, str. 106

skladu sa trendovima koji vladaju i u EU, gdje takođe dolazi do ukupnjavanja farmi. U vezi sa navedenim, postignuti su određeni pomaci uspostavljanjem kapaciteta za otkup i preradu mlijeka u kvalitetne i tržišno interesantne proizvode malih proizvođača. Unapređenju prerađivačkog sektora dala je implementacija projekta pokretanja mini sirana na području opštine Novi Grad, koji je realizovan 2017/2018. godine.

Proizvodnja goveđeg mesa je ograničena i ne zauzima značajno mjesto u ukupnoj stočarskoj proizvodnji. Fond goveda pretežno čine kombinovane i mliječne rase dok rase za proizvodnju mesa uopšte nisu zastupljene. **Svinjarstvo i živinarstvo je ograničeno** nedostatkom tržišta i organizovanog otkupa, pa se ova proizvodnja obavlja uglavnom za potrebe domaćinstva. Na području opštine je registrovano je 10 uzgajivača ovaca. Ovčarstvo se razvija zahvaljujući ekstenzivnom gajenju, korišćenju raspoloživih livada i pašnjaka, te mogućnošću prodaje na lokalnom tržištu. **Pčelarstvo** je jedna od **najperspektivnijih** grana poljoprivrede naše opštine s obzirom da klimatski i geografski uslovi opštine pogoduju organizovanju i razvoju pčelarstva. U evidenciji pčelara i pčelinjaka evidentirano je 73 pčelara i 3.836 košnica. Procjenjuje se da prosječna godišnja proizvodnja meda na području opštine iznosi oko 40–50 tona.

Grafikon 9: Broj pčelara i košnica na području opštine Novi Grad, 2018-2022 godina

Izvor: Informacija o stanju poljoprivrede na području opštine Novi Grad za 2018., 2019., 2020. i 2021. godina

Proizvodnja meda je osnovna djelatnost većine pčelara a samo manji broj iskusnijih pčelara proizvode polen, matičnu mliječ i propolis. Na području opštine djeluje Društvo pčelara, a u cilju promocije pčelarstva od 2009. godine tradicionalno se održava manifestacija „Dani našeg sela“, na kojoj pčelari, voćari i prerađivači voća opštine Novi Grad i okruženja predstavljaju svoje proizvode. Opština Novi Grad se može smatrati centrom izrade i plasmana pčelarske opreme sjeverozapada Bosne i Hercegovine. Na području opštine Novi Grad djeluje 12 preduzeća koje se bave proizvodnjom pčelarske opreme, košnica svih tipova, satnih osnova, odijela za pčelare, te ostale specifične opreme. Većina ovih preduzeća je i izvozno orijentisana pa ovi proizvodi završe na tržištima susjednih zemalja i EU. U Donjim Agićima na pčelinjaku Miloša Odžića, predsjednika Društva pčelara opštine Novi Grad, izgrađena je i prva api inhalaciona komora na području opštine.

Poljoprivredne zadruge

Iako je u registar poljoprivrednih zadruga Republike Srpske upisano 11 poljoprivrednih zadruga, završne račune za poslovnu 2021. godinu predale su 4 zadruge koje su aktivne u većem ili manjem obimu, a to su PZ „Agrojapra“ iz Donjih Agića, PZ „Agronova“ iz Blagaj Rijeke, OPZ „Spasovina“ iz Radomirovca i PZ „Strižna“ iz Donjeg Vodičeva. **PZ „Agrojapra“** se pretežno bavi otkupom žitarica (pšenica, raž, heljda, kukuruz i bundevine sjemenke), proizvodnjom hljeba i peciva od brašna samljevenog na vlastitoj vodenici, proizvodnjom hladno cijedenog ulja (budnevinog i suncokretovog) u vlastitim pogonima, proizvodnjom sušene šljive, čipsa od jabuke i otkupom i prevozom sirovog mlijeka za mljekaru „Mlijekoprodukt“ Kozarska Dubica. Na tržištu se nalazi preko 15 brendiranih finalnih zadružnih proizvoda pod nazivom „Izvor“. **PZ „Agronova“** se pretežno bavi kooperativnom proizvodnjom povrća (pasulj, krompir, cvekla, crveni luk), a ima uspostavljenu saradnju sa 60 kooperanata. Poslovne aktivnosti obavlja u MZ Svodna u prostorijama stare kasarne, koju je Opština Novi Grad ustupila Zadruzi na korištenje na period od 15 godina. OPZ „Spasovina“ je trenutno u pasivnom poslovnom statusu usljed havarije na zadružnoj imovini, a 2021. godine je pozitivno poslovala, iako sa malom dobiti. PZ „Strižna“ od 2018. godine ne vrši poslovnu aktivnost, a 2021. godine je ostvarila pozitivan poslovni rezultat. Ostale zadruge su neaktivne duži period, ne izrađuju završne račune i ne podvrgavaju se sprovođenju zadružnih revizija. Prema dostupnim informacijama, zadruge će biti u fokusu novih linija IFAD projekata, te treba iskoristiti tu mogućnost kod **revitalizacije neaktivnih zadruga** na području opštine.

Podsticaji za razvoj poljoprivrede

Proizvođači sa područja opštine Novi Grad koriste podsticajna sredstva Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske prema Pravilniku o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja za razvoj poljoprivrede i sela. Najveći iznos sredstava se odnosi na premije za mlijeko, regresiranje dizel goriva, podsticaje za strna žita, uzgoj priplodnih junica i ovaca, mjere za zaštitu zdravlja životinja, podršku zadružnom sektoru te za ruralni razvoj. Pored podrške resornog ministarstva, i Opština Novi Grad izdvaja sredstva za podsticanje poljoprivredne proizvodnje na osnovu „Pravilnika o podsticajima u poljoprivrednoj proizvodnji na području opštine Novi Grad“. Pored finansijske podrške, kontinuirano se provode obuke proizvođača kao veoma značajna aktivnost unapređenja poljoprivredne proizvodnje.

Tabela 16: Pregled opštinskih i republičkih podsticaja za poljoprivredu, 2017-2021. godina

Kategorija	Opštinski podsticaji		Republički podsticaji	
Godina	Iznos (KM)	Broj korisnika	Iznos (KM)	Broj korisnika
2017	148.129,00	280	1.443.578,32	376
2018	158.007,10	271	1.532.615,09	450
2019	155.801,31	256	1.489.268,01	314
2020	147.628,18	262	1.476.249,03	299
2021	161.456,61	281	1.575.192,82	297
Ukupno	771.002,20	1.350	7.516.903,27	1.736

Izvor: Odjeljenje za privredu i poljoprivredu

Odsjek za poljoprivredu, u Odjeljenju za privredu i poljoprivredu, predstavlja servis za podršku poljoprivrednom sektoru kroz savjetodavne aktivnosti, uspostavljanje proizvodnje, ostvarivanje prava na subvencije i ostala raspoloživa sredstva finansiranja, pomaže kod prilagođavanja proizvodnje i poslovanja gazdinstva aktuelnim zakonima i propisima, te obezbjeđuje podršku pri izradi i realizaciji poljoprivrednih projekata i radi na povezivanju proizvođača sa tržištem.

ZAKLJUČAK:

U strukturi **lokalne ekonomije** najviše učestvuju mikro i mala preduzeća iz oblasti trgovine, uslužnih djelatnosti i prerađivačke industrije. Broj poslovnih subjekata, profitabilnost, produktivnost i vanjsko-trgovinska razmjena pokazuje rast u proteklom periodu. Iako je saldo spoljno-trgovinske razmjene konstantno pozitivan i ukazuje na izvozni potencijal, mahom je zasnovan na plasmanu proizvoda sa vrlo malim stepenom dodatne vrijednosti ili lohn poslovima u oblasti tekstilne industrije, gdje se u suštini, samo iznajmljuje radna snaga. Prehrambena industrija je stalno rastući sektor, kojeg karakteriše visoka produktivnost. Iako nije izvozno orjentisan, posjeduje solidne potencijale za daljnji razvoj. Izgradnja nedostajuće infrastrukture u poslovnoj zoni i razvoj sistema podsticaja u privredi u znatnoj mjeri može pomoći razvoj prerađivačke industrije. **Poljoprivreda** je od vitalnog značaja za opštinu Novi Grad, omogućava zapošljavanje i pruža osnovne uslove za život značajnom broju individualnih poljoprivrednika i članova poljoprivrednih domaćinstava/gazdinstava. Najveće potencijale za daljnji razvoj ima proizvodnja krastavaca kornišona, graha, cvekle, luka, krompira, mlijeka i pčelarstvo. Potrebno je razmotriti i intenziviranje uzgoja raži, heljde, spelte, jagode i šljive jer za ove kulture postoji potražnja na tržištu. Uspostavljanjem kapaciteta za otkup i preradu mlijeka u kvalitetne i tržišno interesantne proizvode značajno bi se unaprijedilo trenutno stanje u mljekarstvu na području opštine Novi Grad. Zadružni sektor je takođe značajan potencijal. Aktivne su samo 2 zadruge. Potrebno je ispitati razlog neaktivnosti neaktivnih zadruga i iste revitalizovati. Zato osnovni pravci podrške poljoprivrednom sektoru treba da budu kroz uspostavljanje dugoročnih i bolje uređenih odnosa između poljoprivrednih proizvođača i prerađivača, ali i dobro uređenog institucionalnog sistema čime se stvaraju pretpostavke za značajan razvojni iskorak.

Turizam sa pratećim djelatnostima je oblast gdje su raspoloživi potencijali vrlo malo iskorišteni, a gdje je mogućnost razvoja veoma izražena. Opštini nedostaju smještajni kapaciteti i strateški orjentisana turistička ponuda. Dolina rijeke Une i oblici turizma koji se vezuju za prirodu, aktivan odmor i personalizovana putovanja mogli bi da postanu osnova razvoja različitih turističkih sadržaja. Akcenat u sektoru turizma je potrebno staviti na manifestaciju „Internacionalna Una regata lađom niz Unu“, u cilju promovisanja unske lađe kao brenda ovog područja. Zbog bogatstva ribljeg svijeta u rijekama, jednu od osnova razvoja turizma

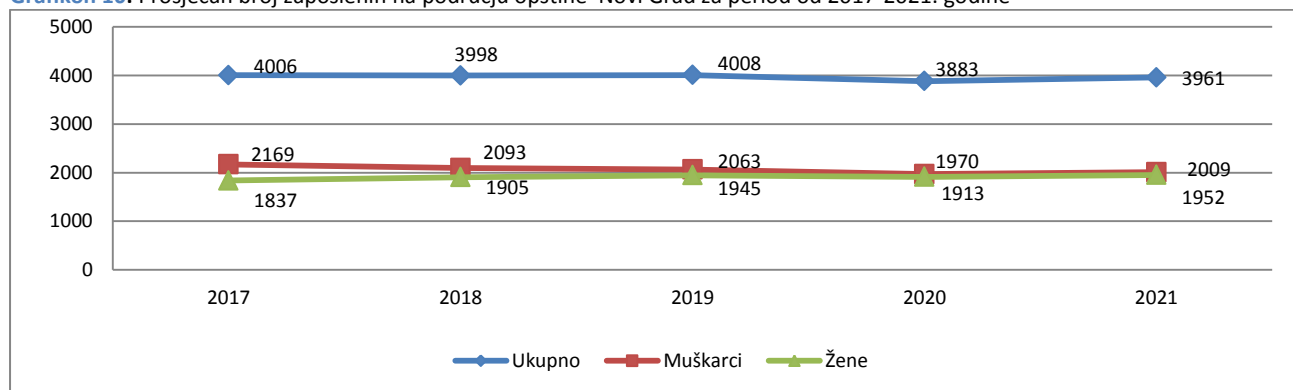
treba da predstavlja i ribolovni turizam. Bogatstvo etno-socijalnih potencijala i kulturno–istorijskih potencijala, brendiranje „Krajiškog sira“, gastro-etnološki i ruralni turizam takođe predstavljaju oblike turizma koji mogu znatno unaprijediti turističku ponudu.

e) Pregled stanja i kretanja na tržištu rada

Zaposlenost

Na području opštine Novi Grad je 2021. godine, prema procjeni Republičkog zavoda za statistiku RS, živjelo 22.768 stanovnika. Prema procjenama starosne strukture stanovništva za istu godinu, 15.236 stanovnika je pripadalo starosnoj grupi između 15 i 65 godina. Od ovog broja stanovnika koji su u radnoj starosti, samo 4.780 (31%) je aktivno uključeno na tržištu rada i predstavljaju radnu snagu. Broj zaposlenih je varirao tokom godina. Najmanji broj zaposlenih zabilježen je 2020. godine kada dolazi do značajnijeg pada broja zaposlenih (za 125 radnika u odnosu na 2019. godinu) kao posljedica pandemije korona virusa. Broj zaposlenih žena je u konstantnom porastu, osim 2020. godine, kada je broj zaposlenih žena bio manji za 1,6% u odnosu na prethodnu godinu (Broj zaposlenih žena 2021. godine veći je za 115 u odnosu na broj zaposlenih žena 2017. godine). Broj zaposlenih muškaraca je u stalnom opadanju, osim 2021. godine, kada je broj zaposlenih muškaraca bio za 1,9 % veći u odnosu na prethodnu godinu. Ipak, broj zaposlenih muškaraca 2021. godine je još uvijek niži od broja zaposlenih muškaraca 2017. godine, i to za 160 zaposlenih ili 7,3%. Primjetan je i trend smanjenja razlike između broja zaposlenih žena i muškaraca i ta razlika 2021. godine iznosi 57 zaposlenih muškaraca više u odnosu na broj zaposlenih žena. Povećanje procenta zaposlenih žena možemo pripisati povećanju broja zaposlenih u tekstilnoj industriji, u kojoj je došlo do najvećeg rasta broja zaposlenih, gdje radnu snagu čine uglavnom žene.

Grafikon 10: Prosječan broj zaposlenih na području opštine Novi Grad za period od 2017-2021. godine

Izvor: Republički zavod za statistiku RS, Bilten „Plate, zaposlenost i nezaposlenost“, 2021. godine, Poreska uprava RS

Prema dostupnim podacima o broju zaposlenih po djelatnostima za 2021. godinu, najveći broj zaposlenih imala su područja G-trgovina na veliko i na malo, popravka motornih vozila i motocikala (1.026), C-prerađivačka industrija (865) i P-Obrazovanje (407). Najveći broj radnika radi u sektoru usluga¹⁹ - 48% svih zaposlenih, u realnom sektoru²⁰ 27%, a u javnom sektoru²¹ njih 25%. Odnos radnika u javnom i realnom sektoru, koji stvara realnu i novododatu vrijednost, je nepovoljan, s obzirom da je u realnom sektoru zaposleno samo 2% više radnika u odnosu na javni sektor. Potrebno je podsticati stvaranje proizvoda više dodate vrijednosti, posebno u onim djelatnostima koje su prepoznate kao strateške i imaju potencijal da generišu novo zapošljavanje.

Zaposlene žene dominiraju u odnosu na zaposlene muškarce kod djelatnosti trgovine, zdravstvene zaštite i socijalnog rada, ostalih uslužnih djelatnosti, obrazovanja, umjetnosti, finansijskih djelatnosti, osiguranja, administrativnih i pomoćnih uslužnih djelatnosti i poslovanja nekretninama. Broj zaposlenih žena

¹⁹ Trgovina, saobraćaj, turizam i ugostiteljstvo, informacije i komunikacije, poslovanje nekretninama, stručne, naučne i tehničke djelatnosti, administrativne usluge i ostale uslužne djelatnosti

²⁰ Poljoprivreda, vađenje ruda i kamena, prerađivačka industrija, proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, građevinarstvo

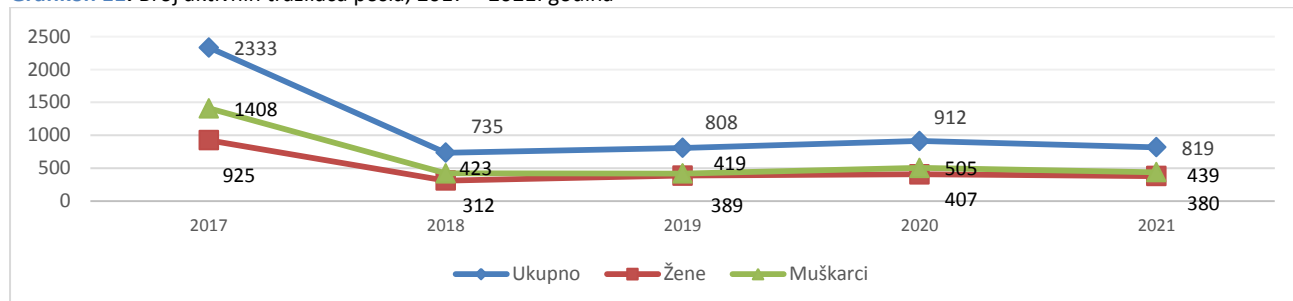
²¹ Javna uprava, zdravstvo, socijalni rad, obrazovanje, javna preduzeća

i broj zaposlenih muškaraca je podjednak u prerađivačkoj industriji, djelatnosti pružanja smještaja i ugostiteljstva i informacija i komunikacija. U ostalim djelatnostima broj zaposlenih muškaraca je veći od broja zaposlenih žena.

Nezaposlenost

Ukupan broj registrovanih nezaposlenih na području opštine²² sa 31.12.2021. godine je iznosio 819 nezaposlenih što je za 65% manje u odnosu na 2017. godinu.

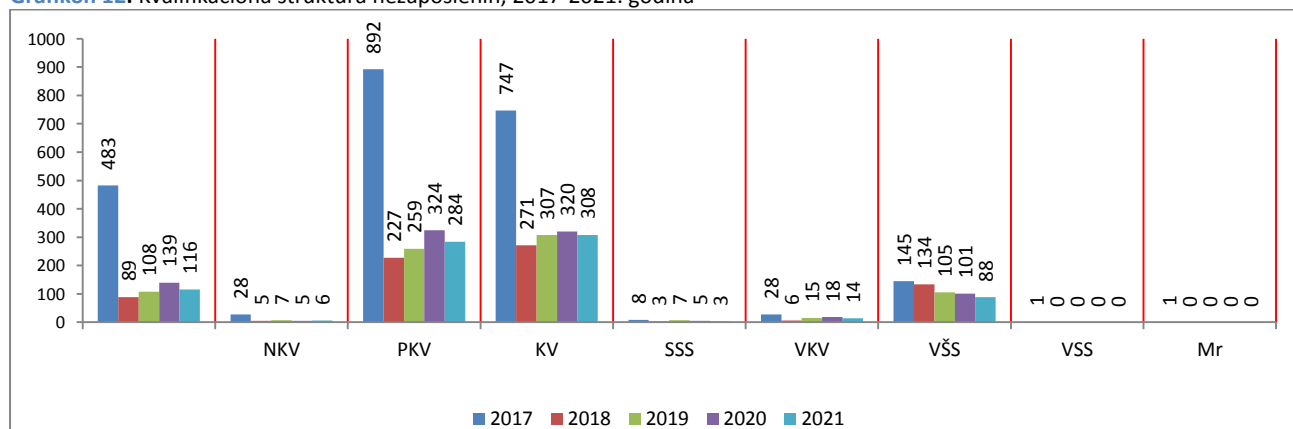
Grafikon 11: Broj aktivnih tražilaca posla, 2017 – 2021. godina

Izvor: Zavod za zapošljavanje RS

Značajan pad broja nezaposlenih na evidenciji Zavoda za zapošljavanje RS je posljedica izmjena Zakona o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, kojima se nezaposlenim licima smatraju samo aktivni tražioci posla raspoloživi za rad. Ovim izmjenama, broj nezaposlenih u 2018. godini na području opštine smanjen je za 1.598 lica. U periodu 2018-2021. godina broj nezaposlenih žena je povećan za 68, a muškaraca za 16. Udio muškaraca u ukupnom broju nezaposlenih se smanjuje, pa 2021. godine iznosi 53,6% dok se udio nezaposlenih žena u broju nezaposlenih povećava te 2021. godine iznosi 46,4%. U kvalifikacionoj strukturi, odnosno učešću pojedinih stepena stručne spreme u ukupnom broju aktivno nezaposlenih u 2021. godini, radnici sa SSS čine najbrojniju grupu-37,6%. Drugu grupu u ukupnom broju aktivno nezaposlenih čine KV radnici-34,67%, a nekvalifikovani radnici čine 14,16% ukupnog broja aktivno nezaposlenih lica.

Grafikon 12: Kvalifikaciona struktura nezaposlenih, 2017-2021. godina

Izvor: Zavod za zapošljavanje Republike Srpske

Prema starosnoj strukturi, najveći broj nezaposlenih pripada starosnoj grupi od 18-35 godina – 42 % ili 343 lica. U 2021. godini starosna struktura nezaposlenih lica pokazuje veliki procenat teže zapošljivih grupa, odnosno 40% nezaposlenih je starije od 45 godina (329 lica). Najveći broj aktivne nezaposlene radne snage se odnosi na zanimanja elektro struke (10,64 %), mašinske (8,88 %) i trgovinske struke (7,24 %). Takođe, visok udio imaju i finansijski radnici i ekonomisti (6,80 %) i ugostitelji (6,03 %).

²² Izvor podataka: Zavod za zapošljavanje RS, Filijala Prijedor, BIRO Novi Grad

Penzioneri

Prosječni broj zaposlenih u 2021. godini iznosio je 3.961 dok je u sistemu Penziono invalidskog osiguranja RS bilo 4.920 lica sa područja opštine Novi Grad. Ovo znači da na jednog zaposlenog dolazi 1,24 penzionera. Za optimalno funkcionisanje ekonomije odnos broja zaposlenih i penzionera treba da bude najmanje 3:1. Ovaj odnos u Republici Srpskoj je 1,17:1. Promjene veličine ova dva kontingenta uslovljene su i demografskim i socioekonomskim faktorima. Dok, s jedne strane, raste kontingent starih i korisnika penzija, s druge se smanjuje kontingent ulazećih generacija u radnu starost, ali i mogućnosti njihovog zapošljavanja. Proces demografskog starenja zajedno sa ukupnom depopulacijom je demografski problem koji ima uticaj na gotovo sve sfere društveno-ekonomskog života. Brojčano smanjenje i starenje radnog kontingenta, dovodi u pitanje brži ekonomski razvoj kako cijele zemlje tako i opštine Novi Grad.

Starije osobe su suočene sa teškim materijalnim položajem uslijed nedostatka ili niskih prihoda (penzije). Najugroženija su stara lica bez staranja od strane porodice. Ova lica ostvaruju i primanja po osnovu tuđe njege i zaštite i jednokratnih socijalnih pomoći. Prema procjeni Udruženja penzionera, 60-65% (2.950-3.200) penzionera živi na granici i ispod granice siromaštva. Najniža penzija u Novom Gradu u 2021. godini je iznosila 212,02 KM, a taj iznos primalo je 487 penzionera, dok je prosječna penzija iznosila 321,00 KM. Najviše penzionera prima starosnu penziju - njih 2.850, porodičnu penziju 1.263 penzionera, a invalidsku penziju 807 penzionera.

ZAKLJUČAK:

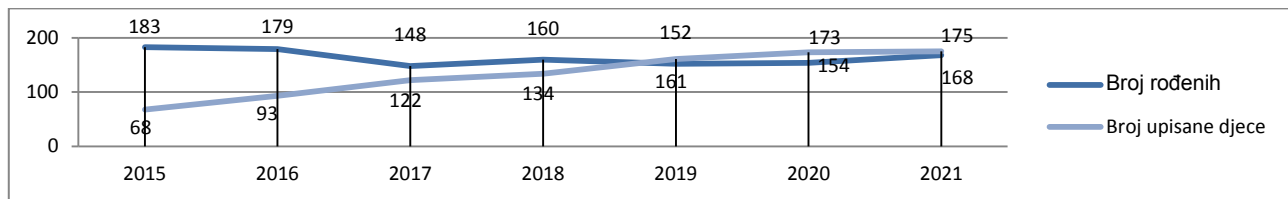
Lokalno tržište rada karakteriše niska zaposlenost, visoka nezaposlenost i neto plate koje su ispod republičkog prosjeka. Samo 30 % stanovništva radne starosti je aktivno uključeno na tržište rada, a skoro polovina zaposlenih radi u uslužnim djelatnostima, dok četvrtina radi u javnom sektoru. Najveći broj zaposlenih u realnom sektoru radi u prerađivačkoj industriji, dominantno u drvoprerađivačkoj i tekstilnoj. Prisutan je trend istovremenog smanjenja broja zaposlenih i nezaposlenih muškaraca, što govori o nepovoljnim migracionim kretanjima i odseljavanju radno sposobnog stanovništva sa područja opštine, uglavnom muškaraca. Nasuprot tome, prisutan je trend istovremenog povećanja zaposlenosti i nezaposlenosti žena, koje dominiraju u djelatnostima trgovine, zdravstva i obrazovanja. U prerađivačkoj industriji je prisutan trend povećanja zaposlenosti, uglavnom u tekstilnoj industriji, gdje dominira ženska radna snaga. Veliki problem za razvoj predstavlja nepovoljna starosna struktura i neodgovarajuća kvalifikacija nezaposlenih. U narednom periodu prevashodno je potrebno omogućiti prekvalifikaciju i dokvalifikaciju radno sposobnog stanovništva, inicirati izmjenu obrazovnih profila u skladu sa potrebama privrede, te podsticati osnivanje malih i srednjih preduzeća i preduzetničkih radnji, naročito iz oblasti finalizacije drvnih asortimenata, tekstilnih proizvoda, te kreiranja poljoprivrednih i turističkih proizvoda. Potrebno je i definisati mjere i konkretne intervencije koje će zaustaviti trend odseljavanja radno sposobnog stanovništva sa područja opštine te omogućiti zapošljavanje i povećanje neto plata u realnom sektoru i uslužnim djelatnostima.

f) Pregled stanja i kretanja u oblasti društvenog razvoja

Predškolsko obrazovanje

Na području Opštine trenutno postoji jedna predškolska ustanova, Dječiji vrtić „Pčelica Maja“, čiji je osnivač opština Novi Grad. Krajem 2015. godine osnovana je organizaciona jedinica Dječijeg vrtića "Pčelica Maja" u Svodni. Pored redovnog programa, Dječiji vrtić je uključen i u Program za djecu u godini pred polazak u školu, koji u 2022. godini pohađalo 46 djece. Program za djecu u godini pred polazak u školu organizuje se za onu djecu koja nisu obuhvaćena nekim oblikom predškolskog vaspitanja i obrazovanja i koja nisu pohađala cjeloviti razvojni program, a koja u narednoj školskoj godini stiču uslove za polazak u prvi razred osnovne škole.

Grafikon 13: Pregled broja rođene djece i djece upisane u dječiji vrtić od 2015-2021. godine

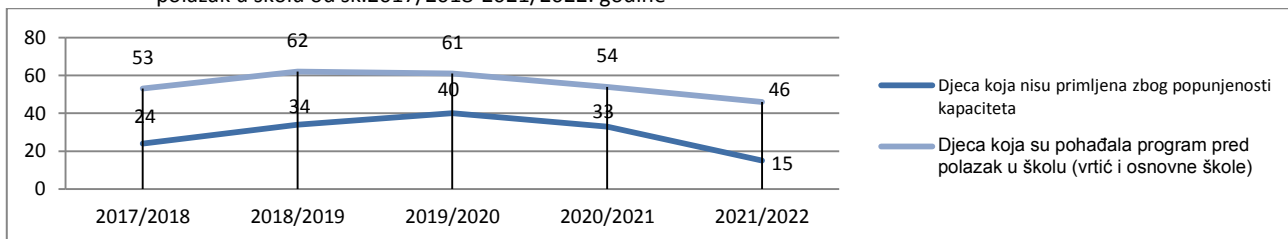

Izvor: Republički zavod za statistiku RS, Izvještaj o poslovanju i bračunu JU Dječiji vrtić „Pčelica Maja“ za 2021.g.

Broj djece koja pohađaju dječiji vrtić se povećava, pa je 2021. godine bilo 2,5 puta više takve djece nego 2015. godine. Tokom 2018. i 2019. godine realizovani su projekti Energetska efikasnost u obrazovnim institucijama - sanacija Dječijeg vrtića „Pčelica Maja“ i Rekonstrukcija objekta Dječijeg vrtića „Pčelica Maja“, kojima su prošireni i unaprijeđeni kapaciteti vrtića. Ovo je uticalo na povećanje broja upisane djece. Skupština opštine Novi Grad je dana 27.08.2020.godine donijela Odluku o kupovini poslovnih prostorija površine 416,40 m² (Odluka broj: 02-022-74/20, od 27.08.2020.g.), te je realizovana kupovina navedenog poslovnog prostora, sa ciljem dodatnog proširenja kapaciteta Dječijeg vrtića. Projekat podrazumijeva obezbijđenje potpune funkcionalnosti ovog prostora i njegovo privođenje namjeni. Ukupna vrijednost projekta je 442.000,00 KM, od čega će se 202.000,00 KM realizovati sredstvima Vlade Republike Srpske (Odluka o izmjenama i dopunama odluke o određivanju prioritetnih projekata iz programa javnih investicija RS za finansiranje iz budžeta u 2022.godini -Službeni Glasnik RS 62/22), a preostali dio sredstvima Opštine Novi Grad.

Međutim, čak i pored unapređenja kapaciteta dječijeg vrtića u prethodnom periodu, postoji određen broj djece koja nisu primljena u predškolsku ustanovu zbog popunjenosti kapaciteta, te je potrebno dalje unapređivati kapacitete vrtića kako bi sva djeca imala jednak pristup predškolskom obrazovanju.

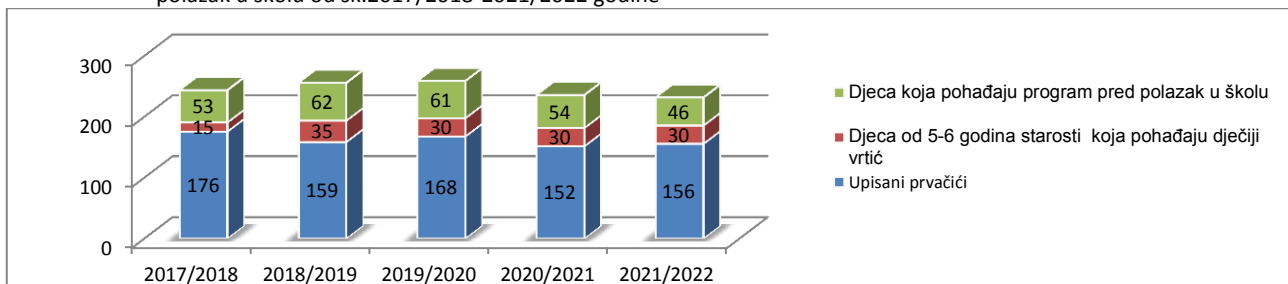
Grafikon 14: Djeca koja nisu primljena u predškolsku ustanovu zbog popunjenosti kapaciteta i djeca koja su pohađala program pred polazak u školu od šk.2017/2018-2021/2022. godine

Izvor: Republički zavod za statistiku RS, bilteni predškolskog obrazovanja

Poređenjem broja djece koja su upisala 1. razred osnovne škole sa brojem predškolske djece koja su pohađala predškolsko obrazovanje i brojem djece koja su pohađala program pred polazak u školu, vidljivo je to da polovina predškolske djece ne pohađa nikakav oblik predškolskog obrazovanja i vaspitanja, tako da je sistem predškolskog vaspitanja i obrazovanja potrebno učiniti dostupnim većem broju djece predškolskog uzrasta.

Grafikon 15: Odnos broja upisanih prvačića i broja djece obuhvaćenih redovnim predškolskim obrazovanjem i programom pred polazak u školu od šk.2017/2018-2021/2022 godine

Izvor: Republički zavod za statistiku RS, bilteni predškolskog i osnovnog obrazovanja

Finansiranje JU Dječiji vrtić „Pčelica Maja“ regulisan je Zakonom o predškolskom vaspitanju i obrazovanju Republike Srpske (Sl. glasnik RS 79/15, 63/20 i 64/22), kojim je definisano da sredstva za obavljanje djelatnosti predškolske ustanove obezbjeđuje osnivač. Predškolska ustanova može da ostvari i prihode na osnovu: donacija, sponzorstva, učešća roditelja, primjene propisa kojima se reguliše javno-privatno partnerstvo i drugih poslova. Osnivač javne predškolske ustanove donosi odluku u kojoj mjeri i procentu će izdvajati sredstva za oblast predškolskog vaspitanja i obrazovanja od ukupnog budžeta jedinice lokalne samouprave. Osnivač predškolske ustanove donosi odluku o ekonomskoj cijeni usluge predškolske, a kriterijumi kojim se utvrđuje ekonomska cijena usluge u predškolskoj ustanovi određeni su na osnovu strukture programa po vremenu trajanja, analitičke strukture stvarnih troškova usluge u predškolskoj ustanovi i broja upisane djece. Ekonomska cijena usluge na godišnjem nivou utvrđuje se za kalendarsku godinu. Iznos novčanog učešća roditelja za boravak djeteta u javnoj predškolskoj ustanovi određuje osnivač. Upravni odbor, uz saglasnost osnivača, može definisati socioekonomske ili druge kategorije statusa roditelja u skladu sa kojima će biti utvrđeni različiti novčani iznosi učešća roditelja. Korisnici usluga u javnim predškolskim ustanovama u skladu sa ugovorom kojim se uređuju međusobna prava i obaveze između korisnika usluge i predškolske ustanove obezbjeđuju sredstva za direktne ili indirektno troškove ishrane, realizaciju specijalizovanih programa i osiguranje djece. Dječiji vrtić „Pčelica Maja“ ima posebne pogodnosti koje se odnose na cijenu boravka djece u predškolskoj ustanovi, to besplatan boravak (za djecu bez roditeljskog staranja, za četvrto i svako naredno dijete) i niža cijena boravka (kada dvoje djece pohađaju ustanovu cijena za drugo dijete je umanjena za 29%, kada troje djece pohađaju ustanovu cijena za treće dijete je umanjena za 50%).

Tabela 17: Pregled ekonomske cijene usluge Dječijeg vrtića, procenta ukupnog budžeta opštine koji se izdvaja za predškolsko vaspitanje i obrazovanje i procenta učešća roditelja u ekonomskoj cijeni

Opis	Godina				
	2022	2021	2020	2019	2018
Ekonomska cijena usluge Dječijeg vrtića	317,77 KM	287,03 KM	322,50 KM	331,88 KM	302,42 KM
Procenat učešća roditelja u ekonomskoj cijeni Dječijeg vrtića	37,8%	41,8%	37,2%	30,8%	39,6%

Izvor: Odluke o finansiranju JU Dječiji vrtić „Pčelica Maja“ Novi Grad za 2022., 2021., 2020., 2019. i 2018.godinu

Osnovno obrazovanje

Na području Opštine se nalaze 4 centralne osnovne škole, koje u svom sastavu u 2021. godini imaju 16 područnih odjeljenja.

JU OŠ „Vuk Karadžić“ iz Novog Grada u svom sastavu, pored Centralne škole, ima i 4 područna odjeljenja - u Dobrljinu, Poljavnica, Ravnicama i Donjem Vodičevu. Uslovi rada u Centralnoj školi nisu potpuno zadovoljavajući. Potrebna je hitna sanacija krova i krovšta, fasade, stolarije i grijanja. U područnim odjeljenjima je potrebno sanirati stolariju i mokre čvorove, te zamijeniti fasadu. Potrebno je opremanje kabineta nastavnim i IT opremom u svim objektima škola.

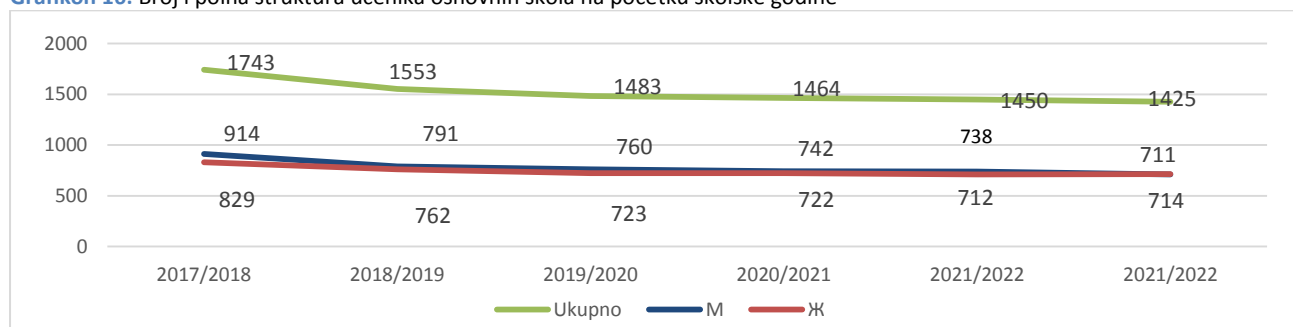
JU OŠ „Sveti Sava“ iz Novog Grada u svom sastavu, pored Centralne škole, ima 6 područnih odjeljenja - u Rudicama, Blatni, Rašću, Gornjim rakanima, V.Rujiškoj i M.N. Rujiškoj. Stanje objekata je dobro s obzirom na sanacije i ulaganja prethodnih godina. U Centralnoj školi je potrebno renovirati unutrašnju stolariju i podove na spratu, elektro instalacije, grijanje te sanirati školsko igralište. U područnim odjeljenjima je potrebno sanirati podove, stolariju i nabaviti peč u Blatni. Potrebno je opremanje kabineta nastavnim i IT opremom u svim objektima škola.

JU OŠ „Dragan Vujanović“ iz Svodne u svom sastavu ima Centralnu školu i 3 područna odjeljenja - u Blagaj Japri, Radomirovcu i Sokolištu. U Centralnoj školi je potrebno renovirati fasadu, zamijeniti stolariju, rekonstruisati sistem centralnog grijanja i školsko sportsko igralište, te izvršiti nabavku novog namještaja i nastavnih sredstava. Područna odjeljenja u Radomirovcu i Sokolištu su sanirana i renovirana, dok područno odjeljenje u Blagaj Japri još uvijek ima problem snabdijevanja pitkom vodom, ali je izgradnja vodovodnog sistema na ovom području u završnoj fazi.

JU OŠ „Branko Ćopić“ iz Donjih Agića u svom sastavu, pored Centralne škole, ima i 3 područna odjeljenja i to u Kršljama, Čelama i Crnoj Rijeci. Objekti ove škole su funkcionalni, osim sale za fizičko vaspitanje, kod koje je potrebno izvršiti sanaciju i rekonstrukciju devastiranog poda, kako bi se nastava fizičkog vaspitanja nesmetano odvijala.

Broj učenika u osnovnim školama se smanjuje a što je u direktnoj je vezi sa smanjenjem broja novorođene djece i stalno prisutnim migracijama stanovništva. Ukupan broj učenika u osnovnim školama, na početku školske 2021/2022. godine (1.450 učenika) manji je za 293 učenika u odnosu na 2017. godinu (1.743 učenika).

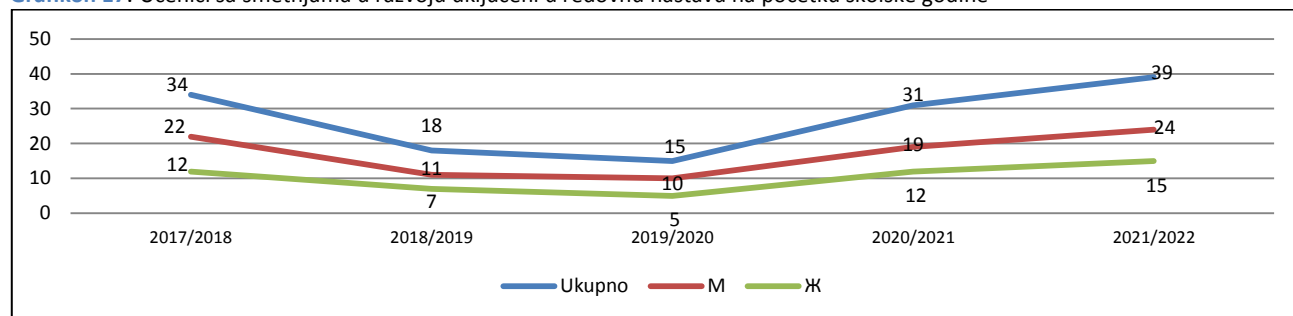
Grafikon 16: Broj i polna struktura učenika osnovnih škola na početku školske godine

Izvor: Republički zavod za statistiku, bilteni osnovnog obrazovanja

Samo JU OŠ „Sveti Sava“ ima specijalno odjeljenje za djecu sa smetnjama u razvoju . U svim školama se primjenjuje princip inkluzivnog obrazovanja u koji su uključena djeca sa smetnjama u razvoju.

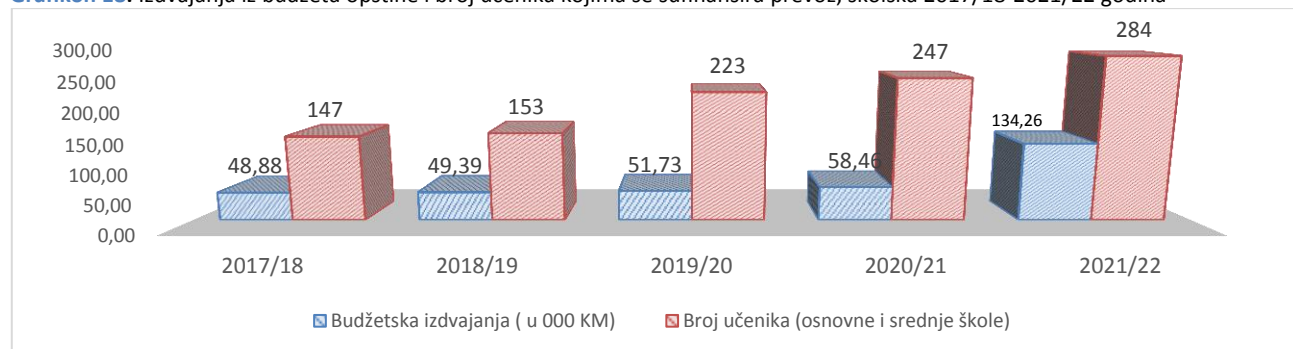
Grafikon 17: Učenici sa smetnjama u razvoju uključeni u redovnu nastavu na početku školske godine

Izvor: Republički zavod za statistiku, bilteni osnovnog obrazovanja

Kada je osnovno obrazovanje u pitanju treba naglasiti i da su za sve učenike koji putuju preko 4 km obezbjeđeni troškovi prevoza na način da 50% iznosa subvencionirše Ministarstvo prosvjete i kulture RS, ostalih 50% troška snose roditelji učešćem u kupovini mjesečnih karata. Veći dio ovih troškova se roditeljima subvencionirše od strane Opštine Novi Grad.

Grafikon 18: Izdvajanja iz budžeta opštine i broj učenika kojima se sufinansira prevoz, školska 2017/18-2021/22 godina

Izvor: Izvještaji o izvršenju Budžeta opštine za 2017., 2018., 2019., 2020. i 2021. godinu, Budžeta opštine za 2022. godinu, Odjeljenje za društvene djelatnosti

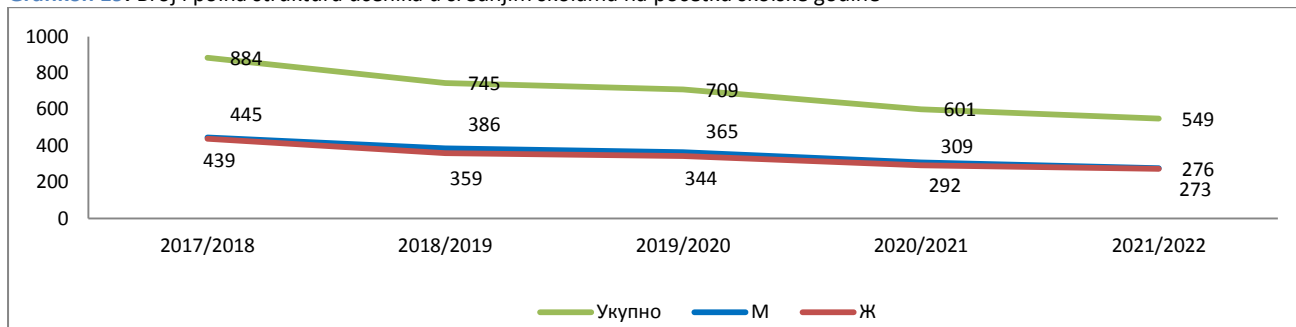
Srednjoškolsko obrazovanje

Srednje obrazovanje na području opštine Novi Grad odvija se u Gimnaziji „Petar Kočić“ sa dva smjera: opšti i računarsko-informatički i u Srednjoj školi „Đuro Radmanović“ za sljedeće struke:

Mašinstvo i obrada metala (mašinski tehničar za kompjutersko konstruisanje, bravar-zavaravič, alatničar, varilac, automehaničar), Elektrotehnika (tehničar informacionih tehnologija, električar-elektroinstalater, elektroničar-mehaničar, električar), Ugostiteljstvo i turizam (konobar, kuvar), Ekonomija, pravo i trgovina (poslovno-pravni tehničar, ekonomski tehničar i trgovac), Zdravstvo (farmaceutski i fizioterapeutske tehničar) i Saobraćaj (tehničar logistike i špedicije, vozač motornih vozila, rukovalac građevinskih i pretovarnih mašina i tehničar drumskog saobraćaja).

U školskoj 2021/2022. godini nastavu pohađa ukupno 549 učenika, što je u odnosu na 2017/2018. godinu, kada je nastavu pohađalo 884, manje za 335 učenika ili za 38%, tako da se broj učenika koji pohađaju srednju školu na području opštine Novi Grad prosječno smanjuje za 67 učenika godišnje.

Grafikon 19: Broj i polna struktura učenika u srednjim školama na početku školske godine

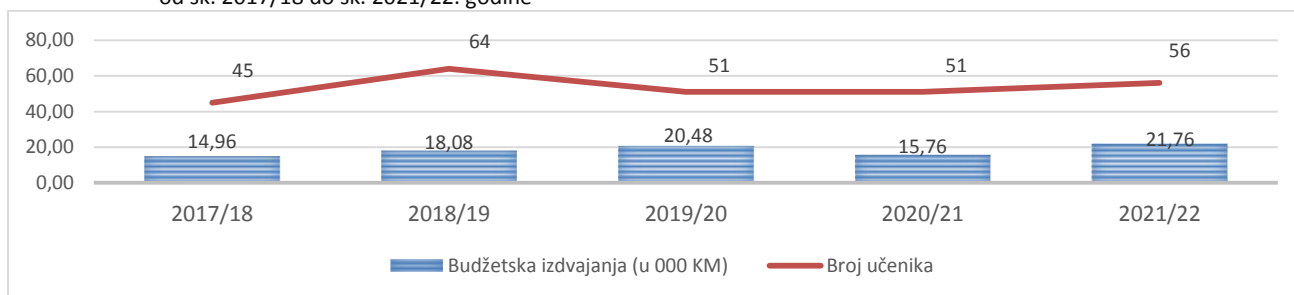
Izvor: Republički zavod za statistiku, bilten srednjeg obrazovanja

U ranijim godinama vršena je rekonstrukcija i adaptacija školskih objekata i prostora oko škole, te nabavka video nadzora, računarske i druge opreme potrebne za izvođenje nastave. Stanje objekata srednjih škola je na zadovoljavajućem nivou ali je potrebna nabavka IT opreme, opremanje kabineta i nabavka didaktičkog materijala, nastavnih pomagala i sredstava. Srednje škole nemaju fiskulturne sale i koriste kapacitete JU GSC "Sportska dvorana" Novi Grad.

Obrazovna ponuda nije usklađena sa strukturom potražnje lokalne privrede i mogućnostima zaposlenja. S namjerom usklađivanja obrazovnog sistema i upisne politike sa potrebama tržišta rada, Ministarstvo prosvjete i kulture RS preduzima niz aktivnosti na kreiranju kvalitetnije upisne politike u srednjem obrazovanju. Potpisani su sporazumi o saradnji u okviru projekta „Unapređenje praktične nastave u srednjem stručnom obrazovanju“ kojima je definisano da će zainteresovani poslodavci učeniku na praksi u preduzeću isplaćivati naknadu/stipendiju po satu provedenom na praksi koja ne može biti niža od 40% od cijene sata u navedenom zanimanju, kao i da će zaposliti učenike sa najboljim rezultatima u obavljanju praktične nastave nakon školovanja, ukoliko ispunjavaju odgovarajuće uslove. Od školske 2020/2021. godine Vlada Republike Srpske se opredijelila i da se učenicima koji se upisuju u prvi razred srednjih škola u deficitarna zanimanja obezbijede stipendije na mjesečnom nivou u iznosu od 100,00 KM i besplatan prevoz od kuće do škole. Ministarstvo prosvjete i kulture RS je u saradnji sa lokalnim samoupravama definisalo listu deficitarnih zanimanja. Podrška Vlade RS učenicima koji upišu deficitarno zanimanje odnosi se samo na prvu godinu, dok za ostale godine školovanja nisu obezbijedene stipendije, što svakako ograničava i utiče na odluku o upisu deficitarnih zanimanja.

Opština Novi Grad dodjeljuje stipendije studentima i učenicima deficitarnih zanimanja. Pravilnikom o stipendiranju studenata i učenika opštine Novi Grad kao jedan od kriterijuma u bodovanju se uzimaju i deficitarna zanimanja. Deficitarnost struke, svake godine utvrđuje Opštinska uprava opštine Novi Grad putem Odjeljenja za društvene djelatnosti. U šk. 2021/2022 godini deficitarni kadrovi su bili električari-elektroinstalateri. Broj dodijeljenih ueničkih stipendija na godišnjem nivou se u prethodnom periodu kretao oko 53 za redovne učenike srednjih škola. Iznos stipendije je od 40,00-70,00 KM mjesečno po učeniku. Učenici nakon završenog školovanja nemaju obavezu da kroz bilo kakav vid finansijskog ili radnog angažmana Opštini vrate dodijeljeni novac.

Grafikon 20: Pregled izdvajanja iz budžeta (KM) opštine za učeničke stipendije i broj učenika stipendista, od šk. 2017/18 do šk. 2021/22. godine

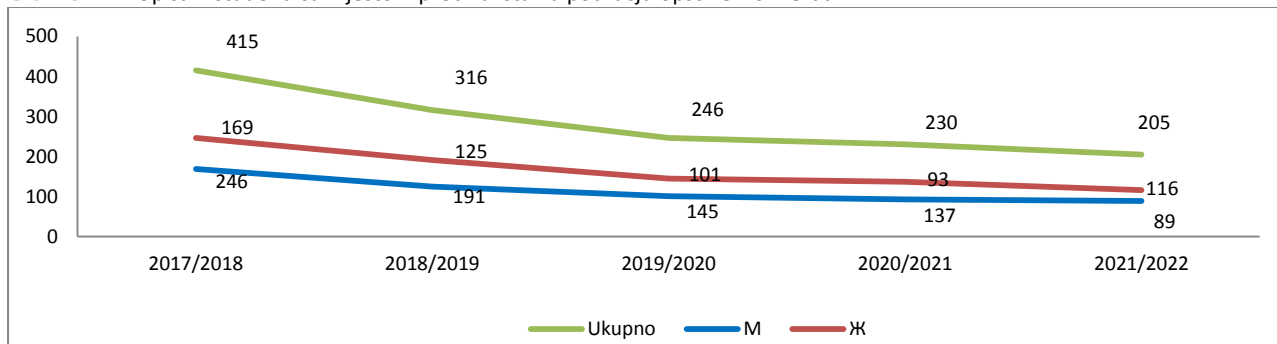
Izvor: Odluke o dodjeli studentskih i učeničkih stipendija i odluke o dodjeli posebnih studentskih i učeničkih stipendija za akademske godine 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020, 2020/2021 i 2021/2022, dostupno na: www.opstina-novigrad.com

U Republici Srpskoj obrazovanje odraslih je sastavni dio sistema obrazovanja, a svoju potvrdu dobilo je donošenjem niza važnih dokumenata. Na osnovu Zakona o obrazovanju odraslih (Službeni glasnik RS, br. 111/21), JU SŠC „Đuro Radmanović“ Novi Grad je u 23.02.2022. godine objavio konkurs za upis kandidata u Program za srednje stručno obrazovanje odraslih za zanimanja tehničar drumskog saobraćaja, vozač motornih vozila, fizioterapeutske tehničke (prekvalifikacija unutar struke), električar-elektroinstalater i ekonomski tehničar.

Visoko obrazovanje

Panevropski univerzitet „Apeiron“, u okviru svoje organizacione jedinice u Novom Gradu, izvodi studije prvog ciklusa van sjedišta univerziteta na studijskim programima: Preduzetnički menadžment, Menadžment bankarstva, finansija i trgovine, Opšte pravo i Poslovna informatika. U posljednje četiri godine u opadanju je trend broja upisanih studenata sa mjestom prebivališta na području opštine Novi Grad, te je ovaj broj u 2021. godini iznosio 205, što je za 210 (50,6%) manje mu odnosu na 2017. godinu.

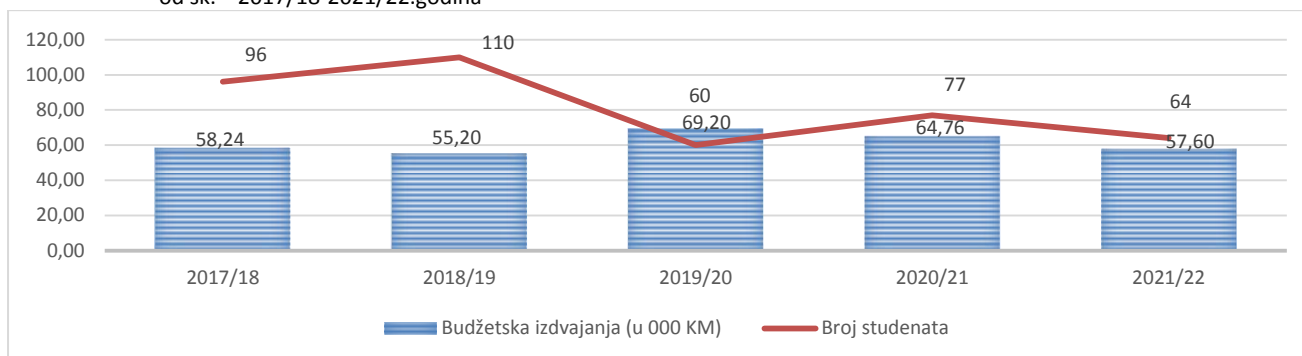
Grafikon 21: Upisani studenti sa mjestom prebivališta na području opštine Novi Grad

Izvor: Republički zavod za statistiku, bilteni visokog obrazovanja

Pravilnikom o stipendiranju studenata i učenika opštine Novi Grad (Službeni glasnik Opštine Novi Grad 1/18), kao jedan od kriterijuma u bodovanju se uzimaju u obzir i deficitarna zanimanja. Deficitarnost struke, svake godine utvrđuje Opštinska uprava opštine Novi Grad putem Odjeljenja za društvene djelatnosti. U šk. 2021/2022. godini deficitarni kadrovi su bili profesori diplomirani inženjeri građevinarstva, mašinstva, elektrotehnike i doktori medicine. Broj dodijeljenih stipendija na godišnjem nivou se u prethodnom periodu kretao oko 79 stipendija za redovne studente prvog ciklusa studija. Iznos stipendije je od 100,00-200,00 KM mjesečno po studentu. Studenti nakon završenog školovanja nemaju obavezu da kroz bilo kakav vid finansijskog ili radnog angažmana Opštini vrate dodijeljeni novac.

Grafikon 22: Pregled izdvajanja iz budžeta (KM) opštine za studentske stipendije i broj studenata stipendista, od šk. 2017/18-2021/22.godina

Izvor: Odluke o dodjeli studentskih i učeničkih stipendija i odluke o dodjeli posebnih studentskih i učeničkih stipendija za akademske godine 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020, 2020/2021 i 2021/2022, dostupno na: www.opstina-novigrad.com

Kultura

Javna ustanova „Kulturno - obrazovni centar“ Novi Grad (KOC), je osnovana 1996. godine sjedinjavanjem Zavičajnog muzeja, Doma kulture, Radničkog univerziteta i Bioskopa. KOC u svom sastavu ima tri organizacione jedinice - Kino, Galerija i Gradska Vijećnica (Muzej) – kao i KUD „Una“ sa pjevačkom grupom, ansamblom i orkestrom te mješoviti hor. JU „KOC“ koristi zgrade bioskopa, Vijećnice, galeriju JU „KOC“-a i zgradu uprave. Zgrada Vijećnice, uprave i galerije su potpuno rekonstruisane i funkcionalne. U staroj gradskoj Vijećnici se nalazi muzejska zbirka, a u Galeriji se čuva stalna postavka legata akademika Stojana Čelića, kao i djela zbirke Likovne kolonije „Rakani“. Objekat Bioskopa je lošem stanju, potrebna je potpuna rekonstrukcija kino sale, te nabavka projektora, kako bi se poboljšala siromašna ponuda kino projekcija. Prostor koji okružuje upravnu zgradu nije uređen, te je neophodno osmišljavanje i privođenje namjeni ovog prostora.

JU Narodna biblioteka Novi Grad pored svakodnevnog rada sa čitaocima organizuje i književne večeri, promocije knjiga, izložbe posvećene znamenitim ličnostima, te aktivno učestvuje na promovisanju svih kulturnih dešavanja u opštini Novi Grad. Biblioteka raspolaže sa 142 m² funkcionalnog prostora, te joj nedostaje još prostora po bibliotečkim standardima, police za knjige, adekvatan magacinski prostor i depo za odlaganje knjiga. Pored Zavičajne zbirke, JU „Biblioteka“ Novi Grad ima i Legat koji se sastoji od 521 bibliotečke jedinice i poklon je zavičajnog pisca Đure Vujasina. Biblioteka raspolaže sa ukupno 2.683 bibliotečkih jedinica. Ima 395 odraslih članova i 185 članova do 14 godina starosti.

Odjeljenje Osnovne muzičke škole „Savo Balaban“ iz Prijedora djeluje u OŠ „Sveti Sava“ i JU KOC. Trenutno pruža mogućnost školovanja djece na klaviru, harmonici, violini i gitari.

Likovna kolonija „Rakani“ je najznačajnija kulturna manifestacija na području opštine. Od prvog saziva 1985. godine je jedna od najkvalitetnijih kolonija koja se organizuje u RS/BiH. Pokrenuli su je Zavičajni muzej i tekstilna tvornica „Sana“. Koloniju danas organizuje JU „Kulturno-obrazovni centar“ Novi Grad uz pomoć Ministarstva prosvjete i kulture RS i Opštine Novi Grad. Učesnici kolonije su akademski slikari sa respektabilnim stvaralačkim i izlagačkim djelovanjem i u izuzetnim slučajevima studenti Akademije likovnih umjetnosti čiji je rad prepoznat kao posebno vrijedan. U zbirci LK „Rakani“ čuvaju se djela: S. Čelića, B. Karanovića, B. Miljuša, M. Antovovića, J. Rakidžića, Z. Mandića, J. Vešović, R. Lalića, M. Berbera, B. Damjanovskog, A. Ramića, S. Đorđić-Nikolić, V. Petrović, M. Kopanje, V. Sovilja, V. i R. Kneževića, V. Živkovića i drugih autora koji su svojim radom osigurali značajno mjesto u našem savremenom slikarstvu. Pored njih, tu su i zanimljivi mladi autori kojima se u ovoj koloniji pruža prostor za umjetničku afirmaciju. U dosadašnjem radu kolonije učestvovali su slikari iz Srbije, Francuske, Hrvatske, Slovačke, Slovenije, Austrije i Makedonije.

Sport

Opština Novi Grad je kroz istoriju do današnjih dana bila opština sporta i sportista, poznata je po Fudbalskom klubu „Sloboda“, koji je osnovan 1910. godine i koji je danas najstariji fudbalski klub BiH. Sportska infrastruktura je prilično razvijena. Pored SRC „Mlakve“ i gradskog stadiona, širom opštine postoji veliki broj otvorenih sportskih terena i višenamjenskih asfaltnih terena. Većini od njih nedostaje oprema za namjene za koje su predviđene (golovi, koševi, zaštitne mreže i dr.) Što se tiče zatvorenih sportskih terena, postoji jedna sportska dvorana, fiskulturne sale u osnovnim školama i jedna karate sala koju koristi KK „R.C.Gligo“. Srednje škole koriste prostor sportske dvorane za održavanje nastave fizičkog vaspitanja. Stanje objekta sportske dvorane nije na zadovoljavajućem nivou, te je neophodno hitno sanirati krov koji prokišnjava, te sanirati i adaptirati parket unutar prostora sportske dvorane, koji je oštećen usljed višegodišnjeg prokišnjavanja. Takođe, sistem grijanja u sportskoj dvorani je neadekvatan i neefikasan, te je potrebno izvršiti rekonstrukciju grijanja. Nadalje, problem funkcionisanja sportske dvorane i privlačenja sredstava iz eksternih izvora finansiranja (posebno međunarodnih organizacija) predstavlja i neposjedovanje građevinske i upotrebne dozvole, s obzirom da nisu riješeni imovinsko-pravni odnosi na cjelokupnoj površini na kojoj je izgrađena sportska dvorana, te je neophodno što hitnije pristupiti rješavanju ovog problema kako bi se obezbijedila održivost funkcionisanja javne ustanove, ali i spriječilo daljnje propadanje objekta koji koriste sportski klubovi i škole na području opštine.

Na području opštine, najzastupljeniji je fudbal, sa 16 registrovanih fudbalskih klubova i 2 aktivne fudbalske organizacije i košarka sa 3 kluba. Slijede rukomet (1 klub), borilački sportovi (1 karate klub, 2 kik boks kluba), tenis i stoni tenis (2 kluba), odbojka (1 klub), atletika (1 klub), sportovi na vodi (1 kajak klub, 1 sportsko-ribolovno udruženje), lov i kinologija (1 kinološko društvo i 4 lovačka udruženja), auto-moto sportovi (2 kluba), ragbi (1 klub) i fitnes (1 udruženje). Postoje i udruženja Centar za promociju sportskog turizma i ekološke svijesti "Unus solus" i Društvo pedagoga fizičke kulture (DPFK). Sportski klubovi su opterećeni raznim nametima nacionalnih granski saveza, normativom Ministarstva omladine i sporta RS kao i drugim zakonskim propisima koji utiču na njihov rad. Sportski klubovi su opterećeni i odlivom kvalitetnog sportskog kadra u velike gradove koji im pružaju bolje uslove za život, studiranje i veću mogućnost u zapošljavanju. Usljed ovoga dolazi do smanjenja aktivnosti sportskih klubova, što za posljedicu ima i teže postizanje vrhunskih rezultata u sportskim takmičenjima.

Rekreativna aktivnost svodi se na rad nekoliko sportskih organizacija, privatnih fitnes centara, teretana, kao i grupa rekreativaca koji hodaju, trče bave se sportskim igrima i sl. Najveći broj građana opštine Novi Grad koji se bave rekreacijom je uključen u sportskorekreativne sadržaje koji se realizuju u zakupljenim školskim salama, fitnes centrima ili klubovima.

Tabela 18: Pregled ulaganja u razvoj sporta i kulture iz Budžeta opštine, u periodu od 2017-2021. godina

Stavka	2017. godina	2018. godina	2019. godina	2020. godina	2021. godina	UKUPNO
Rashodi za kulturno sportske i druge manifestacije	69.500,00	84.812,00	78.342,00	39.450,00	19.440,00	272.104,00
Stipendije za talentovane mlade sportiste	8.000,00	10.000,00	6.000,00	00,00	00,00	16.000,00
Grantovi sportskim organizacijama i klubovima i Program razvoja sporta	230.000,00	214.130,00	242.414,00	238.700,00	263.632,00	925.244,00
UKUPNO:	299.500,00	308.942,00	326.756,00	278.150,00	283.072,00	1.496.240,00

Izvor: Izvještaji o izvršenju Budžeta opštine Novi Grad za 2017., 2018., 2019. 2020. i 2021. godina.

Godišnje se u svakom mjesecu u godini organizuje po nekoliko kulturno – sportskih i drugih manifestacija. Manifestacije, pored Opštine Novi Grad, organizuju sportske i kulturne organizacije i ustanove i nevladine organizacije. Najznačajnije sportske i sportsko-turističke manifestacije na području opštine Novi Grad su Izbor sportiste godine, Male Olimpijske Igre, Atletski miting „Trke Slobode“, Maraton „Stazama Branka Ćopića“, Međunarodni memorijalni turnir „Rajko i Mladen Crnobrnja“, Kup takmičenja u velikom fudbalu klubova na nivou opštine, „Međunarodni rukometni turnir veterana“, „Bubamara Cup“, „Streetball Novi Grad“, „Svi na točkove“, „Unski skakački izazov“, „Basketball camp Novi Grad“, „Smach beach masters Novi Grad“, „Cool voley Novi Grad“, Novi Grad Trail, Internacionalna Una regata-lađom niz Unu, Vidovdansko-petrovdanski turnir u malom fudbalu, Košarkaški kamp, turniri i dr.

Zdravstvena zaštita

Primarnu zdravstvenu zaštitu stanovništva opštine Novi Grad organizuje i vodi JZU „Dom zdravlja“ Novi Grad. Dom zdravlja Novi grad pruža zdravstvenu zaštitu i stanovništvu susjednih opština Krupa na Uni i Kostajnica. U Domu zdravlja primarna zdravstvena zaštita se organizuje po modelu porodične medicine, putem 13 timova. Rad ambulant porodične medicine je organizovan je u sjedištu ustanove, u zgradi Porodične medicine u Novom Gradu, a 4 ambulante se nalaze u MZ Donji Agići, MZ Mala Novska Rujiška, MZ Dobrljin i MZ Svodna. Pored ambulant porodične medicine u Domu zdravlja zdravstvenu zaštitu stanovništvu obezbjeđuju i RTG služba, Ginekološka ambulanta, Hirurška ambulanta, Oftamološka, neurološka i ORL ambulanta, Centar za mentalno zdravlje, Centar za bazičnu rehabilitaciju, 3 stomatološke ambulante i ortodoncija, Stomatološka laboratorija, Hematološka laboratorija, Higijensko-epidemiološka služba, Služba za konsultativno specijalističku zaštitu, Služba laboratorijske dijagnostike, Služba radiološke i ultrazvučne dijagnostike, Ambulanta za plućne bolesti i ATD, Pedijatrijska služba i Služba hitne medicinske pomoći i hitnog sanitetskog prevoza.

U cilju obezbjeđivanja dostupnosti konsultativno-specijalističkih usluga pacijentima obezbjeđen je i dolazak specijalista - interniste, ortopeda, opšteg hirurga, urologa, neurologa, oftamologa i specijaliste ORL. Zdravstvenu zaštitu stanovništvu pružaju i privatne specijalističke ambulante: 1 ginekološka ambulanta, 4 privatne stomatološke ambulante, 1 ambulanta interne medicine, 1 specijalistička ambulanta medicine rada, te 1 privatna laboratorija. Privatna specijalistička ginekološka ambulanta, na osnovu ugovora sa Fondom zdravstvenog osiguranja Republike Srpske, pruža specijalističke usluge pacijentima na teret Fonda.

Tabela 19: Pregled zaposlenog kadra u JZU „Dom zdravlja“ Novi Grad, od 2017-2021. godine

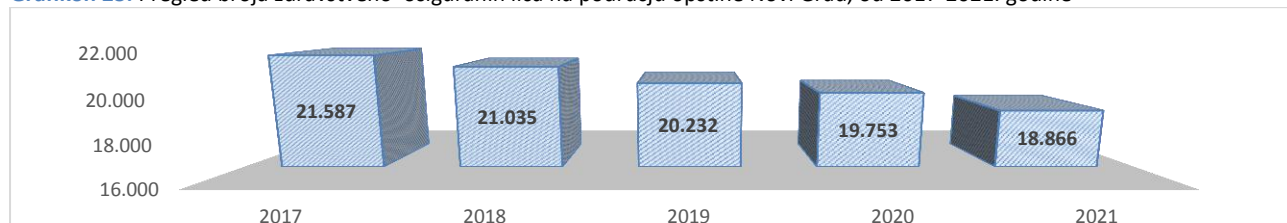
	2017	2018	2019	2020	2021
Nemedicinski radnici	36	39	35	40	40
Medicinski radnici	89	91	89	97	92
Specijalisti	11	11	11	11	10
Dipl.medicinari	5	5	5	13	8
Viši zdrav.tehničari	9	9	9	10	8
Zdrav.tehničari	45	45	46	50	46

Izvor: Informacije o stanju zdravstvene zaštite na području opštine Novi Grad za 2017.2018., 2019., 2020. i 2021. godinu

Broj zdravstvenih radnika u Domu zdravlja Novi Grad u 2021. godini iznosi 132 radnika, od čega je 92 medicinskih i 40 nemedicinskih radnika. Zdravstvenu zaštitu pacijentima obezbjeđuje 10 specijalista, i to 1 specijalista opšte medicine, 1 specijalista porodične medicine, 2 pedijatra, 1 epidemiolog, 1 radiolog, 1 fizijatar, 1 dermatovenerolog, 1 psihijatar, 1 ginekolog, 6 doktora medicine, 1 doktor stomatologije, 1 specijalista ortodoncije, 1 specijalista dječije preventivne stomatologije i psiholog. U Domu zdravlja je zaposleno i 8 diplomiranih medicinaru zdravstvene njege, 5 diplomiranih sanitarnih inženjera, 8 viših zdravstvenih tehničara, 1 diplomirani menadžer u zdravstvu i 46 zdravstvenih tehničara.

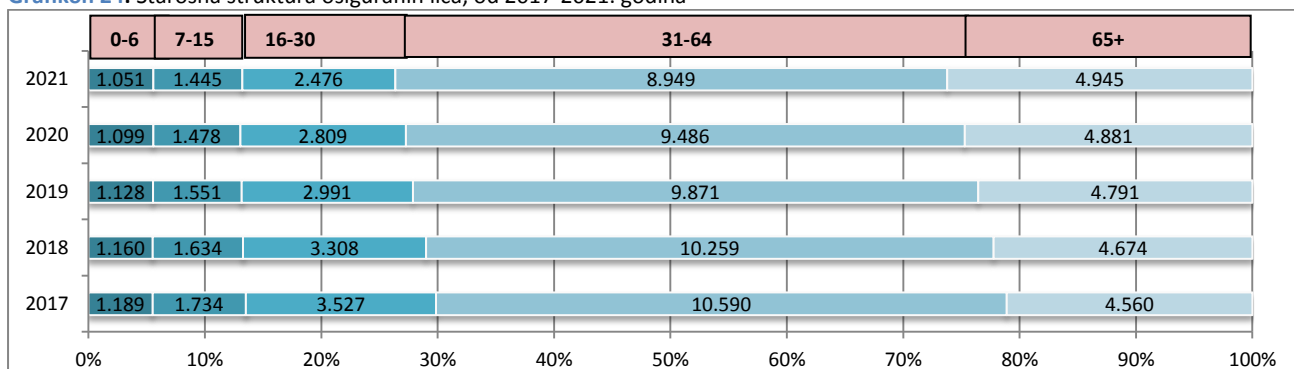
Broj zdravstveno osiguranih lica na području opštine se smanjuje, što je povezano sa odlivom i smanjenjem broja stanovništva. U 2021. godini osigurano je 18.866 lica, što je za 3.772 lica ili za 12,6% manje u odnosu na 2017. godinu.

Grafikon 23: Pregled broja zdravstveno osiguranih lica na području opštine Novi Grad, od 2017-2021. godine

Izvor: Informacije o stanju zdravstvene zaštite na području opštine Novi Grad za 2017.2018., 2019., 2020. i 2021. godinu

Kad je starosna struktura osiguranih lica u pitanju, prisutna je tendencija povećanja broja lica sa preko 65 godina starosti, dok se broj ostalih starosnih grupa smanjuje. Najviše osiguranih lica pripada starosnoj grupi od 31-64 godine.

Grafikon 24: Starosna struktura osiguranih lica, od 2017-2021. godina

Izvor: Informacije o stanju zdravstvene zaštite na području opštine Novi Grad za 2017.2018., 2019. 2020. i 2021.godina

Posljednjih godina se bilježi porast bolesti na čiji nastanak i tok značajno utiču faktori životne sredine - respiratorne bolesti, digestivne bolesti, kardiovaskularne bolesti, maligne bolesti i dr. Najčešća oboljenja kod odraslog stanovništva u 2021. godini su bolesti srca, krvnih sudova, bolesti koje su nastale kao posljedica povećanja šećera u krvi (vezano za gojaznost), bolesti respiratornog sistema (vezano sa infekcijom COVID-19) i maligne bolesti. Kad su u pitanju maligna oboljenja, najčešći su zloćudni tumori dojke, debelog crijeva i pluća.

Tabela 20: Pregled najčešćih bolesti i broj oboljelih na području opštine Novi Grad, od 2017-2021. godine

Bolesti	Broj oboljelih				
	2017	2018	2019	2020	2021
COVID-19	0	0	0	169	713
Tumori, zloćudni i dobroćudni	380	320	328	257	178
Dijabetes	1.232	1.358	1.443	1.490	983
Bolesti sistema krvotoka	5.024	6.116	6.418	4.745	5.668
Bolesti sistema za varenje	782	772	880	528	480
Bolesti sistema za disanje	619	750	663	591	213
Ukupno:	8.037	9.316	9.732	7.780	8.235

Izvor: Informacije o stanju zdravstvene zaštite na području opštine Novi Grad za 2017.2018., 2019. 2020. i 2021.godinu

Referentna bolnička ustanova Doma zdravlja Novi Grad je JZU Opšta bolnica „Dr Mladen Stojanović“ u Prijedoru. U Domu zdravlja Novi Grad 2009. godine zatvoreno je porodilište, a od 2010-2018. godine nije bilo ni ginekološke službe. Otvaranjem ginekološke ambulate 2018. godine značajno se unaprijedio kvalitet pružanja zdravstvene zaštite za žensku populaciju. U narednom periodu potrebno je izvršiti rekonstrukciju prostora stare zgrade Hitne pomoći, gdje je smještena stomatologija i rentgen i obavljaju se druge medicinske usluge. Osim toga, iskazana je potreba opremanja ambulanti porodične medicine, unapređenja zastarjele medicinske opreme kako bi iskorištenost raspoloživih kapaciteta bila na zadovoljavajućem nivou. Takođe, velika razuđenost Opštine Novi Grad otežava rad Službe hitne medicinske pomoći. Ograničeni resursi, ljudski i materijalni, nisu dovoljni da bi područje od 470 km² bilo pokriveno adekvatnom zdravstvenom zaštitom. Potrebno je unaprijediti dostupnost zdravstvene zaštite u ruralnim dijelovima opštine.

Finansiranje zdravstvenih usluga koje pruža Dom zdravlja najvećim dijelom se vrši iz Fonda zdravstvenog osiguranja RS–78%, budžeta opštine–4,5%, participacije korisnika usluga zdravstvene zaštite–2,64%, prihoda od prodaje usluga 6,2%, dok se na ostale izvore prihoda osnosi 8,6%. Dotacije iz budžeta Opštine Novi Grad namijenjena je za finansiranje usluga koje su od interesa za stanovništvo, a koje ne finansira Fond zdravstvenog osiguranja.

Tabela 21: Obim zdravstvenih usluga/broj pregleda na području opštine Novi Grad, od 2017-2021. godine

USLUGA	2017	2018	2019	2020	2021
Porodična medicina	114.728	106.654	118.326	100.813	102.153
Hitna pomoć	12.249	12.137	11.273	7.848	7.896
Centar za mentalno zdravlje	1.171	1.144	1.119	1.058	1.635
Centar za rehabilitaciju u zajednici	3.825	3.838	3.302	2.222	2.853
Ginekolog	0	0	812	150	220

Radiološke usluge	3.071	4.794	5.241	3.158	5.241
Ortoped	2.357	1.890	1.940	319	550
Hirurg	599	741	247	140	43
Urolog	1002	982	1.044	337	545
Psiholog	697	459	469	474	607
Psihijatar	2.235	2.553	2.553	2.383	2.553
Pedijatrija	4.475	5.394	5.071	2.714	6.106
Stomatologija	8.623	6.932	6.002	3.708	6.002
UKUPNO:	155.032	147.518	157.399	125.324	136.404

Izvor: Informacije o stanju zdravstvene zaštite na području opštine Novi Grad za 2017.2018., 2019. 2020. i 2021.godinu

Socijalna zaštita

Sistem socijalne zaštite na području opštine Novi Grad organizovan je kroz ustanove socijalne zaštite **JU „Centar za socijalni rad“**, sa organizacionom jedinicom **Socijalno pedagoška zajednica** u naselju Mlakve kao i kroz rad **JU „Dom za starija lica“** u Devetacima. Centar za socijalni rad koristi poslovne prostorije u Novom Gradu kao i prostor u naselju Mlakve za pružanje usluga zbrinjavanja djece bez adekvatnog roditeljskog staranja. Dom za starija lica u Devetacima je 2019. godine potpuno obnovljen i rekonstruisan te ispunjava sve zakonom propisane uslove za rad i brigu o starijim licima. Trenutan kapacitet Doma za starija lica iznosi 24 kreveta, a s obzirom na demografsku strukturu stanovništva, potrebno je planirati proširenje kapaciteta za brigu o starima.

Centar za socijalni rad posjeduje prosječne materijalno-tehničke uslove za rad, prije svega nema dovoljan broj kancelarija za stručni individualni i grupni rad, prijemnu kancelariju u kojoj bi se strankama davale informacije i vršila trijaža korisnika i usmjeravanje prema stručnim radnicima, prostor za arhivu, zastarjelost i nedostatak IT opreme. Prema podacima Centra za socijalni rad, najmanje 11,24% stanovništva je u nekom vidu socijalne potrebe.

Rad Centra za socijalni rad se većim dijelom finansira iz budžeta Opštine Novi Grad. Treba naglasiti da socijalno-ekonomski status stanovništva opštine Novi Grad nije na zavidnom nivou, da opština spada u red nerazvijenih opština u Republici Srpskoj, sa velikim brojem nezaposlenih lica, što je prouzrokovalo i značajan broj socijalno ugroženih lica. Broj korisnika usluga Centra za socijalni rad je konstantan u proteklom periodu. U 2021. godini je 1.148 lica koristilo razne vidove pomoći Centra za socijalni rad. Najveći je procenat korisnika dodatka za njegu i pomoć drugog lica (55,1% korisnika), zatim korisnika jednokratne novčane pomoći (20,1%) i korisnika lične invalidnine za punoljetna lica (11,5%).

Tabela 22: Pregled osnovnih i proširenih prava u socijalnoj zaštiti i broj korisnika sa područja opštine Novi Grad, za period od 2018. do 2021. godine

R.br.	Vrsta prava	Broj korisnika			
		2018.	2019.	2020.	2021.
1.	Novčana pomoć	66	61	57	54
2.	Dodatak za njegu i pomoć drugog lica	503	560	528	633
3.	Smještaj u ustanove socijalne zaštite	8	22	8	9
4.	Smještaj u hraniteljske porodice	13	8	7	10
5.	Jednokratna novčana pomoć	224	237	218	231
6.	Zdravstveno osiguranje	39	39	38	38
7.	Podrška u izjednačavanju mogućnosti djece i omladine sa smetnjama u razvoju/smještaj	0	0	1	1
8.	Podrška u izjednačavanju mogućnosti djece i omladine sa smetnjama u razvoju/troškovi gradskog i međugradskog prevoza	8	4	8	8
9.	Lična invalidnina za punoljetna lica	98	100	130	132
10.	Lična invalidnina za maloljetna lica	40	30	26	30
11.	Smještaj djece bez roditeljskog staranja u Socijalno pedagoške životne zajednice	4	2	2	6
12.	Smještaj starih samohranih lica u Dom za starija lica	12	12	9	9
13.	Troš. sahrana socijalno ugroženih lica i lica bez porodice	2	2	7	4
14.	Obrok u javnoj kuhinji	20	20	20	20
	UKUPNO:	1037	1097	1059	1185

Izvor: Informacija o stanju socijalne zaštite na području opštine Novi Grad za 2019., 2020. i 2021.. godinu

Broj korisnika prava u dječijoj zaštiti se smanjuje, pa je 2021. godine bilo 49 (6%) korisnika manje u odnosu na 2018. godinu, što je posljedica depopulacije, starenja stanovništva i smanjenja broja rođenih na području opštine. Najveći broj ovih korisnika koristi pravo na dodatak na djecu (44,4 %), pravo na opremu za novorođenče (18,5%) i materinski dodatak za nezaposlene majke (13,3%).

Tabela 23: Prava i korisnici u dječijoj zaštiti sa područja opštine Novi Grad, za period od 2018. do 2021. godine

R.br.	Vrsta prava	Broj korisnika			
		2018	2019	2020	2021
1.	Dodatak na djecu (porodice)	385	317	282	236
2.	Materinski dodatak za nezaposlene porodilje	110	123	120	104
3.	Refundacija naknade plate za porodiljsko bolovanje	106	90	79	86
4.	Refundacija plate sa pola radnog vremena	6	4	5	6
5.	Oprema za novorođenče	182	153	149	145
6.	Jednokratna novčana pomoć za treće i četvrto dijete	12	13	20	28
7.	Projekat „Socijalizacija djece RS“- boravak na moru	30	28	27	34
8.	Naknada roditelju njegovatelju	-	-	17	19
UKUPNO:		831	728	699	658

Izvor: Informacija o stanju socijalne zaštite na području opštine Novi Grad za 2019., 2020. i 2021. godinu

Grafikon 25: Pregled izdvajanja iz budžeta opštine (KM) za socijalnu zaštitu i zdravstvo, od 2017-2021. godine

Izvor: Izvještaji o izvršenju Budžeta opštine Novi Grad za 2017., 2018., 2019., 2020. i 2021. godinu - funkcionalna klasifikacija

Sigurnost građana

Regija Prijedor, kojoj pripada i Novi Grad, spada u relativno bezbjedne sredine. To pokazuju podaci o kriminalitetu Ministarstva unutrašnjih poslova za područje koje pokriva Policijska uprava (PU) Prijedor. Broj počinjenih krivičnih djela na području koje operativno pokriva PS Novi Grad za 2021. godinu je 122. U strukturi počinjenih krivičnih djela, najbrojnija su krivična djela opšteg kriminaliteta kojih je na području opštine Novi Grad u 2021.godini evidentirano 99. Na osnovu Informacije o stanju javne bezbjednosti na području opštine Novi Grad za 2021. godinu stanje bezbjednosti na području opštine Novi Grad je ocijenjeno kao dobro.

U strukturi krivičnih djela opšteg kriminaliteta, u 2021.godini najzastupljenija su bila krivična djela protiv imovine, kojih je evidentirano 46 i nasilje u porodici - 23 krivičnih djela. U 2021. godini je evidentirano i 8 krivičnih djela privrednog kriminaliteta, 12 krivičnih djela protiv života i tijela i 6 krivičnih djela u oblasti ugrožavanja sigurnosti. U 2021. godini došlo je do smanjenja broja slučajeva narušavanja javnog reda i mira za 26,7% u odnosu na 2020. godinu, kao i smanjenja broja izvršenih prekršaja za 25,5%.

Mjere i radnje koje je preuzimala PS Novi Grad rezultovale su podnošenjem 112 izvještaja nadležnim tužilaštvima o izvršenim krivičnim djelima protiv 131 lica od kojih je 51 povratnika u vršenju krivičnih djela. Nisu evidentirana krivična djela sa elementima organizovanosti, krivična djela počinjena iz mržnje, kao ni krivičnih djela koja bi mogla uznemiriti javnost. U narednom periodu PS Novi Grad će posebnu pažnju posvetiti borbi protiv terorizma, održavanja povoljnog stanja javnog reda i mira, kriminaliteta i saobraćaja. U toku 2021. godine na području opštine Novi Grad dogodilo se 154 saobraćajnih nezgoda, od čega 54 sa posljedicama po lica, od čega 12 sa teškim tjelesnim povredama, te 101 nezgoda sa materijalnom štetom.

Tabela 24: Struktura kriminaliteta i broj migranata na području koje pokriva PS Novi Grad, 2021. godina

R.br.	Struktura	PS Novi Grad
1.	Opšti kriminalitet	122
1.1.	Krivična djela protiv imovine	46
1.2.	Krivična djela protiv života i tijela	12
1.3.	Nedozvoljena proizvodnja i promet oružja i eksplozivnih naprava	2
1.4.	Nasilje u porodici	23
1.5.	Ugrožavanje sigurnosti	6
1.6.	Falsifikovanje isprave	2
1.7.	Krijumčarenje lica	1
1.8.	Ostala krivična djela opšteg kriminaliteta	30
2.	Zloupotreba opojnih droga	8
3.	Privredni kriminalitet	8
4.	Broj evidentiranih migranata	48

Izvor: Informacija o stanju javne bezbjednosti na području opštine Novi Grad za 2021. godinu

Tokom 2021. godine, policijski službenici PS Novi Grad su kontrolisali 48 migranata, dok je u istom periodu 2020. godine evidentirano 75 migranta. Policijski službenici PS Novi Grad su kontrolisane migrante po potrebi predavali u nadležnost Terenskog centra za strance ili upućivali u migracione centre po naredbi nadležnog Tužilaštva.

Saradnja sa drugim organima i organizacijama se kreće u okvirima zakona propisanih nadležnosti i može se ocjeniti kao dobra. Posebno treba istaći saradnju sa prosvjetnim ustanovama, u sklopu projekta „Rad policije u zajednici“, te sa opštinskim inspekcijским službama, auto-moto društvom Novi Grad i Forumom za bezbjednost opštine Novi Grad.

Forum za bezbjednost opštine je takođe zaključio da je stanje javne bezbjednosti na području opštine Novi Grad dobro, međutim smatra da odluka o odlaganja radioaktivnog otpada na području opštine Dvor u Republici Hrvatskoj, u neposrednoj blizini opštine Novi Grad, može imati veoma negativan uticaj na zdravlje i životnu sredinu stanovnika opštine Novi Grad.

Bezbjednost građana dodatno ugrožava sve veći broj pasa lualica na ulicama opštine. Broj pasa lualica/nezbrinutih pasa je značajan. Procjeljuje se da na gradskom području ima oko 200 pasa lualica. Svakodnevno je evidentno 5-10 pasa u urbanom centru kao i rubnim područjima i ruralnim dijelovima opštine. Tačnu evidenciju je objektivno nemoguće vršiti, ali je obaveza da se ovaj problem evidentira, kao i prijave građana vezano za ovaj problem. Istovremeno je obaveza propisana odgovarajućim pozitivnim propisima Republike Srpske da se rješavanju problema pristupi na human način – prvenstveno sterilizacija a potom udomljavanjem i primjenom drugih prihvatljivih načina. Od 2018. godine, zaključno sa 31.12.2021. godine, evidentirano je 67 ugriza pasa, a u istom vremenskom periodu je sa ulica uklonjeno 235 pasa lualica. Postoje lokacije na kojima se vrši grupisanje životinja, njihova nekontrolisana ishrana, što predstavlja opasnost. Takođe postoji stalno ometanje od nesavjesnih pojedinaca koji ne dozvoljavaju da se psi sklone sa ulica i koji ih hrane na određenim lokacijama, što za posljedicu ima sasvim normalno ponašanje pasa, a to je teritorijalnost zbog koje, pored gladi i bolesti, i dolazi do eventualnog napada i ugriza napuštenih pasa. Nadalje, veoma zabrinjavajuće je i dovlačenje pasa iz ruralnih dijelova opštine Novi Grad ili okolnih opština, te njihovo ostavljanje na području opštine Novi Grad, što dodatno otežava ovaj problem. Svake godine u budžetu se planiraju i izdvajaju određena sredstva namijenjena rješavanju ove problematike, međutim ta sredstva nisu dovoljna. S obzirom da na području opštine ne postoji higijeničarska/šinterska služba niti azil za životinje, psi lualice se trenutno zbrinjavaju na osnovu Ugovora za nabavku usluga hvatanja, prevoza i zbrinjavanja napuštenih i izgubljenih pasa lualica između opštine Novi Grad i „Komunalne usluge“ a.d. Prijedor, te se, u skladu sa raspoloživim sredstvima, na ovaj način ukloni samo 50% napuštenih životinja.

Tabela 25: Broj prijavljenih ugriza pasa i uklonjenih pasa lualica na području opštine noiv Grad, u periodu od 2018-2021.godine

	2018	2019	2020	2021	Ukupno
Broj prijavljenih ugriza pasa	19	23	12	14	68
Broj uklonjenih pasa lualica	59	64	57	55	235

Izvor: Odjeljenje za privredu i poljoprivredu, Odsjek za za inspekcijske poslove i komunalnu policiju

Osjetljive/ranjive grupe

Jedna od najugroženijih grupa stanovništva na području opštine su **penzioneri** kojih je u sistemu Penziono invalidskog osiguranja RS 4.876. Udruženje penzionera uz podršku Centra za socijalni rad brine o ovoj ranjivoj grupi stanovnika koje iz sredstava članarina i dotacijom iz opštinskog budžeta pomaže svojim članovima (troškovi sahrane, stanje socijalne pomoći, teža bolesti, penzioneri sa najnižom penzijom). Prema procjeni Udruženja penzionera, 60-65% (3.000-3.170) penzionera živi na granici i ispod granice siromaštva. Najugroženija su stara lica bez staranja od strane porodice. Ova lica ostvaruju i primanja po osnovu tuđe njege i zaštite i jednokratnih socijalnih pomoći. Najniža penzija u Novom Gradu u 2020. godini je iznosila 201,82 KM, a taj iznos primalo je 405 penzionera, dok je prosječna penzija iznosila 307,08 KM. Najviše penzionera prima starosnu penziju - 2.780, porodičnu penziju 1.270 penzionera, a invalidsku penziju 826 penzionera.

Povratnici i interno raseljena lica suočeni su sa problemima koji se ne razlikuju od problema domicilnog stanovništva. Procjenjuje se²³ da na području opštine ima 4.598 povratnika, uglavnom u ruralnom dijelu opštine, i 443 (144 porodice) interno raseljenih lica. Dio interno raseljenih lica se vratio u prijeratna mjesta življenja dok su se ostali u većini slučajeva integrisali u lokalnu zajednicu. U proteklm godinama Opština Novi Grad, samostalno ili u partnerstvu sa različitim organizacijama i nivoima vlasti, je implementirala više desetina projekata koji se odnose na povratak i poboljšanje položaja izbjeglih i raseljenih lica i povratnika. .

Roditelji djece sa posebnim potrebama u velikoj mjeri zavise od socijalne pomoći u vidu izdvajanja za tuđu njegu i zaštitu i dječiji dodatak. Za porodice sa djecom sa posebnim potrebama je tipično da samo jedan roditelj radi imajući u vidu stalnu potrebu za 24-časovnom njegovom takve djece, što utiče na materijalni položaj ovih porodica. Istaknuta je potreba uspostavljanja dnevnog centra za djecu u riziku. Od 2006. godine godine u Novom Gradu djeluje Udruženje djece i omladine sa posebnim potrebama i njihovih roditelja "Iskra" koje okuplja 80 članova. Ciljevi udruženja su realizacija programa za korisničku grupu djece sa posebnim potrebama i njihovih roditelja, te ostvarivanje prava djece i omladine sa posebnim potrebama i njihovih roditelja iz oblasti socijalne zaštite, zdravstvenog, penzionog osiguranja, obrazovanja, zapošljavanja i rehabilitacije.

Jedan dio **žena iz seoskih sredina** je prepoznao potrebu i mogućnost za sticanje prihoda kroz plasteničku poljoprivrednu proizvodnju, te prodaju svojih rukotvorina. Međutim, većina ovih poslova nije registrovana već se radi više o „neformalnim“ vidovima sticanja prihoda. Radi se o kategoriji stanovništva kojoj je takođe neophodno posvetiti posebnu pažnju u narednom periodu a naročito u sferi zapošljavanja i uključivanja u različite segmente društvenog života.

Kada govorimo o **porodicama poginulih i nestalih**, može se reći da postoje 3 načina sticanja prihoda. Roditelji palih boraca primaju penzije i invalidnine, njihove supruge, ukoliko su nezaposlene, imaju penzije i invalidnine, dok djecu palih boraca izdržavaju roditelji. Jako je mali broj zaposlenih žena palih boraca. Pravo na porodičnu invalidninu iza poginulog borca ostvaruje 276 članova porodica poginulih boraca dok 233 korisnika porodične invalidnine ostvaruje pravo na godišnju novčanu naknadu iza poginulog odlikovanog borca. Pravo na stambeno zbrinjavanje do sada je ostvarilo 38 porodica poginulih boraca a novčanom pomoći Ministarstva rada i boračko-invalidske zaštite RS stambeno je zbrinuto 72 porodice poginulih boraca. Opština Novi Grad takođe dodjeljuje novčanu pomoć porodicama poginulih boraca, na osnovu Pravilnika o dodjeli jednokratne novčane pomoći porodicama poginulih i RVI I-IV kategorije. Opštinska organizacija porodica zarobljenih i boginulih boraca i nestalih civila opštine Novi Grad zastupa prava interese ove kategorije stanovništva, a broji 560 registrovanih članova.

Višečlane porodice se suočavaju sa sličnim problemima kao i ostatak stanovništva na području opštine. U velikom broju slučajeva, radi se o nezaposlena oba roditelja, sa prihodima po osnovu socijalne zaštite, povremenih i sezonskih poslova, te solidarnoj pomoći udruženja i pojedinaca. Organizacija koja zastupa štiti i unapređuje porodice s četvero i više na području opštine Novi Grad je Udruženje porodica sa četvero i više djece - „Sara“.

U okviru Skupštine opštine Novi Grad djeluje nekoliko stalnih odbora koja tretiraju pitanja ranjivih grupa stanovništva i to Odbor za ravnopravnost polova, Odbor za pitanja mladih i Odbor za socijalnu zaštitu.

²³ Republički sekretarijat za migracije i raseljena lica, 2021. godina

Civilno društvo (nevladine organizacije)

Prema podacima Poreske uprave RS (Registar poreskih obveznika), na području opštine Novi Grad registrovano je 54 udruženja i organizacija. Pokriveni su skoro svi segmenti društvenog razvoja: djeca i omladina, izbjegla i raseljena lica, ratni vojni invalidi, boračke kategorije, žene, kultura, sport, poljoprivreda i sl. Broj aktivnih nevladinih organizacija je daleko manji (16) i karakterše ih nizak nivo međusobne povezanosti i nedovoljna koordinacija sa javnim institucijama. Velika zavisnost od budžetske podrške dodatno utiče na njihovu funkcionalnost i slabe efekte zastupanja predmetnih kategorija. Ranjive grupe (povratnici, izbjeglice, djeca i mladi sa posebnim potrebama, osobe sa invaliditetom) su preko organizacija civilnog društva uključene u procese donošenja odluka učešćem prilikom donošenja strateških dokumenata i planova. Mladi su od 2010. godine angažovani kroz rad Omladinske banke Novi Grad, u okviru koje je podržano 223 projekata sa preko 600.000,00 KM. Opština putem javnih poziva dodjeljuje sredstva samo za projekte nevladinih i omladinskih organizacija. Organizacije koje predstavljaju ranjive grupe stanovništva i kojima je utvrđen status udruženja od interesa za Opštinu Novi Grad²⁴, se svake godine sufinansiraju sredstvima iz granta. Ovi grantovi, koji su uglavnom osnovni izvor prihoda udruženja, nisu dovoljni za njihov kvalitetan rad i veći aktivizam.

Opština Novi Grad je 2013. godine usvojila tzv. LOD metodologiju²⁵ (Odluka o načinu odabira projekata nevladinih/neprofitnih organizacija po LOD metodologiji, Službeni glasnik Opštine Novi Grad, broj: 1/13), koja podrazumijeva dodjelu finansijskih sredstava organizacijama civilnog društva (OCD) isključivo putem javnog poziva i projektnog pristupa.

Tabela 26: Pregled izdvajanja iz budžeta opštine (KM) za nevladine organizacije 2017-2021. godina

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Finansiranje projekta nevladinih organizacija	00,00	5.000,00	10.000,00	9.000,00	7.000,00
Projekti omladinskih organizacija	00,00	7.000,00	7.000,00	6.300,00	5.000,00
Grant „Crvenom Krstu“	44.550,00	50.000,00	50.000,00	43.000,00	40.000,00
Grant Uruženju četvero i više djece „Sara“	7.920,00	8.000,00	8.000,00	7.482,00	6.000,00
Grant Udruženju "Crveni Polumjesec"	6.930,00	7.000,00	7.000,00	5.892,00	6.000,00
Grant- MDD Merhametu	4.950,00	6.000,00	7.000,00	5.892,00	6.300,00
Grant Udruženju "Iskra"	33.755,00	41.493,00	40.000,00	29.459,00	31.500,00
Grantovi vjerskim zajednicama	6.500,00	00,00	7.000,00	10.500,00	10.000,00
Grantovi za nacionalne manjine	1.848,00	2.000,00	4.080,00	6.278,00	3.000,00
Grant za Udruženje slijepih i slabovidnih	990,00	2.500,00	3.000,00	2.572,00	2.700,00
Grantovi boračkoj organizaciji	67.320,00	74.000,00	81.550,00	78.650,00	86.100,00
Grant SUBNOR-u	4.455,00	4.500,00	4.500,00	4.209,00	4.500,00
Grant Organ. porodi. poginulih i nestalih boraca	22.274,00	23.000,00	24.600,00	23.006,00	24.600,00
Grant Udruženju RVI	18.018,00	20.000,00	22.000,00	22.444,00	28.889,00
Grant Udruženju penzionera	5.445,00	8.000,00	8.500,00	5.144,00	5.500,00
UKUPNO:	229.905,00	263.493,00	284.230,00	259.828,00	267.089,00

Izvor: Izvještaji o izvršenju Budžeta opštine za 2017., 2018., 2019., 2020. i 2021. godinu

Od 2021.godine Opština Novi Grad učestvuje u realizaciji projekta Jačanje lokalnog učešća i saradnje kroz partnerstvo javnih vlasti i OCD u Bosni i Hercegovini - LINK za saradnju (<https://www.link4cooperation.ba/>), kojeg finansira EU, a realizuju Agencija lokalne demokratije Mostar, Agencija lokalne demokratije Zavidovići, Agencija lokalne Demokratije Prijedor, Centar za razvoj Hercegovine (CRH) Trebinje i ALDA – Evropska asocijacija za lokalnu demokratiju.

Aktivnosti projekta osmišljene su kako bi ojačale uticaj civilnog društva i donošenja odluka u javnim politikama na lokalnom nivou u Bosni i Hercegovini u skladu s procesom pristupanja EU. Sve projektne aktivnosti doprinose povoljnom pravnom i finansijskom okruženju na lokalnom nivou; učešće i umrežavanje, kao i saradnja između lokalnih vlasti i OCD-ova. Cilj projekta je ojačati civilno društvo kroz dobro razvijene aktivnosti izgradnje kapaciteta, ali i kroz aktivnosti podizanja svijesti koje bi poboljšale njihov položaj kao učesnika u javnim politikama. S druge strane, projekt je osmišljen tako da promovise i primjenjuje 12 načela dobrog upravljanja i evropsku oznaku izvrsnosti upravljanja (ELOGE) među 12 lokalnih samouprava u BiH. Međusektorska saradnja podstiče se uključivanjem lokalnih samouprava (12 opština iz cijele Bosne i

²⁴ Odluka o utvrđivanju statusa udruženja od interesa za Opštinu Novi Grad, „Službeni glasnik Opštine Novi Grad“ broj: 12/18

²⁵ LOD metodologija podrazumijeva metodološki pristup za transparentnu raspodjelu javnih fondova namijenjenih OCD

Hercegovine) kao glavnih političkih aktera na lokalnom nivou i 20 organizacija civilnog društva iz tih 12 opština. Projekt se bavi pitanjima u vezi s međusektorskim dijalogom i participativnom demokratijom u BiH, stvaranjem okruženja za OCD-ove, izgradnjom kapaciteta osnovnih organizacija civilnog društva za umrežavanje i izgradnju partnerstva s lokalnim vlastima, za dovoljan doprinos i podršku društveno-ekonomskom razvoju država. Projekat traje do kraja 2023.godine.

Stanje administrativnih usluga lokalne samouprave

Opštinsku upravu čini 5 odjeljenja i 4 samostalna odsjeka²⁶ - Odjeljenje za opštu upravu, Odjeljenje za budžet i finansije, Odjeljenje za privredu i poljoprivredu, Odjeljenje za društvene djelatnosti, Odjeljenje za prostorno uređenje i stambeno-komunalne poslove, Odsjek za inspekcijske poslove i komunalnu policiju, Odsjek za javne nabavke, Odsjek za upravljanje razvojem i Odsjek za zajedničke poslove. U okviru pojedinih odjeljenja obrazovani su odsjeci, i to:

- U Odjeljenju za opštu upravu: Odsjek za upravne poslove, Odsjek za ljudske resurse i Odsjek za boračko-invalidsku zaštitu,
- U Odjeljenju za budžet i finansije: Odsjek za trezor i Odsjek za finansije i budžet,
- U Odjeljenju za privredu i poljoprivredu: Odsjek za privredu i Odsjek za poljoprivredu,
- U Odjeljenju za prostorno uređenje i stambeno-komunalne poslove: Odsjek za urbanizam i prostorno planiranje i Odsjek za stambeno-komunalne djelatnosti, imovinsko-pravne poslove i zaštitu životne sredine.

Kao posebne organizacione jedinice formirane su i :

- Jedinica za internu reviziju, radi obavljanja poslova interne revizije, u skladu sa Zakonom o sistemu internih finansijskih kontrola u javnom sektoru Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj: 91/16),
- Kabinet Načelnika Opštine, radi vršenja savjetodavnih, protokolarnih, administrativno – tehničkih i drugih poslova za potrebe Načelnika Opštine,
- Teritorijalna vatrogasno – spasilačka jedinica opštine Novi Grad opštine Novi Grad (TVSJ Novi Grad), radi obavljanja poslova zaštite od požara drugih poslova u vezi sa protivpožarnom zaštitom na području opštine

Najviše zaposlenih radnika ima VSS (60,8%) i SSS (33,3%), najviše zaposlenih pripada starosnoj grupi od 56-60 godina starosti (17,6%) i starosnoj grupi od 31-35 godina starosti (17%), a najveći broj radnika ima od 6-10 godina radnog staža (22,8%) i do 5 godina radnog staža (22,2%). U Opštinskoj upravi opštine Novi Grad je na dan 31.12.2022. godine bilo stalno zaposleno 96 službenika i 22 namještenika. Privremeno je zaposleno i 11 službenika, 5 namještenika i 14 pripravnika.

Tabela 27: Broj i struktura zaposlenih u Opštinskoj upravi opštine Novi Grad, stanje sa 31.12.2022. godine:

Status		Stručna sprema		Starost		Stož		Pol	
Status zaposlenih		Broj zaposlenih	Stručna sprema zaposlenih	Broj zaposlenih	Starost zaposlenih	Broj zaposlenih	Radni staž zaposlenih	Broj zaposlenih	Pol zaposlenih
Imenovana lica		5	Dr	0	Do 25	7	Do 5	34	Ž
Stalno zaposleni	Službenici	96	Mr	2	26-30	20	6-10	35	M
	Namještenici	22	VSS	93	31-35	26	11-15	19	
Privremeno zaposleni	Službenici	11	VŠS	5	36-40	25	16-20	25	
	Namještenici	5	VKV	0	41-45	23	21-25	12	
Pripravnici		14	SSS	51	46-50	9	26-30	11	
			KV	0	51-55	9	31-35	9	
			PKV	1	56-60	27	36-40	7	
			NKV	1	60 i više	7	41 i više	1	
Ukupno:		153		153		153		153	

Izvor: Odjeljenje za opštu upravu

²⁶ Odluka o osnivanju Opštinske uprave opštine Novi Grad (Službeni glasnik Opštine Novi Grad 09/18,1/21, 02/22)

Radi efikasnijeg izvršavanja aktivnosti Opštinske uprave i racionalnijeg obavljanja poslova za građane, u okviru Odjeljenja za opštu upravu obrazovane su mjesne kancelarije i to sa sjedištem u Novom Gradu, Donjim Agićima, Dobrljinu, Svodni, Rudicama i M. N. Rujiškoj. Opština ima službenika za pitanja mjesnih zajednica, ali ipak je potrebno provesti dodatne aktivnosti na poboljšanju funkcionisanja mjesnih zajednica, s obzirom da nisu formalno registrovane, nemaju kancelarije ni zaposlene. Opština priprema jednogodišnje Planove stručnog usavršavanja i edukacije zaposlenih u opštini, u okviru kojeg se rade interne edukacije zaposlenih.

Opština Novi Grad je 2004. godine formirala Info pult (Šalter sala - Centar za pružanje usluga građanima) što je u mnogome olakšalo pristup građanima da ostvare svoja prava, jer građani dobiju sve potrebne informacije na jednom mjestu. Skraćen je postupak primanja i izdavanja dokumenata, tako da je uprava postala efikasnija i brža a građani zadovoljniji. Većina građana je zadovoljna pruženim uslugama, odnosno 90% korisnika usluga je zadovoljna ili uglavnom zadovoljna, a samo je 4 ispitanika dalo lošu ocjenu. Zadovoljstvo korisnika usluga mjeri se i putem kutije za predstavke i pritužbe građana, gdje u 2021. godini nije zaprimljena niti jedna pisana pritužba ili predstavka.

Elektronska uprava (eUprava) je zvanično uvedena početkom 2019. godine, čime je pojednostavljena i ubrzana komunikacija građana i opštinske uprave te povećana transparentnost javnog sektora. U toku 2021. godine broj korisnika usluga elektronskog sistema eUprava iznosio 42.

Aplikacija eUprava obuhvata sljedeće module:

- eMatičar – modul koji omogućava građanima da na jednostavan i brz način mogu dobiti izvode iz matičnih knjiga (MKR, MKV, MKD, MKU) u bilo koje doba dana 24/7/365;
- eDokumenti – omogućava građanima da dobiju sve potrebne informacije i da na jednostavan način popune određene prijave/zahtjeve/obrazce on-line putem;
- eDijaspore – ubrzava proces komunikacije na relaciji dijaspora- opštinska uprava, te povećava transparentnost javnog sektora u pružanju javnih usluga i za građane koji se nalaze u dijaspori. Putem servisa eDijaspore, svim građanima u dijaspori je omogućeno da ponude razne vidove saradnje, ili jednostavno postave pitanje vezano za usluge koje pruža opštinska uprava;
- Servis48 – građani u svakom momentu mogu elektronski prijaviti komunalni problem ili postaviti pitanje opštinskoj upravi;
- eStatus – elektronska provjera statusa podnešenog zahtjeva.

Opština Novi Grad posjeduje međunarodni ISO 9001 sertifikat koji izdaje Međunarodna organizacija za standardizaciju (ISO) a koji potvrđuje konkurentnost na globalnom tržištu, visok stepen i ujednačenost kvaliteta traženih usluga. Tokom 2018. i 2019. godine sprovedena je i BFC sertifikacija, te od juna 2019. godine Opština Novi Grad posjeduje i BFC SEE sertifikat kojeg izdaje Nacionalna alijansa za lokalni ekonomski razvoj (NALED). Ovaj sertifikat potvrđuje lokalnoj samoupravi da ima povoljno poslovno okruženje u Jugoistočnoj Evropi, te investitorima garantuje uspješnu i proaktivnu lokalnu administraciju, povoljan privredni ambijent i susretljivost. U pogledu informatičke opremljenosti u narednom periodu je potrebno izvršiti nabavku nove računarske opreme jer je postojeća, kao i softver, stara preko 10 godina. Uporedo, pa i prioritarno, treba vršiti osnovno a potom i permanentno osposobljavanje i obuku zaposlenih. Obuka zaposlenih se uglavnom odnosi na obaveznu obuku zaposlenih u oblasti vođenja finansija u javnim ustanovama/ JLS po principima trezorskog poslovanja, sertifikacije i resertifikacije zaposlenih. Ostalih ulaganja ili obuka formalnog ili neformalnog obrazovanja i obučavanja po principu cjeloživotnog učenja u skladu sa novim zahtjevima naprednih tehničko-tehnoloških rješenja nema.

Tabela 28: Efikasnost opštinske administracije sa aspekta broja riješenih predmeta i utrošena sredstva za nabavku računarske opreme i softvera, u periodu od 2017-2021.godine

Kategorija/opis	2017	2018	2019	2020	2021
Broj predmeta	17.421	16.840	19.562	18.069	27.630
Broj riješenih predmeta	16.263	15.533	18.180	16.158	25.675
Procenat (%) riješenih predmeta	93	92	93	89	93
Prenesenih (neriješenih) predmeta	1.158	1.307	1.382	1.911	1.955
Procenat (%) prenesenih predmeta	7	8	7	11	7

Utrošena sredstva za nabavku računarske opreme za potrebe opštinske uprave	6.502,56 KM	3.995,00 KM	2.947,22 KM	6.849,90 KM	7.017,85 KM
Utrošena sredstva za nabavku i održavanje softvera i poslovnih informacionih sistema	1.200,00 KM	1.200,00 KM+39.000,00 KM za uvođenje E uprave	9.067,5 KM	5.616,00 KM+3.600,00KM za uvođenje softvera za evidenciju potraživanja	7.416,00 KM

Izvor: Odjeljenje za opštu upravu

ZAKLJUČAK:

Obrazovanje: Na području opštine Novi Grad postoji predškolsko, osnovno, srednjoškolsko i visoko obrazovanje. Postoji određen broj djece koja nisu primljena u predškolsku ustanovu zbog popunjenosti kapaciteta, te je potrebno unapređivati kapacitete vrtića kako bi sva djeca imala jednak pristup predškolskom obrazovanju. Polovina predškolske djece ne pohađa nikakav oblik predškolskog obrazovanja i vaspitanja. U osnovnoj školi, kao i u srednjoj školi svake godine se bilježi pad broja učenika. Školski objekti su većinom u lošem stanju i neophodna im je rekonstrukcija svih oblika, kao i nabavka računarske opreme, didaktičkog materijala, nastavnih pomagala i sredstava.

Kultura i sport: Postojeći objekti sporta i kulture uglavnom zadovoljavaju potreba građana opštine Novi Grad ali potrebno izdvajati značajna sredstva za njihovo održavanje. Objekat Bioskopa je u lošem stanju, potrebna je potpuna rekonstrukcija kino sale, te nabavka projektora, kako bi se poboljšala siromašna ponuda kino projekcija. Prostor oko upravne zgrade KOC-a nije uređen i neophodno je osmisliti rješenja i privesti ga namjeni. U okviru školskih sekcija potrebno je raditi na omasovljenju školskog sporta kako bi se kod učenika razvijale navike za bavljenje sportom.

Zdravstvo, socijalna zaštita i ranjive grupe: Pružanje zdravstvenih usluga na području opštine Novi Grad je na zadovoljavajućem nivou. Postoji potreba rekonstrukcije prostora stare zgrade Hitne pomoći, gdje je smještena stomatologija i rentgen i obavljaju se druge medicinske usluge. Iskazana je i potreba opremanja ambulantni porodične medicine, unapređenja zastarjele medicinske opreme kako bi iskorištenost raspoloživih kapaciteta bila na zadovoljavajućem nivou. Centar za socijalni rad posjeduje prosječne materijalno-tehničke uslove za rad. Ova ustanova ne raspolaže dovoljnim brojem kancelarija za stručni individualni i grupni rad, nema prijemnu kancelariju u kojoj bi se strankama davale informacije i vršila trijaža korisnika i usmjeravanje prema stručnim radnicima, prostor za arhivu. Problem takođe predstavlja i zastarjela i nedovoljna IT oprema. U narednom periodu potrebno je posebno adresirati probleme socijalno ranjivih društvenih grupa i predvidjeti ciljane programe podrške koji će pomoći da se značajnije unaprijedi kvalitet života ranjivih društvenih grupa i afirmiše njihova uloga i mjesto u društvu. Opština Novi Grad nema izrađenu socijalnu kartu što otežava procjenu i planiranje u oblasti socijalne i zdravstvene zaštite. U narednom periodu neophodno je izraditi socijalnu kartu na teritoriji opštine, kako bi se targetirale ranjive grupe, prije svega odrasle osobe sa poteškoćama u razvoju, kao i lica lošeg materijalnog statusa. Takođe, kada su u pitanju ranjive grupe, prioritetno je potrebno formalno registrovati Dnevni centar za djecu u riziku, te angažovati dovoljan broj stručnih lica. Pored toga, neophodno je dalje pružati podršku u radu udruženjima od interesa opštine Novi Grad, a koja zastupaju interese ranjivih kategorija stanovništva.

Bezbjednost građana: U oblasti javne sigurnosti i bezbjednosti građana bilježi se konstantno poboljšanje pa se može reći da je ovaj aspekt usluga na zadovoljavajućem nivou. Imovinska i lična sigurnost građana uliva povjerenje u lokalnu upravu i u svakom slučaju pogoduje privlačenju investicija i smanjenju odliva stanovništva. Kroz dodatne mjere prevencije potrebno je održati trend smanjenja kriminaliteta. Posebno izdvojeno je rješavanje problema pasa i mačaka lualica na human i prihvatljiv način, te eventualno odlaganje radioaktivnog otpada na području opštine Dvor u Republici Hrvatskoj, što može imati veoma negativan uticaj na zdravlje, bezbjednost i životnu sredinu stanovnika opštine.

NVO i lokalna uprava: U cilju stvaranja boljih uslova rada zaposlenih potrebno je izvršiti utopljanje zgrade Opštinske uprave, zamjenu zastarjele računarske opreme a u cilju permanentnog osposobljavanja radnika Opštinske uprave neophodno je izraditi i sprovoditi program permanentnog stručnog osposobljavanja. Učešće građana u procesu donošenja odluka treba dovesti na viši nivo zbog čega je u narednom periodu potrebno raditi na jačanju civilnog sektora i stvaranju uslova za aktivnije djelovanje nevladinog sektora čije djelovanje doprinosi razvoju cjelokupne društvene zajednice.

g) Stanje javne infrastrukture i komunalnih usluga

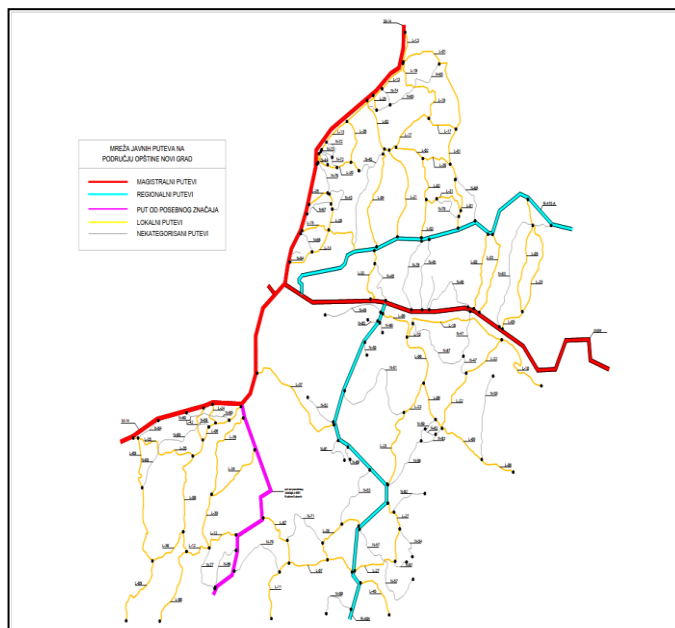
Putna infrastruktura

Okosnicu putne mreže predstavljaju magistralni putevi, i to M14 (dionica Kozarska Dubica-Kostajnica-Novi Grad-Bihać) i M4 (dionica Novi Grad-Prijedor-Banja Luka). Opština Novi Grad je udaljena 167 km od budućeg transnacionalnog autoputa Koridor VC koji je, kao dio Pan-Evropskog koridora povezan sa TEN mrežom, prepoznat kao glavni regionalni transportni projekat koji ide od Budimpešte, preko Osijeka i Sarajeva do luke Ploče. Pored magistralnih puteva M14 i M4, kroz opštinu Novi Grad prolaze i regionalni putevi R404 u dužini od 26 km i R475-a u dužini od 19 km.

Ukupna dužina svih puteva na području Opštine iznosi 536,62 km, od čega su 259,42 km lokalni putevi I i II razreda, a 156,20 km čine putevi III razreda. Od ukupne dužine lokalnih puteva 123,17 km je sa asfaltiranim kolovozom, 127,43 sa makadamskim kolovozom i sa zemljanim kolovozom 8,82 km.

U Novom Gradu se nalazi granični prelaz za putnički saobraćaj Novi Grad (BiH) – Dvor (HR). Najbliži granični prelazi I kategorije u drumskom saobraćaju su Gradiška (87 km) i Izačić (80 km) i preko njih se odobrava promet lica, svih vrsta prevoznih sredstava i svih vrsta roba. Dužina magistralnih, regionalnih puteva i puteva od posebnog značaja iznosi 122 km. Lokalni putevi dopunjavaju mrežu magistralnih i regionalnih puteva i svojom dosegljivošću i pokrivenošću prostora imaju izuzetan značaj zadovoljenja saobraćajnih potreba stanovništva. Načelnik opštine je tokom posljednjih 5 godina aktivno sarađivao sa brojnim institucijama po pitanju prekategoricizacije graničnog prelaza, i to sa Savjetom Ministara BiH, nadležnim ministarstvima Republike Hrvatske i Republike Srpske, te sa Mješovitom komisijom za praćenje provođenja Ugovora između BiH i Hrvatske. Prekategoricizacija graničnog prelaza Novi Grad – Dvor u kategoriju graničnog prelaza za transport roba omogućila bi lakši promet robe i olakšala poslovanje privrednim subjektima sa područja cjelokupne prijedorske regije i Unsko-sanskog kantona. Predsjedništvo BiH je donijelo Odluku o pokretanju postupka za vođenje pregovora radi zaključivanja novog Ugovora između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske o graničnim prijelazima, a u nacrtu ovog Ugovora jedna od najvećih promjena je ta što je prelaz Novi Grad – Dvor ponovo stavljen na listu graničnih prelaza za međunarodni robni i putnički saobraćaj. Takođe, ratifikovan je i Sporazum o održavanju i rekonstrukciji cestovnih mostova na državnoj granici između Savjeta ministara Bosne i Hercegovine i Vlade Republike Hrvatske, kojim je definisana i rekonstrukcija mosta u Novom Gradu/Dvoru na M4 BiH/DC6 RH, preko korita rijeke Une, što je i jedan od posljednjih uslova za prekategoricizaciju graničnog prelaza u Novom Gradu. Prema riječima ministra komunikacija i transporta u Savjetu ministara Vojina Mitrovića, za ovu rekonstrukciju postoje obezbijeđena sredstva, a procijenjena vrijednost rekonstrukcije mosta je oko 2 miliona KM. Procjenjuje se da bi rekonstrukcija mosta mogla biti završena do kraja 2023.godine, kada bi se konačno ispunili potrebni zahtjevi po pitanju omogućavanja prometa teretnog saobraćaja na graničnom prelazu Novi Grad-Dvor.

Na području opštine Novi Grad određeno je 10 parkirališta na kojima je propisno obilježeno 396 parking mjesta na kojima se vrši naplata. Postoji i veliki broj lokacija u gradu koje nisu obilježene horizontalnom i vertikalnom signalizacijom, a koriste se za parkiranje. Postoje i problemi parking prostora na području grada, a koji se ogledaju u tome što pojedine lokacije ne raspolažu sa dovoljnim brojem parking mjesta (lokacije sa stambenim sadržajima i prostori oko javnih ustanova). Neophodno je planirati javne

Mreža saobraćajnica na području opštine Novi Grad

gradske garaže kao i parking prostore kako bi se formiralo dovoljno kapaciteta za stacionarni saobraćaj u najužem gradskom jezgri.²⁷

Na području opštine Novi Grad je registrovano 6.622 vozila. Javni prevoz lica i stvari obavljaju: „Toping trade“ iz Novog Grada (15 autobusa), „Mrđa turs“ iz Laktaša (1 autobus), „Casco tours“ iz Prijedora (1 autobus), taksi prevoz sa 5 vozila. Javni linijski prevoz lica u gradskom i prigradskom saobraćaju obavlja se na javnim putevima, odnosno na 15 autobuskih linija na kojima je kod opštinskog organa registrovano 16 redova vožnje. Na ovim linijama prevozi se 780 učenika dnevno. Odlukom o kupovini o nepokretnosti u k.o. Novi Gra (Službeni glasnik opštine Novi Grad 7/17), opština Novi Grad je kupila objekat autobuske stanice i zemljište, ukupne površine od 3.922 m², a u toku 2021.godine završena je i potpuna rekonstrukcija ovog objekta. Da bi objekat koristio svrsi za koju je izgrađen, u novembru 2022.godine Opština Novi Grad je osnovala i novo privredno društvo „Novi Transport“ a.d. Novi Grad, sa ciljem povećanja pokrivenosti teritorije opštine javnim prevozom i unapređenje bezbjednosti putnika.

Ukupna dužina željezničke mreže iznosi 57 km. U opštini Novi Grad se nalazi i granični prelaz u željezničkom saobraćaju: Dobrljin (Dobrljin-Volinja), koji spada u kategoriju međunarodnog graničnog prelaza za željeznički saobraćaj i udaljen je od centra grada 15 km. Opština ima direktan pristup na željeznički čvor sa pravcima prema Zagrebu (HR) i Ljubljani (SLO), Banjaluci i Sarajevu, Bihaću i Splitu. Saobraćaj preko Bihaća do Splita ne funkcioniše zbog kvara infrastrukture, a brzi voz Zagreb-Sarajevo je saobraćao do 2016. godine. Trenutno ne postoji ni jedna međunarodna linija. U toku 2018. godine uvedena je linija Sarajevo-Banja Luka-Bihać-Sarajevo, ali ista je prestala da saobraća u drugoj polovini 2020. godine.

Elektro distributivna mreža i javna rasvjeta

Elektro distributivna mreža na području opštine iznosi 1.563,6 km (na visokom naponu 428 km, a na niskom naponu 1.135,6 km), a na koju je priključeno 14.432 potrošača, od čega 13.294 domaćinstava. Stalnim angažovanjem na izgradnji novih trafostanica i njihovim interpolisanjem u elektroenergetske objekte na mreži, kvalitet isporučenja energije je u konstantnom porastu, te se trenutna situacija može ocjeniti kao zadovoljavajuća. U prethodnom periodu na području terenske jedinice Novi Grad rađeno je na stabilizaciji naponskih prilika, održavanju stabilnog naponskog stanja i poboljšanju snabdijevanja građana električnom energijom.

Tokom 2020. godine je u okviru projekta „Razvoj javno-privatnog modela finansiranja energijski efikasnih sistema javne rasvjete u BiH“, kojeg finansira Ministarstvo finansija Republike Slovačke, a provodi UNDP, izrađena Studija izvodljivosti za instalaciju novih EE sistema javne rasvjete u opštini Novi Grad. Kroz pripremu ove Studije detaljno su analizirani postojeći sistemi, te je ustanovljeno da su sve svjetiljke u sistemu javne rasvjete u Novom Gradu niske energetske efikasnosti. U Studiji su predložene mjere za zamjenu postojećih rasvjetnih tijela LED rasvjetom, te je izvršena i analiza isplativosti, prema kojoj je moguće ostvariti uštede u električnoj energiji od 80,64%, a investicija bi se prema optimalnom scenariju isplatila za 7 godina. Javna rasvjeta u Novom Gradu je izvedena je pretežno natrijevim LED svjetiljkama i živinim svjetiljkama, a sastavni dio javne rasvjete na području opštine Novi Grad čine i 83 trafostanice – mjerna mjesta na kojima se mjeri mjesečni utrošak električne energije za pojedinačne javne rasvjete. Iako su Budžetom Opštine predviđena veća sredstva za održavanje javne rasvjete nego prethodnih godina, u toku održavanja ona su se pokazala nedovoljnima jer je većina javne rasvjete na području opštine je zastarjela, te dolazi do čestih kvarova²⁸.

Vodovodna infrastruktura

Usluge snabdijevanja vodom i odvođenja otpadnih voda vrši KP „Vodovod i kanalizacija“ a.d. Novi Grad. Ukupan broj svih priključaka na javnoj vodovodnoj mreži 2021. godine je iznosio 6.148 (16.300 stanovnika), od kojih je 5.844 na centralnom vodovodnom sistemu, a 304 na lokalnim vodovodnim sistemima. Od 2017. godine realizovana su značajna ulaganja na proširenju vodovodnog sistema, koja su omogućila 774 nova priključka u periodu od 2017-2021. godine. Građani Novog Grada koriste hemijski i bakteriološki ispravnu

²⁷ Strategija razvoja puteva i ulica na području opštine Novi Grad, Odjeljenje za stambeno komunalne poslove opštine Novi Grad

²⁸ Informacija o stanju javne rasvjete na području opštine Novi Grad u 2020. godini

vodu za piće koja se svakodnevno hlariše u pumpnim stanicama na izvorištima „Gortan“ i „Mlakve“. Proizvodnja vode je organizovana na izvorištima Gortan i Mlakve, dok se izvoriste Ograde ne koristi. Izvorišta Gortan i Ograde su locirana neposredno uz stambene objekte i mogućnost zagađenja otpadnim vodama je svakodnevna, te se iz tog razloga za lokacije izvorišta ne mogu dobiti upotrebne dozvole jer nisu obezbijeđeni uslovi za uspostavljanje zona sanitarne zaštite, su predviđena za zatvaranje u predstojećem periodu. U toku 2016. godine je na lokaciji izvorišta Mlakve realizovan projekat uređenja izvorišne zone čijim završetkom su stvoreni uslovi za uspostavljanje zone sanitarne zaštite. Trenutni kapacitet izvorišta je 51,90 l/sec, sa mogućnošću izrade novih bunara kako bi se isti povećao do cca 100 l/sec. U aprilu mjesecu 2017. godine je izvorište Mlakve uključeno u sistem vodosnabdijevanja, tako da se voda sa ovog izvorišta isporučuje u sistem vodosnabdijevanja, a u kombinaciji sa isporukom vode sa izvorišta Gortan.

KP "Vodovod i kanalizacija" AD Novi Grad upravlja sa pet lokalnih vodovodnih sistema u naseljima Čađavica III - Vedovica, Blatna - Donji Matavazi, Rašće - Gornji Matavazi, Radomirovac i Mala Novska Rujiška. Na lokalnim vodovodnim sistemima voda se crpi iz sopstvenih izvorišta i bunara i dostavlja korisnicima potisno - gravitacionim sistemima. Problem u vodosnabdijevanju gradskog područja je predstavljao visok procenat gubitka vode (oko 58 %), međutim završetkom projekta rekonstrukcije gradske mreže (2016. godine) gubici su značajno smanjeni.

Tabela 29: Vodovodna mreža na području opštine Novi Grad, 2017-2021. godina

Opis	2017	2018	2019	2020	2021
Dužina distributivnog cjevovoda -centralni i lokalni vodovodni sistem (km)	195,9	208,6	216,9	224,9	233,6
Dužina potisnog cjevovoda -centralni i lokalni vodovodni sistem (km)	12	13,9	16,5	16,9	16,9
Dužina priključnog cjevovoda -centralni i lokalni vodovodni sistem (km)	30,6	32,1	33,3	35	36,7
Ukupan broj priključaka na javnoj vodovodnoj mreži	5.374	5.572	5.796	5.983	6.148
Broj domaćinstava priključenih na javni vodovodni sistem	3.536	3.735	3.956	4.130	4.289
% gubici vode	35	30	31	32	35
Broj domaćinstava u opštini bez priključka na vodovod ²⁹	5.256	5.057	4.836	4.662	4.503
% domaćinstava u opštini koji imaju kvalitetno regulisano vodosnabdijevanje pitkom vodom	40,21	42,48	45	47	48,78

Izvor: KP "Vodovod i kanalizacija" a.d.

Kanalizaciona infrastruktura

Ukupna dužina kanalizacione mreže je 23.036 m i obuhvata oko 70% gradskog područja i veći dio naselja Svodna. Ukupan broj priključaka na javnoj kanalizacionoj mreži je 3.180. Procjenjuje se da preko 6.000 domaćinstava na području opštine Novi Grad nema priključak na kanalizacionu mrežu. Kanalizacioni sistem u Novom Gradu je mješovitog tipa i za sada nema riješeno pročišćavanje otpadnih voda, te se voda bez prečišćavanja direktno ispušta u vodotoke rijeka Sane i Une. Većina ruralnih naselja ne posjeduje sisteme za odvodnju otpadnih voda, pa se one odlažu sistemima septičkih jama ili se direktno ispuštaju u vodotoke. Kanalizacionim cjevovodom je obuhvaćeno 70% gradskog područja. Održavanje gradske kanalizacione mreže nije na zadovoljavajućem tehničkom nivou, jer preduzeće „Vodovod i kanalizacija“ ne posjeduje potrebnu opremu za tu vrstu poslova. PS „Grad“ sa trenutnim kapacitetom (2*400 l/sec) ne može održavati nivo otpadnih, atmosferskih i površinskih voda u kanalizacionom sistemu na prihvatljivom nivou u periodima visokih vodostaja. U toku 2016. godine je u okviru realizacije projekta uređenja izvorišne zone Mlakve, u naseljima Vidorija i Mlakve izgrađeno 1.533 m fekalnog kolektora kao i ugradnja uređaja za biološko prečišćavanje otpadnih voda tip SBR 150P koji je dimenzionisan za prečišćavanje sanitarno-fekalne vode od 150 ekvivalenata. Izgrađen je i kombinovano otvoreni betonski kanal presjeka 50/60cm dužine 670 metara, cjevovod za oborinske vode u dužini od 818,4 metra i ugrađen je uljni separator za prikupljanje ulja i nečistoća sa magistralnog puta. U toku 2017. godine je izgrađen kanalizacioni sistem u naseljenom mjestu Svodna za oko 130 domaćinstava, a do kraja 2018. godine na ovaj kanalizacioni sistem je priključeno 38 domaćinstava koji su uredno podnijeli zahtjev za priključak. Održavanje kanalizacione mreže nije na tehnički

²⁹ Prema popisu 2013, ukupan broj domaćinstava iznosi 8792. Ukupan broj priključenih domaćinstava je prema podacima iz Izvještaja o poslovanju KP „Vodovod i kanalizacija“ za 2017.;2018.;2019., 2020 i 2021.g.

potrebno nivo, jer Preduzeće ne posjeduje potrebna sredstva i opremu za održavanje. Pojedine dionice kanalizacionog cjevovoda zbog starosti i dugog perioda eksploatacije su pretrpile mnogobrojna oštećenja, te dolazi do čestih začepljenja kolektorskog cjevovoda na tim dionicama, međutim, komunalno preduzeće uspijeva otkloniti sve nastale kvarove odnosno oštećenja u veoma kratkom roku.

Tabela 30: Kanalizaciona mreža, 2017-2021. godina

Opis	2017	2018	2019	2020	2021
Broj kilometara kanalizacione mreže na području opštine	17	23	23	23	23
Domaćinstva-priključci	2.899	2.907	2.907	2.914	2.500
Pravne osobe-priključci	260	261	261	266	420
Broj domaćinstava u opštini bez priključka na kanalizacionu mrežu - procjena ³⁰	5.893	5.885	5.885	5.878	6.292
% domaćinstava u opštini koja su priključena na kanalizacionu mrežu	32,98	33	33	33,14	28,4

Izvor: KP "Vodovod i kanalizacija" a.d.

ZAKLJUČAK:

Stanje putne infrastrukture, javna rasvjeta i elektrodistributivne mreže je na zadovoljavajućem nivou, sa izraženim specifičnim problemima po pojedinim oblastima i potrebnim intervencijama, prije svega na proširenju dostupnosti i podizanju nivoa kvaliteta. Pojedine lokacije parking prostora ne raspolažu sa dovoljnim brojem parking mjesta, i to lokacije sa stambenim sadržajima, kao i prostori oko javnih ustanova. Neophodno planirati parking prostore kako bi se formiralo dovoljno kapaciteta za stacionarni saobraćaj u najužem gradskom jezgru. Iako su od 2017. godine realizovana značajna ulaganja na proširenju vodovodnog sistema, i dalje više od polovine domaćinstava u opštini nema kvalitetno vodosnabdijevanje pitkom vodom, te je potrebno nastaviti sa aktivnostima na proširenju vodovodne mreže. Procjenjuje se da oko 70% domaćinstava opštine nema priključak na kanalizacionu mrežu. Najveći problem odvođenja otpadnih voda sa gradskog područja je dotrajala kanalizaciona mreža, sve teže održavanje sistema, nedostatak specijalizovane opreme, nepostojanje prečistača otpadnih voda za područje grada i nepostojanje kanalizacione mreže u prigradskim naseljima.

h) Zaštita životne sredine i zaštita od rizika prirodnih nepogoda i katastrofa

Područje opštine Novi Grad nije neposredno ugroženo od velikih zagađivača tako da je do sad stanje životne sredine relativno dobro. Najveći broj ekoloških problema na području opštine postoji zbog zaostajanja u razvoju komunalne infrastrukture, te zbog neriješenih ekoloških problema proizvodnih kapaciteta. Mnogi ekološki problemi uzrokovani su niskim nivoom svijesti građana, kao i pojedinaca o potrebi očuvanja kvaliteta životne sredine.

Procjena stanja vazduha, vode i zemljišta urađena je na osnovu raspoloživih podataka u toku izrade Akcionog plana održivog upravljanja energijom i prilagođavanja klimatskim promjenama Opštine Novi Grad za period do 2030. godine (SECAP), Informacije o zaštiti životne sredine na području opštine Novi Grad i Prostornog plana opštine. SECAP je izrađen u je u okviru projekta koji se realizuje u BiH, kojeg finansira Zeleni klimatski fond (GCF), a realizuje Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP) u BiH. U okviru ovog projekta, Skupština Opštine Novi Grad je 7. novembra 2019. godine usvojila Odluku o pristupanju Sporazumu gradonačelnika za klimu i energiju, čime se Opština obavezala da će smanjiti emisiju CO₂ za najmanje 40 % do 2030. godine i povećati svoju otpornost na klimatske promjene.

U martu 2022. godine, u zoni sanitarne zaštite u naselju Mlakve kod Novog Grada, je postavljena gama sonda za mjerenje radioaktivnosti u vazduhu. Zahvaljujući postavljenoj mjernoj stanici, u svakom trenutku se mogu znati podaci o radioaktivnosti u vazduhu. Ovo je jedna od ukupno 11 stanica u BiH u sklopu projekta Međunarodne agencije za atomsku energiju /IAEA/. Podaci o radioaktivnosti u realnom vremenu predstavljeni su na Evropskoj platformi za razmjenu radioloških podataka (European Radiological Data

³⁰ Prema popisu 2013, ukupan broj domaćinstava iznosi 8792. Ukupan broj priključenih domaćinstava je prema podacima iz Izvještaja o poslovanju KP „Vodovod i kanalizacija“ za 2017.;2018.;2019., 2020 i 2021.g.

Exchange Platform – EURDEP, <https://remon.jrc.ec.europa.eu/>), a prema dostupnim podacima, prosječna radioaktivnost u Novom Gradu nalazi se u granicama prirodne i bezopasne doze radijacije, koja iznosi do 250nSv/h. Savremeni koncept zaštite životne sredine zahtijeva kontinuirano praćenje stepena aerozagađenja, hidrozagađenja, pedozagađenja, bilnog pokrivača, faune, higijenskog stanja sredine, zdravstvenog stanja ljudi, buke, vibracija, štetnih zračenja i drugih pojava i pokazatelja stanja životne sredine, te je neophodne uspostaviti sisteme praćenja ovih indikatora.

Stanje vazduha

Nivo kvaliteta vazduha na području opštine Novi Grad određuju različiti geografski, klimatski, meteorološki i drugi faktori. Na području opštine nisu vršena mjerenja kvaliteta vazduha i ne postoji monitorig kvaliteta vazduha. Nisu vršena ni značajna istraživanja stanja životne sredine i procjena uticaja životne sredine na zdravlje stanovnika opštine. S obzirom da Opština Novi Grad spada u kategoriju nerazvijenih opština, postoji samo mali broj zagađivača koji se mogu smatrati privrednim zagađivačima životne sredine. Kada se tome doda i to da više od pola teritorije opštine Novi Grad zauzimaju šumske površine, može se reći da je opština Novi Grad čista i ekološki zdrava sredina. Međutim, zbog nepostojanja jedinstvenog sistema toplifikacije, zagrijavanje objekata se vrši pomoću pojedinačnih kotlovnica u privrednim objektima kao i peći za zagrijavanje u objektima individualnog stanovanja. Ovi izvori zagađenja imaju zajedničku karakteristiku prostornog izvora onečišćenja vazduha. Na području opštine Novi Grad trenutno se, pored nepostojanja sistemskog monitoringa kvaliteta vazduha, ne vrši ni praćenje emisije štetnih faktora u životnu sredinu, koji bitno utiču na stanje kvaliteta vazduha. Od linijskih zagađivača vazduha najznačajnije su magistralne saobraćajnice M4 i M14 koje su situirane u samom urbanom dijelu grada (M14) i koje preuzimaju cjelokupnu dnevnu migraciju stanovišta i robnog transporta.

Stanje vodotokova

Rijeke Una i Sana predstavljaju značajan vodeni potencijal kako opštine Novi Grad, tako i cijele regije. Ukupna dužina rijeke Une iznosi 207 km, dok dužinom od 35 km protiče kroz Novi Grad i jedim dijelom predstavlja prirodnu i granicu između Bosne i Hercegovine/Republike Srpske i Republike Hrvatske. Najveća pritoka Une na ovom prostoru je rijeka Sana, a zatim i rječica Vojskova, koja je druga po veličini rječica na novogradskoj opštini. Ukupna dužina rijeke Sane je 146 km a dužinom od 16 km protiče kroz novogradsku opštinu. Njena najveća pritoka je rječica Japra.

Većina vodotoka na području opštine Novi Grad je izložena stalnom zagađenju od strane komunalnih otpadnih voda te uticaju nekontrolisanog odlaganja otpada. Ne postoje prečistači otpadnih voda i one direktno otiču u vodotoke. Kanalizacioni sistem u Novom Gradu je mješovitog tipa i za sada nema riješeno pročišćavanje otpadnih voda, te se voda bez prečišćavanja direktno ispušta u vodotoke rijeka Sane i Une. Većina ruralnih naselja ne posjeduje sisteme za odvodnju otpadnih voda, pa se one odlažu sistemima septičkih jama ili se direktno ispuštaju u vodotoke.

Na području opštine Novi Grad ne postoji kontinuirani sistem kontrole i praćenja kvaliteta voda u vodotocima a samim tim i adekvatna statistička baza podataka. Izvori negativnog uticaja na kvalitet voda su: ispusti kolektora komunalne otpadne vode, neuređene deponije, industrijski i drugi pogoni (benzinske stanice, auto praone i dr.), saobraćajna mreža magistralnih, lokalnih kategorisanih i nekategorisanih puteva, područja sa neizgrađenim i dotrajalim sistemom kanalizacionih cjevovoda za odvođenje atmosferskih i fekalnih otpadnih voda, te stočarstvo i poljoprivredne površine na kojima se vrši proizvodnja).

Stanje zemljišta

Sastav i sanitarno stanje zemljišta predstavlja veliki faktor za zdravlje ljudi, sa direktnim ili indirektnim uticajem preko zagađenja površinskih i podzemnih voda, kao i vazduha. Neracionalna upotreba pesticida i đubriva u poljoprivredi, kao i zagađivanje od voda i deponija, doprinosi zagađivanju zemljišta na prostoru opštine. Problem koji se javlja sa prekomjernom upotrebom pesticida je u njihovoj postojanosti u prirodnim uslovima i sadržaju fenola i teških metala što opterećuje zemljište. Podizanjem nivoa podzemnih voda dolazi do zasljanjivanja tla koje se negativno odražava na kvalitet izuzetno vrijednog zemljišnog potencijala. Trenutno se ne vrši analiza zemljišta niti se prati promjena kvaliteta (zagađenost) zemljišta.

Izvori zagađenja su: industrijske otpadne vode, vode zagađene poljoprivrednim aktivnostima (vještačka đubriva, pesticidi, organske materije različitog porijekla), otpadne vode iz domaćinstva i održavanje higijene naselja, emisija iz industrijskih tehnoloških procesa, sagorijevanje fosilnih goriva, emisija motornih vozila, sagorijevanje različitog organskog materijala, čvrsti otpad različitog porijekla, gdje poseban problem predstavljaju deponije otpada. Ove deponije treba zatvoriti i odrediti lokaciju za formiranje transfer stanice, odakle će se prikupljeni otpad odvoziti na planiranu Regionalnu deponiju u Prijedoru.

Očuvanje šuma ima veliki značaj za zaštitu zemljišta od zagađenja i sprečavanje erozije. Opština Novi Grad raspolaže značajnim šumskim fondom. Uticaj čovjeka na šume se ogleda u neplanskoj sječi, korištenju drveta za ogrijev i planskoj ali prekomjernoj sječi. Stanje šumskog fonda na području opštine uprkos navedenim problemima je u solidnom stanju, prije svega zahvaljujući šumskim gazdinstvima koja rade na povećanju stabilnosti šumskih ekosistema, saniranju negativnih uticaja na šume, te provođenje monitoringa i nadzora u ovoj oblasti.

Upravljanje otpadom i divlje deponije

Usluge prikupljanja, odvoza, obrade i deponovanja komunalnog čvrstog otpada na području Opštine Novi Grad vrši KP „Komus“ A.D. Ukupan broj korisnika usluga na kraju 2021. godine je iznosio 5.209, od čega 4.720 domaćinstava i 489 pravnih lica. Na području opštine otpad se odvozi gotovo u cjelosti sa urbanog područja, dok je u 30 MZ organizovan odvoz smeća i otpada.

Tabela 31: Odvoz otpada na području opštine Novi Grad, 2007-2021. godina

Opis	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Odvoz otpada- Domaćinstva	4.350	4.793	4.981	4.926	4.720
Odvoz otpada- Pravna lica	507	530	579	566	489
Udio domaćinstava obuhvaćen organizovanim odvozom otpada, %	49,47	54,51	56,65	56	53,7
Broj korisnika usluga odvoza otpada	4.857	5.323	5.560	5.492	5.209
Količina otpada prikupljenog tokom godine - t	4.332,4	4.340	4.852,4	4.900	4.751
Količina otpada prikupljenog i adekvatno pohranjenog tokom godine, m ³	4.267	4.272	4.780	4.821	4.703

Izvor: KP "Komus" a.d.

Od ukupno 8.792 domaćinstava na području opštine Novi Grad, u toku 2021. godine usluge KP „KOMUS“ a.d. Novi Grad je koristilo 4.720 domaćinstava. Od ukupnog broja domaćinstava korisnika usluga, 1.430 domaćinstava je iz ruralnih dijelova opštine dok je sa gradskog područja 3.290 domaćinstava. Ovo praktično znači da od ukupnog broja domaćinstava pokrivenost uslugama KP „KOMUS“ a.d. Novi Grad iznosi 53,7%. Većina otpada prikupljenog iz domaćinstava se tretira kao miješani komunalni otpad. U toku 2021. godine iz domaćinstava na području opštine Novi Grad je prikupljeno i na gradsku deponiju „Šuća“ odloženo 4.751,00 tona komunalnog otpada. Posebno se ne vrši prikupljanje i zbrinjavanje opasnog otpada iz domaćinstava. Ovaj otpad iz domaćinstava još uvijek se ne odvaja niti tretira, te se prikuplja sa drugim otpadom iz domaćinstava kao mješoviti otpad.

Pokrivenost područja opštine Novi Grad organizovanim prikupljanjem i odvozom otpada iznosi 53,7%, gdje je pokrivenost korisnika usluga, odnosno domaćinstava, sa urbanog područja 100% a ruralnog oko 50%. KP „KOMUS“ a.d. Novi Grad prikuplja i odvozi otpad i sa područja Opštine Krupa na Uni, odnosno naseljenog mjesta Dubovik, s obzirom da ova opština nema javnu deponiju otpada.

Otpad javnih institucija se pretežno sastoji od ambalažnog i kancelarijskog otpada koji se prikuplja i odlaže na deponiju Šuća kao mješoviti komunalni otpad. Medicinski otpad u potpunosti zbrinjava firma Ecogroup iz Banja Luke, redovno svakih 15 dana, ili po pozivu ukoliko se ukaže potreba. Manji broj određenih vrsta medicinskog otpada kao što su lijekovi koji nisu citotoksici ili citostatici, amalgamski otpad iz stomatološke zaštite kao i hemikalije koje se ne sastoje od ili ne sadrže opasne materije se odvozi jednom godišnje.

Na području opštine Novi Grad nema posebnih odlagališta za industrijski otpad, kao ni aktivnosti za izdvajanje guma i ulja, klaoničkog otpada i drugih vrsta organskih (animalnih) ostataka i građevinskog otpada, koji se odvoze kao mješoviti komunalni otpad na deponiju Šuća. Kada je riječ o animalnom otpadu, neophodno je napomenuti kako samo nekoliko mesnica ima svoju vlastitu posudu za odlaganje otpadnog životinjskog tkiva. Većina ostalih trgovaca otpad odlaže u najbliže gradske kontejnere namijenjene isključivo za korištenje odlaganja otpada iz domaćinstava. Pravna lica koja samostalno zbrinjavaju svoj otpad su lica iz oblasti drvoprerađivačkog sektora. Najčešći način uklanjanja ove vrste otpada (piljevina, strugotina, otpadna

kora i pluto) je spaljivanje ili kompostiranje. Pored drvoprerađivačke industrije, poljoprivredna domaćinstva u ruralnom dijelu opštine takođe samostalno zbrinjavaju svoj otpad nastao u procesu poljoprivredne proizvodnje i to najčešće spaljivanjem, kompostiranjem ili korišćenjem otpada kao stočne hrane. Ipak, veliki broj seoskih domaćinstava ima i otpad koji se jedino može odvesti na deponiju (kabasti otpad), što nadalje prouzrokuje pojavu divljih deponija.

Deponovanje prikupljenog čvrstog mješovitog komunalnog otpada se vrši na centralnoj gradskoj deponiji koja se nalazi u dijelu naselja Šuća, na udaljenosti od oko 4 km od centra grada, uzvodno uz rijeku Sanu. Deponija je u eksploataciji od 1960. godine i njena ukupna površina iznosi 22.700 m². 2009. godine na deponiji je izvršena drenaža i upravljanje procjednim vodama, nasipanje i sanacija pristupnog puta, aeracija, kompakcija otpada i postavljanje ograde. Ulaz na deponiju je kontrolisan i vrši se pod strogim nadzorom zaposlenika KP "Komus" a.d. Novi Grad. Ulazna kapija i pristupne saobraćajnice su pod video nadzorom. Procjena ukupnih količina otpada koje nastaju na području opštine napravljena je na osnovu prosječne proizvodnje otpada po stanovniku od 0,57 kg/dan. Ovaj prosjek je proračunat je na osnovu količine od 5.278,96 tona prikupljenog i deponovanog otpada u toku 2021. godine. U ovu količinu ulazi i otpad iz privrede i javnih ustanova, kao i sve druge kategorije otpada koje preuzima i zbrinjava preduzeće KP „KOMUS“ a.d. Novi Grad. Na deponiji ne postoji mjerenje količine dovezenog otpada odnosno nije postavljena vaga na predmetnoj lokaciji.

Deponiju je neophodno sanirati na taj način da se omogući prikupljanje i prečišćavanje otpadnih voda sa deponije, kao i da se onemogući nekontrolisano ispuštanje gasova u atmosferu koji nastaju razlaganjem različitih vrsta organskog i neorganskog otpada. Na deponiji je potrebno obezbjediti prostor za razdvajanje sekundarnih sirovina iz mješanog komunalnog otpada. Sa obzirom na trenutni kapacitet i uzimajući u obzir period eksploatacije deponije može se reći da deponija više nema kapacitet da zadovolji dugoročne potrebe odlaganja komunalnog otpada sa područja opštine Novi Grad. Procijenjeni maksimalni period korištenja deponije sa postojećim prosječnim godišnjim količinama deponovanog otpada je 10 godina. Deponija ne posjeduje ekološku dozvolu. Lokacija za formiranje transfer stanice, odakle će se prikupljeni otpad odvoziti na planiranu Regionalnu deponiju u Prijedoru, nije određena.

Tabela 32: Vrste i količine deponovanog otpada na deponiji Šuća u 2021. godini

R.br.	VRSTA OTPADA	GODIŠNJA KOLIČINA (t/god)
1.	miješani komunalni otpad	3.395,00
2.	otpad sa pijaca	295,00
3.	kabasti otpad	140,00
4.	komunalni otpadi koji nisu drugačije specifikovani	111,00
5.	biorazgradivi otpad	290,00
6.	otpad od čišćenje ulica	300,00
7.	građevinski otpad i otpad od rušenja	195,00
8.	istrošene gume	25,00
UKUPNO:		4.751,00

Izvor: KP Komus

Postojeći kapaciteti, odnosno opremljenost za pružanje usluga prikupljanja i odvoza otpada predstavlja jedan od najvećih problema sa kojima se suočava „Komus“ a.d. Novi Grad. Oprema sa kojom raspolaže ovo preduzeće je uglavnom zastarjela i nedovoljno efikasna što otežava poslovanje ovog operatera, širenje i unapređenje usluga. Pored opreme, javlja se i problem njenog nedostatka što se manifestuje kroz raznolikost ambalaže za odlaganje otpada koja usporava proces prikupljanja i pražnjenja otpada a čime se narušava i sam estetski dojam novogradskih ulica.

Tabela 33: Kapaciteti za prikupljanje otpada-KP „Komus“

VRSTA VOZILA/OPREME	KAPACITET	STAROST
Iveco	18 m ³	9 godina
FAP 19-21	5 m ³	24 godine
TAM-190	9 m ³	27 godina
Kontejneri	5 m ³ – 22 komada	-
Kontejneri	0,6-0,8 m ³ – 177 komada	-
Kombi	3 m ³	16 godina
Renault	8 m ³	1 godina

Izvor: KP „Komus“

U toku 2021. godine, Opština Novi Grad je realizovala projekat „Proširenje i unapređenje kvaliteta usluge upravljanja komunalnim otpadom na području opštine Novi Grad“. U okviru ovog projekta završene su aktivnosti nabavke kamiona za odvoz smeća, 139 kontejnera (donacija preduzeća „Komunalne usluge“ a.d. Prijedor), te 25 kontejnera za klasično i selektivno odlaganje komunalnog otpada zapremine od 1,1 m³, uređeno je 9 novih lokacija za postavljanje kontejnera, a izrada Plana upravljanja otpadom je u završnoj fazi.

Na osnovu podataka Odsjeka za inspeksijske poslove i komunalnu policiju Opštinske uprave opštine Novi Grad, na području opštine Novi Grad trenutno postoji 40 registrovanih divljih deponija u 12 mjesnih zajednica, sa ukupnom procijenjenom količinom otpada od oko 900 m³. S obzirom da se sa odvozom otpada iz ruralnih sredina opštine počelo tek 2005. godine, kada se nije dovoljno pažnje posvećivalo divljim deponijama, njihov broj se iz godine u godinu povećavao. Uzrok nastanka divljih deponija u ruralnim dijelovima opštine je neminovan, s obzirom da se domaćinstava u tim područjima pretežno bavi poljoprivrednom proizvodnjom ali i dodatnim djelatnostima, koje su u značajnoj mjeri podigle standard života. Upravo iz tih razloga, pored otpada koji se na neki način može uništiti (spaljivanje), sve se više stvara otpad čije sigurno prikupljanje i odlaganje može uraditi samo za te usluge ovlašteno preduzeće.

Tabela 34: Lokacije i broj divljih deponija

	NASELJE/MJESNA ZAJEDNICA	UDALJENOST OD CENTRA OPŠTINE (km)	BROJ DIVLJIH DEPONIIJA
1.	Poljavnice	4-10	6
2.	Kršlje	18-22	2
3.	Svodna	13-25	5
4.	Rudice	7-11	4
5.	Blatna	17-30	4
6.	Dobrljin	14-20	3
7.	Ravnice	6-9	2
8.	Donji Agići	21-32	3
9.	Žuljevica	8-15	4
10.	Velika Rujiška	16-21	3
11.	Mala Novska Rujiška	30-37	3
12.	Suhača	15-18	1

Izvor: Odsjek za inspeksijske poslove i komunalnu policiju Opštinske uprave opštine Novi Grad

U 2021. godini na teritoriji opštine Novi Grad, putem KP „KOMUS“ a.d. Novi Grad, je sakupljeno, razdvojeno i isporučeno otkupljivačima 100,48 tona ili 2,12% sekundarnih sirovina od ukupne količine prikupljenog otpada. Od navedene količine na papir i karton se odnosi 74,44 tona ili 74,10%, na PET (plavi, bijeli i miks) 20,10 tone ili 20,00% i najlon 5,94 tone ili 5,91%.

Na području opštine Novi Grad ne postoje lokacije za selektivno prikupljanje otpada odnosno još uvijek se ne vrši organizovano prikupljanje otpada za reciklažu. U planu je nabavka prese i stvaranje uslova za reciklažu papira i plastike. Prema procjenama KP „KOMUS“ a.d. Novi Grad na godišnjem nivou bi se moglo reciklirati oko 1.000 tona papira i plastike.

Iako opština Novi Grad i Republika Srpska nisu suočeni sa problemom zbrinjavanja nuklearnog otpada na svojoj teritoriji, jesu na neposrednim granicama u susjednim zemljama. Naime, Republika Hrvatska planira svoj radioaktivni otpad, uključujući i svoj dio iz nuklearne elektrane Krško, skladištiti i trajno odlagati u vojnom skladištu Čerkezovac, na Trgovskoj gori kod Dvora. Posmatrajući mikro lokaciju predmetnog vojnog skladišta može se zaključiti da se radi o trusnom kraju, netaknute prirode i čiste vode, koji svoju budućnost treba zasnivati na ekološkoj, organskoj poljoprivrednoj proizvodnji i turizmu. Iste konstatacije se odnose i na opštinu Novi Grad. Ukoliko bi došlo do realizacije ovog projekta isti bi onemogućio razvoj u tom smjeru, te potencijalno ugrozio zdravlje građana, kako Dvora, tako i Novog Grada.

Mjere za unapređenje energetske efikasnosti

Akcioni plan održivog upravljanja energijom i prilagođavanja klimatskim promjenama (SECAP) Opštine Novi Grad za period do 2030. godine pripremljen je u okviru projekta „Povećanje ulaganja u javne objekte sa niskom stopom emisije ugljenika u Bosni i Hercegovini“ koji finansira Zeleni klimatski fond (GCF), a implementira Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP) u BiH u saradnji sa državnim i entiteskim ministarstvima i fondovima za zaštitu životne sredine. Opština Novi Grad je 2019. godine pristupila

Sporazumu gradonačelnika. Lokalne zajednice, potpisnice ove inicijative, obavezuju se na djelovanje kojim će se postići smanjenje emisija gasova staklene bašte za najmanje 40% do 2030. godine.

U okviru projekta „Energetska efikasnost u obrazovnim institucijama“, u proteklom periodu su sanirani objekti SŠC „Đuro Radmanović“, osnovne škole u Velikoj Rujiškoj, Blatni i Radomirovcu, dječije vrtić „Pčelica Maja“, a sve u skladu sa standardima energetske efikasnosti.

Poređenje emisija CO₂ u baznom i kontrolnom inventaru pokazuje da su emisije CO₂ na području opštine Novi Grad u kontrolnoj 2020. godini za 36,85% manje u odnosu na emisije u baznoj 2010. godini. Prikaz promjena ukupnih emisija CO₂ te zastupljenosti pojedinih sektora u ukupnim emisijama, u periodu od bazne do kontrolne godine, dat je u narednoj tabeli.

Tabela 35: Poređenje ukupnih emisija CO₂ i emisija iz razmatranih sektora u baznoj i kontrolnoj godini

SEKTORI	BAZNI INVENTAR (2010.)		KONTROLNI INVENTAR (2020.)		OSTVARENO SMANJENJE EMISIJA CO ₂	
	Emisije CO ₂ , tCO ₂	Učešće, %	Emisije CO ₂ , tCO ₂	Učešće, %	Emisije CO ₂ , tCO ₂	Smanjenje CO ₂ , %
ZGRADARSTVO I JAVNA RASVJETA						
Javne zgrade u vlasništvu Opštine	1.117,73	2,95	738,54	3,08	379,19	33,92
Ostale javne zgrade	664,11	1,75	348,43	1,45	315,68	47,53
Stambene zgrade	16.105,46	42,44	3.378,00	14,10	12.727,46	79,03
Javna rasvjeta	449,46	1,18	737,12	3,08	-287,66	-64,00
SAOBRAĆAJ						
Vozila u nadležnosti Opštine	179,30	0,47	125,44	0,52	53,86	30,04
Javni prevoz	1.271,29	3,35	1.301,22	5,43	-29,92	-2,35
Putnička i komercijalna vozila	18.165,38	47,86	17.336,98	72,34	828,41	4,56
UKUPNO	37.952,74	100,00	23.965,73	100,00	13.987,02	36,85%

Izvor: Akcioni plan održivog upravljanja energijom i prilagođavanja klimatskim promjenama (SECAP) Opštine Novi Grad za period do 2030. godine

Evidentno je da je u periodu 2010.-2020. najveće smanjenje apsolutnih vrijednosti emisija ostvareno u sektoru zgradarstva, naročito u podsektoru stambenih zgrada, gdje su se emisije CO₂ smanjile za 12.727,46 t odnosno za 79,03% u odnosu na stanje u baznoj godini. Takođe je evidentno da je u periodu 2010.-2020. godina ostvareno smanjenje emisija od 36,85% u odnosu na baznu 2010. godinu, što je za 3,15% manje od 40% smanjenja predviđenog u cilju postavljenom za 2030. godinu.

U periodu 2010.-2020. došlo je do većih promjena u učešću pojedinih energenata u ukupnoj potrošnji finalne energije na području opštine Novi Grad. Prikaz ovih promjena dat je u narednoj tabeli.

Tabela 36: Ukupna potrošnja finalne energije i energije iz razmatranih energenata u baznoj i kontrolnoj godini

ENERGENTI	BAZNI INVENTAR (2010.)		KONTROLNI INVENTAR (2020.)		OSTVARENO SMANJENJE FINALNE ENERGIJE	
	Finalna energija [MWh]	Učešće energenata [%]	Finalna energija [MWh]	Učešće pojedinih energenata [%]	Finalna energija [MWh]	Učešće pojedinih energenata [%]
Električna energija	4.325,28	3,68	4.578,18	4,22	-252,89	-5,85
Prirodni gas	52,79	0,04	52,79	0,05	0,00	0,01
Lož ulje	269,84	0,23	269,84	0,25	-0,00	0,00
Dizel	51.155,93	43,56	56.939,27	52,49	-5.783,34	-11,31
Motorni benzin	23.925,08	20,37	12.133,77	11,19	11.791,31	49,28
Lignit	2.341,22	1,99	2.324,03	2,14	17,19	0,73
Mrki ugalj	2.341,22	1,99	2.324,03	2,14	17,19	0,73
Biomasa	33.039,07	28,13	27.471,35	25,33	5.567,72	16,85
Tečni naftni gas	-	0,00	2.376,82	2,19	-2.376,82	-
UKUPNO	117.450,44	100,00	108.470,07	100,00	8.980,37	7,65%

Izvor: Akcioni plan održivog upravljanja energijom i prilagođavanja klimatskim promjenama (SECAP) Opštine Novi Grad za period do 2030. godine

Prema rezultatima anketiranja domaćinstava, u periodu od 2010. do 2020. godine 45,67% ispitanika je realizovalo najmanje jednu mjeru (zamjena vanjske stolarije, termoizolacija zidova i stropova). U istom periodu na javnim zgradama iz oba podsektora zamijenjeno je ukupno 2.686,90 m² vanjske stolarije, postavljena je termoizolacija na ukupno 5.771,20 m² vanjskih zidova i na 2.353,87 m² stropova. U 2020. godini na području opštine Novi Grad povećana je potrošnja električne energije za 252,89 MWh (5,85%).

Rizici od katastrofa/nepogoda

Po pitanju rizika od elementarnih nepogoda, prirodnih katastrofa i nesreća, urađen je Program za smanjenje rizika od elementarnih nepogoda i drugih nesreća na području opštine Novi Grad. Ovime su stvorene pretpostavke za sprovođenje zaštite i spasavanja u vanrednim situacijama, osposobljavanje jedinica, razvijanje sposobnosti za postupanje na efikasan način u slučaju elementarne nepogode i druge nesreće, osposobljavanje građana za djelovanje u vanrednim situacijama i dr. Po podacima iz Programa za smanjenje rizika od elementarnih nepogoda i drugih nesreća na području opštine Novi Grad, identifikovani su sljedeći rizici:

1. **Poplave**, do kojih dolazi izlivanjem rijeka, potoka i bujica nakon dugotrajnih i obilnih padavina. Značajnije poplave desile su se 2014. i 2019. godine. Maksimalan vodostaj je izmjeren 17.05.2014. godine - 572 cm. Plavna područja su uz rijeke Japru, Sanu, Vosjкову i Unu, a veličina plavnog područja iznosi oko 6.500 ha. Svi vodozaštitni objekti (kejski zid, put od mosta na Sani do kraja naselja Urije, put od nadvožnjaka do pružnog prelaza Kula i prepumpne stanice Grad i Prekosanje) trenutno obavljaju svoju funkciju, ali postoji potreba rekonstrukcije prepumpne stanice Grad u smislu povećanja pumpnih kapaciteta. U pojedinim naseljima oborinska kanalizacija nije izgrađena, pa su česte poplave u kišnom periodu. To je naročito izraženo na padinskim dijelovima grada, pa oborinske vode površinski teku do nižih dijelova grada noseći sa sobom velike količine nanosnog materijala. Na pojedinim mjestima fekalna kanalizacija je direktno uvedena u oborinsku što predstavlja mogući izvor prljavštine i zaraznih bolesti.
2. **Zemljotresi**, do kojih dolazi zbog geografskog položaja i geoloških karakteristika. Novi Grad nema utvrđenih značajnijih rasjeda ali se nalazi u blizini drugih rasjeda koji mogu da generišu jake zemljotrese. Najveći skoriji zemljotresi desili su se 02.10.2014. godine sa epicentrom na teritoriji susjedne opštine Dvor u Hrvatskoj (magnituda od 4,0 jedinica Rihterove skale), te zemljotres magnitude od 6,2 jedinica Rihterove skale sa epicentrom na teritoriji grada Petrinja u Hrvatskoj 29.12.2020. godine. Prema Izvještaju Komisije za evidenciju i procjenu štete na objektima nastale usljed elementarnih nepogoda-zemljotresa od 29.12.2020.godine na području opštine Novi Grad, sanacija i rekonstrukcija je potrebna za ukupno 475 objekata, dok je 33 objekta predviđeno za rušenje. Ukupno procjenjena šteta za objekte koje treba sanirati iznosi 800.178,90 KM, dok cijena izgradnje 33 nova objekta iznosi 1.320.000,00 KM, tako da ukupna procjenjena šteta zemljotresa za sve objekte iznosi 2.120.178,90 KM. Najveću štetu je pretrpio grad - 573.004,40 KM gdje je 106 objekata potrebno sanirati, a 5 objekata je predviđeno za rušenje. Veliku štetu su pretrpjela i naselja Dobrljin, Kuljani i Gornje i Donje Vodičevo, gdje je 128 objekata potrebno sanirati, a 7 objekata je predviđeno za rušenje, tako da ukupna šteta za ova naselja iznosi 414.552,60 KM. Ukupno procjenjena šteta na objektima škola iznosi 40.031,20 KM, gdje je 11 objekata potrebno sanirati. Šteta na poslovnim objektima se procjenjuje na 108.329,00 KM, gdje je 26 objekata potrebno sanirati, a 1 objekat je predviđen za rušenje.
3. **Klizišta i odroni**, koji su produkt savremenih geoloških procesa. Na području opštine Novi Grad evidentirano je 15 klizišta (4 u Novom Gradu - Kulsko brdo, Londža, Urije i Jablanica, 2 u Svodni, 1 u Dervišima, 3 u Pruscima, 2 u Ravnicama, 2 u Velikoj Žuljevici i 1 u M.N. Rujiškoj).
4. **Požari**, gdje je u posljednjih 5 godina na području opštine evidentirano 499 požara, od čega je 337 požara otvorenog tipa i 162 požara zatvorenog prostora. Najčešći požari opštine Novi Grad odnose se na požare na niskom rastinju a evidentan je porast površina zapuštenog zemljišta koje preuzima nisko rastinje. Povećan je broj domaćinstava u ruralnim područjima gdje niko ne boravi u kontinuitetu što uzrokuje neblagovremene dojave o izbijanju požara, pa požarno područje dobija razmjere koje je teško staviti pod kontrolu,
5. **Radiološke i nuklearne opasnosti**, gdje potencijalnu opasnost u slučaju oštećenja predstavlja 4 gromobrana sa ugrađenim radioaktivnim izotopom (2 u naselju Ograde, 1 u naselju Centar i 1 na SŠC „Đuro Radmanović“), te eventualno odlaganje radioaktivnog otpada na Trgovskoj Gori,
6. **Ekstremno zagađenje vode, zemljišta i vazduha**, gdje najveću opasnost predstavlja gradska deponija „Šuća“ na kojoj nisu obezbjeđeni uslovi za bezbjedno odlaganje opasnih i otrovnih materija (medicinski otpad i sl.), odvodnja komunalnih i industrijskih voda bez tretmana u rijeke Unu i Sanu, te divlje deponije.
7. **Epidemija zaraznih bolesti-COVID-19**. Kao odgovor na uočene zdravstvene rizike naglašena je uloga Doma zdravlja „Novi Grad“ koji u skladu sa prostornim i organizacionim kapacitetima treba da ponudi

zdravstvenu zaštitu stanovništva opštine Novi Grad. U okviru Doma zdravlja „Novi Grad“ se vrši primarna zdravstvena zaštita dok se usluge liječenja pružaju u JZU Opšta bolnica „Dr Mladen Stojanović“ u Prijedoru.

U proteklim godinama je unaprijeđen rad Opštinskog štaba civilne zaštite, te je poboljšana saradnja sa nadležnim opštinskim službama. Redovno se ažurira plan zaštite i spašavanja od poplava Opštine Novi Grad. U Prostornom planu opštine je obuhvaćen segment rizika od katastrofa sa naročitim fokusom na mjerama odbrane od štetnog djelovanja voda. Opština Novi Grad od 2018. godine sprovodi projekat „Unaprijeđenje sistema zaštite od poplava na području opštine Novi Grad“, u okviru kojeg je završeno uređenje korita potoka Tunjica, rekonstruisan lokalni put L-06 Blagaj-Vitasovci, rekonstruisan most, izgrađen pločasti propust i lokalni put L-11 MN Rujiška-Johovica, te izgrađena 2 pločasta propusta.

Opština Novi Grad se već 20 godina bori protiv izgradnje Centra za zbrinjavanje radioaktivnog otpada na Trgovskoj gori u susjednoj opštini Dvor u Republici Hrvatskoj. Za opštinu Novi Grad, ali i susjedne opštine u slivu Une, ova lokacija je nedopustiva s obzirom da se nalazi uz samu granicu i u slivu rijeke Une, koja je zaštićeno područje, a poseban akcenat je na činjenici da bi, odlaganjem tog radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva, bilo ugroženo zdravlje oko 250.000 stanovnika. Kako bi BiH bila što spremnija za borbu protiv izgradnje Centra za zbrinjavanje radioaktivnog otpada na Trgovskoj gori, formirani su Pravni i Ekspertski tim, koji su izradili Strategiju zaštite pravnog interesa BiH u vezi sa ovim pitanjem, međutim još uvijek nisu definisani konkretni koraci koje će BiH preduzeti. Vlada Republike Srpske je, kao vid borbe protiv izgradnje Centra za zbrinjavanje radioaktivnog otpada na Trgovskoj gori, donijela Odluku o proglašenju Parka prirode "Una" (SG RS br. 79/19), kojom se proglašava zaštićenim područje rijeke Une na teritoriji opština Novi Grad, Kozarska Dubica, Krupa na Uni i Kostajnica, u kategoriji V – zaštićeni pejzaži – Park prirode "Una", u ukupnoj površini od 2.772,60 ha. Vijeće ministara BiH je usvojilo Strategiju pravne zaštite interesa Bosne i Hercegovine u vezi s pitanjima odlaganja radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva na lokaciji Trgovske gore. Podršku usvajanju ove strategije prethodno su dale vlade Republike Srpske i Federacije BiH, te Državna regulatorna agencija za radijacionu i nuklearnu sigurnost. Ovom strategijom institucije u BiH dobile su dokument koji sadrži pravne argumente i mehanizme u nastojanju da se spriječi odlaganje radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva u kasarni Čerkezovac, i na taj način se otklone katastrofalne posljedice po život i zdravlje za oko 250.000 građana u BiH. Strategija sadrži sveobuhvatnu pravnu analizu u kontekstu nacionalnog i međunarodnog pravnog okvira koji daje pravni osnov za zaključak da je Republika Hrvatska u dosadašnjim aktivnostima prekršila, između ostalih, ESPO konvenciju i SEA protokol iz 2003. godine, te Arhusku konvenciju iz 1998. godine o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristup pravdi u pitanjima životne sredine. Istovremeno se putem sedam zaključaka daju smjernice institucijama u BiH za planiranje, utvrđivanje i implementaciju daljnjih aktivnosti koje uključuju pravne lijekove i pojačan angažman BiH Diplomacije.

Sa lokalnog nivoa su preduzimane brojne aktivnosti koje su rezultovale donošenjem pravno-političkih akata (rezolucija, deklaracija, zaključaka) od strane institucija BiH i RS, kojima se jasno i nedvosmisleno izrazilo protivljenje izgradnji skladišta/odlagališta. Svi mehanizmi borbe sa lokalnog nivoa su iscrpljeni, a jedino što je još moguće sa lokalnog nivoa je da se ovo pitanje drži u žiži javnosti i fokusu vlasti u BiH. U skladu sa navedenim, pored aktivnosti koje preduzimaju institucije u BiH, potrebno je da i Opština Novi Grad da svoj doprinos unaprijeđenju ekspertske i pravne borbe protiv izgradnje Centra za zbrinjavanje RAO na Trgovskoj gori, na način da se prikupe konkretni naučno utemeljeni dokazi u osporavanju namjera Hrvatske da radioaktivni otpad odlaže na Trgovskoj gori, ali i na način da se ova tema konstantno drži u žiži javnosti. Ukoliko se ne postigne dogovor sa Republikom Hrvatskom, slijedi pravna borba dokazivanja nedopustivosti ove lokacije za izgradnju Centra za zbrinjavanje radioaktivnog otpada na osnovu stručne i ekspertske argumentacije. Za sada na stručnom nivou Republici Hrvatskoj nije upućen niti jedan argumentovani dokaz koji bi mogao projekt uspostave Centra za zbrinjavanje radioaktivnog otpada dovesti u pitanje.

Republika Hrvatska još uvijek nije odustala od svoje namjere izgradnje Centra za zbrinjavanje radioaktivnog otpada na Trgovskoj gori, a na osnovu ranije objavljenih planova, izgradnja Centra za zbrinjavanje radioaktivnog otpada počinje 2023. godine, a završava se 2024. godine. Skladišta centra treba da prihvati oko 3.000 m³ radioaktivnog otpada iz Nuklearne elektrane "Krško".

ZAKLJUČAK:

Stanje kvaliteta parametara životne sredine u opštini Novi Grad, prvenstveno zbog niskog stepena urbanizacije i industrijalizacije, je još uvijek na nivou koji se može kontrolisati i poboljšavati.

Velike površine na teritoriji opštine zauzimaju šume i zelene površine koje su veoma važne u procesu regeneracije životne sredine. Na području opštine Novi Grad ne postoji kontinuirani sistem kontrole i praćenja kvaliteta vazduha, voda u vodotocima, ne vrši se analiza zemljišta niti prati promjena kvaliteta zemljišta. Najveći onečišćivači vazduha su pojedinačne kotlovnice u privrednim objektima kao i peći za zagrijavanje u objektima individualnog stanovanja, jer na području opštine ne postoji jedinstven sistem toplifikacije. Većina vodotoka na području opštine je izložena stalnom zagađenju od strane komunalnih otpadnih voda te uticaju nekontrolisanog odlaganja otpada. Ne postoje prečistači otpadnih voda i one direktno otiču u vodotoke. Problem koji se javlja u vezi sa kvalitetom zemljišta odnosi se na prekomjernu upotrebu pesticida.

Jedan od ključnih rizika u oblasti zaštite životne sredine je eventualna izgradnja odlagališta radioaktivnog otpada na Trgovskoj gori u Republici Hrvatskoj, u neposrednoj blizini Novog Grada, na oko 900 metara od zaštićenog područja Parka prirode "Una". Izgradnja odlagališta bi ugrozila zdravlje stanovnika opštine Novi Grad i oko 250.000 građana u regiji iz 13 opština oba entiteta BiH. Najveći problem je blizina rijeke Une kao recipijenta, koja bi bilo kakvo potencijalno zagađenje prenijela na velike udaljenosti. Izvorišta pitke vode koje koristi stenovnici opštine Novi Grad nalaze se na 900 metara od lokacije predviđene za odlaganje nuklearnog otpada. Ovaj problem zahtjeva sveobuhvatno djelovanje institucija od državnog do lokalnog nivoa.

Kada je u pitanju organizovano upravljanje otpadom, ono je još uvijek nezadovoljavajuće, i u pogledu organizacionih kapaciteta i u pogledu poduzimanja mjera integralnog pristupa u upravljanju – smanjenje nastanka otpada, razdvajanje, deponovanje i obuhvat. Najozbiljniji problem predstavlja veliki broj nelegalnih deponija koje je potrebno hitno sanirati i dovesti u prvobitno stanje. U skladu s tim neophodno je rekonstruisati i reorganizovati komunalno preduzeća, kako bi se osigurala bolja pokrivenost prikupljanja i odvoza otpada sa područja cijele opštine. Potrebno je i krenuti sa konkretnim inicijativama vezanim za selektivno prikupljanje otpada koje bi uveliko olakšalo dalje upravljanje otpadom, a stanovništvu omogućilo i finansijske efekte. Gradsku deponiju je neophodno sanirati na način da se omogući prikupljanje i prečišćavanje otpadnih voda sa deponije, kao i da se onemogući nekontrolisano ispuštanje gasova u atmosferu koji nastaju razlaganjem različitih vrsta organskog i neorganskog otpada.

Po pitanju rizika od elementarnih nepogoda, prirodnih katastrofa i nesreća, urađen je Program za smanjenje rizika od elementarnih nepogoda i drugih nesreća na području opštine Novi Grad koji značajno doprinosi daljem razvoju sistema zaštite i spasavanja na području opštine. Dokumentom su identifikovani i analizirani ključni rizici od elementarnih nepogoda, prirodnih i drugih nesreća na području opštine, uključujući i rizike ugrožavanja zdravlja stanovništva usljed pojava novih bolesti poput pandemijskog gripa kao što je to COVID 19. Na osnovu urađene procjene date su i preporuke koje treba slijediti.

i) Stanje prostorno-planske dokumentacije i bespravna gradnja

Prostorni plan Opštine Novi Grad za period od 2009-2039. godine je usvojen 29.11.2018. godine. Većina prostornih dokumenata opštine Novi Grad je istekla, te im je potrebna revizija, a takođe je potrebna i izrada novih regulacionih planova za 3 naselja, te izrada Prostornog plana posebne namjene za Park prirode „Una“.

Tabela 37: Lista prostorno planske dokumentacija

R.B	Naziv plana	Napomena
1.	Prostorni plan opštine Novi Grad do 2039. godine	Važeći
2.	Regulacioni plan Industrijska zona "Poljavnice"	Potrebna revizija
3.	Regulacioni plan "Centar A"	Potrebna revizija
4.	Regulacioni plan "Centar B"	Potrebna revizija
5.	Izmjena i dopuna regulacionog plana "Centar"	Potrebna revizija
6.	Izmjena regulacionog plana posebnog područja "Banja Lješljani"	Potrebna revizija
7.	Regulacioni plan "Vidorija"	Potrebna revizija
8.	Regulacioni plan naselja Repovac	Potrebna revizija
9.	Regulacioni plan naselja Jablanica	Potrebna revizija

10.	Regulacioni plan naselja Mlakve	Potrebna revizija
11.	Regulacioni plan naselja Urije	Potrebna revizija
12.	Regulacioni plan naselja Londža	Potrebna revizija
13.	Regulacioni plan naselje Karakovo	Potrebna izrada
14.	Regulacioni plan naselja Gračani	Potrebna izrada
15.	Regulacioni plan Prekosanje	Potrebna izrada
16.	Prostorni plan posebne namjene –Park prirode „Una“	Potrebna izrada

Izvor: Odjeljenje za prostorno uređenje i stambeno-komunalne djelatnosti

Na području opštine Novi Grad ima oko 45% bespravno izgrađenih, dograđenih i nadograđenih objekata, i oko 48% objekata koji se koriste bez upotrebne dozvole. Broj nelegalnih objekata veći je u prigradskim naseljima i ruralnom području, nego u samom centru. U centru grada dešava se nelegalna gradnja u vidu dogradnji ili nadogradnji, odnosno povećavanja horizontalnih i vertikalnih gabarita koji nisu usklađeni s izdanim dozvolama, i privremeni objekti kojima je istekao rok važenja propisan lokacijskim uslovima, odnosno urbanističim saglasnostima. U toku 2020. i 2021. godine primjećen je nagli porast gradnje uz desnu obalu rijeke Une. Od strane urbanističko-građevinske inspekcije uspjelo se evidentirati postojeće izgrađeno stanje, te djelomično spriječiti nekontrolisano građenje, a novo građenje uvesti u zakonske okvire. Veliki problem kod nelegalne gradnje je nesavjesnost investitora.

ZAKLJUČAK:

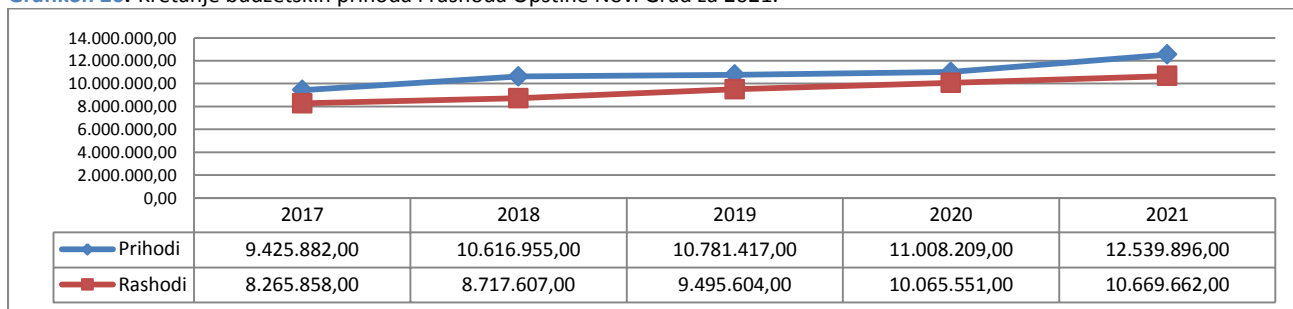
Rok važnosti većine prostornih dokumenata opštine Novi Grad je istekla (10), te im je potrebna revizija, a takođe potrebna je i izrada novih regulacionih planova za 3 naselja, te izrada Prostornog plana posebne namjene za Park prirode „Una“. Rezultat nepostojanja planskih dokumenata ima ozbiljan uticaj na životnu sredinu, jer se stvara dodatni pritisak na prirodne resurse i omogućava bespravna izgradnja i nekontrolisan razvoj.

Bespravna gradnja sa sobom donosi mnoge probleme od kojih većina najviše utiče na životnu sredinu, a to su: neprikladno korištenje zemljišta, klizišta, krčenje šuma, neadekvatno odlaganje otpada, itd. Na području opštine ima oko 45% bespravno izgrađenih, dograđenih i nadograđenih objekata, i oko 48% objekata koji se koriste bez upotrebne dozvole. U toku 2020. i 2021. godine primjećen je nagli porast gradnje uz desnu obalu rijeke Une pa je uz pojačane kontrole urbanističko-građevinske inspekcije, potrebno raditi i na jačanju svijesti građana kako bi se nelegalna gradnja u najvećoj mogućoj mjeri iskorijenila.

j) Analiza Budžeta opštine i projekcija finansijskih sredstava potrebnih za implementaciju strategije

Uporedno kretanje budžetskih prihoda i rashoda Opštine Novi Grad u periodu 2017 – 2021. godina predstavljeno je u narednom grafikonu. Može se uočiti da budžetski prihodi tokom cijelog perioda imaju blagi trend rasta.

Grafikon 26: Kretanje budžetskih prihoda i rashoda Opštine Novi Grad za 2021.

Izvor: Službeni glasnici opštine Novi Grad- izvještaji o izvršenju Budžeta i Plan budžeta za 2021.g.

Prosječan prihod budžeta u posmatranom periodu iznosi 10.749.949,60KM tako da sa postojećom zakonskom legislativom u i narednom periodu možemo očekivati prihode preko deset miliona KM u Budžetu. Prosječni poreski prihod za posljednjih pet godina iznosi 8.252.790,40 KM, prosječni neporeski prihod iznosi

1.481.198,20 KM, prosjek grantova iznosi 78.881,80 KM, dok prosjek transfera između budžetskih jedinica iznosi 937.079,20 KM.

Tabela 38: Struktura i kretanje realizovanih budžetskih prihoda Opštine Novi Grad, u KM, za period od 2017-2021. godine

	2017	2018	2019	2020	2021
Poreski prihodi	7.433.851,00	7.968.857,00	8.608.862,00	8.148.959,00	9.761.352,00
Neporeski prihodi	1.329.323,00	1.362.634,00	1.522.522,00	1.345.913,00	1.747.703,00
Grantovi	153.150,00	66.261,00	38.525,00	34.112,00	92.565,00
Transferi između budžetskih jedinica	509.558,00	1.219.203,00	611.508,00	1.479.225,00	938.276,00
Ukupni budžetski prihodi	9.425.882,00	10.616.955,00	10.781.417,00	11.008.209,00	12.539.896,00

Izvor: Službeni glasnici opštine Novi Grad- izvještaji o izvršenju Budžeta

U strukturi poreskih prihoda dominiraju indirektni porezi prikupljeni preko Uprave za indirektno oporezivanje i u 2021. godini iznose 8.755.602,00 KM ili 106,25% u odnosu na plan za 2021. godinu, zatim slijede porezi na imovinu (101,64% u odnosu na plan za 2021. godinu), porezi na lična primanja i prihodi od samostalnih djelatnosti (99,79% u odnosu na plan za 2021. godinu), ostali poreski prihodi i porezi na promet proizvoda i usluga. U strukturi neporeskih prihoda dominiraju prihodi od opštinskih naknada, taksi i prihoda od pružanja javnih usluga (76,59% ukupnih neporeskih prihoda u planu za 2021. godine), zatim slijede prihodi od finansijske i nefinansijske imovine i pozitivnih kurskih razlika (18,6% ukupnih neporeskih prihoda u planu za 2021. godinu), ostali neporeski prihodi (4,1% ukupnih neporeskih prihoda u planu za 2021. godinu) i novčane kazne (0,6% neporeskih prihoda u planu za 2021. godinu).

Kreditna zaduženost i kreditni potencijal

Stanje duga³¹ Opštine Novi Grad po kreditima kod banaka i Ministarstva, i po obveznicama, na dan 31.12.2021. godine iznosi ukupno 13.786.432,90 KM, od toga na glavnice se odnosi iznos od 10.115.386,37 KM dok je kamata 3.671.046,53 KM. Izdaci za otplatu dugova u 2021. godini ostvareni su u iznosu od 939.186,00 KM. Procenat zaduženosti Opštine Novi Grad u 2021. godini, odnosno učešće rashoda finansiranja i izdataka za otplatu dugova, je 12,68% ostvarenih izvornih prihoda Opštine Novi Grad u 2020. godini (U procenat zaduženja uračunata su i zaduženja kod dobavljača i zaduženje po Projektu oporavka od polava-IDA), te ni u jednom budućem periodu ne prelazi gornji dozvoljeni prag zaduženosti od 18%. Dakle, Opština Novi Grad ima sposobnost dodatnog kreditnog zaduživanja do 18,00% ukupnog budžeta Opštine.

Osvrt na finansiranje tokom prethodnog perioda implementacije strategije: Od ukupno 22.142.679,57 KM planiranih u periodu od 2017-2021. godine za implementaciju Strategije, realizovano je 17.394.206,28KM ili 78%. Struktura planiranih sredstava je predviđala finansiranje od 21% (4.681.142,79 KM) iz budžeta i finansiranje iz eksternih izvora od 79% (17.461.536,78KM). Usljed nerealnih planiranja, struktura realizovanih sredstava je izmjenjena u odnosu na inicijalni plan, gdje je 31,7% (5.514.768,25 KM, godišnji prosjek: 1.102.953,65 KM) ostvareno iz budžeta, a 68,3% (11.879.438,03KM, godišnji prosjek 2.375.887,60 KM) iz eksternih izvora. Vrlo visok stepen realizacije finansiranja budžetskim sredstvima (za 17% više u odnosu na planirane iznose) ukazuju na nerealno planiranje i nerealnu procjenu sopstvenih kapaciteta. Zbog finansijskog i projektnog planiranja, koje nije u potpunosti bilo realno, posebno sa aspekta mogućnosti privlačenja eksternih izvora finansiranja, niži stepen realizacije ukupnih sredstava zabilježen je u sektoru zaštite životne sredine, dok je najviše sredstava realizovano u sektoru ekonomskog razvoja iz razloga što je Opština Novi Grad bila opredjeljena da značajno podrži ovaj sektor putem opštinskih podsticaja za poljoprivredu i privredu, kao i putem projekata unapređenja preduzetničke infrastrukture (npr. Sanacija objekta bivšeg vojnog skladišta u naselju Svodna) i projekata unapređenja kapaciteta u poljoprivrednoj proizvodnji (npr. Razvijanje kapaciteta za proizvodnju tradicionalnog sira na području opštine Novi Grad). Takođe, u obzir treba uzeti i realizaciju Plana kapitalnih investicija, koji u značajnoj mjeri doprinosi realizaciji strateških ciljeva. Od 2017.godine su kroz Plan kapitalnih investicija opštine Novi Grad realizovana značajna sredstva, ukupno 13.295.531,00 KM. Ukupna sredstva koja su realizovana u periodu od 2017-2021.godine

³¹ Izvještaj o stanju duga i izdatim garancijama Opštine Novi Grad na dan 31.12.2021.g.- Službeni Glasnik RS broj: 32/22

kroz implementaciju Strategije i Plana kapitalnih investicija iznose 30.689.733,00, odnosno prosječno 6.137.947,00 godišnje (2.523.580,00 iz Budžeta i 3.614.366,00 iz eksternih izvora finansiranja).

Tabela 39: Pregled realizovanih finansijskih sredstava za implementaciju Strategije razvoja i Plana kapitalnih investicija (PKI) po godinama: od 2017.-2021. godine:

Godina	Realizovano iz budžeta KM		Realizovano iz eksternih izvora KM		UKUPNO
	Strategija	PKI	Strategija	PKI	
2017	775.882,00	1.400.534,00	2.269.612,00	1.123.074,00	5.569.102,00
2018	1.090.042,00	1.543.784,00	3.831.090,00	2.569.163,00	9.034.079,00
2019	1.302.680,00	1.220.925,00	2.227.360,00	1.666.253,00	6.417.218,00
2020	1.913.923,00	2.354.865,00	1.924.932,00	519.732,00	6.713.452,00
2021	432.239,00	583.028,00	1.626.442,00	314.173,00	2.955.882,00
UKUPNO	5.514.766,00	7.103.136,00	11.879.436,00	6.192.395,00	30.689.733,00

Izvor podataka: Izvještaj o realizaciji Strategije razvoja za 2017., 2018., 2019., 2020. i 2021.godinu, Informacija o realizaciji Programa investicionih ulaganja na području opštine Novi Grad za 2017., 2018., 2019., 2020. i 2021.godinu

Prognoza mogućnosti finansiranja prioriteta Revidirane strategije razvoja

Prognoza finansiranja Strategije za naredni period pripremljena je uzimajući u obzir:

- Trend izdvojenih sredstava za realizaciju Strategije u periodu 2017.-2021. godine;
- Trend izdvojenih sredstava za kapitalne projekte i ostale investicione značajne projekte;
- Budžet opštine za tekuću 2022. godinu, Prijedlog plana Budžeta za 2023.godinu i smjernice sadržane u Dokumentu okvirnog budžeta Republike Srpske za period 2023-2024. godina;
- Očekivana dopunska sredstva iz ostalih eksternih izvora;
- Očekivani blagi rast prosječnih izdvajanja od 1-10% godišnje;
- Ograničenja u pogledu akumuliranih obaveza i zaduženosti kao i drugih rizika.

Kretanja i promjene izazvane pandemijom korona virusa odrazile su se i na Budžet opštine Novi Grad. Najveći uticaj imali su na budžet 2020. godine, kada je najveći pad bio vidljiv na prihodima od indirektnih poreza, a pored toga Budžet opštine je bio i pod pritiskom neplaniranih rashoda koji su nastali zbog propisanih mjera. Izvršenje budžetskih sredstava u periodu od 01.01.-31.12.2021. godine ukazuju na stabilizaciju i povećanje prihoda u odnosu na isti period 2020. godine. Prema Dokumentu okvirnog budžeta Republike Srpske za period 2023-2025. godine, u narednom periodu se očekuje blagi porast prihoda jedinica lokalne samouprave, i to prihoda od indirektnih poreza za 9,7% prihoda od direktnih poreza (porez na dohodak i porez na imovinu) za 9,4% i povećanje neporeskih prihoda za 7%.

Kada su u pitanju eksterni izvori finansiranja, unapređenje sistema javnih investicija u Republici Srpskoj u proteklom periodu (produkcioni PIMIS sistem putem kojeg su jedinice lokalne samouprave uključene u proces izrade Plana javnih investicija RS) je od velikog značaja za povećanje efekata ostvarenih javnim sredstvima, a podrazumijeva horizontalnu harmonizaciju pravila na republičkom nivou (utvrđivanje pravila i kriterijuma za odabir prioriteta javnih investicija i pravila za upravljanje javnim investicijama usklađenih sa međunarodno prihvatljivim standardima), kao i vertikalnu koordinaciju sa opštinama i gradovima (uključivanje investicija na opštinskom i gradskom nivou u izradu PJI RS). Vlada Republike Srpske je putem Programa javnih investicija u 2021. i 2022.godini Opštini Novi Grad odobrila 6 projekata ukupne vrijednosti 1.822.000,00 KM, a Opština Novi Grad je kandidovala i dodatnih 6 projekata vrijednosti 7.242.611,00 KM za Program javnih investicija u periodu od 2023-2025.godine. Prema strategiji upravljanja javnim finansijama Republike Srpske za period od 2021–2025. Godine planirano je proširenje obuhvata projekata javnih investicija, jačanje identifikacije prioriteta u skladu sa sektorskim strategijama i povezivanje javnih investicija sa budžetiranjem, te uvođenje budžeta u programskom formatu na nivou jedinica lokalne samouprave.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske –Jedinica za koordinaciju poljoprivrednih projekata (ACPU) u okviru razvojnih planova u sektoru poljoprivrede u Republici Srpskoj, provodi aktivnosti za pripremu projektne dokumentacije za rekonstrukciju i modernizaciju postojećih i izgradnju planiranih irigacionih sistema sa ciljem održivog razvoja intenzivne poljoprivredne proizvodnje. Projekat sufinansira Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske kreditnim sredstvima Svjetske banke (90%) i Opština Novi Grad (10%).

Kada je u pitanju rekonstrukcija mosta Novi Grad–Dvor, Ministarstvo komunikacija i transporta u Savjetu ministara BiH će novac za realizaciju ovog projekta obezbijediti na osnovu odluke o načinu raspodjele sredstava od dozvola za korištenje radiofrekventnog spektra za pružanje usluga putem mobilnih pristupnih sistema, kojom je regulisano da će se 70 odsto sredstava usmjeriti na razvoj transporta u BiH. Predsjedništvo

BiH je donijelo Odluku o pokretanju postupka za vođenje pregovora radi zaključivanja novog Ugovora između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske o graničnim prijelazima, a u nacrtu ovog Ugovora jedna od najvećih promjena je ta što je prelaz Novi Grad – Dvor ponovo stavljen na listu graničnih prelaza za međunarodni robni i putnički saobraćaj. Takođe, ratifikovan je i Sporazum o održavanju i rekonstrukciji cestovnih mostova na državnoj granici između Savjeta ministara Bosne i Hercegovine i Vlade Republike Hrvatske, kojim je definisana i rekonstrukcija mosta u Novom Gradu/Dvoru na M4 BiH/DC6 RH. Prema riječima ministra komunikacija i transporta u Savjetu ministara, za ovu rekonstrukciju postoje obezbijeđena sredstva, a procijenjena vrijednost rekonstrukcije mosta je oko 2 miliona KM.

Kada su upitanju eksterna sredstva iz međunarodnih fondova i organizacija, kandidatski status EU Bosni i Hercegovini (decembar 2022.g.) otvara nove mogućnosti povlačenja značajnijih sredstava iz IPA i drugih EU fondova, ali i pretpostavke rasta direktnih stranih investicija, prije svega iz zemalja članica EU, unaprijeđenje finansijske, tržišne i druge stabilnosti u zemlji, veći broj turista, moguć dolazak nekih kompanija i slično.

Tabela 40: Pregled procjene po glavnim izvorima finansiranja za period 2023.-2026. godine

Izvori finansiranja Strategije	OKVIRNA PROCJENA PO GODINAMA (KM)				UKUPNO (KM)
	2023	2024	2025	2026	
Budžet opštine (KM)	5.300.000,00	3.800.000,00	4.000.000,00	3.000.000,00	16.100.000,00
Iz eksternih izvora (Budžet RS, viši nivoi vlasti, JP i ustanove, krediti i privatni izvori, JPP, EU fondovi, donatori), KM	7.000.000,00	7.700.000,00	5.000.000,00	2.700.000,00	21.700.000,00
UKUPNO	12.300.000,00	11.500.000,00	9.000.000,00	5.700.000,00	37.800.000,00

Tabela 41: Okvirna raspodjela finansiranja po sektorima, za period 2023.-2026. godine u KM

Ekonomski sektor	Društveni sektor	Sektor zaštite životne sredine	Ukupno
9.600.000,00 KM	16.000.000,00 KM	12.200.000,00 KM	37.800.000,00 KM

Tabela 42: Prijedlog okvirne raspodjele finansiranja po sektorima, za period 2023.-2026. godine u KM

	2023	2024	2025	2026	Ukupno 2023 -2026
Ekonomski razvoj	2.600.000,00	3.800.000,00	2.200.000,00	1.000.000,00	9.600.000,00
Društveni razvoj	6.000.000,00	5.000.000,00	4.400.000,00	600.000,00	16.000.000,00
Zaštita životne sredine	3.700.000,00	2.700.000,00	2.400.000,00	4.100.000,00	12.200.000,00
UKUPNO (KM)	12.300.000,00	11.500.000,00	9.000.000,00	5.700.000,00	37.800.000,00

Napomene/obrazloženje:

Iz Budžeta opštine Novi Grad	Dokument okvirnog budžeta Republike Srpske za period 2023-2025. godina: - Povećanje prihoda od indirektnih poreza za 9,7% u periodu od 2023-2025.g., - Povećanje prihoda od direktnih poreza (porez na dohodak i porez na impvinu) za 9,4% u periodu od 2023-2025.g., - Povećanje neporeskih prihoda za 7% u periodu od 2023-2025.g.
Iz eksternih izvora (Budžet RS, viši nivoi vlasti, JP i ustanove, krediti i privatni izvori, JPP)	- Unapređenje sistema javnih investicija u Republici Srpskoj- značajno povećana planirana kapitalna potrošnja u periodu 2023-2025. godina (za 100%), - Postojeće odluke Vlade RS o odobravanju projekata Opštine Novi Grad za Program javnih investicija za naredni period, - Proširenje obuhvata projekata javnih investicija, jačanje identifikacije prioriteta u skladu sa sektorskim strategijama i povezivanje javnih investicija sa budžetiranjem, uvođenje budžeta u programskom formatu na nivou jedinica lokalne samouprave (Strategija upravljanja javnim finansijama Republike Srpske, 2021–2025. godina), - Rekonstrukcija mosta Novi Grad–Dvor – Ministarstvo komunikacija i transporta u Savjetu ministara ; BiH će novac za realizaciju ovog projekta obezbijediti na osnovu odluke o načinu raspodjele sredstava od dozvola za korištenje radiofrekventnog spektra za pružanje usluga putem mobilnih pristupnih sistema, kojom je regulisano da će se 70 odsto sredstava usmjeriti na razvoj transporta u BiH, - Kreditna sredstva i donacije - Investiciona sredstva JP i javnih ustanova.

Iz eksternih izvora (EU fondovi, donatori)	- Uspostavljanje operativnih struktura i kapaciteta za sistem indirektnog upravljanja programima i projektima EU od strane korisnika IPA sredstava (Strategija upravljanja javnim finansijama Republike Srpske, 2021–2025. godina), - Kandidatski status EU Bosni i Hercegovini i uvećavanje mogućnosti povlačenja značajnijih sredstava iz IPA i drugih EU fondova, - Uspostavljanje IPARD operativne strukture u BiH, kao preduslov za otvaranje mogućnosti korišćenja EU pretpristupnih fondova za ruralni razvoj, - Ostali donatori (npr. UNDP, USAID, GIZ, i dr.)
Rizici za fiskalne projekcije	Osnovni rizici za ostvarenje navedenih projekcija mogu biti: - Neizvjesnost u pogledu trajanja novonastale situacije prouzrokovane sukobom u Ukrajini koja se odražava na različite načine i na privredu Republike Srpske; - Odstupanje makroekonomskih pokazatelja od projektovanih vrijednosti, s obzirom na usku povezanost projekcija sa projekcijama prihoda, odnosno na stepen korelacije pojedinih vrsta prihoda sa kretanjem makroekonomskih agregata; - Promjene politike oporezivanja u oblasti indirektnih poreza, direktnih poreza, doprinosa i neporeskih prihoda; - Značajnija odstupanja u kretanju koeficijenta raspodjele prihoda od indirektnih poreza između Republike Srpske i FBiH u odnosu na procijenjeni nivo; - Neočekivane fluktuacije na međunarodnom deviznom tržištu kroz promjene u servisiranju spoljnog duga mogu dovesti do odstupanja ostvarenih u odnosu na projektovane prihode Budžeta RS od indirektnih poreza; - Razvoj drugih događaja (elementarne nepogode i dr.).

1.2. SWOT analiza i strateško fokusiranje

a) Pregled unutrašnjih i spoljnih faktora – SWOT analiza

SNAGE:	✓ Dobar strateško-saobraćajni položaj, ✓ Prirodna bogatstva - Una i Sana, nalazišta nemetala, ljekovita voda, ✓ Značajan udi izvozno orijentisanih preduzeća, ✓ Prehrambena industrija (dominantno proizvodnja stočne hrane) je stalno rastući sektor i posjeduje solidne potencijale za razvoj, ✓ Novi Grad - značajan centar izvozno orijentisane proizvodnjom pčelarske opreme, ✓ Dobre infrastrukturne mogućnosti za potencijalne investicije, ✓ Povoljni prirodni uslovi i tradicija u stočarstvu, voćarstvu, ratarstvu, te pčelarstvu ✓ Dio poljoprivredne proizvodnje uklopljen u šire lance vrijednosti, ✓ Postojeći i mogućnost novih lokalnih brendova zdrave i tradicionalne hrane, ✓ Trend rasta broja registrovanog privatnog smještaja, ✓ Bogatstvo vodenim tokovima i ribljim fondom, ✓ Park prirode „Una“ ✓ Njegovanje kulture i tradicije, ✓ Zdravstvene usluge dostupne i kvalitetne na širem opštinskom području; ✓ Sistem elektronskog poslovanja u opštinskoj upravi
SLABOSTI:	✓ Depopulacija, odlazak mladog stanovništva, starenje stanovništva i stalno negativan prirodni priraštaj i migracioni saldo, ✓ Nizak stepen zaposlenosti ukupnog radno sposobnog stanovništva, nepovoljna obrazovna i ekonomska struktura stanovništva, ✓ Nizak nivo stranih ulaganja, ✓ Nedovoljna istraženost prirodnih i nedovoljna iskorištenost turističkih resursa, ✓ Nedostatna postojeća vrtićka infrastruktura i kapaciteti, a školski objekti većinom su u lošem stanju, ✓ Nizak intenzitet društvenog života van ljetne sezone, ✓ Nedovoljni kapaciteti za privlačenje investicija, nedovoljno razvijena mala i srednja preduzeća, nizak preduzetnički kapacitet, ✓ Izvozni potencijal je zasnovan na plasmanu proizvoda male dodatne vrijednosti, ✓ Od 11 poljoprivrednih zadruga, aktivne su samo 2, ✓ Dio poljoprivredne proizvodnje nije uklopljen u šire lance vrijednosti, ✓ Neusklađenost obrazovnih profila i potreba lokalne privrede, ✓ Nelegalna gradnja u priobalnom području rijeke Une i betoniranje njene obale,

	✓ Nepostojanje integrisanog sistema upravljanja otpadom, ✓ Nepotpuna strateško-planska dokumentacija, ✓ Dotrajala gradska kanalizaciona mreža i nepostojanje iste u ruralnim sredinama, ✓ Problem vodosnabdjevanja u pojedinim seoskim sredinama, ✓ Otpadne vode se u vodotokove ispuštaju bez prethodnog tretmana, ✓ Neracionalna potrošnja električne energije i slaba promocija primjene obnovljivih izvora energija, ✓ Nizak nivo kulture držanja pasa u gradu, uz sve veći broj pasa lualica.
PRILIKE	✓ Razvoj intenzivnije poljoprivredne proizvodnje kroz: mini sirane, te uzgoj kultura za koje postoji garantovan otkup: raž, heljda, spelta, jagode i šljiva, ✓ Proizvodnja poljoprivrednih proizvoda definisanog geografskog porijekla, ✓ Oblici turizma koji se vezuju za aktivan odmor i prirodu, ✓ Unska lađa kao brend Novog Grada, ✓ Korištenje fondova EU i drugih donatorskih sredstava, ✓ Raspoloživost republičkih razvojnih fondova, ✓ Integracioni procesi u zemljama Jugoistočne Evrope (prekogranično otvaranje), saradnja na projektima od zajedničkog interesa sa partnerskim, ✓ Dostupnost tržišta u regiji i EU, ✓ Izgradnja auto-puta Banja Luka – Prijedor – Novi Grad – granica sa Republikom Hrvatskom, ✓ Rast važnosti proizvodnje hrane, vode, obnovljivih izvora energije i turizma u globalnoj ekonomiji; ✓ Registracija oznake porijekla, oznake geografskog porijekla i oznake garantovano tradicionalnog specijaliteta za krajiški sir, ✓ Promocija prirodne i kulturne baštine, posebno u sklopu regionalne, prekogranične turističke ponude, ✓ Dualno obrazovanje omogućeno Zakonom o srednjem obrazovanju, ✓ Bolji odnos sa dijasporom i njeno uključivanje u ekonomski i društveni razvoj opštine, ✓ Strategija reindustrijalizacije u EU i rastuća potražnja za kvalitetnim proizvođačima/ dobavljačima u zemljama-kandidatima za članstvo; ✓ Orijentacija na međuopštinske projekte, radi efikasnijeg rješavanja problema i boljeg korištenja (evropskih) fondova za podršku; ✓ Unapređenje preduzetničke infrastrukture.
PRIJETNJE	✓ Potencijalna ekonomska izolacija usljed nastavka zanemarivanja Banije od strane Republike Hrvatske i sporog napredovanjem BiH prema EU, ✓ Najavljeno odlaganje nuklearnog otpada sa hrvatske strane granice, sa velikim negativnim posljedicama po ekonomski i društveni razvoj Novog Grada; ✓ Onemogućen teretni prekogranični saobraćaj preko graničnog prelaza Novi Grad, ✓ Trend odlaska mladih i obrazovanih ljudi, ✓ Političke tenzije u BiH i u regionu mogu da znatno usporu ekonomski i društveni razvoj opština u BiH; ✓ Izloženost poplavama, zemljotresima i dr. elementarnim nepogodama, ✓ Negativne posljedice pandemije korona virusa, ✓ Eventualno otvaranje rudnika na lokalitetu termomineralnog izvora Lješljani može ugroziti razvoj banjskog turizma

SWOT analiza je zasnovana na ažuriranoj socio-ekonomskoj analizi i uzima u obzir sadašnje stanje ključnih faktora u lokalnoj zajednici i njenom okruženju, te tako predstavlja pregled aktuelnih snaga i slabosti, prilika i prijetnji kao osnovu za definisanje strateških fokusa i ostalih elemenata revidirane Strategije razvoja.

b) Strateško fokusiranje

U Strategiji razvoja opštine Novi Grad 2017-2026., inicijalno su bili definisani sljedeći fokusi:

1. Ubrzavanje i olakšavanje stvaranja nove privredne strukture opštine Novi Grad;
2. Osiguranje dostupnosti i kvaliteta javnih usluga za socijalno osjetljive grupe, posebno starije stanovništvo i mlade;
3. Zaštita životne sredine i zaštita od hidrometeoroloških nepogoda.

Uzimajući u obzir činjenicu da Novi Grad ima nekoliko izrazitih prednosti (pogranični položaj, bogato prirodno i kulturno-istorijsko nasljeđe, postojanje parka prirode „Una“, biodiverzitet, itd.), kreiranje strategije razvoja je vođeno osnovnom idejom da te, za sada komparativne prednosti, ciljano i postepeno prerastu u jedinstvene konkurentne prednosti. Korištenje novih, globalnih i regionalnih prilika, zahtijeva sistemске promjene i prelaz na sistemsku podršku. Neutralisanje, smanjivanje i otklanjanje uočenih slabosti neće moći da se dogodi bez promjene dominantnih obrazaca političkog vođenja i ponašanja. Sve izraženije globalne i regionalne prijetnje, prvenstveno neočekivane krize sa nepredvidivim uzrocima i posljedicama, nameću imperativ postepenog sticanja i jačanja otpornosti na krize, posebno pandemiju Covid-19 u srednjoročnom i dugoročnom smislu.

U skladu sa nalazima i preporukama iz Izvještaja o srednjoročnoj evaluaciji strategije razvoja opštine Novi Grad za period evaluacije od 2017.-2021. godine, ažurirane situacione analize i SWOT analize, kao i strateških usmjerenja u Okviru ciljeva održivog razvoja u BiH 2030.,

Opštinski razvojni tim je izvršio korekciju strateških fokusa i definisao sljedeće fokuse:

FOKUS 1	Stvaranje održive lokalne ekonomije i konkurentne privredne strukture koja optimalno koristi svoje prednosti u prilikama koje pruža globalna ekonomija
FOKUS 2	Osiguranje dostupnosti i kvaliteta javnih usluga za sve građane, vodeći brigu o potrebama socijalno osjetljivih grupa
FOKUS 3	Očuvanje i zaštita životne sredine uz razvoj komunalne infrastrukture i održivo korištenje prirodnih resursa, uz uspostavljanje mehanizama za monitoring svih elemenata životne sredine i smanjenje rizika od elementarnih nepogoda i drugih nesreća

FOKUS 1: Stvaranje održive lokalne ekonomije i konkurentne privredne strukture koja optimalno koristi svoje prednosti u prilikama koje pruža globalna ekonomija

Prvi strateški fokus predstavlja glavni fokus ekonomskog razvoja za sljedeći strateški period. Podrazumijeva podršku opstanku i razvoju postojećih preduzeća, ali i stvaranje uslova za osnivanje novih preduzeća u okviru globalnih trendova i aktuelnost malih biznisa. Analiza prednosti opštine Novi Grad govori da strateški fokus za naredni period treba da bude razvoj preduzetništva, izvozno-orjentisana preduzeća, poljoprivreda i turizam. **Stoga, ovaj fokus je usmjeren prvenstveno na razvoj i jačanje preduzetništva**, koji predstavlja važan oslonac lokalnog ekonomskog razvoja i generator lokalnog zapošljavanja. Pored preduzetništva, **ovaj fokus je usmjeren i na izvozno-orijentisana preduzeća**, kao motore razvoja domaće ekonomije. Njihova pozicija u globalnim lancima vrijednosti ugrožena je zbog niza posljedica krize izazvane širenjem COVID-19, ali i zbog nedovoljno fleksibilnog poslovnog modela koji većina naših izvoznika ima, sa dominantnom orijentacijom na proizvodnju, bez razvoja drugih funkcija (razvoj i dizajn proizvoda i procesa, marketing, kvalitet i sl.). U strukturi izvoza opštine dominira izvoz usluga, a činjenica da najveći izvoznici opštine izvoze usluge govori o nedovoljnoj konkurentnosti privredne strukture opštine i niskom stepenu finalizacije u proizvodnji.

Stvaranje konkurentne privredne strukture podrazumijeva postepen prelazak sa konkurentnosti zasnovane na niskim troškovima i cijenama (prvenstveno u vidu jeftine radne snage) na konkurentnost zasnovanu na znanju, inovacijama, standardizaciji, specijalizaciji i digitalizaciji poslovanja, uz povećanje finalizacije i izvoznih potencijala privrede. U cilju stvaranja konkurentne privredne strukture, neophodno je i **uspostavljanje veze srednjoškolskog obrazovanja sa vodećim prerađivačkim kapacitetima** kroz primijenjenu praktičnu nastavu, te uspostavu **adekvatne i funkcionalne preduzetničke infrastrukture** (poslovne i slobodne zone, inkubatori i sl.), kao i rješavanje problema velikog broja neiskorištenih i zapuštenih poslovnih infrastrukturnih resursa u privatnom vlasništvu, koji trenutno nisu u upotrebi.

U poljoprivrednoj proizvodnji fokus je potrebno staviti na razvoj poljoprivrede koja je bazirana na novim znanjima i tehnologijama, koje daju mogućnosti komercijalne proizvodnje na usitnjenim posjedima i koje omogućuju kreiranje poljoprivrednih proizvoda sa višom tržišnom vrijednošću, dužim rokom trajanja i skladištenja i mogućnostima plasmana na nova tržišta.

Kada se govori o stvaranju pretpostavki za **razvoj turizma**, one su usmjerene prije svega na pozicioniranje opštine Novi Grad kao destinacije za odmor i rekreaciju na otvorenom razvojem

prepoznatljive turističke ponude outdoor turizma, koji ima rastući trend u globalnoj ekonomiji, a gdje Novi Grad ima značajne prirodne preduslove koje treba nadograditi odgovarajućom turističkom infrastrukturom i suprastrukturom.

FOKUS 2: Osiguranje dostupnosti i kvaliteta javnih usluga za sve građane, vodeći brigu o potrebama socijalno osjetljivih grupa

Osnovni fokus društvenog razvoja treba da bude na većoj **dostupnosti javnih usluga za sve građane, uz prilagođavanje potrebama i prioritetima socijalno osjetljivih grupa, jačanje zapošljivosti, preduzetništva i društvenog angažovanja mladih**. Opština Novi Grad je suočena sa ozbiljnim problemom odliva stanovništva, naročito mladih i radno sposobnih. Kako bi se ovaj negativan trend zaustavio neophodno je raditi na stvaranju prilika za zapošljavanje, podizanju kvaliteta komunalnih usluga i infrastrukture, unapređenju zdravstvene i socijalne zaštite, kvaliteta i dostupnosti obrazovanja, proširenju sadržaja u oblasti kulture, sporta, kao i očuvanju kvaliteta životne sredine što su sve važne pretpostavke za ostanak ljudi na području opštine. Uz društvenu infrastrukturu, javne usluge imaju posebnu ulogu u unapređenju kvaliteta života građana. **Efikasna javna administracija** jedna je od ključnih pretpostavki ostvarenja strateških pravaca razvoja, te će digitalizacija i jačanje kapaciteta zaposlenih u organima opštinske uprave doprinijeti kvalitetnijim preduslovima za cjelokupni razvoj opštine. **Snažan nevladin sektor** je partner lokalnoj zajednici te je od velikog značaja staviti fokus na razvijanje specifičnih vještina potrebnih za kandidovanje projekata po javnim pozivima, vođenje projekata i upravljanje finansijama. Kroz jačanje saradnje sa **osnaženim javnim sektorom**, lokalna uprava će biti u mogućnosti privući značajnija sredstva za razvoj društvene infrastrukture a posljedično i osigurati efikasniji razvoj opštine. **Princip inkluzivnosti** treba biti osnovni princip razvoja u narednom planskom periodu, što podrazumijeva uključivanje svih u razvojne procese, od dijaspor, poslodavaca, institucija, mjesnih zajednica i sl. pri čemu mladi moraju biti posebno zastupljeni. Modernizacija društvene infrastrukture treba biti zasnovana i na **principima održivog razvoja i zelene ekonomije**, uključujući i energetska efikasnost.

FOKUS 3: Očuvanje i zaštita životne sredine uz razvoj komunalne infrastrukture i održivo korištenje prirodnih resursa, te uspostavljanje mehanizama za monitoring svih elemenata životne sredine i smanjenje rizika od elementarnih nepogoda i drugih nesreća

Teritorija opštine Novi Grad raspolaže brojnim i raznolikim prirodnim resursima koji zahtijevaju trajnu brigu i zaštitu u cilju održivog lokalnog razvoja. Ovaj fokus usmjeren je ka racionalnom korištenju prirodnih resursa i zaštiti životne sredine, kroz preduzimanje niza mjera u pogledu zaštite zemljišta, vode, vazduha i biodiverziteta.

Uz stalno nastojanje da se, alarmiranjem vlasti u BiH i evropskih institucija, **otkloni opasnost negativnog ekološkog uticaja odlaganjem radioaktivnog otpada sa hrvatske strane**, fokus u pogledu životne sredine treba da uključi prvenstveno **jačanje i razvoj Parka prirode „Una“** uz urgentno obezbjeđivanje zaštite životne sredine na kritičnim lokalitetima i sprečavanje betoniranja i uzurpiranja obala rijeke Une. Potrebno je i što hitnije izvršiti **modernizaciju i rekonstrukciju kanalizacione mreže**, te ugraditi potrebne prečišćivače. U narednom periodu treba više pažnje obratiti i na **sistem prikupljanja otpada**, te realizovati značajnije aktivnosti na uvođenju sistema reciklaže i sortiranja otpada i povećanja pokrivenosti ruralnog stanovništva sistemom organizovanog prikupljanja otpada.

Fokus u narednom periodu i dalje treba da bude i **zaštita od hidrometeoroloških nepogoda** i drugih nesreća, uz jačanje organizacionih i materijalnih kapaciteta, u svjetlu događaja izazvanih pandemijom COVID 19, te **efikasnije korišćenje energije i otpada** u cilju smanjenja emisija CO₂, s obzirom da se Opština Novi Grad, kroz Sporazum gradonačelnika za klimu i energiju i Akcioni plan održivog upravljanja energijom i prilagođavanja klimatskim promjenama (SECAP), obavezala na predan rad na ostvarivanju vizije dekarbonizacije svoje teritorije, prilagođavanja klimatskim promjenama i obezbjeđivanje održive i sigurne energije dostupne svim svojim stanovnicima.

1.3. Vizija i strateški ciljevi, sa indikatorima

a) Vizija razvoja

Prvobitno definisana vizija Novog Grada je dobro prihvaćena od strane predstavnika uprave i šire zajednice. Formulirana je kratko i marketinški efektno, u vidu poziva potencijalnim investitorima, ponude posjetiocima i turistima (zasnovane ljetnjim doživljajima i jedinstvenom ambijentu) imperativa da se, po svaku cijenu i uprkos velikim opasnostima, očuva zdrava sredina, kakva i treba da bude tamo gdje se spajaju najljepše rijeke u regionu.

Novi Grad do 2026. godine: Nova ulaganja, jedinstveni doživljaji i zdrava sredina!

Novi Grad se, u novim okolnostima, ponovo pozicionira kao konkurentna privredna lokacija, privlačna za investitore, stvarajući imidž sredine koja ulaže u kvalitet života svojih stanovnika i prednjači u ponudi jedinstvenih doživljaja za turiste i posjetioce. Pritom se posebno vodi računa o tome da prirodni potencijali ovog područja na dvije najljepše rijeke budu sačuvani i obogaćeni novim vidovima korištenja i zaštite.

Ovakva vizija, kao glavna strateška orijentacija, ali i kao atraktivna, efektna i razumljiva poruka, usmjerena i prema vani (tzv. eksterni marketing) i prema unutra (tzv. interni marketing), jer se značajniji razvojni iskorak ove opštine ne može ostvariti bez angažovanja materijalnih i nematerijalnih resursa sa obje strane, iznutra i izvana.

b) Strateški ciljevi sa indikatorima

U skladu sa redefinisanim strateškim fokusima, kao i strateškim usmjerenjima u Okviru ciljeva održivog razvoja u BiH 2030., a kako bi se strateške intervencije prilagodile novonastalim okolnostima, Opštinski razvojni tim je izvršio manje korekcije strateških ciljeva, i to:

Strateški ciljevi definisani 2016. godine	Strateški ciljevi za naredni strateški period do 2026. godine
SC 1. Povećana zaposlenost u privredi i poljoprivredi, uz istovremeno povećanje opštinskih prihoda	SC 1. Konkurentna lokalna ekonomija kroz intenziviranje proizvodnje i povećanje zaposlenosti
SC 2. Pобољшан квалитет живота, посебно за младе и старије становништво	SC 2. Pобољшан квалитет живота свих грађана и стварање друштва једнаких могућности
SC 3. Очувана животна средина	SC 3. Очувана животна средина уз рационално коришћење природних ресурса и унапријеђену енергетску ефикасност

Prikaz vizije i strateških ciljeva razvoja, koji obuhvataju period do 2026. godine, dat je na sljedećoj grafici:

Strateški ciljevi proizlaze iz definisanih strateških fokusa i predstavljaju očekivane krajnje, dugoročne posljedice intervencija (projekata i mjera) koje će se planirati i realizovati kroz sektorske i operativne planove u sva tri sektora. Oni su međusobno komplementarni i postavljeni tako da podrazumijevaju usklađeno međusektorsko djelovanje.

Strateški cilj 1: Konkurentna lokalna ekonomija kroz intenziviranje proizvodnje i povećanje zaposlenosti

Prvi strateški cilj predstavlja glavni preduslov dugoročnog opstanka stanovništva i opštine. Privredni rast opštine zavisi od preduzetničke aktivnosti i produktivnosti, a povoljan poslovni ambijent jedan je od glavnih preduslova za razvoj, rast i jačanje preduzetništva. Podsticajno poslovno okruženje, preduzetnička infrastruktura, te programi podrške razvoju preduzetništva, bitni su preduslovi za razvoj privrede od koje zavisi i razvoj ostalih sektora na području opštine. Mikropreduzetništvo, malo i srednje preduzetništvo ključni su dio privrede, kako zbog broja preduzetničkih subjekata, tako i zbog broja zaposlenih unutar sektora. Nova ulaganja i investicije osnovni su dio razvoja svih sektora, te doprinose implementaciji savremenih tehnologija u poslovne procese, što posljedično utiče na jačanje konkurentnosti privrede. Osnovni nedostatak opštine Novi Grad je nepostojanje građevinskog zemljišta koje bi moglo biti stavljeno u funkciju razvoja i privlačenja investicija, te je ovo pitanje potrebno rješavati putem stavljanja u funkciju imovine neperspektivnih industrijskih objekata i proširenja industrijske zone. S obzirom da se radi o manjoj lokalnoj zajednici, opština Novi Grad u privlačenju investicija mora nuditi niz pogodnosti, kako za investitore tako i za radnu snagu, te sve napore treba usmjeriti na rasterećenje investicija (manje komunalne naknade i naknade za infrastrukturu) u cilju povećanja zaposlenosti, te korištenju prirodnih potencijala za razvoj poljoprivrede, ugostiteljstva i turizma.

Strateški cilj 2: Poboljšan kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti

Drugi strateški cilj komplementaran je prvom i podrazumijeva poboljšanje kvaliteta života i u urbanom i u ruralnim dijelovima opštine, vodeći računa o potrebama socijalno osjetljivih grupa. Poboljšati kvalitet života podrazumijeva stalno unapređivanje obrazovnih, socijalnih, zdravstvenih i drugih javnih usluga, ali i obogaćivanje kulturnih i sportskih sadržaja kojima se izlazi u susret prepoznatim potrebama građana. Istovremeno, neophodno je osigurati integrisanje socijalno osjetljivih kategorija – ranjivih društvenih grupa koje svoje osnovne potrebe ne mogu zadovoljiti vlastitim prihodima i u okviru standardnih programa javnih službi. Socijalnu uključenost, pored postojećih mjera materijalne podrške, treba omogućiti uspostavljanjem održivih i adekvatnih servisa podrške i socijalnih usluga pruženih kako od strane javnih institucija, tako i od strane udruženja građana, čijem jačanju kapaciteta treba posvetiti posebnu pažnju. Poseban fokus treba staviti na promociju socijalno odgovornog poslovanja i razvoj individualne i kolektivne filantropije, kako kod domicilnog stanovništva, tako i kod dijaspe. Ključni izazov za opštinu Novi Grad je zaustavljanje odliva stanovništva, naročito mladih i radno sposobnih. U skladu s tim drugi strateški cilj je usmjeren na to da se stvore uslovi za ostanak stanovništva a to je u prvom redu, pored ekonomskih uslova, poboljšanje kvaliteta i dostupnosti javnih i komunalnih usluga te uravnotežen razvoj kako urbanih tako i ruralnih dijelova opštine.

Strateški cilj 3: Očuvana životna sredina uz racionalno korišćenje prirodnih resursa i unaprijeđenu energetska efikasnost

Treći strateški cilj usmjeren je na očuvanje životne sredine, te da se istovremeno u skladu sa principima održivog razvoja, takva sredina iskoristi za privredni razvoj lokalne zajednice. Ovim ciljem obuhvaćeno je i rješavanje ključnih ekoloških problema i hidrometeoroloških prijetnji, te korišćenje novog pristupa i rješenja koji se odnose na održivu energiju. Posebna pažnja se usmjerava na odlaganje otpada, zaštitu od prirodnih i drugih nesreća, te jačanje materijalnih i ljudskih kapaciteta, mjere energetske efikasnosti, posebno u javnim objektima i u javnoj rasvjeti. Uz stalno nastojanje da se, alarmiranjem vlasti u BiH i evropskih institucija, otkloni opasnost negativnog ekološkog uticaja odlaganjem radioaktivnog otpada sa hrvatske strane, fokus u pogledu životne sredine će biti na jačanju i razvoju Parka prirode „Una“ uz urgentno obezbjeđivanje zaštite životne sredine na kritičnim lokalitetima i sprečavanje betoniranja i uzurpiranja obala rijeke Une. Ove projektne aktivnosti treba da vode ka sinergijskom efektu, stvarajući ugodniji ambijent za život u opštini Novi Grad, pri tome koristeći i modele međuopštinske saradnje, posebno u pogledu upravljanja vodama, otpadom i zaštitom vazduha.

Ostvarivanje sva tri definisana strateška cilja će se mjeriti putem indikatora koji pokazuju pretpostavljeni uticaj uspješne realizacije strateških ciljeva. Za svaki indikator definisana je polazna i ciljna vrijednost. Polazne vrijednosti indikatora definisane su na osnovu podataka raspoloživih u trenutku izrade situacione analize i strateškog dokumenta.

Ciljne vrijednosti za 2026. godinu procijenjene su na osnovu analize trendova iz prethodnih godina, vodeći računa o tome da je neophodno ostvariti strateški iskorak u narednom strateškom periodu, kao i o tome da je takav iskorak izvodiv, uz značajno ulaganje resursa kojim raspolažu odgovorni akteri razvoja opštine. U narednoj tabeli prikazani su indikatori sva tri strateška cilja razvoja opštine Novi Grad.

Indikatori (uticaja) realizacije strateških ciljeva opštine Novi Grad

STRATEŠKI CILJ (SC)	Indikator (uticaja)	Polazna vrijednost (2021.)	Ciljna vrijednost (2026.)	Veza sa SDG razvojnim pravcima i pokretačima
1. Konkurentna lokalna ekonomija kroz intenziviranje proizvodnje i povećanje zaposlenosti	Prosječan broj zaposlenih (stanje 31.12)	3.961	4.500	Razvojni pravac 2; (akceleratori 2.1, 2.2 i 2.4.) i Razvojni pravac 3; (akcelerator 3.2)
	Broj poslovnih subjekata (stanje 31.12)	581	625	
	Pokrivenost uvoza izvozom (%)	51,60	>55	
	Učešće prihoda od izvoza u ukupnom prihodu privrednih društava (%)	16	18	
	Prosječna neto plata(KM)	893,00	1.350,00	
	Ostvareni poreski prihodi <i>per capita</i> u KM	422,00	>430,00	

STRATEŠKI CILJ (SC)	Indikator (uticaja)	Polazna vrijednost (2021.)	Ciljna vrijednost (2026.)	Veza sa SDG razvojnim pravcima i pokretačima
2. Poboljšan kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti	Udio radno sposobnog stanovništva (15-64) u ukupnom broju stanovnika, %	67	>70	Razvojni pravac 1; (akcelerator 1.2 i 1.3.), Razvojni pravac 2; (akcelerator 2.2, 2.3. i 2.4.) Razvojni pravac 3; (akceleratori: 3.1, 3.2, 3.3 i 3.4)
	Indeks starenja (%)	191,31 (2020.g.)	180	
	Stepen razvijenosti opštine na nivou RS	nerazvijena	srednje razvijena	
	Migracioni saldo- petogodišnji prosjek	-88	> -40	

STRATEŠKI CILJ (SC)	Indikator (uticaja)	Polazna vrijednost (2021.)	Ciljna vrijednost (2026.)	Veza sa SDG razvojnim pravcima i pokretačima
3. Očuvana životna sredina uz racionalno korišćenje prirodnih resursa i unaprijeđenu energetske efikasnost	Procijenjena materijalna šteta nastala zbog posljedica klimatskih promjena i drugih nesreća (petogodišnji prosjek) (KM)	470.000,00 (2017-2021)	< 250.000,00 (2022-2026)	Razvojni pravac 1; (akcelerator 1.3), Razvojni pravac 2; (akcelerator: 2.2., 2.3.,2.4)
	Spriječena izgradnja Centra za zbrinjavanje radioaktivnog otpada na Trhgovskoj gori	Ne	Da	
	Godišnja emisija CO ₂ (ukupni kontrolni inventar na osnovu SECAP analize – polazni podaci za 2020. godinu)	23.965,73 t CO ₂	< 21.569,13 t CO ₂	
	% domaćinstava u opštini koji imaju kvalitetno regulisano vodosnabdijevanje pitkom vodom	48,78	>55	
	Udio domaćinstava obuhvaćeno organizovanim odvozom otpada, %	53,7	>70	
	% domaćinstava u opštini koja su priključena na kanizacionu mrežu	28,4	>50	

2. Prioriteti i mjere sa indikatorima

Prioriteti, zajedno sa pratećim mjerama, definisani su u narednom tekstu kao ključna područja djelovanja za ostvarenje prethodno navedene vizije i strateških ciljeva. Shodno tome, prioriteti su grupisani pod relevantnim strateškim ciljevima.

Tabela 43 : Prioriteti grupisani po strateškim ciljevima

Strateški ciljevi	Prioriteti
STRATEŠKI CILJ 1: Konkurentna lokalna ekonomija kroz intenziviranje proizvodnje i povećanje zaposlenosti	Prioritet 1.1: Poboljšati kapacitete i konkurentnost malih i srednjih preduzeća, uz stalan rast zaposlenosti
	Prioritet 1.2: Pozicionirati opštinu Novi Grad kao destinaciju za odmor i rekreaciju na otvorenom razvojem integrisane i prepoznatljive turističke ponude
	Prioritet 1.3: Unaprijediti proizvodnju uz postizanje većeg stepena intenzivnosti i produktivnosti u poljoprivrednoj proizvodnji
STRATEŠKI CILJ 2: Poboljšan kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti	Prioritet 2.1: Unaprijediti javnu infrastrukturu, te kvalitet i efikasnost javnih usluga u ruralnim i urbanim područjima opštine
	Prioritet 2.2: Poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite
	Prioritet 2.3: Razvoj kulture i sporta, te stvaranje stimulativnog ambijenta za razvoj civilnog sektora
	Prioritet 2.4: Ublažiti negativne demografske trendove i izgraditi podsticajno okruženje za porodicu i mlade
STRATEŠKI CILJ 3: Očuvana životna sredina uz racionalno korišćenje prirodnih resursa i unaprijeđenu energetska efikasnost	Prioritet 3.1: Unaprijediti sistem zaštite i spašavanja od prirodnih katastrofa i drugih nesreća
	Prioritet 3.2: Efikasno upravljanje otpadom i energijom
	Prioritet 3.3: Poboljšati javni sistem vodosnabdijevanja, sistem sakupljanja, odvođenja i tretmana komunalnih otpadnih voda i kvaliteta voda
	Prioritet 3.4: Efikasno upravljanje prostorom, javnom imovinom i životnom sredinom

a) Pregled prioriteta i pripadajućih mjera sa indikatorima

Tabela 44: Prioriteti za strateški cilj 1 sa pripadajućim mjerama:

STRATEŠKI CILJ 1 PRIORITETI	Indikator	Polazna vrijednost (2021)	Ciljna vrijednost (2026)
PRIORITET 1.1. POBOLJŠATI KAPACITETE I KONKURENTNOST MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA, UZ STALAN RAST ZAPOSLENOSTI	Broj privrednih društava ³² /broj preduzetničkih radnji	140/441	155/470
	Prosječan broj zaposlenih radnika	3.961	4.300 (+10%)
	Ukupan ostvareni prihod privrednih društava (KM)	276.687.573,00	318.190.709,00 (+15%)
	Pokrivenost uvoza izvozom (%)	51,6	58% (6,4%)
	Granični prelaz Novi Grad-Dvor prekategoriisan u kategoriju graničnog prelaza za transport roba	Ne	Da
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
1.1.1.	Unapređenje preduzetničke infrastrukture		
1.1.2.	Podrška osnivanju i razvoju privrednih društava i preduzetničkih radnji		
1.1.3.	Promocija investicionih potencijala opštine		
PRIORITET 1.2. POZICIONIRATI OPŠTINU NOVI GRAD KAO DESTINACIJU ZA ODMOR I REKREACIJU NA OTVORENOM RAZVOJEM INTEGRISANE I PREPOZNATLJIVE TURISTIČKE PONUDE	Indikator	Polazna vrijednost (2021)	Ciljna vrijednost (2026)
	Broj smještajnih kapaciteta (ležaja)	161	300
	Broj dolazaka turista	236	1.200
	Broj noćenja turista	1.077	2.700

³² Broj privrednih društava odnosi na privredna društva koja imaju sjedište na području opštine Novi Grad i koja su predala završne račune

	Iznos ukupno naplaćene boravišne takse	3.211,00 KM	5.000,00 KM
	Broj poslovnih subjekata u Području I- djelatnost pružanja smještaja, ugostiteljstvo	107	120
	Broj zaposlenih u Području I- djelatnost pružanja smještaja, ugostiteljstvo	236 (2020.godina)	280

PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA

- 1.2.1. Unapređenje turističke ponude kreiranjem privlačnih turističkih proizvoda zasnovanih na prirodi, sportsko-rekreativnim sadržajima, kulturi i nasljeđu
1.2.2. Unapređenje destinacijskog marketinga i menadžmenta

	Indikator	Polazna vrijednost (2021)	Ciljna vrijednost (2026)
PRIORITET 1.3. UNAPRIJEDITI PROIZVODNJU UZ POSTIZANJE VEĆEG STEPENA INTENZIVNOSTI I PRODUKTIVNOSTI U POLJOPRIVREDNOJ PROIZVODNJI	Broj registrovanih poljoprivrednih gazdinstava	263	290
	Broj registrovanih preduzeća u poljoprivredi (privredna društva i preduzetnici)	9+22	14+26
	Površina poljoprivrednog zemljišta koje se obrađuje (upisanog u Registar)	1.558 ha	>1.800 ha (6 ha po gazdinstvu)
	Ostvareni prihodi privrednih društava u Području A - poljoprivrede, šumarstvo i ribolov (KM)	3.490.274,00	4.540.000,00

PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA

- 1.3.1. Povećanje obima i produktivnosti poljoprivredne proizvodnje
1.3.2. Povećanje konkurentnosti i razvoj lanaca vrijednosti u poljoprivredno-prehrambenom sektoru

Tabela 45: Prioriteti za strateški cilj 2 sa pripadajućim mjerama:

STRATEŠKI CILJ 2	Indikator rezultata	Polazna vrijednost (2020)	Ciljna vrijednost (2026)
PRIORITETI			
PRIORITET 2.1. UNAPRIJEDITI JAVNU INFRASTRUKTURU, TE KVALITET I EFIKASNOST JAVNIH USLUGA U RURALNIM I URBANIM PODRUČJIMA OPŠTINE	Lokalna putna mreža – odnos asfaltiranih i makadamskih/zemljanih lokalnih puteva	123,17 km: 136,25 km	140 km: 119 km
	Broj korisnika usluga E-uprave Opštine Novi Grad	42	>100
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
2.1.1. Izgradnja i rekonstrukcija saobraćajne infrastrukture 2.1.2. Jačanje kapaciteta lokalne uprave i mjesnih zajednica			
PRIORITET 2.2. POBOLJŠATI KVALITET I DOSTUPNOST USLUGA U OBLASTI OBRAZOVANJA, ZDRAVSTVENE I SOCIJALNE ZAŠTITE	Procenat uključene djece u predškolsko vaspitanje i obrazovanje i u program pred polazak u školu koja ne pohađaju predškolske ustanove	29% ³³	40%
	Ukupan broj učenika osnovnih i srednjih škola	2.065 (1.464+601)	>2.270 (1.610+660)
	Broj oboljelih od najčešćih hroničnih nezaraznih bolesti ³⁴ (4-godišnji prosjek)	9.987	≤8.980
	Broj stanovnika na 1 ljeakara	1.216 (19 ljeakara, 23.118 stanovnika)	≤1.000
	Broj korisnika stalne i jednokratne novčane pomoći	275	≤225
	Broj stambenih jedinica koje su uključene u model socijalnog stanovanja	0	50
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
2.2.1. Izgradnja i rekonstrukcija obrazovne infrastrukture			

³³ Djeca u predškolskim ustanovama 2021.g.: 220 (vrtić+program pred polazak u školu), Ukupan broj predškolske djece (0-6 godina)- od 2017-2021.g.: 765

³⁴ Tumori, zloćudni i dobroćudni, dijabetes, bolesti sistema krvotoka sistema za varenje i sistema za disanje

- 2.2.2. Usklađivanje obrazovnih programa sa zahtjevima tržišta rada (uspostava i razvoj institucionalne saradnje između privrednika, obrazovnih institucija i opštine)
- 2.2.3. Razvoj primarne zdravstvene zaštite
- 2.2.4. Podrška ranjivim kategorijama stanovništva

PRIORITET 2.3. RAZVOJ KULTURE I SPORTA, TE STVARANJE STIMULATIVNOG AMBIJENTA ZA RAZVOJ CIVILNOG SEKTORA	Broj kulturno-sportskih događanja na teritoriji opštine (godišnje)	22	>27
	Broj članova registrovanih sportskih i kulturnih organizacija	985 (685+300)	>1083 (753+330)
	Broj članova biblioteke, godišnje	580	>638
	Broj aktivnih OCD-a na području opštine	16	26

PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA

- 2.3.1. Razvoj kulture i sporta na području opštine
- 2.3.2. Podrška programima za unaprijeđenje položaja djece i mladih
- 2.3.3. Podrška za rad i djelovanje lokalnih organizacija civilnog društva

PRIORITET 2.4. UBLAŽITI NEGATIVNE DEMOGRAFSKE TRENDOVE I IZGRADITI PODSTICAJNO OKRUŽENJE ZA PORODICU I MLADE	Broj novorođene djece godišnje (4-godišnji prosjek)	144	>158
	Sredstva iz Budžeta opštine usmjerena na mjere pronatalitetne politike - 4-godišnji prosjek (KM)	101.408,5 ³⁵	208.000,00
	Procenat sufinansiranja troškova boravka djece u vrtiću od strane roditelja (po djetetu) ³⁶	37,8% (2022.g.)	30%

PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA

- 2.4.1. Provođenje mjera populacione politike

Tabela 46: Prioriteti za strateški cilj 3 sa pripadajućim mjerama:

STRATEŠKI CILJ 3	Indikator rezultata	Polazna vrijednost (2020)	Ciljna vrijednost (2026)
PRIORITETI			
PRIORITET 3.1. UNAPRIJEDITI SISTEM ZAŠTITE I SPAŠAVANJA OD PRIRODNIH KATASTROFA I DRUGIH NESREĆA	Realizovana budžetska sredstva za nabavku postrojenja i opreme za TVSJ i CZ godišnje (5-godišnji prosjek) (KM)	33.982,00 (2017-2021)	>100.000,00 (2022-2026)
	Broj prijavljenih incidenata ujeda pasa- godišnje (4-godišnji prosjek)	17	0
	Broj izrađenih planskih dokumenata za smanjenje rizika	0	3
	Broj intervencija TVSJ, godišnje (5-godišnji prosjek)	100	<50
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
3.1.1 Redovno održavanje postojećih i izgradnja novih infrastrukturnih objekata za zaštitu od elementarnih nepogoda i drugih nesreća			
3.1.2. Jačanje lokalnih kapaciteta zaštite i spasavanja			
3.1.3. Uspostavljanje efikasnog i humanog sistema za upravljanje populacijom pasa lualica			
3.1.4. Unapređenje ekspertske i pravne borbe protiv izgradnje Centra za zbrinjavanje RAO na Trgovskoj gori			
PRIORITET 3.2. EFIKASNO UPRAVLJANJE OTPADOM I ENERGIJOM	Izrađen plan upravljanja otpadom na području opštine	Ne	Da
	Udio domaćinstava obuhvaćeno organizovanim odvozom otpada, %	53,7	>70
	Količina komunalnog otpada koji se organizovano prikuplja i zbrinjava (godišnje)	4.904 t	5.885 t

³⁵ Jednokratne novčane pomoći za polazak djece u školu, Sufinansiranje nabavke udžbenika, Grant udruženju četvero i više djece „Sara“, Vantjelesna oplodnja, Tekući grantovi pojedincima -za rođenje djeteta, Sufinansiranje prevoza učenika na opštinskim linijama

³⁶ Ekonomska cijena usluge Dječijeg vrtića 2022.g., mjesečno : 317,77 KM, novčano učešće roditelja 120,00 KM (37,8%)

	Godišnja izdvajanja iz budžeta za javnu rasvjetu (petogodišnji prosjek, KM)	187.422,00	59.000,00 (Procjena na osnovu Studije izvodljivosti za instalaciju novih EE sistema javne rasvjete, scenario 1)
	Potrošnja električne energije u sistemu javne rasvjete, po izvoru svjetla na godišnjoj osnovi (kWh/)	564,30	109,26 (Procjena na osnovu Studije izvodljivosti za instalaciju novih EE sistema javne rasvjete, scenario 1)
	Broj sprovedenih informativnih i promotivnih kampanja o energetskej efikasnosti i obnovljivim izvorima energije na području opštine	0	1
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
3.2.1 Unapređenje kapaciteta za zbrinjavanje čvrstog otpada i reciklažu 3.2.2 Podrška korištenju obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti			
PRIORITET 3.3. POBOLJŠATI JAVNI SISTEM VODOSNABDIJEVANJA, SISTEM SAKUPLJANJA, ODVOĐENJA I TRETMANA KOMUNALNIH OTPADNIH VODA I KVALITETA VODA	% gubici vode	35	30
	Ukupan broj priključaka na javnu vodovodnu mrežu	6.148	7.000
	% domaćinstava u opštini koja su priključena na kanalizacionu mrežu	28,4	34
	(2.500 domaćinstava)		(3.000 domaćinstava)
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
3.3.1 Razvojsistema vodosnabdijevanja 3.3.2 Razvoj sistema zbrinjavanja i prečišćavanja otpadnih voda			
PRIORITET 3.4. EFIKASNO UPRAVLJANJE PROSTOROM, JAVNOM IMOVINOM I ŽIVOTNOM SREDINOM	Procenat slučajeva nelegalne gradnje	45	0
	Procenat objekata koji se koriste bez upotrebne dozvole	48	0
	Izrađena strategija upravljanja javnom imovinom	Ne	Da
	Broj opštinskih ažurnih prostorno-planskih dokumenata	1	>3
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
3.4.1 Ažuriranje i izrada prostorno-planske dokumentacije i sprečavanje nelegalne gradnje, 3.4.2. Uspostava sistema za strateško upravljanje javnm imovinom, 3.4.3. Promocija i zaštita prirodnih dobara i održivo korištenje resursa			

3. Ključni strateški projekti

Ključni strateški projekti predstavljaju intervencije najvećeg značaja za ostvarenje strateških ciljeva koje imaju višestruki efekat na razvoj, a njihovo sprovođenje može biti osnov za pokretanje drugih projekata i njihovi rezultati treba da doprinesu poboljšanju kvaliteta života veće grupe građana, naročito lica u stanju socijalne potrebe, te da omoguće održivi rast i razvoj. (Član 11 Uredbe o strateškim dokumentima u Republici Srpskoj, Sl. Glasnik Republike Srpske 94/21).

Opštinski razvojni tim, kao operativno i koordinaciono tijelo zaduženo za izradu Revidirane strategije razvoja opštine Novi Grad i Sektorske grupe za ekonomski razvoj, društveni razvoj i zaštitu životne sredine, identifikovale su ključne strateške projekte. Ovi strateški projekti predstavljaju intervencije od najvećeg značaja za opštinu i imaju višestruki efekat na razvoj opštine Novi Grad. Na bazi utvrđenih prioriteta djelovanja, ključni strateški projekti su:

- 1. Uređenje i razvoj industrijske zone „Poljavnice“**- Odlukom o osnivanju „Industrijske zone Poljavnice“ i Predinvesticionom studijom opravdanosti izgradnje za industrijsku zonu Poljavnice, predviđena je izgradnja moderne industrijske zone na zemljištu površine 75 ha. Regulacionim planom Industrijske zone „Poljavnice“ obuhvaćena je površina od oko 17 ha, a ovim Planom su definisani svi relevantni urbanističko-regulativni elementi za buduću izgradnju, rekonstrukciju i plansko uređenje prostora koji on obuhvata. Iako postoji određena infrastruktura u području Industrijske zone (pristupni asfaltirani put, elektroenergetska mreža, telekomunikaciona mreža, sistem vodosnabdijevanja), ona trenutno ne zadovoljava potrebe industrijskih subjekata koji djeluju na

ovom području, a takođe ne pruža adekvatne uslove za planirano proširenje zone. Prema predinvesticionoj studiji, projekat uređenja i razvoja „Industrijske zone Poljavnice“ uključuje ulaganja u dugotrajnu materijalnu imovinu (pripremne aktivnosti, vodovod, EE infrastruktura, kanalizacija, prečistač, saobraćajna infrastruktura, TT infrastruktura, zaštitni zid pored rijeke Une, nadzor), te ulaganja u kratkotrajnu imovinu (održavanje i marketing). Za daljnji razvoj Industrijske zone i unaprijeđenje poslovanja privrednih subjekata u zoni, neophodno je izvršiti izgradnju komunalne i saobraćajne infrastrukture, te riješiti imovinsko pravne odnose za dio zemljišta na kojem se planira proširenje zone. Osnovni zadatak projekta je fazna izgradnja zone Poljavnice, savremene, perspektivne poslovne zone Poljavnice, obuhvata u prvoj fazi cca 2,0 ha. U okviru projekta predviđena je izgradnja glavne i sporedne saobraćajnice, parkirališta za poslovna i putnička vozila, trotoara, komunalne infrastrukture- vodoopskrba, odvodnja sa asfaltnih površina i javne rasvjete. Glavni fokus ekonomskog razvoja opštine Novi Grad, u prvom redu, predstavlja stvaranje nove privredne strukture, te je projekat “Uređenje i razvoj Industrijske zone Poljavnice” jedan od strateških projekata opštine Novi Grad, prepoznat i kao jedan od generatora ukupnog razvoja opštine, te je kandidovan je i za Program javnih investicija Republike Srpske za period od 2023-2025.godine. Infrastrukturni radovi u poslovnoj zoni realizovaće se u saradnji sa Vladom Republike Srpske, iz donatorskih sredstava kao i dijelom iz sopstvenih izvora. Ukupna vrijednost projekta je 2.344.646,00 KM, a sredstva su najvećim dijelom planirana iz eksternih izvora finansiranja (prvenstveno Vlada RS) -2.000.000,00 KM ili 85 %, te budžet Opštine 344.646,00 KM ili 15%.

2. **Izgradnja auto/rafting kampa-** Najveći nedostatak opštine Novi Grad je nedovoljan broj smještajnih jedinica, jer bi se sa povećanjem broja smještajnih jedinica osjetili daleko veći efekti u sektoru turizma. Trenutno u Novom Gradu postoje dva motela i 22 jedinice privatnog tipa - kuća za odmor, apartman i sobe za iznajmljivanje, sa sveukupno 192 ležaja. Sa ciljem povećanja smještajnog kapaciteta na području opštine, ali i sa ciljem unapređenja turističke ponude u oblasti turizma na otvorenom, predviđena je izgradnja auto/rafting kampa sa dodatnim sadržajima kao što su nadstrešnice, roštiljska mjesta, staza uz obalu rijeke Une sa 3-4 kupališta u dužini od 500 m, ribarska koliba i slično, a koji bi se nalazio u neposrednoj blizini stadiona Mlakve. Ukupna vrijednost projekta je oko 100.000,00 KM, a u ovom planskom periodu do 2026.godine planirano ulaganje od 30.000,00 KM, od čega je iz budžeta opštine planirano 80% ili 24.000,00 KM, a 20% ili 6.000,00 KM iz eksternih izvora finansiranja.

3. **Izgradnja pješačke i biciklističke staze na dijelu magistralnog puta M-14 u Novom Gradu-**

Namjena projekta je izgradnja pješačke i biciklističke staze na dijelu magistralnog puta M14 , opština Novi Grad. Početak predmetne dionice je na mjestu prelaska ceste preko željezničke pruge kod nadvožnjaka u naselju Mlakve, dok je kraj na raskrsnici magistralnog puta (M 14) sa Njegoševom ulicom u Novom Gradu. Predviđeno je da pješačko-biciklistička staza u dužini od 2 km prati postojeći magistralni put od kojeg je visinski razdvojena betonskim montažnim ivičnjakom. Na dijelu postojećih i budućih pješačkih prelaza su predviđeni i spuštani ivičnjaci kako bi se omogućio pristup osobama sa posebnim potrebama. Planirana širina pješačke staze iznosi od 1,5-2,00 m, a biciklističke staze od 2,00-2,75 m. S obzirom da je na predmetnoj dionici zabilježena povećana koncentracija biciklista, a pogotovo pješaka, javila se potreba za izgradnjom traka za nemotorizovani saobraćaj, a sve to kako bi se saobraćaj odvijao što bezbjednije i efikasnije. Postojeće stanje je takvo da se pješaci i biciklisti kreću ivičnim dijelom puta, koji nisu predviđeni za njih, te na taj način ugrožavaju svoju, a i bezbjednost drugih učesnika u saobraćaju. Spajanjem pješačko-biciklističke staze sa Kejom Krajiških brigada dobiće se nova cjelina predviđena za pješake i bicikliste. Na taj način bi se, takođe, postavio osnov za dogradnju novih kilometara staza za nemotorizovani saobraćaj. Skupština opštine Novi Grad je u oktobru 2021.godine donijela odluku o kupovini dijela poslovnih prostorija u Sportsko – rekreativnog centru „Mlakve“, pored kojeg će prolaziti buduća pješačko-biciklistička staza. U sportsko-rekreativnom centru, osim postojećih fudbalskih terena, u pripremi je izgradnja još jednog pomoćnog, a tu je i teniski teren“, te će izgradnjom pješačko-biciklističke staze biti omogućeno i da posjetioci bezbjedno dođu do sportskog centra. Ukupna vrijednost projekta je 1.095.881,00 KM, od čega je planirano sufinansiranje Vlade RS sa 955.881,00 KM, a preostali dio sredstava od 140.000,00 KM iz Budžeta opštine. Vlada RS je već odobrila 700.000,00 KM za realizaciju ovog projekta. Projektna dokumentacija je izrađena, a početak radova planira se u 2023.godini.

- 4. Izgradnja sistema navodnjavanja** – Projekat otpornosti i konkurentnosti u poljoprivredi je projekat se realizuje na području oba entiteta BiH, a ima za cilj ojačati otpornost poljoprivrednog sektora i povećati konkurentnost prema pristupanju tržištu EU. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske –Jedinica za koordinaciju poljoprivrednih projekata (ACPU) u okviru razvojnih planova u sektoru poljoprivrede u Republici Srpskoj, provodi aktivnosti za pripremu projektne dokumentacije za rekonstrukciju i modernizaciju postojećih i izgradnju planiranih irigacionih sistema sa ciljem održivog razvoja intenzivne poljoprivredne proizvodnje. Izgradnja sistema za navodnjavanje na području opštine Novi Grad je projekat kojim je planirana izrada Idejnog rješenja za projektno područje površine 200 ha i Glavnog projekta (Pilot područja) na oko 60 ha na području naselja Ravnice i Rudice, urbanističko-tehničkih uslova sa stručnim mišljenjem, ekoloških i socijalnih dokumenata po kriterijumima Svjetske banke i relevantnim zakonima u postupku prethodne procjene uticaja na životnu sredinu. Infrastrukturni radovi, koji će se realizovati po završetku izrade projektno-tehničke dokumentacije, obuhvataju izgradnju objekata vodozahvata sa pumpnom stanicom i izgradnju transportnih i distributivnih cjevovoda sa pripadajućom mašinskom i elektro opremom. Projektom izgradnje sistema za navodnjavanje povećaće se prinosi biljnih kultura, promjeniće se način obrade zemljišta, a stvoriće se i dobar osnov za proširenje mreže, što će svakako imati značajan doprinos u unapređenju konkurentnosti poljoprivrede na području opštine Novi Grad. Osnovni efekti navodnjavanja poljoprivrednih površina biće: povećanje prinosa biljnih kultura, stabilizacija proizvodnje u sušnim razdobljima, promjena strukture sjetve i orijentacija tržišnoj ekonomiji i visokoprofitabilnim kulturama. Projekat će se sufinansirati sredstvima Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske putem kreditnih sredstava Svjetske banke (540.000,00 KM ili 90%) i Opštine Novi Grad (60.000,00 KM ili 10%). Procjenjena ukupna vrijednost projekta (izrada projektno-tehničke dokumentacije i infrastrukturni radovi) je oko 600.000,00 KM.
- 5. Rekonstrukcija mosta i prekategorizacija graničnog prelaza Novi Grad-Dvor**-Prekategorizacija graničnog prelaza Novi Grad – Dvor u kategoriju graničnog prelaza za transport roba omogućila bi lakši promet robe i olakšala poslovanje privrednim subjektima sa područja cjelokupne prijedorske regije i Unsko-sanskog kantona. Načelnik opštine Novi Grad je tokom posljednjih 5 godina aktivno sarađivao sa brojnim institucijama po pitanju prekategorizacije graničnog prelaza, i to sa Savjetom Ministara BiH, nadležnim ministarstvima Republike Hrvatske i Republike Srpske, te sa Mješovitom komisijom za praćenje provođenja Ugovora između BiH i Hrvatske i drugim. Predsjedništvo BiH je donijelo Odluku o pokretanju postupka za vođenje pregovora radi zaključivanja novog Ugovora između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske o graničnim prijelazima, a u nacrtu ovog Ugovora jedna od najvećih promjena je ta što je prelaz Novi Grad – Dvor ponovo stavljen na listu graničnih prelaza za međunarodni robni i putnički saobraćaj. Takođe, ratifikovan je i Sporazum o održavanju i rekonstrukciji cestovnih mostova na državnoj granici između Savjeta ministara Bosne i Hercegovine i Vlade Republike Hrvatske, kojim je definisana i rekonstrukcija mosta u Novom Gradu/Dvoru na M4 BiH/DC6 RH, preko korita rijeke Une, što je i jedan od posljednjih uslova za prekategorizaciju graničnog prelaza u Novom Gradu. Prema riječima ministra komunikacija i transporta u Savjetu ministara Vojina Mitrovića, za ovu rekonstrukciju postoje obezbijeđena sredstva, a procijenjena vrijednost rekonstrukcije mosta je oko 2 miliona KM. Procjenjuje se da bi rekonstrukcija mosta mogla biti završena do kraja 2023.godine, kada bi se ispunili svi potrebni zahtjevi po pitanju omogućavanja prometa teretnog saobraćaja na graničnom prelazu Novi Grad-Dvor.
- 6. Izgradnja i rekonstrukcija saobraćajne infrastrukture**- Da bi se obezbijedio ravnomjeran razvoj kako urbanog područja tako i ruralnog, neophodno je ojačati i rekonstruisati postojeću mrežu lokalnih puteva koji su osnova svakog razvoja. Ukupna vrijednost projekta u planskom periodu do 2026.godine je 4.600.000,00 KM, od čega planirano finansiranje iz budžeta opštine iznosi 2.000.000,00 KM (43%), a iz eksternih izvora 2.600.000,00 KM (57%).
- 7. "E-uprava" i digitalizacija javne uprave**– Projektom se predviđa modernizacija računarske opreme za potrebe opštinske uprave i mjesnih zajednica, te unapređenje postojećeg sistema „E-prava“. Unapređenjem funkcionalnosti i efikasnosti rada u javnoj upravi i javnim službama, doprinjeće višem i efektivnijem radu, kao i ostvariti odgovarajuće uštede za građane i investitore. Cilj je da najveći broj stanovnika opštine Novi Grad koristi usluge elektronske uprave koje trebaju da budu u skladu sa

najvišim standardima kvaliteta i fokusirane na potrebe korisnika. Smanjenje troškova će se takođe odraziti i u Budžetu opštine. Ukupna procijenjena vrijednost projekta: 80.000,00 KM, od čega planirano finansiranje iz budžeta opštine iznosi 40.000,00 KM (50%), a iz eksternih izvora 40.000,00 KM (50%).

8. Promjena namjene poslovnog prostora u predškolsku ustanovu dječiji vrtić u Novom Gradu

JU Dječiji vrtić „Pčelica Maja“ je jedina predškolska ustanova na području opštine Novi Grad, čije usluge koriste roditelji i djeca iz svih dijelova opštine. Suprotno povećavanju stope negativnog prirodnog priraštaja, uz konstantno povećavanje migracija stanovništva, evidentno je i konstatno povećavanje interesa građana za usluge Dječijeg vrtića „Pčelica Maja“, zbog povećanja zaniteresovanosti roditelja za ovu vrstu obrazovanja i povećanja obuhvata djece koja pohađaju ovu ustanovu. Trenutno su popunjeni svi kapaciteti ove predškolske ustanove, dok se oko 40 djece još uvijek nalazi na listi čekanja za upis u predškolsku ustanovu po obezbijeđenju dodatnih kapaciteta. S tim u vezi, Opština Novi Grad se već duži niz godina suočava sa problemom nedostatka kapaciteta za potpuno zadovoljenje potreba zajednice u ovoj oblasti, te je u proteklom periodu preduzela niz značajnih aktivnosti na rješavanju ovog problema. Skupština opštine Novi Grad je dana 27.08.2020.godine donijela Odluku o kupovini poslovnih prostorija površine 416,40 m² (Odluka broj: 02-022-74/20, od 27.08.2020.g.), te je realizovana kupovina navedenog poslovnog prostora, sa ciljem dodatnog proširenja kapaciteta Dječijeg vrtića. Projekat podrazumijeva obezbijeđenje potpune funkcionalnosti ovog prostora i njegovo privođenje namjeni. Ukupna vrijednost projekta je 442.000.000,00 KM, od čega će se 202.000,00 KM realizovati sredstvima Vlade Republike Srpske (Odluka o izmjenama i dopunama odluke o određivanju prioriteta projekata iz programa javnih investicija RS za finansiranje iz budžeta u 2022.godini -Službeni Glasnik RS 62/22), a preostali dio sredstvima Opštine Novi Grad.

9. Zamjena stolarije na objektu JU OŠ „Vuk Karadžić“ Novi Grad- Objekat OŠ „Vuk Karadžić“ u Novom Gradu je izgrađen prije više od 40 godina, te je zbog infrastrukturne dotrajalosti u veoma lošem i funkcionalno neuslovnom stanju. Riječ je o projektu koji se odnosi na poboljšanje uslova rada u obrazovnoj ustanovi, a podrazumijeva zamjenu dijela stolarije na objektu škole. Njegovom implementacijom oko 500 učenika ove škole će dobiti daleko bolje uslove za rad, topliju i ljepšu školu. Ukupna vrijednost projekta je 140.000,00 KM, od čega će se 110.000,00 KM realizovati sredstvima Vlade Republike Srpske i Federalnog ministarstva raseljenih osoba i izbjeglica, a preostali dio sredstvima Opštine Novi Grad.

10. Adaptacija, sanacija i rekonstrukcija kino sale Novi Grad- „Kulturno - obrazovni centar“ Novi Grad u svom sastavu ima gradski bioskop, koji posjeduje i binu za izvođenje pozorišnih predstava, a koji, zbog neuslovnosti i dotrajalosti, ne služi svojoj namjeni, a brojni članovi kulturno-umjetničkih sekcija i udruženja (folklorne sekcije, orkestri, pjevačke grupe, hor, i drugi) nemaju uslove za realizaciju svojih redovnih aktivnosti. Pored toga, neke značajne manifestacije koje promovišu kulturno-umjetničko stvaralaštvo (Festival pozorišnog stvaralaštva, predstave za djecu dramsko-lutkarskog studija, muzički festivali, takmičenja, koncerti, i dr.) su, nakon nekoliko godina održavanja, obustavljene usljed nepostojanja adekvatnog objekta. Stoga, osnovna svrha projekta je prvenstveno obezbijeđenje adekvatnog objekta za razvoj kulturno-umjetničke djelatnosti na području opštine, te poboljšanje dostupnosti kulture i pristupa kulturi za stanovništvo opštine Novi Grad. Objekat gradskog bioskopa, koji se nalazi u sastavu „Kulturno - obrazovnog centra“ Novi Grad, sagrađen je prije II svjetskog rata, te je zbog dotrajalosti u veoma lošem stanju, a u bioskopskoj sali kapaciteta 188 mjesta, već godinama nema filmskih projekcija, predstava i drugih manifestacija. Objekat je bez grijanja, a znaci propadanja su uočljivi i na fasadi zgrade i u unutrašnjosti. Rekonstrukcija objekta bioskopa će omogućiti njegovu funkcionalnost i osim filmskih projekcija, u njemu će biti priređivani i drugi kulturno-umjetnički sadržaji i realizovane aktivnosti sekcija koje djeluju u okviru Kulturno-obrazovnog centra Novi Grad, kao i drugih organizacija i udruženja koja djeluju u oblasti kulture. Ukupna procijenjena vrijednost projekta: 230.000,00 KM, od čega planirano finansiranje iz budžeta opštine iznosi 23.000,00 KM (10%), a iz eksternih izvora 207.000,00 KM (90%).

11. Uspostavljanje lokalnog fonda za podršku rješavanju stambenog pitanja mladih porodica je projekat koji bi trebao doprinijeti snažnijim iskorakom i odlučnijim strateškim intervencijama kojima će se posebno obuhvatiti pitanje zadržavanja mladih (pojedinačno i u okviru porodica), i podizanja

opšteg kvaliteta života, sa ciljem da se ublaže negativni demografski trendovi i izgradi podsticajno okruženje za porodicu i mlade. Osnovna svrha projekta je institucionalna podrška mladima u njihovom stambenom zbrinjavanju na prostoru opštine Novi Grad putem raznih vidova podrške. Projektom je planirana uspostava fonda, definisanje uslova i vidova podrške mladim porodicama, te odabir korisnika fonda. Ukupna vrijednost projekta (odnosno veličine fonda) je 100.000,00 KM, koje će Opština Novi Grad obezbijediti iz Budžeta opštine.

- 12. Priprema kvalitetne i dobro podložene argumentacije protiv lokacije Trgovske gore** Opština Novi Grad se već 20 godina bori protiv izgradnje Centra za zbrinjavanje radioaktivnog otpada na Trgovskoj gori u susjednoj opštini Dvor u Republici Hrvatskoj. Za opštinu Novi Grad, ali i susjedne opštine u slivu Une, ova lokacija je nedopustiva s obzirom da se nalazi uz samu granicu i u slivu rijeke Une, koja je zaštićeno područje, a poseban akcenat je na činjenici da bi, odlaganjem tog radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva, bilo ugroženo zdravlje oko 250.000 stanovnika. Sa lokalnog nivoa su preduzimane brojne aktivnosti koje su rezultovale donošenjem pravno-političkih akata (rezolucija, deklaracija, zaključaka) od strane insitucija BiH i RS, kojima se jasno i nedvosmisleno izrazilo protivljenje izgradnji skladišta/odlagališta. Kako bi BiH bila što spremnija za borbu protiv izgradnje Centra za zbrinjavanje radioaktivnog otpada na Trgovskoj gori, formirani su Pravni i Ekspertski tim, koji su izradili Nacrt Strategije zaštite pravnog interesa BiH u vezi sa ovim pitanjem, međutim još uvijek nisu definisani konkretni koraci koje će BiH preduzeti. Ukoliko se ne postigne dogovor sa Republikom Hrvatskom, slijedi pravna borba dokazivanja nedopustivosti ove lokacije za izgradnju Centra za zbrinjavanje radioaktivnog otpada na osnovu stručne i ekspertske argumentacije. Za sada na stručnom nivou Republici Hrvatskoj nije upućen niti jedan argumentovani dokaz koji bi mogao projekt uspostave Centra za zbrinjavanje radioaktivnog otpada dovesti u pitanje. Svi mehanizmi borbe sa lokalnog nivoa su iscrpljeni, a jedino što je još moguće sa lokalnog nivoa je da se ovo pitanje drži u žiži javnosti i fokusu vlasti u BiH. U skladu sa navedenim, pored aktivnosti koje preduzimaju institucije u BiH, ovom mjerom Opština Novi Grad želi dati svoj doprinos unaprijeđenju ekspertske i pravne borbe protiv izgradnje Centra za zbrinjavanje RAO na Trgovskoj gori, na način da se prikupe konkretni naučno utemeljeni dokazi u osporavanju namjera Hrvatske da radioaktivni otpad odlaže na Trgovskoj gori, ali i na način da se ova tema konstantno drži u žiži javnosti. Ukupna vrijednost projekta iznosi 140.000,00 KM, od čega je planirano da 50% sufinansira Opština Novi Grad, a 50% eksterni izvori finansiranja, prvenstveno opštine i gradovi u slivu Une.
- 13. Sanacija gradske deponije „Šuća“** je projekat kojim je predviđena sanacija deponije „Šuća“ na način da se omogućí prikupljanje i prečišćavanje otpadnih voda sa deponije, kao i da se onemogućí nekontrolisano ispuštanje gasova u atmosferu koji nastaju razlaganjem različitih vrsta organskog i neorganskog otpada. Ukupna vrijednost projekta iznosi 450.000,00 KM, od čega planirano sufinansiranje iz Budžeta opštine iznosi 60.000,00 KM ili 13%, a iz eksternih izvora finansiranja (Vlada RS, IRBRS, Fond za zaštitu životne sredije i EE RS i drugi) 390.000,00 KM ili 87%.
- 14. Izgradnja sistema rasvjete u ulici Kej Vojvode Stepe i rekonstrukcija javne rasvjete Centar-** Jedna od najvećih atrakcija i simbol Novog Grada je tri kilometra duga i kamenom ozidana obaloutvrda ili čuveni novski Kej, šetalište uz rijeku Unu s alejom kestena i lipa. Ovaj projekat se odnosi na izgradnju sistema rasvjete duž Keja (gdje se i nalazi većina plaža), te je za razvoj turizma od velike važnosti. Sa druge strane, s obzirom da rijeka Una predstavlja prirodnu granicu sa Republikom Hrvatskom odnosno sa EU, izgled Keja predstavlja i prvi utisak o Republici Srpskoj iz pravca EU. Projektom je predviđena izgradnja sistema rasvjete u ulici Kej Vojvode Stepe, na dijelu od mosta na rijeci Sani do mosta na rijeci Uni i dekorativna rasvjeta obale u dužini od 920 m, te rekonstrukcija javne rasvjete Centar. Dekorativna rasvjeta je u LED RGB tehnologiji, a projektom je predviđena ugradnja 46 novih stubova visine 6,9 m, sa dvije lire -na 4 i 6 m i LED svjetiljkama. Za osvjetljenje keja i ulice predviđene su svjetiljke najnovije tehnologije proizvođača dekorativne cestovne asimetrične LED svjetiljke. Dekorativna rasvjeta obale ima funkciju dekorativnog diskretnog osvjetljenja i za to se koristi reflektorska nadgradna RGBW svjetiljka. Ukupna vrijednost projekta je oko 950.422,64 KM, od čega će se u planskom periodu do 2026.godine realizovati 450.000,00 KM sredstvima Vlade Republike Srpske (Odluka o izmjenama i dopunama odluke o određivanju prioriternih projekata iz programa javnih investicija RS za finansiranje iz budžeta u 2022.godini -Službeni Glasnik RS 84/22).

- 15. Rekonstrukcija i proširenje vodovodne mreže na teritoriji opštine Novi Grad.** Ovim ključnim strateškim projektom će se direktno uticati na smanjenje gubitaka vode i kvarova na vodovodnom sistemu što će dugoročno pozitivno uticati na rješenje vodosnabdijevanja stanovnika opštine Novi Grad. Kroz projektne aktivnosti će se planirati izvođenje radova na rekonstrukciji i izgradnji na nekoliko lokacija, prije svega Blagaj Rijeka-Blagaj Japra-Maslovare-Petkovac-Svodna, Matavazi, Velika i Mala Žuljevica, Prusci, Devetaci i dio naselja Lješljani, Donji Rakani (dolina Vojskove), Čađavica 1 i 2, M.K. Rujiška, Kršlje i druge lokacije gdje se javi problem sa vodosnabdijevanjem. Izgradnjom sistema stanovništvu bi se osigurala voda za piće koja je kontrolisana, higijensko-epidemiološki potpuno ispravna i u dovoljnim količinama. Ukupna procijenjena vrijednost projekta: 2.350.000,00 KM, od čega planirano finansiranje iz budžeta opštine iznosi 1.450.000,00 KM (62%), a iz eksternih izvora 900.000,00 KM (38%).
- 16. Rekonstrukcija i proširenje kanalizacione mreže na teritoriji opštine Novi Grad-** Procjenjuje se da oko 70% domaćinstava opštine nema priključak na kanalizacionu mrežu. Najveći problem odvođenja otpadnih voda sa gradskog područja je dotrajala kanalizaciona mreža, sve teže održavanje sistema, nedostatak specijalizovane opreme, nepostojanje prečistača otpadnih voda za područje grada i nepostojanje kanalizacione mreže u prigradskim naseljima. Projekat se odnosi na razvoj kanalizacione infrastrukture i tretmana otpadnih voda na području opštine. Kroz projektne aktivnosti će se planirati izvođenje radova na rekonstrukciji i izgradnji na nekoliko lokacija: gradsko područje, Dobrljin, Blagaj, Rudice, Jablanica, Suhača i druge lokacije. Ukupna vrijednost projekta iznosi 4.945.000,00 KM, od čega je planirano sufinansiranje iz Budžeta opštine u iznosu od 950.000,00 KM (19%) i 3.995.000,00 KM (81%) iz eksternih izvora.
- 17. Razvoj i jačanje parka prirode „Una“** Sadašnje upravljanje Parkom prirode „Una“ osim što je nezadovoljavajuće u smislu ispunjavanja ciljeva zaštićenog područja, ne donosi odgovarajuće koristi za lokalno stanovništvo. Očekivano poboljšanje životnog standarda domaćeg stanovništva bilo samozapošljavanjem kroz privatno preduzetništvo ili otvaranjem radnih mjesta u turističkim i ostalim pratećim djelatnostima, ostala su neispunjena. Osnovni cilj zaštite Parka prirode „Una“ je stavljanje u funkciju korišćenja u sportskorekreativne i turističke svrhe uz maksimalno očuvanje prirodnih i stvorenih vrijednosti, čime će se unaprijediti kvalitet života i turistička ponuda područja. Takođe, jedan od važnijih ciljeva jeste zaustavljanje degradacionih procesa u ovom kompleksu, izazvnog prije svega antropogenim faktorima (vađenje šljunka, neplanska i bespravna gradnja, bacanje smeća, i dr), te uvođenje novih sadržaja na način kojim se neće narušiti temeljne vrijednosti. Ti sadržaji treba da odgovaraju namjeni prostora ovog prostora (odmor, sport, rekreacija). Glavna aktivnost projekta je izrada Plana upravljanja PP „Una“ koji će sadržavati mjere zaštite i smjernice za očuvanje sedre, faune i ihtiofaune (ribolovna osnova), flore i vegetacije, pejzaža, biodiverziteta. Pored izrade planskih dokumentata i studija, projektom je predviđena i izgradnja infrastrukture koja promoviše i čini dostupnim Park prirode Una i (putevi, staze centar za posjetioce, signalizacija, odmorišta, vidikovci i sl.), te uspostavu ribočuvarske i čuvarske službe. Ukupna vrijednost projekta iznosi 170.000,00 KM, od čega će se iz Budžeta opštine sufinansirati 41% ili 70.000,00 KM, a iz eksternih izvora finansiranja (uključujući međupostinsku saradnju) 59% ili 100.000,00 KM.

4. Provjera unutrašnje i međusobne usklađenosti strateških dokumenata

Jedno od načela sistema strateškog planiranja i upravljanja razvojem u Republici Srpskoj načelo horizontalne i vertikalne usklađenosti i koordinacije procesa strateškog planiranja i upravljanja razvojem između republičkih organa uprave i jedinica lokalne samouprave. Članom 12. Uredbe o strateškim dokumentima u Republici Srpskoj („Službenik glasnik RS, broj: 94/21) propisuje se obaveza međusobne provjere i usklađenosti razvojnih pravaca i strateških dokumenata istog ili viših nivoa vlasti, kao i usklađenost sa dokumentima proisteklih iz međunarodnih obaveza i procesa evropskih integracija. Revidirana strategija identifikuje 3 strateška cilja, kako je navedeno u poglavlju 2.3. „Vizija i strateški ciljevi, sa indikatorima“. Analiza međusobne usklađenosti ovog dokumenta sa drugim relevantnim strateškim dokumentima je izvršena komparacijom strateških ciljeva (i prioriteta) Revidirane strategije sa ciljevima drugih strateških dokumenata proizašlih iz procesa evropskih integracija i međunarodno priznatim ciljevima održivog razvoja. U nedostatku sveobuhvatne strategije razvoja Republike Srpske, posebno su uzete u obzir mjere predviđene *Programom ekonomskih reformi Vlade Republike Srpske za period 2023-2025. godine*, koje predstavljaju

osnovno usmjerenje za buduće aktivnosti, kako na republičkom tako i na lokalnom nivou. Pored koordinacije i usaglašavanja strateških ciljeva i prioriteta u odnosu na strateške sektorske dokumente viših nivoa vlasti, Revidirana strategija razvoja opštine Novi Grad istovremeno odražava i globalno prihvaćene ciljeve održivog razvoja, utvrđene kroz **Okvir za implementaciju ciljeva održivog razvoja za BiH (SDG okvir)**. Ciljevi održivog razvoja predstavljaju transformativni plan za stvaranje bolje i održive budućnosti za cijeli svijet. Oni se bave globalnim izazovima s kojima se cijeli svijet suočava, uključujući siromaštvo, nejednakost, klimatske promjene, degradaciju okoliša, prosperitet, mir i pravdu. Bosna i Hercegovina je prepoznala značaj i potencijal provođenja Ciljeva održivog razvoja i Agende 2030³⁷ kao mogućnost značajnog unapređenja socijalnih, ekonomskih i okolišnih aspekata života u zemlji i jačanja regionalne saradnje. Prvi korak u realizaciji Agende 2030 u Bosni i Hercegovini predstavlja izrada Okvira za Ciljeve održivog razvoja u Bosni i Hercegovini, kao zajedničkog dokumenta svih nivoa vlasti koji utvrđuje šire razvojne pravce, putem kojih vlasti na svim nivoima i društvo u Bosni i Hercegovini nastoje doprinijeti ostvarivanju Ciljeva održivog razvoja. Na osnovu analize stanja u pogledu održivog razvoja u Bosni i Hercegovini, odnosno ključnih trendova razvoja, prilika i prepreka, utvrđena su tri pravca održivog razvoja u Bosni i Hercegovini:

1. Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom,
2. Pametan rast,
3. Društvo jednakih mogućnosti,

U okviru svakog od navedenih razvojnih pravaca definisani su akceleratori i pokretači koji trebaju dovesti do željenih promjena do 2030.godine. Pored toga, u skladu sa zahtjevima Agende 2030 i obavezama koje je Bosna i Hercegovina preuzela, Okvir za Ciljeve održivog razvoja u Bosni i Hercegovini utvrđuje i konkretne podciljeve kao i indikatore putem kojih će se napredak mjeriti. Revidiranom strategijom razvoja opštine Novi Grad za period od 2023-2026.godine, prepoznati su okvirni pravci definisani Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini, i to:

- **Pravac SDG 1 - "Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom"** " prožima se kroz sva tri strateška cilja, međutim sa ciljem 2 eksplicitno, dok je *Akcelerator 1.1. "Efikasan, otvoren, inkluzivan i odgovoran javni sektor"* posebno naglašen u okviru Prioriteta 2.1. „Unaprijediti javnu infrastrukturu“, te kvalitet i efikasnost javnih usluga u ruralnim i urbanim područjima opštine, odnosno Mjere 2.1.2. „Jačanje kapaciteta lokalne uprave i mjesnih zajednica“, a *Akcelerator 1.3. „Otpornost na katastrofe“* naglašen je u okviru Prioriteta 2.2: Poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite, odnosno Mjere 2.2.3. Razvoj primarne zdravstvene zaštite i Mjere 2.2.4 Podrška ranjivim kategorijama stanovništva,
- **Pravac SDG 2 - "Pametni rast"** se ogleda posebno u okviru Strateškog cilja 1. i Strateškog cilja 3. Revidirane strategije razvoja opštine Novi Grad.
 - *Akcelerator 2.1 "Jačanje povoljnog okruženja za preduzetništvo i inovacije za proizvodnju dobara visoke dodane vrijednosti za izvoz"* se vežu za Prioritet 1.1: Poboljšati kapacitete i konkurentnost malih i srednjih preduzeća, uz stalan rast zaposlenosti (mjere 1.1.1.: Unapređenje preduzetničke infrastrukture, 1.1.2: Podrška osnivanju i razvoju privrednih društava i preduzetničkih radnji i 1.1.3. Promocija investicionih potencijala opštine), i Prioritet 1.3.: Unaprijediti proizvodnju uz postizanje većeg stepena intenzivnosti i produktivnosti u poljoprivrednoj proizvodnji (mjere 1.3.1.: Povećanje obima i produktivnosti poljoprivredne proizvodnje, 1.3.2.: Povećanje konkurentnosti i razvoj lanaca vrijednosti u poljoprivredno-prehrambenom sektoru).
 - *Akcelerator 2.2. "Povećanje investicija u infrastrukturu"* se veže za Prioritet 1.1: Poboljšati kapacitete i konkurentnost malih i srednjih preduzeća, uz stalan rast zaposlenosti i Prioritet 1.2: Pozicionirati opštinu Novi Grad kao destinaciju za odmor i rekreaciju na otvorenom razvojem integrisane i prepoznatljive turističke ponude (mjere 1.1.1.: Unapređenje preduzetničke infrastrukture i 1.2.1.: Unapređenje turističke ponude kreiranjem privlačnih turističkih proizvoda zasnovanih na prirodi, sportsko-rekreativnim sadržajima, kulturi i nasljeđu), Prioritet 2.1. Unaprijediti javnu infrastrukturu, te kvalitet i efikasnost javnih usluga u ruralnim i urbanim

³⁷ U septembru 2015. godine se Bosna i Hercegovina, skupa sa 192 države članice Ujedinjenih naroda, obavezala da će provesti Agendu 2030 za održivi razvoj (Agenda 2030, <https://sdgs.un.org/2030agenda>), koja se sastoji od 17 ciljeva održivog razvoja i 169 podciljeva

područjima opštine (mjera 2.1.1. Izgradnja i rekonstrukcija saobraćajne infrastrukture), Prioritet 2.2: Poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite (mjera 2.2.1: Izgradnja i rekonstrukcija obrazovne infrastrukture), Prioritet 3.1: Unaprijediti sistem zaštite i spašavanja od prirodnih katastrofa i drugih nesreća (mjera: 3.1.1.: Redovno održavanje postojećih i izgradnja novih infrastrukturnih objekata za zaštitu od elementarnih nepogoda i drugih nesreća), Prioritet 3.3: Poboljšati javni sistem vodosnabdijevanja, sistem sakupljanja, odvođenja i tretmana komunalnih otpadnih voda i kvaliteta voda (mjere 3.3.1.: Razvoj sistema vodosnabdijevanja, 3.3.2. Razvoj sistema zbrinjavanja i prečišćavanja otpadnih voda),

— *Akcelerator 2.3 . "Unapređenje pristupa i kvalitete obrazovanja i obuke"* ogleda se u prioritetu 2.2: Poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite (mjera 2.2.1.: Izgradnja i rekonstrukcija obrazovne infrastrukture i mjera 2.2.2. : Usklađivanje obrazovnih programa sa zahtjevima tržišta rada -uspostava i razvoj institucionalne saradnje između privrednika, obrazovnih institucija i opštine),

— *Akcelerator 4 "Zeleni rast i čista energija"* i *Akcelerator 5 "Pametno upravljanje prirodnim resursima i životnom sredinom"* vežu se za prioritet 1.2: Pozicionirati opštinu Novi Grad kao destinaciju za odmor i rekreaciju na otvorenom razvojem integrisane i prepoznatljive turističke ponude (mjera 1.2.1.: Unapređenje turističke ponude kreiranjem privlačnih turističkih proizvoda zasnovanih na prirodi, sportsko-rekreativnim sadržajima, kulturi i naslijeđu i mjera 1.2.2.: Unapređenje destinacijskog marketinga i menadžmenta), Prioritet 2.1: Unaprijediti javnu infrastrukturu, te kvalitet i efikasnost javnih usluga u ruralnim i urbanim područjima opštine (mjera 2.1.2.: Jačanje kapaciteta lokalne uprave i mjesnih zajednica), Prioritet 3.2: Efikasno upravljanje otpadom i energijom mjere (mjera: 3.2.1.: Unapređenje kapaciteta za zbrinjavanje čvrstog otpada i reciklažu i mjera 3.2.2.: Podrška korištenju obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti), Prioritet 3.4: Efikasno upravljanje prostorom, javnom imovinom i životnom sredinom (mjera: 3.4.1. Ažuriranje i izrada prostorno-planske dokumentacije i sprečavanje nelegalne gradnje, 3.4.2. Mjera: Uspostava sistema za strateško upravljanje javnom imovinom, 3.4.3. Mjera: Promocija i zaštita prirodnih dobara i održivo korištenje resursa),

- **Pravac SDG 3 "Društvo jednakih mogućnosti"**- svih pet pripadajućih akceleratora ovog pravca je inkorporisano i usklađeno prvenstveno na nivou strateškog cilja 2: Poboljšati kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti, dok je Akcelerator 3.2: *Aktivacija i zapošljavanje sa fokusom na ranjive kategorije* usklađen i sa prioritetom 1.1: Poboljšati kapacitete i konkurentnost malih i srednjih preduzeća, uz stalan rast zaposlenosti.

U procesu izrade Revidirane strategije, osim Programa ekonomskih reformi Vlade Republike Srpske za period 2023-2025. godine i Okvira za implementaciju ciljeva održivog razvoja za BiH (SDG okvir) , razmatrani su sljedeći strateški, planski i razvojni dokumenti:

1. Strategija zaštite pravnog interesa BiH vezano za pitanja odlaganja radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva na lokaciji Trgovske gore,
2. Okvirna Strategija prometa BiH (2015-2030.),
3. Sporazum između Savjeta ministara Bosne i Hercegovine i Vlade Republike Hrvatske o održavanju i rekonstrukciji cestovnih mostova na državnoj granici,
4. Strategija razvoja malih i srednjih preduzeća Republike Srpske za period 2021-2027.g.,
5. Strategija privlačenja stranih investicija u Republiku Srpsku za period 2021-2027. g.,
6. Strategija zapošljavanja Republike Srpske za period 2021-2027.g.,
7. Strategija razvoja industrije Republike Srpske za period 2021-2027.g.,
8. Strategija razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Republike Srpske za period 2021-2027.g.,
9. Strategija razvoja turizma Republike Srpske za period 2021–2027.g.,
10. Strategija razvoja trgovine Republike Srpske za period 2022-2028. g.,
11. Strategija razvoja predškolskog, osnovnog i srednjeg vaspitanja i obrazovanja Republike Srpske za period 2022–2030. g.
12. Strategija obrazovanja odraslih u Republici Srpskoj za period 2021–2031. godine,
13. Strategija razvoja socijalnog stanovanja u Republici Srpskoj (2020–2030. g.),

14. Strategija razvoja lokalne samouprave u Republici Srpskoj za period 2022-2028-nacrt,
15. Strategija razvoja elektronske uprave Republike Srpske za period 2019–2022. g.,
16. Omladinska politika Republike Srpske 2022-2026. – nacrt,
17. Strategija transporta Republike Srpske za period 2016-2030. g.,
18. Strategija razvoja energetike Republike Srpske do 2035. g.,
19. Strategija upravljanja otpadom u Republici Srpskoj za period 2017-2026. g.,
20. Republički plan upravljanja otpadom u Republici Srpskoj 2019-2029,
21. Strategija zaštite životne sredine Republike Srpske 2022. – 2032 (nacrt).

Tabela 47: Veza sa drugim strateškim dokumentima višeg reda:

Strateški dokument višeg nivoa		Vezani strateški cilj, prioritet i/ili mjera iz strategije razvoja
SDG okvir za BiH		
Razvojni pravac: Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom Akcelerator 1.1: Efikasan, otvoren, inkluzivan i odgovoran javni sektor Akcelerator 1.3: Otpornost na katastrofe	Strateški cilj 2: Poboljšan kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti, Prioritet 2.1. Unaprijediti javnu infrastrukturu, te kvalitet i efikasnost javnih usluga u ruralnim i urbanim područjima opštine Strateški cilj 3: Očuvana životna sredina uz racionalno korišćenje prirodnih resursa i unaprijeđenu energetska efikasnost Prioritet 3.1.: Unaprijediti sistem zaštite i spašavanja od prirodnih katastrofa i drugih nesreća	
Razvojni pravac: „ Pametni rast “ Akcelerator 2.1 : Jačanje povoljnog okruženja za preduzetništvo i inovacije za proizvodnju dobara visoke dodatne vrijednosti za izvoz Akcelerator 2.2: Povećanje investicija u infrastrukturu Akcelerator 2.3: Poboljšanje pristupa i kvaliteta obrazovanja i obuke Akcelerator 2.4 : Zeleni rast i čista energija Akcelerator 2.5 : Pametno upravljanje prirodnim resursima i životnom sredinom	Strateški cilj 1: Konkurentna lokalna ekonomija kroz intenziviranje proizvodnje i povećanje zaposlenosti Prioritet 1.1. Poboljšati kapacitete i konkurentnost malih i srednjih preduzeća, uz stalan rast zaposlenosti Prioritet 1.2. Pozicionirati opštinu Novi Grad kao destinaciju za odmor i rekreaciju na otvorenom razvojem integrisane i prepoznatljive turističke ponude Prioritet 1.3.: Unaprijediti proizvodnju uz postizanje većeg stepena intenzivnosti i produktivnosti u poljoprivrednoj proizvodnji Strateški cilj 2: Poboljšan kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti Prioritet 2.1. Unaprijediti javnu infrastrukturu, te kvalitet i efikasnost javnih usluga u ruralnim i urbanim područjima opštine Prioritet 2.2. Poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite Strateški cilj 3: Očuvana životna sredina uz racionalno korišćenje prirodnih resursa i unaprijeđenu energetska efikasnost Prioritet 3.1. Unaprijediti sistem zaštite i spašavanja od prirodnih katastrofa i drugih nesreća Prioritet 3.2. Efikasno upravljanje otpadom i energijom Prioritet 3.3. Poboljšati javni sistem vodosnabdijevanja, sistem sakupljanja, odvođenja i tretmana komunalnih otpadnih voda i kvaliteta voda Prioritet 3.4. Efikasno upravljanje prostorom, javnom imovinom i životnom sredinom	
Razvojni pravac: Društvo jednakih mogućnosti Akcelerator 3.1 Unapređenje politike socijalne zaštite Akcelerator 3.3 Efikasna zdravstvena zaštita za sve Akcelerator 3.4 Poboljšanje inkluzivnosti obrazovnih sistema	Strateški cilj 1: Konkurentna lokalna ekonomija kroz intenziviranje proizvodnje i povećanje zaposlenosti Prioritet 1.1. Poboljšati kapacitete i konkurentnost malih i srednjih preduzeća, uz stalan rast zaposlenosti Prioritet 1.3.: Unaprijediti proizvodnju uz postizanje većeg stepena intenzivnosti i produktivnosti u poljoprivrednoj proizvodnji Strateški cilj 2: Poboljšan kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti Prioritet 2.1. Unaprijediti javnu infrastrukturu, te kvalitet i efikasnost javnih usluga u ruralnim i urbanim područjima opštine Prioritet 2.2. Poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite	

	Prioritet 2.3. Razvoj kulture i sporta, te stvaranje stimulativnog ambijenta za razvoj civilnog sektora Prioritet 2.4. Ublažiti negativne demografske trendove i izgraditi podsticajno okruženje za porodicu i mlade
Strategija zaštite pravnog interesa BiH vezano za pitanja odlaganja radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva na lokaciji Trgovske gore	
ZAKLJUČAK 1: BiH treba nastaviti aktivnosti na istraživanju i utvrđivanju činjenica i okolnosti, te hitno doći do meritornih zaključaka kao argumenata u pogledu uticaja i rizika odlaganja radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva iz NE Krško na lokaciji Trgovske gore u kasarni „Čerkezovac“ na Bosnu i Hercegovinu i njene građane. Prijedlog: Država BiH, preko Ekspertskog tima ili na drugi adekvatan način, uz insistiranje na punoj saradnji RH, mora raditi na istraživanjima i utvrđivanju činjenica u cilju konačnog meritornog zaključivanja.	Strateški cilj 3: Očuvana životna sredina uz racionalno korišćenje prirodnih resursa i unaprijeđenu energetska efikasnost Prioritet 3.1. Unaprijediti sistem zaštite i spašavanja od prirodnih katastrofa i drugih nesreća 3.1.4.1. Strateški projekat: Priprema kvalitetne i dobro podložene argumentacije protiv lokacije Trgovske gore
Okvirna Strategija prometa Bosne i Hercegovine (2015-2030.)	
Strateški cilj: Zadovoljiti potrebe u smislu održavanja, poboljšanja i razvoja prometne infrastrukture	Strateški cilj 2: Poboljšan kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti Prioritet 2.1. Unaprijediti javnu infrastrukturu, te kvalitet i efikasnost javnih usluga u ruralnim i urbanim područjima opštine
Sporazum između Savjeta ministara Bosne i Hercegovine i Vlade Republike Hrvatske o održavanju i rekonstrukciji cestovnih mostova na državnoj granici	
Član 1., tačka 7: 7) Most u Novom Gradu/Dvoru na M4 BiH/DC6 RH, preko korita rijeke Une	Strateški cilj 2: Poboljšan kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti Prioritet 2.1. Unaprijediti javnu infrastrukturu, te kvalitet i efikasnost javnih usluga u ruralnim i urbanim područjima opštine
Program ekonomskih reformi Republike Srpske za period 2023–2025. godine	
Strukturne mjere iz Programa ekonomskih reformi: Oblast II: Zelena tranzicija Mjera 5: Prelazak industrije ka zelenoj i kružnoj ekonomiji i uspostavljanje ekonomskih instrumenata za unapređenje sistema upravljanja posebnim kategorijama otpada, Mjera 6: “Zelena tranzicija” elektroenergetskog sektora u Republici Srpskoj;	Strateški cilj 3: Očuvana životna sredina uz racionalno korišćenje prirodnih resursa i unaprijeđenu energetska efikasnost Prioritet 3.2. : Efikasno upravljanje otpadom i energijom Mjera 3.2.1.: Unapređenje kapaciteta za zbrinjavanje čvrstog otpada i reciklažu Mjera 3.2.2.: Podrška korištenju obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti Prioritet 3.4.: Efikasno upravljanje prostorom, javnom imovinom i životnom sredinom Mjera 3.4.3.: Promocija i zaštita prirodnih dobara i održivo korištenje resursa
Oblast III: Digitalna transformacija Mjera 7: Elektronska uprava Republike Srpske – put prema digitalnom društvu	Strateški cilj 2: Poboljšan kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti Prioritet 2.1. Unaprijediti javnu infrastrukturu, te kvalitet i efikasnost javnih usluga u ruralnim i urbanim područjima opštine Mjera 2.1.2: Jačanje kapaciteta lokalne uprave i mjesnih zajednica
Oblast IV: Poslovno okruženje i smanjenje neformalne ekonomije Mjera 11: Jačanje podrške preduzetništva Republike Srpske	Strateški cilj 1: Konkurentna lokalna ekonomija kroz intenziviranje proizvodnje i povećanje zaposlenosti Prioritet 1.1.: Poboljšati kapacitete i konkurentnost malih i srednjih preduzeća, uz stalan rast zaposlenosti Mjera 1.1.1: Unapređenje preduzetničke infrastrukture Mjera 1.1.2: Podrška osnivanju i razvoju privrednih društava i preduzetničkih radnji
Oblast IX : Poljoprivreda, industrija i usluge	Strateški cilj 1: Konkurentna lokalna ekonomija kroz intenziviranje proizvodnje i povećanje zaposlenosti

Mjera 16: Unapređenje konkurentnosti poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Mjera 17: Podrška prerađivačkoj industriji	Prioritet 1.1: Poboljšati kapacitete i konkurentnost malih i srednjih preduzeća, uz stalan rast zaposlenosti Mjera 1.1.1. Unapređenje preduzetničke infrastrukture Mjera 1.1.2. Podrška osnivanju i razvoju privrednih društava i preduzetničkih radnji Prioritet 1.3.: Unaprijediti proizvodnju uz postizanje većeg stepena intenzivnosti i produktivnosti u poljoprivrednoj proizvodnji Mjera 1.3.1: Povećanje obima i produktivnosti poljoprivredne proizvodnje Mjera 1.3.2: Povećanje konkurentnosti i razvoj lanaca vrijednosti u poljoprivrednoprehrambenom sektoru
Oblast X: Obrazovanje i vještine Mjera 18: Unapređenje povezanosti obrazovanja i tržišta rada i jačanje pristupa i kvaliteta obrazovanja	Strateški cilj 2: Poboljšati kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti Prioritet 2.2.: Poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite Mjera 2.2.1.: Izgradnja i rekonstrukcija obrazovne infrastrukture Mjera 2.2.2.: Usklađivanje obrazovnih programa sa zahtjevima tržišta rada
Oblast XII: Socijalna zaštita i inkluzija Mjera 20: Unapređenje sistema socijalne i dječije zaštite	Strateški cilj 2: Poboljšati kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti Prioritet 2.2.: Poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite. Mjera 2.2.4.: Podrška ranjivim kategorijama stanovništva
Strategija razvoja malih i srednjih preduzeća Republike Srpske za period 2021-2027.g.	
Strateški cilj 1: Obnavljanje i rast preduzetničke djelatnosti u svim dijelovima RS, sa težištem na preduzetništvo mladih i preduzetništvo žena Prioritet 1.2. Razvoj preduzetništva, sa težištem na preduzetništvo mladih i preduzetništvo žena Strateški cilj 2 Obnavljanje i jačanje konkurentnosti MSP u globalnim lancima vrijednosti Prioritet 2.1. Poboljšanje poslovnog okruženja i pristupa finansijama za MSP Strateški cilj 3 Rast učešća proizvoda, usluga i sektora zasnovanih na znanju i inovacijama u strukturi MSP Prioritet 3.3. Prelaz MSP-a ka zelenoj ekonomiji	Strateški cilj 1: Konkurentna lokalna ekonomija kroz intenziviranje proizvodnje i povećanje zaposlenosti Prioritet 1.1. Poboljšati kapacitete i konkurentnost malih i srednjih preduzeća, uz stalan rast zaposlenosti Strateški cilj 2: Poboljšati kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti Prioritet 2.2. Poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite Strateški cilj 3: Očuvana životna sredina uz racionalno korišćenje prirodnih resursa i unaprijeđenu energetska efikasnost Prioritet 3.2. Efikasno upravljanje otpadom i energijom
Strategija privlačenja stranih investicija u Republiku Srpsku za period 2021-2027. g.	
Strateški cilj 2. Povećati učešće SDI³⁸ u BDP-u Republike Srpske i broj novoosnovanih kompanija sa ino kapitalom Prioritet 2.3. Identifikacija i usmjerenje na ciljana tržišta Prioritet 2.6. Jačanje veze sa dijasporom s ciljem privlačenja investicionog i naučno-tehnološkog kapaciteta dijaspore Strateški cilj 3. Povećanje učešća SDI koja su motivisana unapređenjem efikasnosti, a u skladu sa ciljevima održivog razvoja Prioritet 3.1. Razviti ljudski potencijal za potrebe savremenog doba	Strateški cilj 1: Konkurentna lokalna ekonomija kroz intenziviranje proizvodnje i povećanje zaposlenosti Prioritet 1.1. Poboljšati kapacitete i konkurentnost malih i srednjih preduzeća, uz stalan rast zaposlenosti Strateški cilj 2: Poboljšati kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti Prioritet 2.2. Poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite

³⁸ SDI-strane direktne investicije

Strategija zapošljavanja Republike Srpske za period 2021-2027.g.	
Strateški cilj 1: Povećanje zaposlenosti produktivnije radne snage kroz usklađivanje ponude i potražnje na tržištu rada Prioritet 1.2. Razvoj instrumenata podrške za zapošljavanje produktivnije radne snage Strateški cilj 2: Povećanje unutrašnje mobilnosti i raspoloživosti radne snage Prioritet 2.2. Usklađivanje razvoja sistema obrazovanja, privrede i tržišta rada	Strateški cilj 1: Konkurentna lokalna ekonomija kroz intenziviranje proizvodnje i povećanje zaposlenosti Prioritet 1.1. Poboljšati kapacitete i konkurentnost malih i srednjih preduzeća, uz stalan rast zaposlenosti Strateški cilj 2: Poboljšan kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti Prioritet 2.2. Poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite
Strategija razvoja industrije Republike Srpske za period 2021-2027.g.	
Strateški cilj 1 Povećati proizvodnju više faze prerade Prioritet 1.1. Oporavak i revitalizacija industrije Strateški cilj 3 Povećati zaposlenost u industriji Prioritet 3.1. Obezbeđenje stručne radne snage u industriji Strateški cilj 5. Smanjiti štetne uticaje na životnu sredinu Prioritet 5.1. Primjena ekoloških standarda (prelazak ka zelenoj ekonomiji)	Strateški cilj 1: Konkurentna lokalna ekonomija kroz intenziviranje proizvodnje i povećanje zaposlenosti Prioritet 1.1. Poboljšati kapacitete i konkurentnost malih i srednjih preduzeća, uz stalan rast zaposlenosti Strateški cilj 2: Poboljšan kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti Prioritet 2.2. Poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite Strateški cilj 3: Očuvana životna sredina uz racionalno korišćenje prirodnih resursa i unaprijeđenu energetske efikasnost Prioritet 3.2. Efikasno upravljanje otpadom i energijom
Strategija razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Republike Srpske za period 2021-2027.g.	
Strateški cilj 1: Povećanje obima i produktivnosti poljoprivredne proizvodnje Prioritet 1.1. Povećanje upotrebe poljoprivrednih površina Prioritet 1.2. Povećanje obima stočarske proizvodnje Strateški cilj 2: Povećanje konkurentnosti i razvoj lanaca vrijednosti u poljoprivredno-prehrambenom sektoru Prioritet 2.7.: Podrška razvoju i promociji kratkih lanaca prodaje Strateški cilj 3: Zaštita prirode i održivo korišćenje prirodnih resursa Prioritet 3.2. Zaštita i održiva upotreba vode u poljoprivrednoj proizvodnji Strateški cilj 4: Revitalizacija ruralnih područja Prioritet 4.2. Revitalizacija infrastrukture i usluga u ruralnim područjima	Strateški cilj 1: Konkurentna lokalna ekonomija kroz intenziviranje proizvodnje i povećanje zaposlenosti Prioritet 1.3. Unaprijediti proizvodnju uz postizanje većeg stepena intenzivnosti i produktivnosti u poljoprivrednoj proizvodnji Strateški cilj 2: Poboljšan kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti Prioritet 2.1. Unaprijediti javnu infrastrukturu, te kvalitet i efikasnost javnih usluga u ruralnim i urbanim područjima opštine
Strategija razvoja turizma Republike Srpske za period 2021–2027.g.	
Strateški cilj 1. Unaprijeđen turistički proizvod Prioritet 1.2. Proširiti ponudu smještajnih kapaciteta Prioritet 1.3. Iskoristiti glavne resurse Prioritet 1.5. Unaprijediti usluge posjetiocima Prioritet 1.6. Autentične gastronomske ponude, uključujući vina i rukotvorine uvrstiti u lanac vrijednosti turizma Strateški cilj 2. Unaprijeđen destinacijski marketing Prioritet 2.2. Povećati privlačnost destinacija na glavnim tržištima pomoću ciljanog destinacijskog marketinga, korišćenja većeg broja različitih distribucijskih kanala i intenziviranja digitalne komunikacije	Strateški cilj 1: Konkurentna lokalna ekonomija kroz intenziviranje proizvodnje i povećanje zaposlenosti Prioritet 1.2. Pozicionirati opštinu Novi Grad kao destinaciju za odmor i rekreaciju na otvorenom razvojem integrisane i prepoznatljive turističke ponude Strateški cilj 3: Očuvana životna sredina uz racionalno korišćenje prirodnih resursa i unaprijeđenu energetske efikasnost Prioritet 3.5. Efikasnije upravljanje prostorom i zaštićenim prirodnim naslijeđem, zaštita zemljišta od zagađenja i nelegalne gradnje

putem društvenih mreža Strateški cilj 3. Razvijeni kvalitetni ljudski resursi Prioritet 3.1. Izgradnja kapaciteta u okviru razvoja ljudskih resursa Prioritet 3.2. Povećanje broja kvalifikovanih kadrova kroz obuku i edukaciju Strateški cilj 4. Unaprijeđeno podsticajno okruženje za razvoj turizma Prioritet 4.2. Zaštititi životnu sredinu očuvati prirodu i promovisati održivost za razvoj turizma Prioritet 4.3. Ubrzanje investicija i unapređenje pristupa finansijama	
Strategija razvoja trgovine Republike Srpske za period 2022-2028. godine	
Strateški cilj 2. Unaprijeđenje konkurentnosti domaćih proizvoda i razvoj potencijala domaće trgovine Prioritet 2.1. : Unaprijeđenje aktivnosti brendiranja domaćih proizvoda	Strateški cilj 1: Konkurentna lokalna ekonomija kroz intenziviranje proizvodnje i povećanje zaposlenosti Prioritet 1.2. Pozicionirati opštinu Novi Grad kao destinaciju za odmor i rekreaciju na otvorenom razvojem integrisane i prepoznatljive turističke ponude
Strategija razvoja predškolskog, osnovnog i srednjeg vaspitanja i obrazovanja Republike Srpske za period 2022–2030. godine	
Strateški cilj 1. Povećan obuhvat djece predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem Prioritet 1.1. Povećanje dostupnosti predškolskih programa za djecu gdje ne postoji organizovano predškolsko vaspitanje i obrazovanje (PVO) Strateški cilj 5. Usklađivanje obrazovanja sa potrebama tržišta rada Prioritet 5.1. Kontinuirana saradnja sa poslovnom zajednicom Prioritet 5.3. Unapređenje praktične nastave	Strateški cilj 2: Poboljšan kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti Prioritet 2.2. Poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite
Strategija obrazovanja odraslih u Republici Srpskoj za period 2021–2031. godine	
Strateški cilj 3: Podrška tržištu rada i saradnja sa društvenim partnerima Mjera 3.1: Efikasna saradnja obrazovanja odraslih, tržišta rada i zapošljavanja Mjera 3.2: Podrška poslodavcima kod kojih se u programima obrazovanja odraslih obavlja praktičan rad	Strateški cilj 2: Poboljšan kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti Prioritet 2.2.: Poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite Mjera 2.2.2.: Usklađivanje obrazovnih programa sa zahtjevima tržišta rada
Strateški plan za saradnju sa dijasporom 2020-2024	
Strateški cilj 1: Jačanje cjelokupnih odnosa sa dijasporom Operativni cilj 1.1.: Jačanje odnosa sa dijasporom na lokalnom nivou Operativni cilj 1.3: Mapiranje – umrežavanje dijaspore	Strateški cilj 1: Konkurentna lokalna ekonomija kroz intenziviranje proizvodnje i povećanje zaposlenosti Prioritet 1.1. Poboljšati kapacitete i konkurentnost malih i srednjih preduzeća, uz stalan rast zaposlenosti Mjera 1.1.3.: Promocija investicionih potencijala opštine
Strategija razvoja lokalne samouprave u Republici Srpskoj za period 2022-2028-nacrt	
Strateški cilj 1.: Unapređen položaj i obim ostvarivanja nadležnosti lokalne samouprave u sistemu vlasti u Republici Srpskoj Prioritet 1.3.: Podrška opštinama koje nemaju urbanu infrastrukturu Strateški cilj 2. : Unapređen sistem finansiranja lokalne samouprave	Strateški cilj 2: Poboljšan kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti Prioritet 2.1: Unaprijediti javnu infrastrukturu, te kvalitet i efikasnost javnih usluga u ruralnim i urbanim područjima opštine Prioritet 2.3: Razvoj kulture i sporta, te stvaranje stimulativnog ambijenta za razvoj civilnog sektora Prioritet 2.4: Ublažiti negativne demografske trendove i

Prioritet 2.3.: Efikasnije upravljanje imovinom JLS i održivo upravljanje lokalnim resursima Strateški cilj 3. : Unapređeni upravljanje, organizacija i kapaciteti lokalnih uprava, javnih preduzeća i ustanova u nadležnosti lokalne samouprave Prioritet 3.1.: Unapređenje upravljanja i organizacije lokalnih uprava Prioritet 3.2.: Unapređenje upravljanja i organizacije javnih preduzeća i ustanova Prioritet 3.3.: Izgradnja kapaciteta lokalnih uprava, javnih preduzeća i ustanova Prioritet 3.4.: Unapređenje lokalnog razvoja Prioritet 3.5.: Jačanje učešća građana u poslovima i razvoju JLS Strateški cilj 4. Unapređen kvalitet i dostupnost usluga u nadležnosti jedinica lokalne samouprave Prioritet 4.2.: Unapređivanje kvaliteta i dostupnosti komunalnih usluga Prioritet 4.3.: Unapređivanje usluga javnih ustanova	izgraditi podsticajno okruženje za porodicu i mlade Strateški cilj 3: Očuvana životna sredina uz racionalno korišćenje prirodnih resursa i unaprijeđenu energetska efikasnost Prioritet 3.3.: Poboljšati javni sistem vodosnabdijevanja, sistem sakupljanja, odvođenja i tretmana komunalnih otpadnih voda Prioritet 3.4.: Efikasno upravljanje prostorom, javnom imovinom i životnom sredinom
Strategija razvoja elektronske uprave Republike Srpske za period 2019–2022. godina	
Strateški cilj 1: Uspostavljen efikasan, jedinstven sistem upravljanja IKT infrastrukturom čiji kapaciteti ispunjavaju tehničke, poslovne i bezbjednosne standarde razvoja e-uprave, Strateški cilj 2: Uspostavljen interoperabilan, korisnički orijentisan i ekonomski održiv proces digitalizacije javnih usluga, Strateški cilj 3: Zaposleni u organima javne uprave Republike Srpske koji posjeduju potrebne kompetencije i resurse za rad, odgovorni su nosioci razvoja e-uprave u Republici Srpskoj	Strateški cilj 2: Poboljšan kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti Prioritet 2.1: Unaprijediti javnu infrastrukturu, te kvalitet i efikasnost javnih usluga u ruralnim i urbanim područjima opštine
Omladinska politika Republike Srpske 2022-2026. – nacrt	
Strateški cilj 1: Unaprijediti prilike i interes mladih za bolji život (održiv ostanak i povratak) u Republici Srpskoj; Strateški cilj 2: Podsticati inicijativu i odgovorno djelovanje mladih u zajednici; Strateški cilj 3: Podsticati razvijanje zdravih životnih stilova mladih i odgovornog odnosa prema okolini; Strateški cilj 4: Prompvisati izvrsnost i stvaranje uzora kod mladih.	Strateški cilj 2: Poboljšan kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti Prioritet 2.2: Poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite Prioritet 2.3: Razvoj kulture i sporta, te stvaranje stimulativnog ambijenta za razvoj civilnog sektora Prioritet 2.4: Ublažiti negativne demografske trendove i izgraditi podsticajno okruženje za porodicu i mlade
Strategija razvoja socijalnog stanovanja u Republici Srpskoj (2020–2030. godine)	
Strateški cilj 1. Unaprijeđena postojeća institucionalna i zakonodavna osnova socijalnog stanovanja u Republici Srpskoj. Strateški cilj 2. Povećan fond stambenih jedinica socijalnog stanovanja	Strateški cilj 2: Poboljšan kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti Prioritet 2.2. Poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite
Strategija transporta Republike Srpske za period 2016-2030. godine	
Strateški cilj: Zadovoljavanje potreba iz aspekta održavanja i unapređivanja i razvoja saobraćajne infrastrukture	Strateški cilj 2: Poboljšan kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti Prioritet 2.1. Unaprijediti javnu infrastrukturu, te kvalitet i efikasnost javnih usluga u ruralnim i urbanim područjima opštine

Strategija razvoja energetike Republike Srpske do 2035. godine	
P1. Efikasno korištenje resursa P3. Efikasno korištenje energije P4. Energetska tranzicija i odgovornosti prema životnoj sredini	Strateški cilj 3: Očuvana životna sredina uz racionalno korišćenje prirodnih resursa i unaprijeđenu energetske efikasnost Prioritet 3.1. Unaprijediti sistem zaštite i spašavanja od prirodnih katastrofa i drugih nesreća Prioritet 3.2. Efikasno upravljanje otpadom i energijom Prioritet 3.3. Poboljšati javni sistem vodosnabdijevanja, sistem sakupljanja, odvođenja i tretmana komunalnih otpadnih voda i kvaliteta voda Prioritet 3.4. Efikasno upravljanje prostorom, javnom imovinom i životnom sredinom
Strategija upravljanja otpadom u Republici Srpskoj za period 2017-2026. godina	
Strateški cilj IV: Unapređivanje sistema sakupljanja komunalnog otpada Strateški cilj VIII: Sanacija i zatvaranje neuređenih i divljih deponija Strateški cilj IX: Uspostavljanje sistema zajedničkih deponija za upravljanje preostalim komunalnim i neopasnim industrijskim otpadom	Strateški cilj 3: Očuvana životna sredina uz racionalno korišćenje prirodnih resursa i unaprijeđenu energetske efikasnost Prioritet 3.2. Efikasno upravljanje otpadom i energijom
Republički plan upravljanja otpadom u Republici Srpskoj 2019-2029	
Strateški cilj IX. Uspostavljanje regionalnih centara za upravljanje otpadom (RCUO), Mjera: Izgraditi TS Kozarska Dubica i TS Novi Grad za prevoz otpada do RCUO Prijedor	
Strategija zaštite životne sredine Republike Srpske 2022. – 2032 (nacrt)	
Strateški cilj 1: Zaštita kvaliteta vode i obezbjeđivanje raspoloživosti vodnih resursa i njihove održivosti Strateški cilj 2: Smanjiti količinu otpada i povećati količinu ponovno upotrijebljenih materijala Strateški cilj 3: Očuvanje biološke i pejzažne raznovrsnosti Strateški cilj 4: Unapređenje ublažavanja i prilagođavanja klimatskim promjenama i poboljšanje kvaliteta vazduha Strateški cilj 5: Očuvanje ljudskog zdravlja, poboljšanje dobrobiti i kvaliteta života za sve Strateški cilj 6: Održivo upravljanje prirodnim resursima Strateški cilj 7: Unapređenje upravljanja životnom sredinom	Strateški cilj 2: Poboljšan kvalitet života svih građana i stvaranje društva jednakih mogućnosti Prioritet 2.1. Unaprijediti javnu infrastrukturu, te kvalitet i efikasnost javnih usluga u ruralnim i urbanim područjima opštine Prioritet 2.2. Poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite Strateški cilj 3: Očuvana životna sredina uz racionalno korišćenje prirodnih resursa i unaprijeđenu energetske efikasnost Prioritet 3.1. Unaprijediti sistem zaštite i spašavanja od prirodnih katastrofa i drugih nesreća Prioritet 3.2. Efikasno upravljanje otpadom i energijom Prioritet 3.3. Poboljšati javni sistem vodosnabdijevanja, sistem sakupljanja, odvođenja i tretmana komunalnih otpadnih voda i kvaliteta voda Prioritet 3.4. Efikasno upravljanje prostorom, javnom imovinom i životnom sredinom

Dodatne informacije za inicijative međuopštinske saradnje:

U oblasti zaštite životne sredine postoje brojne mogućnosti za ostvarivanje međuopštinske saradnje na kojima će raditi opština Novi Grad. Međuopštinska saradnja će se prije svega odvijati kroz realizaciju Strateških projekata 3.1.4.1. „Priprema kvalitetne i dobro podložene argumentacije protiv lokacije Trgovske gore“ i 3.4.3.1. „Razvoj i jačanje Parka prirode Una“, u saradnji sa susjednim opštinama. Inicijative međuopštinske saradnje će se provoditi na planu zaštite od poplava i zaštite od drugih elementarnih nepogoda i drugih nesreća, te prekograničnih projekata u cilju razvoja infrastrukture zaštite životne sredine.

U oblasti privrednog razvoja međuopštinska saradnja će se prije svega odvijati kroz zajedničke projekte sa susjednim opštinama u Republici Srpskoj i Federaciji BiH, kroz koje će se moći realizovati i projekti koji su identifikovani kroz programiranje, a odnose se na zajedničku promociju privrede i poljoprivrede regije, te zajedničku promociju turizma i stvaranje zajedničkih turističkih proizvoda.

U oblasti društvenog razvoja saradnja sa susjednim opštinama će se najviše manifestovati i kroz zajedničke inicijative razvoja i promocije kulturno-istorijskih spomenika, kao i drugih tradicionalnih i drugih kulturnih sadržaja na ovim područjima.

5. Okvirni finansijski plan

Za period važenja strateškog dokumenta					
Redni broj i oznaka	Struktura finansiranja (u %)*	Ukupno KM	Budžet institucije (KM)	Ostali izvori	
				(KM)	Naziv potencijalnog izvora
Strateški cilj 1 KONKURENTNA LOKALNA EKONOMIJA KROZ INTENZIVIRANJE PROIZVODNJE I POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI	26,97%	10.183.527	2.328.646	7.854.881	
1.1. Prioritet: Poboľjšati kapacitete i konkurentnost malih i srednjih preduzeća, uz stalan rast zaposlenosti	8,14%	3.074.646	1.034.646	2.040.000	Vlada RS, donatori
1.1.1. Mjera: Unapređenje preduzetničke infrastrukture	6,32%	2.384.646	384.646	2.000.000	Vlada RS, donatori
1.1.1.1. Strateški projekat: Uređenje i razvoj IZ Poljavnice	6,21%	2.344.646	344.646	2.000.000	Vlada RS
1.1.2. Mjera: Podrška osnivanju i razvoju privrednih društava i preduzetničkih radnji	1,69%	640.000	600.000	40.000	Vlada RS, donatori
1.1.3. Mjera: Promocija investicionih potencijala opštine	4,89%	50.000	50.000	0	
1.2. Prioritet: Pozicionirati opštinu Novi Grad kao destinaciju za odmor i rekreaciju na otvorenom razvojem integrisane i prepoznatljive turističke ponude	4,42%	1.668.881	434.000	1.234.881	
1.2.1 Mjera: Unapređenje turističke ponude kreiranjem privlačnih turističkih proizvoda zasnovanih na prirodi, sportsko-rekreativnim sadržajima, kulturi i nasljeđu	3,96%	1.458.881	264.000	1.194.881	Vlada RS, donatori, investitori

1.2.1.1. Strateški projekat: 3. Izgradnja pješačke i biciklističke staze na dijelu magistralnog puta M-14 u Novom Gradu	2,90%	1.095.881	140.000	955.881	Investitori
1.2.1.2. Strateški projekat:Izgradnja auto/rafting kampa	0,08%	30.000	24.000	6.000	Vlada RS, donatori
1.2.2 Mjera: Unapređenje destinacijskog marketinga i menadžmenta	0,79%	210.000	170.000	40.000	Vlada RS, donatori
1.3. Prioritet: Unaprijediti proizvodnju uz postizanje većeg stepena intenzivnosti i produktivnosti u poljoprivrednoj proizvodnji	14,41%	5.440.000	860.000	4.580.000	
1.3.1. Mjera: Povećanje obima i produktivnosti poljoprivredne proizvodnje	1,98%	4.600.000	60.000	4.540.000	Poljoprivrednici, Svjetska banka, Vlada RS
1.3.1.1. Strateški projekat: Izgradnja sistema navodnjavanja	1,59%	600.000	60.000	540.000	Poljoprivrednici, Svjetska banka
1.3.2. Mjera: Povećanje konkurentnosti i razvoj lanaca vrijednosti u poljoprivredno- prehrambenom sektoru	1,98%	840.000	800.000	40.000	Vlada RS, donatori
Strateški cilj 2 POBOLJŠAN KVALITET ŽIVOTA SVIH GRAĐANA I STVARANJE DRUŠTVA JEDNAKIH MOGUĆNOSTI	40,09%	15.138.000	7.759.800	7.378.200	
2.1. Prioritet: Unaprijediti javnu infrastrukturu, te kvalitet i efikasnost javnih usluga u ruralnim i urbanim područjima opštine	34,03%	6.770.000	2.087.000	4.683.000	
2.1.1. Mjera: Izgradnja i rekonstrukcija saobraćajne infrastrukture	17,48%	6.600.000	2.000.000	4.600.000	Vlada RS
2.1.1.1. Strateški projekat: Rekonstrukcija mosta i prekategorizacija graničnog prelaza Novi Grad-Dvor	5,30%	2.000.000	0	2.000.000	Savjet ministara BiH
2.1.1.2. Strateški projekat: Izgradnja i rekonstrukcija saobraćajne infrastrukture	12,18%	4.600.000	2.000.000	2.600.000	Vlada RS
2.1.2. Mjera: Jačanje kapaciteta lokalne uprave i mjesnih zajednica	0,45%	170.000	87.000	83.000	Vlada RS, donatori

2.1.2.1. Strateški projekat: "E-uprava" i digitalizacija javne uprave	16,55%	80.000	40.000	40.000	Vlada RS, donatori
2.2. Prioritet: Poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite	14,33%	5.410.000	3.120.000	2.290.000	
2.2.1. Mjera: Izgradnja i rekonstrukcija obrazovne infrastrukture	2,54%	960.000	270.000	690.000	Vlada RS, donatori
2.2.1.1. Strateški projekat: Promjena namjene poslovnog prostora u predškolsku ustanovu dječiji vrtić	1,17%	442.000	240.000	202.000	Vlada RS
2.2.1.2. Strateški projekat: Zamjena stolarije na objektu JU OŠ „Vuk Karadžić“ Novi Grad	10,20%	140.000	30.000	110.000	Vlada RS, Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica
2.2.2. Mjera: Usklađivanje obrazovnih programa sa zahtjevima tržišta rada	1,19%	450.000	400.000	50.000	Vlada RS, donatori
2.2.3. Mjera: Razvoj primarne zdravstvene zaštite	5,83%	2.200.000	1.180.000	1.020.000	Vlada RS, donatori
2.2.4. Mjera: Podrška ranjivim kategorijama stanovništva	1,06%	1.800.000	1.270.000	530.000	Vlada RS, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH
2.3. Prioritet: Razvoj kulture i sporta, te stvaranje stimulativnog ambijenta za razvoj civilnog sektora	5,37%	2.026.000	1.620.800	405.200	
2.3.1. Mjera: Razvoj kulture i sporta na području opštine	3,84%	1.700.000	1.400.000	300.000	Vlada RS, Ministarstvo za civilne poslove BiH, donatori
2.3.1.1. Strateški projekat: Adaptacija, sanacija i rekonstrukcija kino sale Novi Grad	0,61%	230.000	23.000	207.000	Ministarstvo za civilne poslove BiH
2.3.2. Mjera: Podrška programima za unaprijeđenje položaja djece i mladih	0,70%	264.000	160.800	103.200	Donatori
2.3.3. Mjera: Podrška za rad i djelovanje lokalnih organizacija civilnog društva	0,16%	62.000	60.000	2.000	Donatori
2.4. Prioritet: Ublažiti negativne demografske trendove i izgraditi podsticajno okruženje za porodicu i mlade	2,47%	932.000	932.000	0	
2.4.1. Mjera: Provođenje mjera populacione politike	2,47%	932.000	932.000	0	

2.4.1.1.1. Strateški projekat: Uspostavljanje lokalnog fonda za podršku rješavanju stambenog pitanja mladih porodica	0,26%	100.000	100.000	0	
Strateški cilj 3 OČUVANA ŽIVOTNA SREDINA UZ RACIONALNO KORIŠĆENJE PRIRODNIH RESURSA I UNAPRIJEĐENU ENERGETSKU EFIKASNOST	32,94%	12.440.000	3.935.000	8.505.000	
3.1. Prioritet Unaprijediti sistem zaštite i spašavanja od prirodnih katastrofa i drugih nesreća	3,71%	1.920.000	700.000	1.220.000	
3.1.1. Mjera: Redovno održavanje postojećih i izgradnja novih infrastrukturnih objekata za zaštitu od elementarnih nepogoda i drugih nesreća	3,50%	1.320.000	390.000	930.000	Vlada RS, donatori
3.1.2. Mjera: Jačanje lokalnih kapaciteta zaštite i spasavanja	0,48%	180.000	60.000	120.000	Vlada RS, donatori
3.1.3. Mjera: Uspostavljanje efikasnog i humanog sistema za upravljanje populacijom pasa lualica	0,21%	80.000	80.000	0	Donatori
3.1.4. Mjera: Unapređenje ekspertske i pravne borbe protiv izgradnje Centra za zbrinjavanje RAO na Trgovskoj gori	0,90%	340.000	170.000	170.000	Vlada RS, Savjet Ministara, Predsjedništvo BiH, Pravni i Ekspertski tim
3.1.4.1. Strateški projekat: Priprema kvalitetne i dobro podložene argumentacije protiv lokacije Trgovske gore	0,37%	140.000	70.000	70.000	
3.2. Prioritet Efikasno upravljanje otpadom i energijom	5,60%	2.115.000	485.000	1.630.000	Vlada RS, IRBRS, Fond za zaštitu životne sredine RS, donatori
3.2.1. Mjera: Unapređenje kapaciteta za zbrinjavanje čvrstog otpada i reciklažu	1,76%	665.000	145.000	520.000	Vlada RS, IRBRS, Fond za zaštitu životne sredine i energetske efikasnost Republike Srpske
3.2.1.1. Strateški projekat: Sanacija gradske deponije "Šuća"	1,19%	450.000	60.000	390.000	Vlada RS, IRBRS, Fond za zaštitu životne sredine i energetske efikasnost Republike Srpske
3.2.2. Mjera: Podrška korištenju obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti	3,84%	1.450.000	340.000	1.110.000	Vlada RS, Fond za zaštitu životne sredine i energetske efikasnost Republike Srpske, donatori
3.2.2.1. Strateški projekat: Izgradnja sistema rasvjete u ulici Kej Vojvode Stepe i rekonstrukcija javne rasvjete Centar	1,19%	450.000	0	450.000	Vlada RS

3.3. Prioritet Poboljšati javni sistem vodosnabdijevanja, sistem sakupljanja, odvođenja i tretmana komunalnih otpadnih voda	19,77%	7.465.000	2.520.000	4.945.000	
3.3.1. Mjera: Razvoj sistema vodosnabdijevanja	6,36%	2.400.000	1.500.000	900.000	Vlada RS, donatori
3.3.1.1. Strateški projekat: Rekonstrukcija i proširenje vodovodne mreže na teritoriji opštine Novi Grad	6,22%	2.350.000	1.450.000	900.000	Vlada RS, donatori
3.3.2. Mjera: Razvoj sistema zbrinjavanja i prečišćavanja otpadnih voda	13,41%	5.065.000	1.020.000	4.045.000	Vlada RS, donatori
3.3.2.1. Strateški projekat: Rekonstrukcija i proširenje kanalizacione mreže na teritoriji opštine Novi Grad	13,10%	4.945.000	950.000	3.995.000	Vlada RS, donatori
3.4. Prioritet Efikasno upravljanje prostorom, javnom imovinom i životnom sredinom	2,49%	940.000	230.000	710.000	
3.4.1. Mjera: Ažuriranje i izrada prostorno-planske dokumentacije i sprečavanje nelegalne gradnje	0,45%	170.000	0	170.000	Vlada RS, donatori
3.4.2. Mjera: Uspostava sistema za strateško upravljanje javnom imovinom	0,53%	200.000	60.000	140.000	Vlada RS, donatori
3.4.3. Mjera: Promocija i zaštita prirodnih dobara i održivo korištenje resursa	1,51%	570.000	170.000	400.000	Vlada RS, donatori
3.4.2.1. Strateški projekat: Razvoj i jačanje Parka prirode „Una“	0,45%	170.000	70.000	100.000	Vlada RS, donatori, međuopštinska saradnja
Ukupno iz strateškog dokumenta	100%	37.761.527,00	14.023.446,00	23.738.081,00	
Pregled po izvorima(iznosi u KM i procenti)					
Budžetska sredstva			Sredstva viših nivoa vlasti i drugih donatora		
14.023.446			23.738.081		
37,14%			62,86%		

6. Okvir za sprovođenje, praćenje, izvještavanje i vrednovanje strategije razvoja

Osnovne aktivnosti i odgovornosti za provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluaciju strategije razvoja	
Aktivnosti(*)	Nadležnost (ko?)
Priprema/ažuriranje Kalendara aktivnosti koje vrši nosilac procesa - organizacioni oblik u organu uprave zaduženom za poslove strateškog planiranja i upravljanja razvojem	Nosilac procesa: Šef odsjeka za upravljanje razvojem Učesnici procesa: Kabinet i Kolegij načelnika
Priprema mehanizama i alata za praćenje i izvještavanje o ostvarenju strategije razvoja (uključujući lokalizovane ciljeve održivog razvoja BIH)	Nosilac procesa: Šef odsjeka za upravljanje razvojem Učesnici procesa: Kolegij načelnika
Definisanje prioritetnih projekata/aktivnosti na osnovu strateško-programskih dokumenata za naredni 1+2 planski ciklus	Nosilac procesa: Kabinet načelnika Učesnici u procesu: Načelnici odjeljenja; Šefovi odsjeka, Kolegij načelnika; Kabinet Načelnika, Ostali službenici odsjeka za upravljanje razvojem
Priprema trogodišnjih i godišnjih planova rada organizaionih jedinica, uključujući projekte iz strategije razvoja i vezane redovne aktivnosti	Nosilac procesa: Načelnik, Rukovodioci nadležnih službi / odjeljenja i odsjeka Učesnici procesa: Šef odsjeka za upravljanje razvojem, Načelnik odjeljenja za privredu i poljoprivredu, Načelnik odjeljenja za društvene djelatnosti sa ostalim ključnim službenicima
Izrada Trogodišnjeg i Godišnjeg plana rada JLS (za narednu godinu)	Nosilac procesa: Kabinet načelnika sa svim ostalim odjeljenjima i odsjecima Učesnici procesa: Kolegij načelnika
Uključivanje ključnih strateških projekata i aktivnosti u plan Budžeta (za narednu godinu)	Nosilac procesa: Načelnik odjeljenja za budžet i finansije Učesnici procesa: Kabinet načelnika sa svim ostalim odjeljenjima i odsjecima
Usklađivanje godišnjih planova rada odjeljenja i Godišnjeg plana rada JLS sa usvojenim Budžetom (za narednu godinu)	Nosilac procesa: Načelnik, Kabinet načelnika sa svim ostalim odjeljenjima i odsjecima Učesnici procesa: Rukovodioci nadležnih službi / odjeljenja i odsjeka; Kolegij načelnika
Usvajanje Godišnjeg plana rada JLS (za narednu godinu)	Nosilac procesa: Načelnik JLS Učesnici procesa: Skupština opštine
Razrada projekata iz Godišnjeg plana rada JLS	Nosilac procesa: Kabinet načelnika sa svim ostalim odjeljenjima i odsjecima Učesnici procesa: Rukovodioci nadležnih službi / odjeljenja i odsjeka sa ostalim ključnim službenicima
Praćenje i privlačenje eksternih izvora finansiranja projekata	Nosilac procesa: Kabinet načelnika sa svim ostalim odjeljenjima i odsjecima Učesnici procesa: Rukovodioci nadležnih službi / odjeljenja i odsjeka sa ostalim ključnim službenicima
Praćenje provođenja Godišnjeg plana rada JLS i ostvarenja strateških ciljeva	Nosilac procesa: Kabinet načelnika sa svim ostalim odjeljenjima i odsjecima Učesnici procesa: Rukovodioci nadležnih službi / odjeljenja i odsjeka sa ostalim ključnim službenicima
Izrada godišnjih izvještaja o radu odsjeka/odjeljenja	Nosilac procesa: Načelnik, Kabinet načelnika, rukovodioci službi/odjeljenja i odsjeka Učesnici procesa: Šef odsjeka za upravljanje razvojem / Rukovodioci nadležnih službi / odjeljenja i odsjeka sa ostalim ključnim službenicima
Uključivanje javnosti/ Partnerske grupe u praćenje provođenja strategije razvoja(**)	Nosilac procesa: Kabinet načelnika sa svim ostalim odjeljenjima i odsjecima Učesnici procesa: Šef odsjeka za upravljanje razvojem /Rukovodioci nadležnih službi / odjeljenja i odsjeka sa ostalim ključnim službenicima
Priprema i razmatranje Izvještaja o razvoju (za prethodnu godinu)	Nosilac procesa: Kabinet načelnika Učesnici procesa: Načelnici odjeljenja i šefovi odsjeka; Kolegij načelnika
Priprema i razmatranje Godišnjeg izvještaja o radu JLS (za prethodnu godinu)	Nosilac procesa: Kabinet načelnika Učesnici procesa: Načelnici odjeljenja i šefovi odsjeka; Kolegij načelnika
Usvajanje i objavljivanje Izvještaja o razvoju (za prethodnu godinu)	Nosilac Inicijator i vlasnik procesa: Načelnik JLS Učesnici procesa: Skupština opštine
Usvajanje i objavljivanje Godišnjeg izvještaja o radu JLS (za prethodnu godinu)	Nosilac procesa: Načelnik JLS Učesnici procesa: Skupština opštine
▪ Ostale važne aktivnosti: ▪ Uspostavljanje i unaprijeđenje međuopštinske saradnje ▪ Pokretanje procesa evaluacije strategije razvoja	Nosilac procesa: Kabinet načelnika, Učesnici procesa: Načelnici odjeljenja i šefovi odsjeka; Kolegij načelnika sa ostalim ključnim službenicima

7. Prilozi

7.1. Sažeti pregled strategije

Redni broj i oznaka	NAZIV	INDIKATORI I FINANSIJSKI IZVORI		
1. Strateški cilj	KONKURENTNA LOKALNA EKONOMIJA KROZ INTENZIVIRANJE PROIZVODNJE I POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI	Indikatori strateškog cilja	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti indikatora (2026)
		Prosječan broj zaposlenih (stanje 31.12)	3.961	4.500
		Broj poslovnih subjekata (stanje 31.12)	581	625
		Pokrivenost uvoza izvozom (%)	51,60	58% (6,4%)
		Učešće prihoda od izvoza u ukupnom prihodu privrednih društava (%)	16	18
		Prosječna neto plata(KM)	893,00	1.350,00
		Ostvareni poreski prihodi <i>per capita</i> u KM	422,00	>430,00
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		2.328.646	7.854.881	10.183.527
1.1. Prioritet	Poboljšati kapacitete i konkurentnost malih i srednjih preduzeća, uz stalan rast zaposlenosti	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Broj privrednih društava ³⁹ /broj preduzetničkih radnji	140/441	155/470
		Prosječan broj zaposlenih radnika	3.961	4.300 (+10%)
		Ukupan ostvareni prihod privrednih društava (KM)	276.687.573,00	318.190.709,00 (+15%)
		Pokrivenost uvoza izvozom (%)	51,6	58% (6,4%)
		Granični prelaz Novi Grad-Dvor prekategorisiran u kategoriju graničnog prelaza za transport roba	Ne	Da
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.034.646	2.040.000	3.074.646
1.1.1. Mjera	Unapređenje preduzetničke infrastrukture	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Procenat infrastrukturne opremljenosti Industrijske zone „Poljavnice“	50%	70%
		Površina industrijske zone „Poljavnice“ obuhvaćene regulacionim planom (ha)	17	75
		Broj aktivnih preduzeća u IZ „Poljavnice“	20	>35
		Broj zaposlenih u preduzećima lociranim u industrijskoj zoni „Poljavnice“	400	>700
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		384.646	2.000.000	2.384.646
1.1.2. Mjera	Podrška osnivanju i razvoju privrednih društava i preduzetničkih radnji	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Realizovani opštinski	50.423,00	160.000,00

³⁹ Broj privrednih društava odnosi na privredna društva koja imaju sjedište na području opštine Novi Grad i koja su predala završne račune

		podsticaji za razvoj sektora MSP i samozapošljavanje godišnje, (4-godišnji prosjek) (KM)	(2018-2021)	(2022-2026)
		Broj preduzeća koja koriste sistem podsticaja iz Budžeta opštine (4-godišnji prosjek)	10	25
		Broj podržanih žena preduzetnica/vlasnica/direktorica (4-godišnji prosjek)	4	10
		Broj otvorenih preduzetničkih radnji tokom godine	62	75
		Broj nezaposlenih lica koja su pokrenula biznis (4-godišnji prosjek)	4	10
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		600.000,00	40.000,00	640.000,000
1.1.3. Mjera	Promocija investicionih potencijala opštine	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti indikatora (2026)
		Broj privrednih subjekata posjećenih u okviru programa postinvesticione podrške u toku godine (4-godišnji prosjek)	5	10
		Broj finalizovanih investicionih paketa	0	5
		Broj promotivnih događaja na kojima su kvalitetno predstavljeni potencijali opštine	2	5
		Broj projekata realizovanih u saradnji sa dijasporom godišnje	1	2
		Broj organizovanih poslovnih susreta dijaspore godišnje	0	1
		Broj podržanih predstavnika dijaspore potencijalnih ulagača	0	3
		Broj stranih investitora na području opštine	16	20
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		50.000,00	00,00	50.000,00
1.2. Prioritet	Pozicionirati opštinu Novi Grad kao destinaciju za odmor i rekreaciju na otvorenom razvojem integrisane i prepoznatljive turističke ponude	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti indikatora (2026)
		Broj smještajnih kapaciteta (ležaja)	161	300
		Broj dolazaka turista	236	1.200
		Broj noćenja turista	1.077	2.700
		Iznos ukupno naplaćene boravišne takse	3.211,00 KM	5.000,00 KM
		Broj poslovnih subjekata/zaposlenih u Području I- djelatnost pružanja smještaja, ugostiteljstvo	107/236 (2020.godina)	120/280
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		434.000	1.234.881	1.668.881
1.2.1. Mjera	Unapređenje turističke ponude kreiranjem privlačnih turističkih proizvoda zasnovanih na prirodi, sportsko-rekreativnim	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti indikatora (2026)
		Broj registrovanih objekata/ležaja za pružanje usluge smještaja u kućama	19 objekata/ 107 ležaja	50 objekata/ 280 ležaja

	sadržajima, kulturi i nasljeđu	za odmor, apartmanima i sobama za iznajmljivanje		
		Broj objekata/ležaja za pružanje usluge smještaja u hotelima, motelima i hostelima	2 objekta/ 54 ležaja	3 objekta/ 110 ležaja
		Broj auto/rafting kampova na području opštine	0	1
		Izrađena projektno-tehnička dokumentacija za razvoj novih turističkih mikrolokacija na području opštine godišnje	Ne	Da
		Broj realizovanih infrastrukturnih projekata izgradnje /uređenja turističkih mikrolokacija na području opštine u turizmu (godišnje)	0	2
		Pokrivenost turističkom signalizacijom	60%	100%
		Broj centara za interpretaciju i prodaju lokalnih poljoprivrednih proizvoda i tradicionalnih rukotvorina - Kuća Potkozarja i Podgrmeča	0	1
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		264.000	1.194.881	1.458.881
1.2.2. Mjera	Unapređenje destinacijskog marketinga i menadžmenta	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Izrađena Strategija razvoja turizma sa marketing strategijom i interpretacijskim planom	Ne	Da
		Broj novosertifikovanih turističkih vodiča, skipera, spasilaca, planinara, ribočuvara, lovočuvara i sl.	0	25
		Broj izrađenih urbanističko-planskih dokumenata za područja od značaja za razvoj turizma	0	2 (Una, Lješljani)
		Osmišljen model podsticaja za pružaoce usluga u turizmu	Ne	Da
		Realizovani podsticaji u turizmu (KM)	0	50.000,00
		Zaštita proizvoda sa geografskim porijeklom- Krajiški sir	Ne	Da
		Broj promotivnih aktivnosti (u periodu od 2022.-2026.)	-	3
		Broj realizovanih turističkih manifestacija u prosjeku godišnje (u periodu od 2022.-2026.)	-	10
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		170.000,00	40.000,00	210.000,00
1.3. Prioritet	Unaprijediti proizvodnju uz postizanje većeg stepena intenzivnosti i produktivnosti u poljoprivrednoj proizvodnji	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Broj registrovanih poljoprivrednih gazdinstava	263	290
		Broj registrovanih preduzeća u poljoprivredi (privredna društva i preduzetnici)	9+22	14+26

		Površina poljoprivrednog zemljišta koje se obrađuje (upisanog u Registar)	1.558 ha	>2.000 ha
		Ostvareni prihodi u Području A -poljoprivreda, šumarstvo i ribolov (KM)	3.490.274,00	4.540.000,00
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		860.000,00	4.580.000,00	5.440.000,00
1.3.1. Mjera	Povećanje obima i produktivnosti poljoprivredne proizvodnje	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Godišnja proizvodnja mlijeka /broj farmi, godišnje (petogoišnji prosjek)	3.745.380 litara/56 farmi (2017-2021)	4.500.000 litara/67 farmi (2022-2026)
		Površina na kojoj je zastupljena ratarska proizvodnja (ha)	9.300	12.000
		Površina na kojoj je zastupljena povrtlarska proizvodnja (ha)	1.500	2.000
		Površina na kojoj je zastupljena voćarska proizvodnja (ha)	38	45
		Broj košnica na području opštine/godišnja količina proizvedenog meda	3.836/40	4.600/50
		Površina pod plastenicima (ha)	1,2	1,5
		Godišnja proizvodnja krastavaca kornišona (t)	500	600
		Broj organskih proizvođača	1	2
		Broj izgrađenih sistema za navodnjavanje	0	2
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		60.000,00	4.540.000,00	4.600.000,00
1.3.2. Mjera	Povećanje konkurentnosti i razvoj lanaca vrijednosti u poljoprivredno-prehrambenom sektoru	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Iznos realizovanih opštinskih podsticaja za biljnu pro., godišnje, (KM)	77.694,00	150.000,00
		Iznos realizovanih opštinskih podsticaja za stočarsku pro. –godišnje (KM)	80.710,00	150.000,00
		Broj sprovedenih edukacija za polj.proizvođače na godišnjem nivou	5	10
		Broj podržanih polj.sajmova/izložbi (na području opštine)	1	2
		Broj brendiranih i proizvoda sa geogr. porijeklom do 2026	0	1
		Broj aktivnih poljoprivrednih zadruga	4	11
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		800.000,00	40.000,00	840.000,00
2. Strateški cilj	POBOLJŠAN KVALITET ŽIVOTA SVIH GRAĐANA I STVARANJE DRUŠTVA JEDNAKIH MOGUĆNOSTI	Indikatori strateškog cilja	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti indikatora (2026)
		Udio radno sposobnog stanovništva (15-64) u ukupnom broju stanovnika,	67	>70

		%		
		Indeks starenja (%)	191,31 (2020.g.)	180
		Stepen razvijenosti opštine na nivou RS	Nerazvijena	Srednje razvijena
		Migracioni saldo-petogodišnji prosjek	-88	> -40
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		7.759.800,00	7.378.200,00	15.138.000,00
2.1. Prioritet	Unaprijediti javnu infrastrukturu, te kvalitet i efikasnost javnih usluga u ruralnim i urbanim područjima opštine	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Lokalna putna mreža – odnos asfaltiranih i makadamskih/zemljanih lokalnih puteva	123,17 km: 136,25 km	140 km: 119 km
		Broj korisnika usluga E-uprave Opštine Novi Grad	42	>100
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		2.087.000,00	4.683.000,00	6.770.000,00
2.1.1. Mjera	Izgradnja i rekonstrukcija saobraćajne infrastrukture	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Ukupno realizovana sredstva u izgradnju i rekonstrukciju puteva, ulica i mostova godišnje (KM/4-godišnji prosjek)	1.387.268,00	1.500.000,00
		Ukupna dužina svih puteva na području Opštine (km)	536,62	570
		Rekonstruisan most preko rijeke Une	Ne	Da
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		2.000.000,00	4.600.000,00	6.600.000,00
2.1.2. Mjera	Jačanje kapaciteta lokalne uprave i mjesnih zajednica	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Broj projekata /inicijativa implementiranih od strane savjeta MZ	0	5
		Procenat prenesenih (neriješenih) predmeta lokalne administracije – 4god. prosjek (%)	7	1
		Broj novih usluga elektronske uprave	0	3
		Broj uvedenih softverskih rješenja u rad opštinske uprave	3 (E-uprava, evidencija potraživanja, obračun plata)	6
		Iznos utrošenih sredstava u nabavku računarske opreme za potrebe opštinske uprave i mjesnih zajednica, godišnje (4-godišnji prosjek), (KM)	5.202,49	20.000,00
		Redizajn zvaničnih opštinskih web stranica i uvođenje novih funkcionalnosti – korisnici u središtu, naglasak na uslugama	Ne	Da
		Utvrđena nova vizija MZ-a i prilagođen regulatorni okvir u svrhu osnaživanja MZ-a i realizacije nove vizije (Projekat „Jačanje uloge mjesnih zajednica u BiH“)	Ne	Da

		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		87.000,00	83.000,00	170.000,00
2.2. Prioritet	Poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Procenat uključene djece u predškolsko vaspitanje i obrazovanje i u program pred polazak u školu koja ne pohađaju predškolske ustanove	29% ⁴⁰	40%
		Ukupan broj učenika osnovnih i srednjih škola	2.065 (1.464+601)	>2.270 (1.610+660)
		Broj oboljelih od najčešćih hroničnih nezaraznih bolesti ⁴¹ (4-godišnji prosjek)	9.987	≤8.980
		Broj stanovnika na 1 ljekara	1.216 (19 ljekara, 23.118 stanovnika)	≤1.000
		Broj korisnika redovnih novčanih pomoći u Centru za socijalni rad	1.085	1.300
		Broj novouvedenih proširenih prava u oblasti socijalne zaštite	0	4
		Broj stambenih jedinica koje su uključene u model socijalnog stanovanja	0	50
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		3.120.000,00	2.290.000,00	5.410.000,00
2.2.1. Mjera	Izgradnja i rekonstrukcija obrazovne infrastrukture	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Broj djece koja nisu primljena u dječiji vrtić zbog popunjenosti kapaciteta	34	0
		Broj obnovljenih /adaptiranih školskih i predškolskih objekata	0	10
		Broj opremljenih radionica/kabineta za praktičnu nastavu	0	10
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		270.000,00	690.000,00	960.000,00
2.2.2. Mjera	Usklađivanje obrazovnih programa sa zahtjevima tržišta rada (uspostava i razvoj institucionalne saradnje između privrednika, obrazovnih institucija i opštine)	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Broj učenika i studenata koji se stipendiraju iz budžeta Opštine godišnje- (4-godišnji prosjek)	120 (56+64)	150 (71+79)
		Broj uvedenih novih zanimanja sa pratećim programima prema potrebama MSP u posljednjih 5 godina	9	13
		Broj poslodavaca kod kojih se izvodi praktična nastava	0	5
		Procenat učenika koji realizuju praktičnu nastavu kod poslodavaca (%)	0	20
		Broj obrazovnih programa za odrasle	5	10
		Izrađen lokalni plan zapošljavanja	Ne	Da

⁴⁰ Дјеца у предшколским установама 2021.г.: 220 (вртић+програм пред полазак у школу), Укупан број предшколске дјеце (0-6 година)- од 2017-2021.г.: 765

⁴¹ Тумори, злоћудни и доброћудни, дијабетес, болести система крвотока система за варење и система за дисање

		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		400.000,00	50.000,00	450.000,00
2.2.3. Mjera	Razvoj primarne zdravstvene zaštite	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Broj pruženih usluga (pregleda) u JZU Dom zdravlja (4-godišnji prosjek)	141.661	148.744
		Broj održanih edukativnih radionica za stanovništvo o značaju prevencije zdravlja	4	14
		Broj nabavljenih medicinskih aparata	2	7
		Broj zdravstvenih radnika sa visokom stručnom spremom u DZ Novi Grad (opšta medicina, specijalisti, stomatolozi, stručni saradnici medicinske struke)	18	22
		Objekat JZU Dom zdravlja adaptiran u skladu sa standardom EE	Ne	Da
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.180.000,00	1.020.000,00	2.200.000,00
2.2.4. Mjera	Podrška ranjivim kategorijama stanovništva	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Izrađena strategija socijalnog stanovanja opštine Novi Grad	Ne	Da
		Izrađen Akcioni plan jačanja sistema socijalne zaštite i inkluzije na području opštine Novi Grad	Ne	Da
		Izrađen Gender akcioni plan za ravnopravnost polova na području opštine Novi Grad 2023-2026	Ne	Da
		Broj izgrađenih zgrada socijalnog stanovanja	0	1
		Iznos sredstava doznačenih iz Budžeta opštine udruženjima od inetersa godišnje -4-godišnji prosjek (KM)	242.620,50	300.000,00
		Broj volontera angažovanih na pružanju pomoći društveno ranjivim grupama	0	30
		Broj obavljenih volonterskih usluga/aktivnosti u sferi socijalne zaštite	0	5
		Formalno-pravna registracija Dnevnog centra za djecu u riziku	Ne	Da
		Broj zaposlenih stručnih radika u Dnevnom centru za djecu u riziku	0	3
		Broj proširenih prava u socijalnoj zaštiti na području opštine	2	6
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.270.000,00	530.000,00	1.800.000,00
2.3. Prioritet	Razvoj kulture i sporta, te stvaranje stimulativnog ambijenta za razvoj civilnog sektora	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Broj kulturno-sportskih događanja na podr. opštine (godišnje)	22	>27

		Broj članova sportskih i kulturnih organizacija	985 (685+300)	>1083 (753+330)
		Broj članova biblioteke godišnje	580	>638
		Broj aktivnih OCD-a na području opštine	16	26
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.620.800,00	405.200,00	2.026.000,00
2.3.1. Mjera	Razvoj kulture i sporta na području opštine	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Broj obnovljenih sportskih terena i sportskih objekata	0	5
		Objekat bioskopa rekonstruisan	Ne	Da
		Površina funkcionalnog prostora Biblioteke (m ²)	142	300 (magacinski prostor i depo za odlaganje knjiga)
		Broj bibliotečkih jedinica u Biblioteci	2.683	3.000
		Rashodi za kulturno sportske i druge manifestacije iz budžeta opštine godišnje 4-godišnji prosjek (KM)	55.511,00	70.000,00
		Stipendije za talentovane mlade sportiste iz budžeta opštine godišnje-4-godišnji prosjek (KM)	4.000,00	10.000,00
		Grantovi sportskim organizacijama i klubovima iz budžeta opštine godišnje -4-godišnji prosjek (KM)	239.719,00	270.000,00
		Broj sportskih klubova finansiranih iz budžeta opštine	14	17
		Period važenja Programa razvoja sporta	2019-2023	2024-2028
		Pribavljena građevinska i upotrebna dozvola za objekat Sportske dvorane,	Ne	Da
		Rekonstruisan krov na objektu sportske dvorane	Ne	Da
		Saniran parket u objektu sportske dvorane	Ne	Da
		Izrađena projektna dokumentacija za rekonstrukciju grijanja u objektu sportske dvorane	Ne	Da
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.400.000,00	300.000,00	1.700.000,00
2.3.2. Mjera	Podrška programima za unaprijeđenje položaja djece i mladih	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Iznos realizovanih sredstava iz Budžeta opštine godišnje za finansiranje projekata omladinskih organizacija- 4-godišnji prosjek (KM)	6.325,00	15.000,00
		Period važenja Omladinske politike	2019-2023	2024-2028
		Grant za realizaciju lokalne volonterske politike iz budžeta opštine godišnje 4-godišnji prosjek (KM)	2.162,50	5.000,00
		Broj realizovanih projekata Omladinske banke godišnje -4-godišnji prosjek	26	30

		Broj realizovanih projekata nevladinih i omladinskih organizacija godišnje	3	6
		Broj pokrenutih mikrobiznisa mladih	0	2
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		160.800,00	103.200,00	264.000,00
2.3.3. Mjera	Podrška za rad i djelovanje lokalnih organizacija civilnog društva	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Iznos realizovanih sredstava iz Budžeta opštine za finansiranje projekata nevladinih organizacija godišnje - 4-godišnji prosjek (KM)	7.750,00	15.000,00
		Broj implementiranih projekata formalnih i neformalnih grupa građana i OCD-a	36	>50
		Digitalna demokratija-postavljena pametna klupa s ciljem formiranja jedinstvene online mreže između nevladinih organizacija i drugih ciljanih grupa (Projekat „LINK za saradnju“)	Ne	Da
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		60.000,00	2.000,00	62.000,00
2.4. Prioritet	Ublažiti negativne demografske trendove i izgraditi podsticajno okruženje za porodicu i mlade	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Broj novorođene djece godišnje (4-godišnji prosjek)	144	>158
		Sredstva iz Budžeta opštine usmjerena na mjere pronatalitetne politike - 4-godišnji prosjek (KM)	101.408,5 ⁴²	208.000,00
		Procenat sufinansiranja troškova boravka djece u vrtiću od strane roditelja (po djetetu) ⁴³	37,8% (2022.g.)	30%
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		932.000,00	00,00	932.000,00
2.4.1. Mjera	Provođenje mjera populacione politike	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Formiran Fond za podršku rješavanju stambenog pitanja mladih porodica i (iznos, KM)	0	100.00,00
		Izrađen Program podrške rješavanju stambenog pitanja mladih porodica	Ne	Da
		Broj korisnika Fonda	0	20
		Formiran Odbor za populacionu politiku kao stručno savjetodavno tijelo Skupštine opštine Novi Grad	Ne	Da

⁴² Једнократне новчане помоћи за полазак дјеце у школу, Суфинансирање набавке уџбеника, Грант удружењу четворо и више дјеце „Сара“, Вантјелесна оплодња, Текући грантови појединцима -за рођење дјетета, Суфинансирање превоза ученика на општинским линијама

⁴³ Економска цијена услуге Дјечјијег вртића 2022.г., мјесечно : 317,77 KM, новчано учешће родитеља 120,00 KM (37,8%)

		Realizovane jednokratne novčane pomoći za polazak djece u školu iz budžeta opštine godišnje -4-godišnji prosjek (KM)	1.485,25	4.000,00
		Sufinansiranje nabavke udžbenika- iz budžeta opštine godišnje -4-godišnji prosjek (KM)	3.052,75	8.000,00
		Grant udruženjima višečlanih porodica iz budžeta opštine godišnje -4-godišnji prosjek (KM)	7.667,00	15.000,00
		Dodijeljena sredstva za proceduru asistiranje reprodukcije iz budžeta opštine godišnje -4-godišnji prosjek (KM)	9.444,25	25.000,00
		Tekući grantovi pojedincima -za rođenje djeteta iz budžeta opštine godišnje -4-godišnji prosjek (KM)	6.300,00	16.000,00
		Sufinansiranje prevoza učenika na opštinskim linijama iz budžeta opštine-4-godišnji prosjek (KM)	73.459,25	140.000,00
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		932.000,00	00,00	932.000,00
3. Strateški cilj	OČUVANA ŽIVOTNA SREDINA UZ RACIONALNO KORIŠĆENJE PRIRODNIH RESURSA I UNAPRIJEĐENU ENERGETSKU EFIKASNOST	Indikatori strateškog cilja	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti indikatora (2026)
		Procijenjena materijalna šteta nastala zbog posljedica klimatskih promjena i drugih nesreća (petogodišnji prosjek) (KM)	470.000,00 (2017-2021)	< 250.000,00 (2022-2026)
		Spriječena izgradnja Centra za zbrinjavanje radioaktivnog otpada na Trhgovskoj gori	Ne	Da
		Godišnja emisija CO ₂ (ukupni kontrolni inventar na osnovu SECAP analize – polazni podaci za 2020. godinu)	23.965,73 t CO ₂	< 21.569,13 t CO ₂
		% domaćinstava u opštini koji imaju kvalitetno regulisano vodosnabdijevanje pitkom vodom	48,78	>55
		Udio domaćinstava obuhvaćeno organizovanim odvozom otpada, %	53,7	>70
		% domaćinstava u opštini koja su priključena na kanalizacionu mrežu	28,4	>50
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		3.935.000,00	8.505.000,00	12.440.000,00
3.1. Prioritet	Unaprijediti sistem zaštite i spašavanja od prirodnih katastrofa i drugih nesreća	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Realizovana budžetska sredstva za nabavku postrojenja i opreme za TVSJ i CZ godišnje (5-godišnji prosjek) (KM)	33.982,00 (2017-2021)	>100.000,00 (2022-2026)
		Broj prijavljenih incidenata u jeda pasa- godišnje (4-godišnji prosjek)	17	0

		Broj izrađenih planskih dokumenata za smanjenje rizika	0	3
		Broj intervencija TVSJ, godišnje (5-godišnji prosjek)	100	<50
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		700.000,00	1.220.000,00	1.920.000,00
3.1.1. Mjera	Redovno održavanje postojećih i izgradnja novih infrastrukturnih objekata za zaštitu od elementarnih nepogoda i drugih nesreća	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Broj izgrađenih/rekonstruisanih prepumpnih stanica	0	>4 (Urije, Prekosanje, Ograde, Radišići)
		Broj regulisanih korita površinskih vodotokova	3 (Una, Sana, Japra)	>4 (Una, Sana, Japra, potok Roga)
		Broj gromobrana sa ugrađenim radioaktivnim izotopom na području opštine	4	0
		Broj saniranih klizišta na području opštine	0	2
		Izrađena studija za prečišćivač otpadnih voda u IZ „Poljavnice“	Ne	Da
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		390.000,00	930.000,00	1.320.000,00
3.1.2. Mjera	Jačanje lokalnih kapaciteta zaštite i spasavanja	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Broj nabavljenih specijalizovanih vozila zaštite i spasavanja	0	1
		Broj novonabavljenih kompleta lične opreme u skladu sa vatrogasnim standardima	0	>10
		Broj novonabavljenih kompleta lične opreme za potrebe CZ	0	>100
		Broj obučених pripadnika CZ i TVSJ		>100
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		60.000,00	120.000,00	180.000,00
3.1.3. Mjera	Uspostavljanje efikasnog i humanog sistema za upravljanje populacijom pasa lualica koji će osigurati sigurnost i zadovoljstvograđana	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Izrađen Plan zbrinjavanja pasa lualica na području opštine Novi Grad	Ne	Da
		Procenat zbrinutih u odnosu na ukupan broj nevlasničkih pasa na području opštine (procjena)	50%	>80%
		Broj zbrinutih pasa lualica smještanjem u skloništa i udomljavanjem (godišnje)	57	>100
		Realizovana budžetska sredstva za zbrinjavanje životinja godišnje (petogodišnji prosjek, KM)	3.168,00	>6.000,00
		Broj kampanja o značaju sterilizacije pasa	0	2
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		80.000,00	00.00	80.000,00

3.1.4. Mjera	Unapređenje ekspertske i pravne borbe protiv izgradnje Centra za zbrinjavanje RAO na Trgovskoj gori	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Sklopljen međuopštinski sporazum na nivou sliva rijeke Une, po pitanju zaštite životne sredine borbe protiv izgradnje centra za zbrinjavanje RAO na Trgovskoj gori	Ne	Da
		Izrađena studija u vezi psihosocijalnih i ekonomskih aspekata izgradnje za zbrinjavanje RAO na Trgovskoj gori	Ne	Da
		Izrađena studija u vezi bezbjedonosnih aspekata izgradnje za zbrinjavanje RAO na Trgovskoj gori	Ne	Da
		Broj objava u medijima u vezi borbe protiv izgradnje Centra za zbrinjavanje RAO na Trgovskoj gori (video materijal, intervjui, reportaže, članci sl.)	0	50
		Broj zajedničkih inicijativa opština u slivu rijeke Une prema višim nivoima vlasti i medijima	0	30
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		170.000,00	170.000,00	340.000,00
3.2. Prioritet	Efikasno upravljanje otpadom i energijom	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Izrađen plan upravljanja otpadom na području opštine	Ne	Da
		Udio domaćinstava obuhvaćeno organizovanim odvozom otpada, %	53,7	>70
		Količina komunalnog otpada koji se organizovano prikuplja i zbrinjava (godišnje, t)	4.904	5.885
		Godišnja izdvajanja iz budžeta za javnu rasvjetu (petogodišnji prosjek, KM)	187.422,00	59.000,00 (Procjena na osnovu Studije izvodljivosti za instalaciju novih EE sistema javne rasvjete, scenario 1)
		Potrošnja električne energije u sistemu javne rasvjete, po izvoru svjetla na godišnjoj osnovi (kWh/)	564,30	109,26 (Procjena na osnovu Studije izvodljivosti za instalaciju novih EE sistema javne rasvjete, scenario 1)
		Broj sprovedenih informativnih i promotivnih kampanja o energetskej efikasnosti i obnovljivim izvorima energije na području opštine	0	1
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		485.000,00	1.630.000,00	2.115.000,00
3.2.1. Mjera	Unapređenje kapaciteta za zbrinjavanje čvrstog otpada i reciklažu	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		% domaćinstava u ruralnim naseljima obuhvaćen sistemom Organizovanog prikupljanja otpada	16	>40
		Broj i prosječna starost vozila za prikupljanje i odvoz komunalnog otpada	5/15,5 godina	6/10 godina

		Definisana lokacija za formiranje transfer stanice, za odvoženje otpada na planiranu Regionalnu deponiju u Prijedoru	Ne	Da
		Broj divljih deponija	40	0
		Udio otpada koji se reciklira, %	0	20
		Količina selektivno prikupljenog i prodanog otpada, t/godišnje	100	1000
		Broj izgrađenih zelenih ostrva za selektivno prikupljanje otpada	9	20
		Izrađen Plan upravljanja otpadom opštine	Ne	Da
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		145.000,00	520.000,00	665.000,00
3.2.2. Mjera	Podrška korištenju obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Broj LED lampi u odnosu na ukupan broj lampi u sistemu javne rasvjete,	287/2144	870/2144
		Broj obnovljenih javnih objekata u skladu sa standardima energetske efikasnosti	0	3
		Broj izrađenih projekata za rekonstrukciju i energetske obnovu javnih objekata	0	3
		Broj privrednih subjekata i domaćinstava na području opštine koji koriste energiju iz obnovljivih izvora,	0	15
		Izrađena studija predizvodljivosti za razvoj sistema daljinskog grijanja u Novom Gradu	Ne	Da
		Broj postavljenih solarnih klupa i stabala	0	5 (3+2)
		U Pravilnik o javnim nabavkama opštine uvršten kriterijum „zelene javne nabavke“ kao instrument zaštite životne sredine	Ne	Da
		Izrađena projektna dokumentacija za rekonstrukciju i energetske obnovu zgrade Opštine	Ne	Da
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		340.000,00	1.110.000,00	1.450.000,00
3.3. Prioritet	Poboljšati javni sistem vodosnabdijevanja, sistem sakupljanja, odvođenja i tretmana komunalnih otpadnih voda i kvaliteta voda	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		% gubici vode	35	30
		Ukupan broj priključaka na javnu vodovodnu mrežu	6.148	7.000
		% domaćinstava u opštini koja su priključena na kanalizacionu mrežu	28,4 (2.500 domaćinstava)	34 (3.000 domaćinstava)
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		2.520.000,00	4.945.000,00	7.465.000,00
3.3.1. Mjera	Razvojsistema vodosnabdijevanja	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Broj izrađenih novih	0	10

		projekata vodosnabdijevanja		
		Broj realizovanih projekata vodosnabdijevanja	0	10
		% domaćinstava u opštini koji imaju kvalitetno regulisano vodosnabdijevanje pitkom vodom	48,78	60
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.500.000,00	900.000,00	2.400.000,00
3.3.2. Mjera	Razvoj sistema zbrinjavanja i prečišćavanja otpadnih voda	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		km novoizgrađene kanalizacione mreže	0	15
		km rekonstruisane kanalizacione mreže	0	20
		Broj domaćinstava priključenih na kanalizacionu mrežu	2.500	3.000
		Izrađen projekat analize isplativosti i mogućnosti razdvajanja površinskih i otpadnih voda sa aspekta izgradnje prečišćivača	Ne	Da
		Broj izrađenih novih projekata za izgradnju/rekonstrukciju kanalizacione mreže	0	10
		Izrađena analiza postojećeg stanja septičkih i osočnih jama	Ne	Da
		Izrađena analiza sistema odvodnje otpadnih voda na području opštine i plan mjera za prioritetne lokacije	Ne	Da
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.020.000,00	4.045.000,00	5.065.000,00
3.4. Prioritet	Efikasno upravljanje prostorom, javnom imovinom i životnom sredinom	Indikator- iprioriteta	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Procenat slučajeva nelegalne gradnje	45	0
		Procenat objekata koji se koriste bez upotrebne dozvole	48	0
		Izrađena strategija upravljanja javnom imovinom	Ne	Da
		Broj opštinskih ažurnih prostorno- planskih dokumenata	1	>3
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		230.000,00	710.000,00	940.000,00
3.4.1. Mjera	Ažuriranje i izrada prostorno-planske dokumentacije i sprečavanje nelegalne gradnje	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Ažurirani i usvojeni regulacioni planovi za područje IZ Poljavnice, područja "Banja Lješljani"	Ne	Da
		Izrađen i usvojen prostorni plan posebne namjene – Park prirode „Una“	Ne	Da
		Broj sprovedenih kampanja protiv nelegalne gradnje	0	1
		Broj izdatih rješenja	37	100

		urbanističko-građevinske inspekcije za uklanjanje objekata (kumulativno, za 5 godina)		
		Broj izdatih rješenja urbanističko-građevinske inspekcije za otklanjanje nedostataka/legalizaciju (kumulativno, za 5 godina)	68	200
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		170.000	0	170.000,00
3.4.2. Mjera	Uspostava sistema za strateško upravljanje javnom imovinom	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Izrađen Plan upravljanja imovinom Opštine Novi Grad	Ne	Da
		Broj donesenih/ ažuriranih akata u vezi uspostave sistema za strateško upravljanje javnom imovinom	0	10
		Izrađena strategija razvoja GIS-a opštine	Ne	Da
		Uspostavljene evidencije, baze podataka i registri imovine sa relevantnim, potpunim i pouzdanim podacima i informacijama-Registar imovine	Ne	Da
		Uspostavljen sistem kontrole, analiziranja i izvještavanja o upravljanju imovinom	Ne	Da
		Prihodi Budžeta opštine od zakupa i rente (4-godišnji prosjek) –KM	138.010,00	170.000,00
		Primici Budžeta opštine za nefinansijsku imovinu(4-godišnji prosjek) -KM	87.885,00	105.000,00
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		60.000,00	140.000,00	200.000,00
3.4.3. Mjera	Promocija i zaštita prirodnih dobara i održivo korištenje resursa	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora (2021)	Ciljne vrijednosti (2026)
		Izrađen LEAP opštine	Ne	Da
		Izrađena studija inventarizacije (popisa) biološke raznovrsnosti (faune, flore i staništa) u slivu Une	Ne	Da
		Broj publikacija, brošura i info tabli o prirodnim dobrima	0	10
		Broj istraživanja koji štite, promovišu i čine dostupnom prirodna dobra	0	2
		Broj realizovanih projekata izgradnje/obnove zelene infrastrukture	0	5
		Broj novih parkovskih stabala i alejnog drveća, kom	0	300
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		170.000,00	400.000,00	570.000,00

7.2. Detaljan pregled mjera

Strateški cilj 1: KONKURENTNA LOKALNA EKONOMIJA KROZ INTENZIVIRANJE PROIZVODNJE I POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI

Veza sa strateškim ciljem	1. KONKURENTNA LOKALNA EKONOMIJA KROZ INTENZIVIRANJE PROIZVODNJE I POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI		
Prioritet	1.1. Poboljšati kapacitete i konkurentnost malih i srednjih preduzeća, uz stalan rast zaposlenosti		
Naziv mjere	1.1.1. Unapređenje preduzetničke infrastrukture		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Preduzetnička infrastruktura predstavlja bitan preduslov za razvoj privrede od koje zavisi i razvoj ostalih sektora na području opštine. Ova mjera podrazumijeva dalji razvoj preduzetničke infrastrukture, prvenstveno industrijske zone Poljavnice, u vidu unapređenja i širenja postojećih kapaciteta, ali i razmatranje mogućnosti izgradnje i stavljanja u funkciju novih kapaciteta, na novim lokacijama. Regulacionim planom utvrđeno je područje za industrijske i poslovne namjene ukupne površine 17ha, koji je potrebno revidirati, s obzirom da je istekao 2021.godine. Za ovo područje urađena je i Studija izvodljivosti koja predviđa izgradnju moderne industrijske zone na zemljištu ukupne površine 75ha. Ažuriranje i izrada prostorno-planske dokumentacije za industrijsku zonu Poljavnice predviđeno je Mjerom: 3.4.1. „Ažuriranje i izrada prostorno-planske dokumentacije i sprečavanje nelegalne gradnje“. Glavni nedostaci industrijske zone su djelimično izgrađena infrastruktura i neriješeni imovinsko-pravni odnosi u jednom dijelu zone. Što se tiče infrastrukture, u dugoročnom periodu, potrebna su nova infrastrukturna ulaganja u izgradnju kanalizacione mreže, asfaltiranje puteva unutar zone, modernizaciju elektroenergetske i telekomunikacione mreže, itd. Osnovni zadatak ove mjere je fazna izgradnja zone Poljavnice, obuhvata u prvoj fazi cca 2,0 ha. Planirani infrastrukturni radovi u prvoj fazi, odnose se na izgradnju glavne i sporedne saobraćajnice i parkirališta za poslovna i putnička vozila, izgradnju komunalne infrastrukture i javne rasvjete. Glavna područja djelovanja ove mjere odnose se na : - Regulisanje imovinsko-pravnih odnosa i otkup zemljišta, - Izrada investicione studije, - Donošenje Odluke o uslovima i kriterijumima poslovnog nastanjanja i korišćenja IZ Poljavnice zonu i korištenje sa kontinuiranom promocijom i popunjavanjem zone, - Razmatranje novih lokacija za uspostavu novih industrijskih i poslovnih zona, inkubatora, coworking prostora i sl. - Izradu projektno tehničke i planske dokumentacije za neizgrađeni dio industrijske zone, - Izvođenje infrastrukturnih radova -1. Faza (obuhvat od 2 ha-glavne i sporedne saobraćajnice i parkiralište za poslovna i putnička vozila, komunalna infrastruktura i javna rasvjeta)- prema predračunu idejnog rješenja: 1.652.000,00 KM)		
Ključni strateški projekti	1. Uređenje i razvoj IZ Poljavnice	Očekivani krajnji rezultat projekta	
		- Do kraja 2026. godine izgrađena infrastruktura u IZ Poljavnice- 1. Faza	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Procenat infrastrukturne opremljenosti Industrijske zone „Poljavnice“	50%	70%
	- Površina industrijske zone „Poljavnice“ obuhvaćene regulacionim planom (ha)	17	75
	- Broj aktivnih preduzeća u IZ „Poljavnice“	20	>35
	- Broj zaposlenih u preduzećima lociranim u industrijskoj zoni „Poljavnice“	400	>700
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Provođenjem ove mjere i definisanih aktivnosti u periodu trajanja implementacije trebalo bi dovesti do povećanja zainteresovanosti i namjere domaćih i stranih investitora za ulaganja i poslovanje na teritoriji opštine, što će doprinijeti realizaciji osnovne svrhe poslovnih zona: investicije, zapošljavanje, razvoj i poboljšan kvalitet života zajednice.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 2.384.646,00 KM (projektno-tehnička dokumentacija, infrastrukturni radovi, promocija) Izvor: Budžet opštine: 384.646,00 (16%) Vlada RS, fondovi, investitori: 2.000.000,00 (84%)		
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina		

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad
Nosioci mjere	- Odjeljenje za prostorno uređenje i stambeno-komunalne poslove (izrada projektno-tehničke i prostorno-planske dokumentacije, infrastrukturni radovi, Odluka o uslovima i kriterijumima poslovnog nastanjivanja i korišćenja IZ Poljavnice) - Odjeljenje za privredu i poljoprivredu (Odluka o uslovima i kriterijumima poslovnog nastanjivanja i korišćenja IZ Poljavnice i korištenje sa kontinuiranom promocijom i popunjavanjem zone, razmatranje novih lokacija za uspostavu novih industrijskih i poslovnih zona, inkubatora, coworking prostora i sl.) - Odsjek za upravljanje razvojem (Odluka o uslovima i kriterijumima poslovnog nastanjivanja i korišćenja IZ Poljavnice), - Načelnik opštine i SO-e Novi Grad (Odluka o uslovima i kriterijumima poslovnog nastanjivanja i korišćenja IZ Poljavnice)
Ciljne grupe	Postojeći investitori koji posluju na području opštine, domaći i strani investitori zemalja iz okruženja

Veza sa strateškim ciljem	1. KONKURENTNA LOKALNA EKONOMIJA KROZ INTENZIVIRANJE PROIZVODNJE I POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI		
Prioritet	1.1. Poboljšati kapacitete i konkurentnost malih i srednjih preduzeća, uz stalan rast zaposlenosti		
Naziv mjere	1.1.2. Podrška osnivanju i razvoju privrednih društava i preduzetničkih radnji		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Fokus ove mjere je na unapređenju stanja u oblasti razvoja privrednih društava i preduzetničkih radnji na području opštine Novi Grad, kroz finansijske i nefinansijske vidove podrške. Glavna područja djelovanja odnose se na : - Promociju i podršku privrednim društvima i preduzetničkim radnjama kroz finansijske podsticaje (putem javnih poziva), - Podrška realizaciji preduzetničkih obuka u vezi pripreme dokumentacije za korištenje dostupnih eksternih finansijskih izvora finansiranja, - Kontinuirano praćenje i analiza stanja i potreba lokalne privrede- sprovođenje godišnje ankete, - Povezivanje privrednih subjekata i lokalne samouprave kroz rad Privrednog savjeta.		
Ključni strateški projekti	Očekivani krajnji rezultat projekta		
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Realizovani opštinski podsticaji za razvoj sektora MSP i samozapošljavanje godišnje, (4-godišnji prosjek) (KM)	60.000,00 (2019-2022)	160.000,00 (2023-2026)
	- Broj preduzeća koja koriste sistem podsticaja iz Budžeta opštine (4-godišnji prosjek)	10	25
	- Broj podržanih žena preduzetnica/vlasnica/direktorica (4-godišnji prosjek)	4	10
	- Broj otvorenih preduzetničkih radnji tokom godine	62	75
	- Broj nezaposlenih lica koja su pokrenula biznis (4-godišnji prosjek)	4	10
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Doprinosi ove mjere i razvojni efekti se ogledaju u tome što bi implementacijom ove mjere stimulisalo otvaranje novih radnih mjesta kroz registraciju samostalnih preduzetnika i privrednih društava na području opštine, što će svakako doprinijeti unapređenju kapaciteta i konkurentnosti malih i srednjih preduzeća, uz stalan rast zaposlenosti.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 640.000,00 KM Izvor: Budžet opštine- podsticaji za MSP i preduzetnike 93,75%, ukupno 600.000,00 KM (2023.g.: 100.000,00 KM, 2024.g.: 150.000,00 KM, 2025.g.: 150.000,00 KM, 2026.g.: 200.000,00 KM) Eksterni izvori: 6,25%, 40.000,00 KM (preduzetničke obuke)		

Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad
Nosioci mjere	Odjeljenje za privredu i poljoprivredu i Odsjek za upravljanje razvojem
Ciljne grupe	Postojeći poslovni subjekti, te nezaposlena lica sa željom da pokrenu vlastiti biznis

Veza sa strateškim ciljem	1. KONKURENTNA LOKALNA EKONOMIJA KROZ INTENZIVIRANJE PROIZVODNJE I POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI		
Prioritet	1.1. Poboljšati kapacitete i konkurentnost malih i srednjih preduzeća, uz stalan rast zaposlenosti		
Naziv mjere	1.1.3. Promocija investicionih potencijala opštine		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Realizacija ove mjere treba doprinijeti: pozicioniranju opštine Novi Grad kao poželjne lokacije za investiranje, promociji privrednih potencijala i prednosti ulaganja u Novi Grad, pružanju pravovremene i efikasne usluge investitorima u svim fazama poslovanja: od inicijative do registracije, dobijanja svih potrebnih dozvola, gradnje objekta i otpočinjanja privredne aktivnosti. Mjera se sastoji od sljedećih aktivnosti: - Izrada Marketing (komunikacijskog) plana sa mehanizmima za distribuciju promotivnog materijala i godišnjih planova promocije lokalne privrede, - Priprema novog promotivnog paketa za privlačenje stranih investicija, po sektorima: - Razvoj grafičkih elemenata za potrebe izgradnje vizuelnog identiteta; - Modernizacija digitalne platforme (web stranica) Invest in Novi Grad (http://investnovigrad.com/) za promociju investicionih potencijala, kao dodatni značajan savremeni alat za animiranje domaćih i stranih investitora, uključujući i bh. dijasporu, - Izrada promotivnog kataloga „brownfiled“ i „greenfiled“ lokacija za promociju ulaganja u cilju predstavljanja privrednih potencijala i pogodnosti koje nudi opština Novi Grad za poslovanje, - Izrada promotivnih brošura u ciljne oblasti privrede (drvoprerađa, tekstilna industrija, poljoprivreda, prehrambena industrija, turizam i sl.), - Snimljen višjejezični promotivni video spot, - Izrada kataloga dostupnih „brownfiled“ i „greenfiled“ lokacija koje su u privatnom vlasništvu a koje se mogu ponuditi zainteresovanim investitorima - Podrška investitorima u svim fazama (predinvesticiona i „after-care“ podrška) od strane Opštinske uprave; - Uspostavljanje komunikacije sa državnim i entiteskim institucijama koje se bave promocijom investicija u RS i BIH, ambasadama, međunarodnim organizacijama, konsultantskim kućama i pojedincima za pronalazak investicijskih lokacija, medijima i dijasporom; - Ostvarivanje strateških partnerstava sa drugim gradovima i opštinama u okruženju kako bi se otvorile mogućnosti za regionalnu saradnju sa potencijalnim investitorima; - Uspostavljanje komunikacije i saradnje sa dijasporom; organizovanje poslovnih susreta dijaspore.		
Ključni strateški projekti		Očekivani krajnji rezultat projekta	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Broj privrednih subjekata posjećenih u okviru programa postinvesticione podrške u toku godine (4-godišnji prosjek)	5	10
	- Broj finalizovanih investicionih paketa	0	5
	- Broj promotivnih događaja na kojima su kvalitetno predstavljeni potencijali opštine	2	5
	- Broj projekata realizovanih u saradnji sa dijasporom godišnje	1	2
	- Broj organizovanih poslovnih susreta dijaspore godišnje	0	1

	- Broj podržanih predstavnika dijaspore potencijalnih ulagača	0	3
	- Broj stranih investitora na području opštine	16	20
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Provođenjem ove mjere i definisanih aktivnosti u periodu trajanja implementacije trebalo bi dovesti do povećanja zainteresovanosti i namjere domaćih i stranih investitora za ulaganja i poslovanje na teritoriji opštine. U zavisnosti od vrste investicija očekivani efekti će se ogledati u unapređenju konkurentnosti malih i srednjih preduzeća, uz stalan rast zaposlenosti i povećanju ukupnih prihoda.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 50.000,00 KM (promotivni materijal, web stranica, događaji) Izvor: Budžet opštine		
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad		
Nosioci mjere	Odjeljenje za privredu i poljoprivredu i Odsjek za upravljanje razvojem		
Ciljne grupe	Postojeći investitori koji posluju na području opštine, domaći i strani investitori iz zemalja iz okruženja		

Veza sa strateškim ciljem	1. KONKURENTNA LOKALNA EKONOMIJA KROZ INTENZIVIRANJE PROIZVODNJE I POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI
Prioritet	1.2. Pozicionirati opštinu Novi Grad kao destinaciju za odmor i rekreaciju na otvorenom razvojem integrisane i prepoznatljive turističke ponude
Naziv mjere	1.2.1. Unapređenje turističke ponude kreiranjem privlačnih turističkih proizvoda zasnovanih na prirodi, sportsko-rekreativnim sadržajima, kulturi i naslijeđu
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Bez obzira na značajne turističke potencijale i broj turističkih posjeta u Novom Gradu, prosječna potrošnja je niska, a turisti se u Novom Gradu kratko zadržavaju. Razlog za ovakvo stanje leži, prije svega, u nedostatku adekvatnih turističkih sadržaja, neizgrađenoj infrastrukturi i suprastrukturi i nepostojanju strateškog pristupa razvoju turizma opštine. Neophodno je postojeću turističku ponudu transformisati u pravcu kreiranja raznolikog doživljaja posjetilaca u rastućim tržišnim nišama i prilagođavanja novim trendovima u postpandemijskom periodu, gdje su posebno značajni oblici turizma koji se vezuju za prirodu, aktivan odmor i personalizovana putovanja, što i predstavlja i najveće turističke potencijale Novog Grada. Opštini nedostaju smještajni kapaciteti i strateški orjentisana turistička ponuda. Ukupan broj smještajnih kapaciteta iznosi 161 ležaj u 21 objektu, od čega se 54 ležaja nalaze u 2 motelska smještaja, a ostatak u privatnim kućama za odmor, apartmanima i obama za iznajmljivanje. S obzirom da Novi Grad posjeduje značajne potencijale za razvoj ekskurzionog i manifestacionog turizma (festivali, susreti sportskih i kulturno-umjetničkih društava i slično), neophodno je obezbijediti smještajne kapacitete, koji bi imali mogućnost prihvata najmanje 55 osoba u 1 objektu. Akcenat u sektoru turizma je potrebno staviti i na manifestaciju „Internacionalna Una regata lađom niz Unu“, u cilju promovisanja unske lađe kao brenda ovog područja. Zbog bogatstva ribljeg svijeta u rijekama, jednu od osnova razvoja turizma treba da predstavlja i ribolovni turizam. U cilju razvoja ribolovnog i avanturističkog turizma, neophodno je obezbijediti adekvatne uslove za ljubitelje ovih vidova turizma, prvenstveno u vidu izgradnje rafting/auto kampa sa neophodnom pratećom infrastrukturom. Bogatstvo etno-socijalnih potencijala i kulturno-istorijskih potencijala, brendiranje „Krajiškog sira“, gastro-etnološki i ruralni turizam takođe predstavljaju oblike turizma koji mogu znatno unaprijediti turističku ponudu. Okvirna područja djelovanja su: - Podrška registraciji objekata/ležaja za pružanje usluge smještaja u kućama za odmor, apartmanima i sobama za iznajmljivanje, - Izgradnja smještajnih kapaciteta, - Izgradnja pješačke i biciklističke staze na dijelu magistralnog puta M-14 u Novom Gradu, - Izrada projektno-tehničke dokumentacije za razvoj novih turističkih mikrolokacija na području opštine godišnje, - Realizacija infrastrukturnih radova izgradnje ili uređenja turističkih mikrolokacija na području opštine u turizmu, - Postavljanje turističke signalizacije na području cijele opštine, - Registracija centra za interpretaciju i prodaju lokalnih poljoprivrednih proizvoda i

	tradicionalnih rukotvorina - Kuća Potkozarja i Podgrmeča.		
Ključni strateški projekti	1. Izgradnja pješačke i biciklističke staze na dijelu magistralnog puta M-14 u Novom Gradu 2. Izgradnja auto/rafting kampa	Očekivani krajnji rezultat projekta	
		- Do kraja 2023. godine izgrađena i stavljena u funkciju pješačka i biciklistička staza - Do kraja 2026. godine završena 1. faza izgradnje auto/rafting kampa	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Broj registrovanih objekata/ležaja za pružanje usluge smještaja u kućama za odmor, apartmanima i sobama za iznajmljivanje	19 objekata/ 107 ležaja	50 objekata/ 280 ležaja
	- Broj objekata/ležaja za pružanje usluge smještaja u hotelima, motelima i hostelima	2 objekta/ 54 ležaja	3 objekta/110 ležaja
	- Broj auto/rafting kampova na području opštine	0	1
	- Izrađena projektno-tehnička dokumentacija za razvoj novih turističkih mikrolokacija na području opštine godišnje	Ne	Da
	- Broj realizovanih infrastrukturnih projekata izgradnje /uređenja turističkih mikrolokacija na području opštine u turizmu (godišnje)	0	2
	- Pokrivenost turističkom signalizacijom	60%	100%
	- Broj centara za interpretaciju i prodaju lokalnih poljoprivrednih proizvoda i tradicionalnih rukotvorina -Kuća Potkozarja i Podgrmeča	0	1
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Jačanje turističkih kapaciteta raznovrsne turističke ponude i infrastrukture dovešće do niza pozitivnih razvojnih efekata. Na prvom mjestu, raznovrsnom turističkom ponudom doći će do povećanog broja dolazaka i noćenja turista i višestrukog uticaja na lokalnu privredu. Uspostava adekvatnih turističkih sadržaja i razvoj turističke ponude osnovni je preduslov za pozicioniranje opštine Novi Grad kao destinacije za odmor i rekreaciju na otvorenom.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 1.458.881,00 KM Budžet opštine: 264.000,00 KM (učešće u projektu izgradnje pješačke i biciklističke staze, u projektu izgradnje kampa, projektna dokumentacija za mikrolokacije, učešće 50% u infrastrukturnim radovima na mikrolokacijama, učešće 50% u postavljanju turist.signalizacije i učešće 50% u formiranju i radu Kuće Potkozarja i Podgrmeča) Investitori i eksterni izvori : 1.194.881,00 KM (učešće u projektu izgradnje pješačke i biciklističke staze, u projektu izgradnje kampa, , učešće 50% u infrastrukturnim radovima na mikrolokacijama, učešće 50% u postavljanju turist.signalizacije i učešće 50% u formiranju i radu Kuće Potkozarja i Podgrmeča)		
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad		
Nosioci mjere	Turistička organizacija opštine Novi Grad Odjeljenje za prostorno uređenje i stambeno-komunalne poslove		
Ciljne grupe	Turisti, građani, poljoprivredni proizvođači, preduzeća iz sektora turizma		

Veza sa strateškim ciljem	1. KONKURENTNA LOKALNA EKONOMIJA KROZ INTENZIVIRANJE PROIZVODNJE I POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI
Prioritet	1.2. Pozicionirati opštinu Novi Grad kao destinaciju za odmor i rekreaciju na otvorenom razvojem integrisane i prepoznatljive turističke ponude
Naziv mjere	1.2.2. Unapređenje destinacijskog marketinga i menadžmenta
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Bez obzira na značajne turističke potencijale i broj turističkih posjeta u Novom Gradu, prosječna potrošnja je niska, a turisti se u Novom Gradu kratko zadržavaju. Razlog za ovakvo stanje leži, između ostalog, i u nedostatku strateškog pristupa razvoju turizma opštine. Kako bi došlo do

	značajnog poboljšanja u tom pravcu potrebno je razvoju turizma opštine pristupiti strateški i unaprijediti ukupan sistem upravljanja destinacijom. Osim strateškog plana razvoja turizma, neophodno je izraditi i urbanističko- plansku dokumenata za područja od značaja za razvoj turizma (Una i Lješljani), što je predviđeno Mjerom 3.4.1. Kako bi bi došlo do čekivanog povećanja broja poslovnih subjekata i zaposlenih u Području I- djelatnost pružanja smještaja, ugostiteljstvo, neophodno je pružiti podršku (podsticaje) razvoju turizma kroz poboljšanje kvaliteta usluga u oblasti turizma i ugostiteljstva sa smještajnim kapacitetima; osnivanje i registraciju novih poslovnih subjekata pružaoca usluga smještaja i boravka turista; nova zapošljavanja u sektoru turizma i dr. Danas su zahtjevi i očekivanja potrošača u pogledu specifičnosti kvaliteta proizvoda, njegovih osobina i karakteristika proizvoda koji nose oznaku određenog kvaliteta sve veći, a poseban značaj se pridaje brendiranju poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. U okviru ove mjere predviđena je zaštita imena, geografskog porijekla i brendiranje potencijalno konkurentniog proizvoda– Krajiški sir. Okvirna područja djelovanja su: - Izrada Strategije razvoja turizma sa marketing strategijom i planom interpretacije, - Realizacija obuka i sertifikacija za turističke vodiče, skipere, spasioce, planinare, ribočuvare, lovočuvare i sl., - Osmišljavanje modela podsticaja za pružaoce usluga u turizmu i dodjela podsticaja, - Brendiranje krajiškog sira, - Promocija opštine kao turističke destinacije.		
Ključni strateški projekti		Očekivani krajnji rezultat projekta	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Izrađena Strategija razvoja turizma sa marketing strategijom i planom interpretacije	Ne	Da
	- Broj novosertifikovanih turističkih vodiča, skipera, spasilaca, planinara, ribočuvara, lovočuvara i sl.	0	25
	- Broj izrađenih urbanističko- planskih dokumenata za područja od značaja za razvoj turizma	0	2 (Una, Lješljani)
	- Osmišljen model podsticaja za pružaoce usluga u turizmu	Ne	Da
	- Realizovani podsticaji u turizmu (KM)	0	50.000,00
	- Zaštita proizvoda sa geografskim porijeklom- Krajiški sir	Ne	Da
	- Broj promotivnih aktivnosti (u periodu od 2022.- 2026.)	-	3
	- Broj realizovanih turističkih manifestacija u prosjeku godišnje (u periodu od 2022.-2026.)	-	10
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Ovom mjerom će se unaprijediti strateški pristup razvoju turizma i promociji turističkih potencijala, što je od suštinske važnosti za povećanje konkurentnosti turističke ponude, broja i kvaliteta turističkih usluga, broja turista, jačanje kapaciteta, povećanje broja zaposlenih u sektoru turizma, što značajno doprinosi razvoju održivog turizma opštine.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 210.000,00 KM (izrada strategije, obuke, podsticaji, brendiranje i zaštita krajiškog sira, manifestacije, promotivne aktivnosti) Izvor: Budžet opštine 81% , 170.000,00 KM Eksterni izvori: 19%,40.000,00 KM		
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad		
Nosioci mjere	Turistička organizacija opštine Novi Grad		
Ciljne grupe	Turisti, građani, poljoprivredni proizvođači, preduzeća iz sektora turizma		

Veza sa strateškim ciljem	1. KONKURENTNA LOKALNA EKONOMIJA KROZ INTENZIVIRANJE PROIZVODNJE I POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI		
Prioritet	1.3. Unaprijediti proizvodnju uz postizanje većeg stepena intenzivnosti i produktivnosti u poljoprivrednoj proizvodnji		
Naziv mjere	1.3.1. Povećanje obima i produktivnosti poljoprivredne proizvodnje		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Poljoprivreda je od vitalnog značaja za opštinu Novi Grad, omogućava zapošljavanje i pruža osnovne uslove za život značajnom broju individualnih poljoprivrednika i članova poljoprivrednih domaćinstava/gazdinstava. Najveće potencijale za daljnji razvoj ima proizvodnja krastavaca kornišona, graha, cvekla, luka, krompira, mlijeka i pčelarstvo. Potrebno je razmotriti i intenziviranje uzgoja raži, heljde, spelte, jagode i šljive jer za ove kulture postoji potražnja na tržištu. U svjetlu klimatskih promjena jasno je da stabilna i intenzivna biljna proizvodnja nije moguća usljed visokih temperatura i dugih perioda bez padavina, što se manifestuje sve češćim pojavama dugotrajnih suša i drastičnog umanjenja prinosa u svim vrstama biljne proizvodnje. Cilj ove mjere je putem republičkih podsticaja povećati obim i produktivnost poljoprivredne proizvodnje, te smanjenje šteta od poplava i suše kroz uspostavljanje sistema navodnjavanja. Ključnim projektom izgradnje sistema za navodnjavanje povećaće se prinosi biljnih kultura, promijenice se način obrade zemljišta, a stvorice se i dobar osnov za proširenje mreže, što će svakako imati značajan doprinos u unapređenju konkurentnosti poljoprivrede na području opštine Novi Grad. Okvirna područja djelovanja u sklopu mjere: Republički podsticaji: - Povećanje obima proizvodnje mlijeka, - Povećanje površine na kojoj je zastupljena ratarska proizvodnja, - Povećanje površine na kojoj je zastupljena povrtlarska proizvodnja, - Povećanje površine na kojoj je zastupljena voćarska proizvodnja, - Povećanje broja košnica na području opštine i povećanje godišnje količine proizvedenog meda, - Povećanje površine pod plastenicima, - Povećanje godišnje proizvodnje krastavaca kornišona, - Povećanje broja organskih proizvođača, - Izgradnja sistema za navodnjavanje- izrada idejnog rješenja za projektno područje površine 200 ha i Glavnog projekta (Pilot područja) na oko 60 ha na području naselja Ravnice i Rudice, urbanističko-tehničkih uslova sa stručnim mišljenjem, ekoloških i socijalnih dokumenata. Infrastrukturni radovi obuhvataju izgradnju objekata vodozahvata sa pumpnom stanicom i izgradnju transportnih i distributivnih cjevovoda sa pripadajućom mašinskom i elektro opremom.		
Ključni strateški projekti	1. Izgradnja sistema navodnjavanja	Očekivani krajnji rezultat projekta	
		Do 2026. godine izgrađen sistem navodnjavanja na području Rudica i Ravnica (60 ha)	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Godišnja proizvodnja mlijeka /broj farmi, godišnje (petogodišnji prosjek)	3.745.380 litara/56 farmi (2017-2021)	4.500.000 litara/67 farmi (2022-2026)
	- Površina na kojoj je zastupljena ratarska proizvodnja (ha)	9.500	12.000
	- Površina na kojoj je zastupljena povrtlarska proizvodnja (ha)	1.500	2.000
	- Površina na kojoj je zastupljena voćarska proizvodnja (ha)	38	45
	- Broj košnica na području opštine/godišnja količina proizvedenog meda	3.836/40	4.600/50
	- Površina pod plastenicima (ha)	1,2	1,5
	- Godišnja proizvodnja krastavaca kornišona (t)	425	600
	- Broj organskih proizvođača	1	2
	- Broj izgrađenih sistema za navodnjavanje	0	2
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Osnovni efekat ključnog projekta je povećanje prinosa biljnih kultura, stabilizacija proizvodnje u sušnim razdobljima, promjena strukture sjetve i orijentacija tržišnoj ekonomiji i visokoprotivabilnim kulturama. Implementacijom ove mjere značajno će se unaprijediti obim i produktivnost poljoprivredne proizvodnje, što za sobom povlači neophodnost radne snage,		

	odnosno zapošljavanje radnika i veće prihode od plasmana proizvoda.
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 4.600.000,00 KM Izvor: Budžet opštine 1,3%, 60.000,00 KM (učesće u projektu navodnjavanja) Vlada RS 98,7%, 4.540.000,00 KM (republički podsticaji, učesće u projektu navodnjavanja)
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS
Nosioci mjere	Odjeljenje za privredu i poljoprivredu
Ciljne grupe	Poljoprivredni proizvođači

Veza sa strateškim ciljem	1. KONKURENTNA LOKALNA EKONOMIJA KROZ INTENZIVIRANJE PROIZVODNJE I POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI		
Prioritet	1.3. Unaprijediti proizvodnju uz postizanje većeg stepena intenzivnosti i produktivnosti u poljoprivrednoj proizvodnji		
Naziv mjere	1.3.2. Povećanje konkurentnosti i razvoj lanaca vrijednosti u poljoprivredno-prehrambenom sektoru		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Cilj ove mjere je osigurati preduslove poljoprivrednim gazdinstvima za proizvodnju, organizovani otkup i prodaju na tržištu kao i ostvarenje profitabilnosti, unapređenje i poboljšanje uslova za poljoprivrednu proizvodnju. Pored svih mjera koje se pružaju poljoprivrednim proizvođačima sa nivoa entiteta, opština Novi Grad planira provesti mjere za poboljšanje položaja poljoprivrednih proizvođača jačanjem lanaca vrijednosti i konkurentnosti u poljoprivredi kroz proizvodno, razvojno, marketinško i investiciono udruživanje poljoprivrednih proizvođača. Pored podrške resornog ministarstva, i Opština Novi Grad izdvaja sredstva za podsticanje poljoprivredne proizvodnje na osnovu „Pravilnika o podsticajima u poljoprivrednoj proizvodnji na području opštine Novi Grad“. Pored finansijske podrške, kontinuirano se provode obuke proizvođača kao veoma značajna aktivnost unapređenja poljoprivredne proizvodnje. Okvirna područja djelovanja u sklopu mjere: Opštinski podsticaji: - Unapređenje konkurentnosti biljne proizvodnje, - Unapređenje konkurentnosti stočarske proizvodnje, - Sprovedenih edukacija za poljoprivredne proizvođače, - Podrška poljoprivrednim sajmovima/izložbama (na području opštine), - Brendiranje proizvoda sa geografskim porijeklom, - Revitalizacija neaktivnih poljoprivrednih zadruga.		
Ključni strateški projekti	Očekivani krajnji rezultat projekta		
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Iznos realizovanih opštinskih podsticaja za biljnu proizvodnju, godišnje, (KM)	77.694,00	150.000,00
	- Iznos realizovanih opštinskih podsticaja za stočarsku proizvodnju – godišnje (KM)	80.710,00	150.000,00
	- Broj sprovedenih edukacija za poljoprivredne proizvođače na godišnjem nivou	5	10
	- Broj podržanih poljoprivrednih sajmova/izložbi (na području opštine)	1	2
	- Broj brendiranih i proizvoda sa geografskim	0	1

	porijeklom do 2026		
	- Broj aktivnih poljoprivrednih zadruga	4	11
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Realizacija ove mjere osiguraće sljedeće efekte: - Ostvarena modernizacija biljne i stočarske proizvodnje; - Veći nivo saradnje proizvođača, trgovine i prerađivača uspostavljen kroz otkup, preradu i plasman proizvoda na domaće i inostrano tržište; - Veća ulaganja u nove tehnologije i inovacije i unapređene preduzetničke sposobnosti proizvođača; - Veća ulaganja u razvoj različitih oblika kratkih lanaca prodaje, prerade, marketinga i tehničke pomoći, - Rast dodane vrijednosti poljoprivredno-prehrambenih proizvoda - Veća konkurentnost domaće poljoprivrede.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 840.000,00 KM Izvor: Budžet opštine 95%, 800.000,00 KM (podsticaji 2023.g.: 150.000,00 KM, 2024.g.: 200.000,00 KM, 2025.g.: 200.000,00 KM, 2026.g.:250.000,00 KM), Vlada RS i drugi eksterni izvori: 5%, 40.000,00 KM (obuke)		
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad		
Nosioci mjere	Odjeljenje za privredu i poljoprivredu		
Ciljne grupe	Poljoprivredni proizvođači		

Strateški cilj 2: POBOLJŠAN KVALITET ŽIVOTA SVIH GRAĐANA I STVARANJE DRUŠTVA JEDNAKIH MOGUĆNOSTI

Veza sa strateškim ciljem	2. POBOLJŠAN KVALITET ŽIVOTA SVIH GRAĐANA I STVARANJE DRUŠTVA JEDNAKIH MOGUĆNOSTI
Prioritet	2.1. Unaprijediti javnu infrastrukturu, te kvalitet i efikasnost javnih usluga u ruralnim i urbanim područjima opštine
Naziv mjere	2.1.1. Izgradnja i rekonstrukcija saobraćajne infrastrukture
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Ukupna dužina svih puteva na području Opštine iznosi 536,62 km, od čega su 259,42 km lokalni putevi I i II razreda, a 156,20 km čine putevi III razreda. Od ukupne dužine lokalnih puteva 123,17 km je sa asfaltiranim kolovozom, 127,43 sa makadamskim kolovozom i sa zemljanim kolovozom 8,82 km. Cilj ove mjere je nadogradnja postojećeg sistema saobraćajnica, po utvrđenom prioritetu tako da one u budućnosti stvaraju neophodne preduslove za unutrašnji razvoj opštine i njeno povezivanje sa okruženjem. Povezivanjem teritorijalnog područja u širu regiju u prvom redu preko dobrih i funkcionalnih saobraćajnica, stvara se osnovni preduslov za ekonomski razvoj. Funkcionalnost lokalne putne mreže ne postiže se samo izgradnjom novih, nego i kvalitetnim održavanjem izgrađenih puteva. Time se produžuje vijek trajanja putevima, te se povećava bezbjednost učesnika u saobraćaju. Tako da je plansko i pravovremeno održavanje putne mreže od vitalnog značaja za razvoj lokalne putne mreže i ulica u naselju. Jasno je da se u planskom periodu do 2026.godine ne može očekivati da se svi lokalni putevi dovedu u stanje koje bi u potpunosti zadovoljilo potrebe za kvalitetnim transportom svih stanovnika na području opštine Novi Grad, te je iz tog razloga potrebno napraviti i listu prioriteta za sanaciju odnosno rekonstrukciju lokalne putne mreže u narednom planskom periodu. Takođe, kada je saobraćajna infrastruktura u pitanju, glavna zamjerka lokalnih privrednika, ali i potencijalnih investitora je, prvenstveno, ukidanje međunarodnog transporta robe na graničnom prelazu u Novom Gradu još 2013.godine, od ulaska Hrvatske u EU, zbog čega štetu trpe privrednici s obje strane rijeke Une. Prekategorizacija graničnog prelaza Novi Grad – Dvor u kategoriju graničnog prelaza za transport roba omogućila bi lakši promet robe i olakšala poslovanje privrednim subjektima sa područja cjelokupne prijedorske regije i Unsko-sanskog kantona. Uzimajući u obzir sve navedeno, u okviru ove mjere identifikovana su i 2 ključna projekta: 1. Rekonstrukcija mosta i prekategorizacija graničnog prelaza Novi Grad-Dvor i 2. Izgradnja i rekonstrukcija saobraćajne infrastrukture. Sve aktivnosti u sklopu ove mjere realizovaće s u skladu sa Strategijom razvoja lokalnih puteva i

	ulica na području opštine Novi Grad za period od 2021-2030. Godine (Sl.glasnik opštine Novi Grad broj 09/21), a glavna područja djelovanja su : - Izrada liste prioriteta za sanaciju /rekonstrukciju i održavanje lokalne putne mreže, - Izrada godišnjeg Programa sanacije i održavanja lokalnih putnih pravaca, - Rekonstrukcija/održavanje prioritetnih putnih pravca, - Asfaltiranje prioritetnih lokalnih puteva i ulica, - Izgradnja/rekonstrukcija/održavanje mostova, - Rekonstrukcija mosta i prekategoricizacija graničnog prelaza Novi Grad-Dvor.		
Ključni strateški projekti	1. Rekonstrukcija mosta i prekategoricizacija graničnog prelaza Novi Grad-Dvor 2. Izgradnja i rekonstrukcija saobraćajne infrastrukture	Očekivani krajnji rezultat projekta	
		Do 2026.godine potpuno rekonstruisan most na graničnom prelazu Novi Grad-Dvor, a granični prelaz prekategoricisan u kategoriju graničnog prelaza za transport roba Do 2026.godine povećan udio asfaltiranih puteva na području opštine za najmanje 7%	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Ukupno realizovana sredstva u izgradnju i rekonstrukciju puteva,ulica i mostova godišnje (KM/4-godišnji prosjek)	1.387.268,00 (2018-2021)	1.500.000,00 (2023-2026)
	- Ukupna dužina svih puteva na području Opštine (km)	536,62	570
	- Rekonstruisan most preko rijeke Une	Ne	Da
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Saobraćajna infrastruktura je jedan od preduslova za održiv razvoj – kvalitetan život stanovnika uopšte ali i privredni razvoj. Dovođenjem do stanja da zadovoljava potrebe uz stalni monitoring i nadzor nad stanjem sa planiranim redovnim intervencijama – stanje će postati održivo i ekonomski opravdano.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 6.600.000,00 KM Izvor: Budžet opštine 30%- 2.000.000,00 KM Vlada RS 39% - 2.600.000,00 KM Savjet ministara BiH -31% - 2.000.000,00 KM		
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad, Savjet ministara RS, Vlada RS		
Nosioci mjere	Odjeljenje za prostorno uređenje i stambeno-komunalne poslove		
Ciljne grupe	Građani cijele opštine, privrednici,potencijalni investitori		

Veza sa strateškim ciljem	2. POBOLJŠAN KVALITET ŽIVOTA SVIH GRAĐANA I STVARANJE DRUŠTVA JEDNAKIH MOGUĆNOSTI
Prioritet	2.1. Unaprijediti javnu infrastrukturu, te kvalitet i efikasnost javnih usluga u ruralnim i urbanim područjima opštine
Naziv mjere	2.1.2. Jačanje kapaciteta lokalne uprave i mjesnih zajednica
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Ovom mjerom sa ključnim strateškim projektom i aktivnostima dostići će se nivo funkcionalne, efikasne, efektivne unutrašnje organizacije uprave kao javnog i razvojno orijentisanog servisa čiji rad je javan/transparentan; sa edukovanim, motivisanim i kompetentnim opštinskim službenicima. U modernom društvu osavremenjavanje pružanja javnih usluga kroz uvođenje usluga elektronske uprave je prioritet svake javne uprave. Opština Novi Grad će u narednom periodu nadograđivati postojeći sistem elektronske uprave koji će građanima i investitorima olakšavati brže i kvalitetnije dobijanje rješenja,dozvola, uvjerenja i drugih dokumenata iz oblasti lokalne samouprave. Unapređenje stručne sposobnosti zaposlenih u javnoj upravi će se vršiti edukacijom, odnosno učestvovanjem u raznim obukama u skladu sa Godišnjim planom edukacije, izrađenog na osnovu

	ankete i izraženim potrebama. Pored toga, unaprijediće se transparentnost rada i informisanost građana o radu lokalne uprave i mjesnih zajednica putem kvartalnih informativnih biltena. Glavna područja djelovanja u okviru mjere su: - E - uprava – uvođenje novih usluga i održavanje sistema, - Izrada i štampa informativnog Biltena opštine Novi Grad, - Zamjena i modernizacija postojećih softera i nabavka novih računara, - Sveobuhvatna edukacija zaposlenih u opštinskoj upravi, - Jačanje uloge mjesnih zajednica, veće angažovanje građana u procesu donošenja odluka na lokalnom nivou, revitalizacija mjesnih zajednica i unapređenje njihove infrastrukture.		
Ključni strateški projekti	1. "E-uprava" i digitalizacija javne uprave	Očekivani krajnji rezultat projekta	
		- Uspostavljena praksa vođenja posebnih statističkih podataka o digitalnim uslugama - Uspostavljene procedure za unapređenje digitalnih usluga na osnovu evidentiranog zadovoljstva i analize potreba korisnika - Uvedena mogućnost online plaćanja administrativnih usluga (plaćanje putem Pay Pal servisa ili karticom), - Pojašnjena i/ili dopunjena postojeća uputstva za građane kako da pristupe digitalnim uslugama i pokrenu administrativni postupak, dopunjeni formulari za pokretanje usluga - Nabavljena odgovarajuća softverska rješenja i unapređenje mrežne infrastrukture i računarske opreme - Obučeni službenici za upotrebu novih tehnoloških rješenja koja su u vezi sa pružanjem digitalnih usluga - Uvedena praksa ispitivanja zadovoljstva građana digitalnim uslugama kroz redovno godišnje ispitivanje zadovoljstva korisnika koje Opština provodi svake godine u skladu sa standardima ISO 9001:2015 - Intenzivno promovisane digitalne usluge - Održana dostupnost sadržaja slijepim i slabovidnim osobama i osobama sa oštećenjem sluha.	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Broj projekata /inicijativa implementiranih od strane savjeta MZ	0	5
	- Procenat prenesenih (neriješenih) predmeta lokalne administracije – 4god. prosjek (%)	7	1
	- Broj novih usluga elektronske uprave	0	3
	- Broj uvedenih softverskih rješenja u rad opštinske uprave	3 (E-uprava, evidencija potraživanja, obračun plata)	6
	- Iznos utrošenih sredstava u nabavku računarske opreme za potrebe opštinske uprave i mjesnih zajednica, godišnje (4-godišnji prosjek), (KM)	5.202,49	20.000,00
	- Redizajn zvaničnih opštinskih web stranica i uvođenje novih funkcionalnosti – korisnici u središtu, naglasak na uslugama	Ne	Da
	- Broj objavljenih informativnih biltena o radu opštine Novi Grad i mjesnih zajednica	0	16 (4 godišnje)
	- Utvrđena nova vizija MZ-a i prilagođen regulatorni okvir u svrhu osnaživanja MZ-a i realizacije nove vizije (Projekat „Jačanje uloge mjesnih zajednica u BiH“)	Ne	Da
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Realizacija ove mjere doprinijeće kvalitetu života građana kroz bolji javni servis kao i putem osnaženih, rodno osvještenih lokalnih zajednica i mjesnih zajednica, koje omogućuju aktivno uključivanje građana u javni život. Mjera se fokusira na podsticanje lokalnog razvoja vođenog od zajednice i revitalizaciju upravljanja zajednicom kroz mjesne zajednice kako bi se postigao ovaj cilj. Nabavkom nove informatičke opreme, softvera i novih elektronskih usluga rad zaposlenih u opštinskoj upravi će se odvijati na lakši način i konačni efekat mjere ogledaće se kroz zadovoljstvo korisnika usluga, kako građana tako i poslovne zajednice. Kroz obuke iz oblasti informacionih tehnologija i drugih stručnih oblasti, zaposleni će unaprijediti svoje znanje što će doprinijeti kvalitetnijem i efikasnijem pružanju usluga građanima i poslovnoj zajednici. Pored toga, putem veb stranice i informativnih biltena će se unaprijediti transparentnost rada i informisanost građana o radu lokalne		

	uprave i mjesnih zajednica.
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 170.000,00 KM (Projekat mjesnih zajednica-oprema, „E-uprava“- softveri i računarska oprema, štampa biltena, redizajn veb stranice) Izvor: Budžet opštine: 51% -87.000,00 KM Eksterni izvori: 49% -83.000,00 KM
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad
Nosioci mjere	- Načelnik Opštine, Kabinet načelnika, rukovodioci odjeljenja i odsjeka opštinske uprave, - Odsjek za ljudske resurse i Odsjek za zajedničke poslove - Ministarstvo uprave i lokalne samouprave Republike Srpske - Donatori
Ciljne grupe	Građani i poslovna zajednica opštine Novi Grad, Mjesne zajednice (Savjeti MZ), zaposleni službenici u opštinskoj upravi

Veza sa strateškim ciljem	2. POBOLJŠAN KVALITET ŽIVOTA SVIH GRAĐANA I STVARANJE DRUŠTVA JEDNAKIH MOGUĆNOSTI		
Prioritet	2.2. Poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite		
Naziv mjere	2.2.1. Izgradnja i rekonstrukcija obrazovne infrastrukture		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Na području opštine Novi Grad postoji predškolsko, osnovno, srednjoškolsko i visoko obrazovanje. Postoji određen broj djece koja nisu primljena u predškolsku ustanovu zbog popunjenosti kapaciteta, te je potrebno unapređivati kapacitete vrtića kako bi sva djeca imala jednak pristup predškolskom obrazovanju. U osnovnoj školi, kao i u srednjoj školi svake godine se bilježi pad broja učenika. Školski objekti su većinom u lošem stanju i neophodna im je rekonstrukcija svih oblika, kao i nabavka računarske opreme, didaktičkog materijala, nastavnih pomagala i sredstava. Stoga, ova mjera ima za cilj poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja na području opštine Novi Grad, te obezbijediti adekvatne prostore za boravak djece u obrazovnim ustanovama. Okvirna područja djelovanja : 1. Adaptacija i sanacija školskih objekata (grijanje, mokri čvorovi, rekonstrukcija krova i sl.), obnavljanje inventara i informatičke opreme, uz obezbjeđenje adekvatnog prilaza svim školama za djecu iz ranjivih grupa. 2. Pobošanje opremljenosti kabineta nabavkom didaktičkog materijala, nastavnih pomagala i sredstava.		
Ključni strateški projekti	1. Promjena namjene poslovnog prostora u predškolsku ustanovu dječiji vrtić 2. Zamjena stolarije na objektu JU OŠ „Vuk Karadžić“ Novi Grad	Očekivani krajnji rezultat projekta	
		- Poslovni prostor u vlasništvu Opštine priveden konačnoj namjeni predškolske ustanove - Stolarija na objektu centralne škole JU OŠ „Vuk Karadžić“ Novi Grad potpuno zamijenjena	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti***
	- Broj djece koja nisu primljena u dječiji vrtić zbog popunjenosti kapaciteta	34	0
	- Broj obnovljenih /adaptiranih školskih i predškolskih objekata	0	10
	- Broj opremljenih radionica/kabineta za praktičnu nastavu	0	10
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Izgradnjom i unaprijeđenjem kapaciteta predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja treba da dovede do rasta ukupnog broja učenika i poboljšanju kvaliteta izvođenja nastavnog procesa i uslova rada.		

Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 960.000,00 KM (obnova 4 obrazovnih objekata , opremanje kabineta za praktičnu nastavu) Izvor: Budžet opštine 28%-270.000,00 KM Eksterni izvori: 72% -690.000,00 KM
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad, JU Dječiji vrtić „Pčelica Maja“, osnovne i srednje škole na području opštine
Nosioci mjere	Opština Novi Grad, JU Dječiji vrtić „Pčelica Maja“, osnovne i srednje škole na području opštine
Ciljne grupe	Učenici, djeca predškolskog uzrasta, zaposleni u obrazovnim ustanovama

Veza sa strateškim ciljem	2. POBOLJŠAN KVALITET ŽIVOTA SVIH GRAĐANA I STVARANJE DRUŠTVA JEDNAKIH MOGUĆNOSTI		
Prioritet	2.2. Poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite		
Naziv mjere	2.2.2. Usklađivanje obrazovnih programa sa zahtjevima tržišta rada		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Obrazovna ponuda opštine nije usklađena sa strukturom potražnje lokalne privrede i mogućnostima zaposlenja. Stimulisanjem upisa učenika i studenata na deficitarna zanimanja i usklađivanjem obrazovnih programa sa zahtjevima tržišta rada će se unaprijediti obrazovni smjerovi u srednjim školama, a samim tim će učenici će lakše dolaziti do posla i neće imati potrebu da napuštaju rodno mjesto u traženju boljeg života, a privreda na području opštine će imati kvalitetan, siguran i obrazovan kadar za svoj dalji razvojni ciklus. Okvirna područja djelovanja: - Stipendiranje studenata i učenika deficitarnih zanimanja, - Izrada lokalnog plana zapošljavanja, - Unapređeni nastavni planovi i programi u srednjim školama (uvedeni novi profili u skladu sa potrebama privrede), - Unapređenje saradnje srednjih škola sa preduzećima i omogućavanje praktične nastave u preduzećima, - Sprovođenje i unapređivanje obrazovnih programa za odrasle, - Poboljšanje uslova za odvijanje nastavnog procesa (praktična nastava) u srednjim školama na području opštine Novi Grad.		
Ključni strateški projekti	Očekivani krajnji rezultat projekta		
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Broj učenika i studenata koji se stipendiraju iz budžeta Opštine godišnje-(4-godišnji prosjek)	120 (56+64)	150 (71+79)
	- Broj uvedenih novih zanimanja sa pratećim programima prema potrebama MSP u posljednjih 5 godina	9	13
	- Broj poslodavaca kod kojih se izvodi praktična nastava	0	5
	- Procenat učenika koji realizuju praktičnu nastavu kod poslodavaca (%)	0	20
	- Broj obrazovnih programa za odrasle	5	10
	- Izrađen lokalni plan zapošljavanja	Ne	Da
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Kroz stipendiranje deficitarnih zanimanja za učenike i studente sa područja opštine Novi Grad unaprediće se i povećati kadrovski kapaciteti, što će doprinijeti poboljšanju kvaliteta i dostupnosti deficitarne radne snage na teritoriji opštine. Sve prethodno navedeno će najviše uticati na mlade naraštaje stanovništva, koji će kroz poboljšane uslove za učenje i usavršavanje ostvarivati lakši i bolji, a ujedno i napredniji princip edukacije i samim tim i veći nivo njihovog ličnog znanja i budućih uspjeha u životu.		

Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 450.000,00 KM (Stipendije, nova zanimanja u SŠ, poslodavci kod kojih se izvodi praktična nastava, obrazovanje odraslih- Saradnja kroz Regionalni savjet za zapošljavanje) Izvor: Budžet opštine: 88% - 400.000,00 KM Eksterni izvori: 12% - 50.000,00 KM
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad
Nosioci mjere	- Načelnik opštine - Ministarstvo prosvjete i kulture RS - Opštinska uprava - Zaposleni u JU SŠC „Đuro Radmanović“ Novi Grad - Privredni subjekti - Regionalni savjet za obrazovanje i zapošljavanje Prijedor
Ciljne grupe	Učenici, studenti, zaposleni u obrazovnim ustanovama, privredni subjekti

Veza sa strateškim ciljem	2. POBOLJŠAN KVALITET ŽIVOTA SVIH GRAĐANA I STVARANJE DRUŠTVA JEDNAKIH MOGUĆNOSTI
Prioritet	2.2. Poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite
Naziv mjere	2.2.3. Razvoj primarne zdravstvene zaštite
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Misija Doma zdravlja Novi Grad, kao ustanove primarnog nivoa zdravstvene zaštite je da obezbjedi kvalitet i sigurnost zdravstvenih usluga i kontinuiranu brigu za očuvanje zdravlja, provodi aktivnosti na promociji zdravlja i razvija svijest stanovništva o značaju očuvanja zdravlja i prevenciji oboljenja, te obezbjedi kvalitetno i blagovremeno liječenje i rehabilitaciju oboljelih, u skladu sa savremenim doktrinama i u okvirima medicinske etike. Kvalitetna primarna zdravstvena zaštita predstavlja osnov i jedan od preduslova za unapređenje javnog zdravlja. Cilj ove mjere je omogućiti razvoj potrebnih prostornih, programskih i kadrovskih uslova za poboljšanje usluga zdravstvene zaštite. Ključno područje djelovanja se odnosi na: - <i>Unapređenje prostornih kapaciteta, opremljenosti i usluga Doma zdravlja;</i> (nabavka medicinskih aparata i opreme i energetska obnova objekta Doma zdravlja), - <i>Unapređenje kvaliteta, dostupnosti i sigurnosti zdravstvene zaštite</i> kroz formiranje timova za saradnju sa lokalnom zajednicom i udruženjima građana, povećanje broja opredeljenih korisnika zdravstvene zaštite, diverzifikaciju- korišćenje postojećih resursa ustanove za pružanje novih zdravstvenih usluga, poboljšanje zdravstvene usluge kroz uspostavljanje saradnje sa zdravstvenim ustanovama u privatnom sektoru, te rad mobilnih ekipa na terenu(patronaža), - <i>Unapređenje preventivne zdravstvene zaštite</i> kroz sprovođenje, praćenje, evaluaciju i unapređenje screening-a na karcinome debelog crijeva, dojke, grlića materice, kardiovaskularnih bolesti, dijabetes i depresiju, smanjenje incidence i prevalencije hroničnih nezaraznih bolesti, te promociju zdravih stilova života (akcije u zajednici i medijske aktivnosti) i podizanje svijesti o zaštiti fizičkog i mentalnog zdravlja i prevenciji od bolesti, - <i>Povećanje bezbjednosti zaposlenih i pacijenata u Domu zdravlja Novi Grad</i> kroz izradu Programa za povećanje bezbjednosti, definisanje mjera za smanjenje intrahospitalnih infekcija, edukaciju zaposlenih o upravljanju neželjenim događajima, nabavku zaštitne opreme, - <i>Stalna edukacija zaposlenih i usvajanje novih profesionalnih vještina</i> kroz sprovođenje programa kontinuirane medicinske edukacije i unapređenje motivacije zaposlenih, - <i>Energetsku obnovu objekta JZU „Dom zdravlja“ Novi Grad.</i>

Ključni strateški projekti		Očekivani krajnji rezultat projekta	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Broj pruženih usluga (pregleda) u JZU Dom zdravlja (4-godišnji prosjek)	141.661	148.744
	- Broj održanih edukativnih radionica za stanovništvo o značaju prevencije zdravlja	4	14
	- Broj nabavljenih medicinskih aparata	2	7
	- Broj zdravstvenih radnika sa visokom stručnom spremom u DZ Novi Grad (opšta medicina, specijalisti, stomatolozi, stručni saradnici medicinske struke)	18	22
	- Objekat JZU Dom zdravlja adaptiran u skladu sa standardom EE	Ne	Da
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Jačanjem zdravstvenih kapaciteta Dom zdravlja, obezbjediće se potpun obuhvat korisnika za preventivnim pregledima i omogućiti sveobuhvatnost u dijagnostici, liječenju i terapiji pacijenata, unaprijediti uslovi rada zdravstvenih radnika, povećati dostupnosti i pristupa kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti na primarnom nivou svim građanima.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 2.200.000 KM (grant domu zdravlja iz budžeta, nabavka opreme, edukacije, radionice, edukacija zaposlenih, formiranje timova za saradnju sa lokalnom zajednicom i udruženjima građana, sprovođenje, praćenje, evaluacija i unapređenje screening-a na karcinome debelog crijeva, dojke, grlića materice, kardiovaskularnih bolesti, dijabetes i depresiju, smanjenje incidence i prevalence masovnih hroničnih nezaraznih bolesti, energetska obnova objekta JZU Dom zdravlja) Izvor: Budžet opštine: 54% - 1.180.000, 00 KM Eksterni izvori: 46% - 1.020.000,00 KM		
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad		
Nosioci mjere	Opština Novi Grad, Dom zdravlja Novi Grad, druge zdravstvene ustanove, Ministarstvo zdravlja i socialne zaštite RS, donatori		
Ciljne grupe	Stanovništvo opštine i medicinski radnici Doma zdravlja		

Veza sa strateškim ciljem	2. POBOLJŠAN KVALITET ŽIVOTA SVIH GRAĐANA I STVARANJE DRUŠTVA JEDNAKIH MOGUĆNOSTI
Prioritet	2.2. Poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite
Naziv mjere	2.2.4. Podrška ranjivim kategorijama stanovništva
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	U okviru ove mjere aktivno će se raditi na pružanju pomoći svim ranjivim kategorijama stanovništva: penzioneri, invalidi, lica slabijeg materijalnog stanja, bolesna lica i drugi, pružanjem određenih vrsta materijalnih i drugih pomoći kroz volonterske aktivnosti. Unapređenjem dostupnosti i efikasnosti socijalne zaštite i povećanjem podrške ranjivim kategorijama stanovništva na području opštine Novi Grad smanjiće se broj lica koje žive u izrazito lošim uslovima života na granici ispod granice siromaštva. Takođe, potrebno je preduzeti aktivnosti koje će doprinijeti uključenosti lica sa invaliditetom i drugih marginalizovanih grupa u društveni život, poboljšati se materijalni položaj višečlanih porodica, smanjiti siromaštvo i doprinijeti razvoju zajednice. Realizacijom ove mjere unaprijediće se kvalitet i dostupnost usluga u oblasti socijalne zaštite ranjivih kategorija stanovništva na području opštine Novi Grad i njihova socijalna inkluzija. Takođe, afirmisaće se volonterski angažman sa ciljanim i organizovanim aktivnostima, te će se unaprijediti i uslovi života djece i

	mladih sa poteškoćama u razvoju, te stvoriti dobra podloga za njihov dalji razvoj i podizanje osnovnog nivoa znanja koje će imati uticaj na njihovo dalje obrazovanje, kao i ostale bitne smjernice u životu. Okvirna područja djelovanja: - Izrada Strategije socijalnog stanovanja - Izrada Akcionog plana jačanja sistema socijalne zaštite i inkluzije na području opštine Novi Grad, - Izrada Gender akcionog plana za ravnopravnost polova na području opštine Novi Grad 2023-2026, - Izgradnja zgrade socijalnog stanovanja, - Podrška za rad udruženjima koja zastupaju interese ranjivih grupa, - Realizacija Volonterske politike opštine Novi Grad, - Registracija Dnevnog centra za djecu sa problemima u razvoju i zapošljavanje stručnog kadra, - Subvenkcija za JU Dom za starija lica Novi Grad, - Podrška i pomoć za socijalnu zaštitu odraslih i maloljetnih lica (doznake građanima), - Uvođenje novih proširenih prava u socijalnoj zaštiti (jednokratne novčane pomoći žrtvama nasilja, pomoć u nabavci ogrjeva, pomoć za liječenje djece sa poteškoćama u razvoju, pomoć za liječenje malignih oboljenja za lica koja nemaju refundaciju zdravstvenog osiguranja).		
Ključni strateški projekti		Očekivani krajnji rezultat projekta	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Izrađena strategija socijalnog stanovanja opštine Novi Grad	Ne	Da
	- Izrađen Akcioni plan jačanja sistema socijalne zaštite i inkluzije na području opštine Novi Grad	Ne	Da
	- Izrađen Gender akcioni plan za ravnopravnost polova na području opštine Novi Grad 2023-2026	Ne	Da
	- Broj izgrađenih zgrada socijalnog stanovanja	0	1
	- Iznos sredstava doznačenih iz Budžeta opštine udruženjima od interesa godišnje -4-godišnji prosjek (KM)	242.620,50	300.000,00
	- Broj volontera angažovanih na pružanju pomoći društveno ranjivim grupama	0	30
	- Broj obavljenih volonterskih usluga/aktivnosti u sferi socijalne zaštite	0	5
	- Formalno-pravna registracija Dnevnog centra za djecu u riziku	Ne	Da
	- Broj zaposlenih stručnih radika u Dnevnom centru za djecu u riziku	0	3
	- Broj proširenih prava u socijalnoj zaštiti na području opštine	2	6
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Ovom mjerom će se poboljšati kvalitet i dostupnost usluga u oblasti socijalne zaštite ranjivih kategorija stanovništva, što će imati značajan doprinos poboljšanju kvalitete života svih građana i stvaranju društva jednakih mogućnosti.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 1.800.000,00 KM (Strategija socijalnog stanovanja, Akcioni plan jačanja sistema socijalne zaštite i inkluzije na području opštine Novi Grad, Gender akcioni plan za ravnopravnost polova na području opštine Novi Grad 2023-2026, izgradnja zgrade socijalnog stanovanja, grant iz budžeta udruženjima od interesa, realizacija volonterske politike, registracija Dnevnog centra za djecu u riziku i zapošljavanje stručnih lica) Izvor: Budžet opštine 70%- 1.270.000,00 KM Eksterni izvori: 530.000,00 KM		
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad		

Nosioci mjere	Opštinska uprava, Centar za socijalni rad Novi Grad, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS
Ciljne grupe	Ranjive grupe stanovništva, Volonteri, Crveni krst opštine Novi Grad, Volonterski servis opštine

Veza sa strateškim ciljem	2. POBOLJŠAN KVALITET ŽIVOTA SVIH GRAĐANA I STVARANJE DRUŠTVA JEDNAKIH MOGUĆNOSTI		
Prioritet	2.3. Razvoj kulture i sporta, te stvaranje stimulatívno g ambijenta za razvoj civilnog sektora		
Naziv mjere	2.3.1. Razvoj kulture i sporta na području opštine		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Jedan od glavnih problema u oblasti kulture na području opštine Novi Grad je nedostatak infrastrukturnih kapaciteta za pružanje usluga u kulturi, što za posljedicu ima nedostatak ili zastarjelost kulturno-umjetničkih sadržaja na području opštine, te nizak stepen učešća lokalnog stanovništva u kulturno-umjetničkim programima. Stoga, ova mjera je prvenstveno usmjerena na obezbjeđenje adekvatnih objekata za razvoj kulturno-umjetničke djelatnosti na području opštine, te poboljšanje dostupnosti kulture i pristupa kulturi za stanovništvo opštine Novi Grad. Ključnim projektom u okviru ove mjere će se izvršiti potuna rekonstrukcija objekta bioskopa, na način da se pristup omogući i osobama sa invaliditetom. Rekonstrukcija objekta bioskopa će omogućiti njegovu funkcionalnost i osim filmskih projekcija, u njemu će biti priređivani i drugi kulturno-umjetnički sadržaji i realizovane aktivnosti sekcija koje djeluju u okviru Kulturno-obrazovnog centra Novi Grad, kao i drugih organizacija i udruženja koja djeluju u oblasti kulture. Pored toga, bisokopska sala će biti pristupačna za osobe s invaliditetom kroz uklanjanje arhitektonskih barijera, kao ključni aspekt za njihovo potpuno uključivanje u društvenu zajednicu. Mjera je takođe usmjerena i na sistemski razvoj i promociju sporta, odnosno stvaranje prostornih uslova za bavljenje sportskim aktivnostima kroz realizaciju posebnih sportskih programa za žene, osoba sa invaliditetom i starije osobe, te poboljšavanje uslova za razvoj takmičarskog sporta. Okvirna područja djelovanja: - Adaptacija, sanacija i rekonstrukcija kino sale Novi Grad, - Uređenje magacinskog prostora i depoa za čuvanje knjiga u sklopu Biblioteke, te nabavka novih knjiga, - Podrška kulturnim i sportskim sadržajima i manifestacijama, - Izrada Programa razvoja sporta 2024-2028, - Adaptacija 5 sportskih terena na području opštine, - Realizacija posebnih sportskih programa za žene, osobe sa invaliditetom i starije osobe, - Poboljšavanje uslova za razvoj takmičarskog sporta- stipendiranje mladih sportskih talenata, izrada novih kriterijuma za kategorizaciju sporta na području opštine –novi Pravilnik o kategorizaciji sportskih udruženja iz oblasti takmičarskog sporta, jačanje organizaciono-tehničkih kapaciteta sportskih udruženja u cilju privlačenja sredstava iz drugih izvora), - Unapređenje usluga J.U.G.S.C.“Sportska dvorana”. Ova mjera treba da doprinise povećanju broja čitalaca, sportskih organizacija, sportista, učesnika manifestacija i rekreativaca u opštini Novi Grad.		
Ključni strateški projekti	1. Adaptacija, sanacija i rekonstrukcija kino sale Novi Grad	Očekivani krajnji rezultat projekta	
		- Objekat Bioskopa do 2026.g. potpuno rekonstruisan	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Broj obnovljenih sportskih terena i sportskih objekata	0	5
	- Objekat bioskopa rekonstruisan	Ne	Da
	- Površina funkcionalnog prostora Biblioteke (m ²)	142	300
	- Broj bibliotečkih jedinica u Biblioteci	2.683	3.000
	- Rashodi za kulturno sportske i druge manifestacije iz budžeta opštine godišnje	55.511,00	70.000,00

	4-godišnji prosjek (KM)		
	- Stipendije za talentovane mlade sportiste iz budžeta opštine godišnje-4-godišnji prosjek (KM)	4.000,00	10.000,00
	- Grantovi sportskim organizacijama i klubovima iz budžeta opštine godišnje -4-godišnji prosjek (KM)	239.719,00	270.000,00
	- Broj sportskih klubova finansiranih iz budžeta opštine	14	17
	- Period važenja Programa razvoja sporta	2019-2023	2024-2028
	- Pribavljena građevinska i upotrebna dozvola za objekat Sportske dvorane	Ne	Da
	- Rekonstruisan krov na objektu sportske dvorane	Ne	Da
	- Saniran parket u objektu sportske dvorane	Ne	Da
	- Izrađena projektna dokumentacija za rekonstrukciju grijanja u objektu sportske dvorane	Ne	da
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Ovom mjerom će se unaprijediti svi segmenti kulture i sporta, unaprijediti uslovi za profesionalnim i rekreativnim sportskim djelatnostima, te će se stvoriti uslovi za razvoj novih kulturnih i sportskih tendencija i pravaca, te povećati ukupna kulturna i sportska ponuda opštine. Sve zajedno će sinergijski dovesti do poboljšanja kvalitete života na području opštine. Takođe, realizacija mjere će imati efekte na razvoj turizma, turističke ponude i povećanje prihoda od ove grane privredne djelatnosti.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 1.700.000,00 KM (obnova 5 sportskih objekata, obnova kina, Biblioteka-magacin i depo za knjige , mafestacije, stipendije zasportiste,grantovi sportskim klubovima, izrada programa razvoja sporta) Izvor: Budžet opštine: 82%-1.400.000,00 KM Eksterni izvori: 18% -300.000,00 KM		
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad		
Nosioci mjere	Opština Novi Grad, Kulturno-obrazovni centar Novi Grad, sportski klubovi, škole		
Ciljne grupe	Članovi sportskih klubova i KUD-a, mladi, sportski i kulturni radnici na području opštine, žene, osobe sa invaliditetom i starije osobe		

Veza sa strateškim ciljem	2. POBOLJŠAN KVALITET ŽIVOTA SVIH GRAĐANA I STVARANJE DRUŠTVA JEDNAKIH MOGUĆNOSTI
Prioritet	2.3. Razvoj kulture i sporta, te stvaranje stimulatnog ambijenta za razvoj civilnog sektora
Naziv mjere	2.3.2. Podrška programima za unaprijeđenje položaja djece i mladih
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Mjera se odnosi na unapređenje aktivizma mladih, odnosno njihovo učešće u svim važnim društvenim procesima kao ravnopravnih i aktivnih građana Novog Grada. Ovdje se prvenstveno radi o društvenom angažovanju mladih i njihovom aktivnom doprinosu društvenom i ekonomskom razvoju opštine. Stvaranje pravnog i političkog okvira koji stimuliše učešće i aktivizam mladih moguće je jedino uz kreiranje različitih, efikasnih mehanizama koji će omogućiti njihovo aktivno učešće u javnim politikama. Mehanizmi kojima će se to uraditi moraju biti proaktivni i odgovarati potrebama mladih. Uključivanje mladih u razvoj politika za mlade, realizaciju različitih razvojnih projekata, izradu lokalnih strateških dokumenata, rad radnih grupa, donošenju odluka, samo su neki od efikasnih mehanizama kojima se može povećati njihovo angažovanje u bitne društvene tokove. Okvirna područja djelovanja: - Izrada omladinske politike 2024-2028, - Realizacija programa Omladinske banke- konkretan rad na unapređenju zajednice, sticanje liderskih i praktičnih vještina mladih, - Razvijati svijest mladih o opšte-društvenoj korisnosti i volonterizmu- podrška razvoju i

	radu lokalnog volonterskog servisa, promovisanje volontiranja i volontera u zajednici, podrška inicijativama mladih za volontiranjem, - Podsticati mlade na učešće u procesima donošenja odluka na lokalnom nivou- definisanje formalnih mehanizama za saradnju lokalne uprave sa mladima, - Podržati razvoj i aktivnosti omladinskog nevladinog sektora- jačanje ljudskih kapaciteta u sektoru omladinskog rada finansijska podrška projektima omladinskih nevladinih organizacija, - Podržati preduzetničke ideje i poduhvate mladih kroz realizaciju mikrobiznisa.		
Ključni strateški projekti		Očekivani krajnji rezultat projekta	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Iznos realizovanih sredstava iz Budžeta opštine godišnje za finansiranje projekata omladinskih organizacija- 4-godišnji prosjek (KM)	6.325,00	15.000,00
	- Period važenja Omladinske politike	2019-2023	2024-2028
	- Grant za realizaciju lokalne volonterske politike iz budžeta opštine godišnje 4-godišnji prosjek (KM)	2.162,50	5.000,00
	- Broj realizovanih projekata Omladinske banke godišnje -4-godišnji prosjek	26	30
	- Broj realizovanih projekata nevladinih i omladinskih organizacija godišnje	3	6
	- Broj pokrenutih mikrobiznisa mladih	0	2
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Uključivanje mladih u razvoj politika za mlade, realizaciju različitih razvojnih projekata, izradu lokalnih strateških dokumenata, rad radnih grupa, donošenju odluka, samo su neki od efikasnih mehanizama kojima se može povećati njihovo angažovanje u bitne društvene tokove u oblasti kulture, sporta i stvaranja stimulativnog ambijenta za razvoj civilnog sektora		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 264.000,00 KM (Sufinansiranje projekata omladinskih organizacija, izrada omladinske politike, realizacija volonterske politike, omladinska banka, mikrobiznisi mladih) Izvor: Budžet opštine 61%- 160.800,00 KM Eksterni izvori 39% -103.200,00 KM		
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad		
Nosioci mjere	Odjeljenje za društvene djelatnosti, Vlada RS, Volonterski servis RS		
Ciljne grupe	Mladi, Lokalni volonterski servis Novi Grad, NVO organizacije opštine Novi Grad koje se bave pitanjem mladih, neformalne grupe mladih		

Veza sa strateškim ciljem	2. POBOLJŠAN KVALITET ŽIVOTA SVIH GRAĐANA I STVARANJE DRUŠTVA JEDNAKIH MOGUĆNOSTI
Prioritet	2.3.Razvoj kulture i sporta, te stvaranje stimulativnog ambijenta za razvoj civilnog sektora
Naziv mjere	2.3.3. Podrška za rad i djelovanje lokalnih organizacija civilnog društva
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Udruženja i druge organizacije civilnog društva imaju važnu ulogu u modernim demokratijama, te je stvaranje podsticajnog okruženja za njihov razvoj pretpostavka i mjerilo dostignutog nivoa demokratije u jednoj zemlji. Saradnja organa javne uprave i organizacija civilnog društva u kreiranju, sprovođenju i nadzoru nad sprovođenjem javnih politika osnovni je uslov za približavanje održivih javnih politika građanima. Ova mjera je usmjerena na jačanje civilnog sektora i stvaranje uslova za aktivnije djelovanje nevladinog sektora čije djelovanje doprinosi i razvoju cjelokupne društvene zajednice. Takođe, mjerom se promovšu principi dobrog upravljanja s ciljem efikasnog i odgovornog upravljanja Opštine Novi Grad, te će se putem ove mjere ojačati kapaciteti lokalne uprave i civilnog društva u provođenju participativnih procesa

	realizacijom ELoGE programa (Evropska oznaka izvrsnosti u upravljanju) Savjeta Evrope u BiH. Takođe, biće postavljene i pametne klupe s ciljem formiranja jedinstvene online mreže između nevladinih organizacija i drugih ciljnih grupa. Na ovaj način koristimo sve prednosti digitalne demokratije ili procesa razvoja demokratskih politika putem digitalnih komunikacijskih kanala (internetske platforme i/ili društvene mreže) kako bi svim građanima omogućili da postanu dio participativnog procesa u svojoj zajednici. E-učestvovanje i digitalna demokratizacija putem pametnih klupa omogućuje se programiranjem jedinstvene platforme na web stranicama projekta „LINK za saradnju“ (u kojem učestvuje i opština Novi Grad) pružajući virtualni “prostor” svim zainteresovanim pojedincima i nevladinim organizacijama kako bi dali svoje ideje, prijedloge i projekte koje će, umrežene nevladine organizacije, pretočiti u konkretne akcije participativne demokratije.		
Ključni strateški projekti		Očekivani krajnji rezultat projekta	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Najmanje 15.000,00 KM realizovanih iz Budžeta opštine za finansiranje projekata nevladinih organizacija godišnje	7.750,00	15.000,00
	- Broj implementiranih projekata formalnih i neformalnih grupa građana i OCD-a	36	>50
	- Digitalna demokratija- postavljena pametna klupa s ciljem formiranja jedinstvene online mreže između NVO i drugih ciljanih grupa (Projekat „LINK za saradnju“)	Ne	Da
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Realizacijom ove mjere ojačaću se, kapaciteti lokalne uprave i civilnog sektora, što će rezultovati i aktivnijem djelovanju i radu lokalnih organizacija civilnog društva na području opštine. To će omogućiti uspješnije upravljanje radom organizacija, doći će do osmišljavanja i realizacije novih razvojnih projekata i njihovog aktivnog sudjelovanja u kreiranju ukupnog razvoja opštine Novi Grad .		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 62.000,00 KM (budžetska sredstva za NVO- projekte, LINK projekat-pametna klupa) Izvor: Budžet opštine 96%- 60.000,00 KM Eksterni izvori 4% -2.000,00 KM		
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Odjeljenje za društvene djelatnosti, Agencija lokalne demokratije Mostar		
Nosioci mjere	Opština Novi Grad		
Ciljne grupe	Organizacije civilnog društva na području opštine		

Veza sa strateškim ciljem	2. POBOLJŠAN KVALITET ŽIVOTA SVIH GRAĐANA I STVARANJE DRUŠTVA JEDNAKIH MOGUĆNOSTI
Prioritet	2.4. Ublažiti negativne demografske trendove i izgraditi podsticajno okruženje za porodicu i mlade
Naziv mjere	2.4.1. Provođenje mjera populacione politike
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Opština Novi Grad je već duži vremenski period suočena sa nepovoljnim demografskim trendovima, bilo da se radi migracionom saldu ili o konstantno negativnom prirodnom priraštaju. Nepovoljni demografski trendovi su prisutni više od 20 godina što ukazuje na začarani krug negativnih uticaja na socio-ekonomski razvoj opštine koji je teško prekinuti i zaustaviti. Statistički podaci i informacije potvrđuju kontinuirano starenju populacije, smanjenje kontigenta radno sposobnog stanovništva i mladih, o niskoj stopi nataliteta i izraženim unutrašnjim i vanjskim migracijama. Nepovoljni demografski tokovi mogu dovesti lokalnu zajednicu u ozbiljne

	društvene, socijalne i budžetske izazove pa je stalno držanje ove teme među prioritetima i traganje za rješenjima vitalno pitanje za sve. Za preokret trenutno nepovoljne situacije potrebno je jačati porodičnu politiku, podsticati stratešku ulogu porodice i ljudski faktor staviti u žižu tokova. Nijedna populaciona politika, ma koliko bila razvijena, ne može odgovoriti na sve potrebe i očekivanje stanovništva. Pored mjera koje se preduzimaju na republičkom nivou, opština Novi Grad je definisala određene mjere i na lokalnom nivou. Stoga, ovom mjerom su obuhvaćene dosadašnje mjere populacione politike Opštine Novi Grad, kao i nove mjere koje će doprinijeti snažnijim iskorakom i odlučnijim strateškim intervencijama kojim će se posebno obuhvatiti pitanje zadržavanja mladih (pojedinačno i u okviru porodica), i podizanja opšteg kvaliteta života, sa ciljem da se ublaže negativni demografski trendovi i izgradi podsticajno okruženje za porodicu i mlade. Oblasti djelovanja: - <u>Razvoj pronatalitetnih mjera populacione politike:</u> izrada Strategije populacione politike opštine Novi Grad, priznavanje prava procedure asistiranje reprodukcije, grantovi pojedincima za rođenje djeteta, - <u>Razvoj sistemskih mjera podrške i usluga porodici:</u> uspostavljanje lokalnog fonda za podršku rješavanju stambenog pitanja mladih porodica i osmišljavanje programa podrške, podrška udruženjima višečlanih porodica, jednokratne novčane pomoći za polazak djece u školu, sufinansiranje nabavke udžbenika, poboljšanje dostupnosti organizovanom prevozu za sve učenike i kreiranje modela finansiranja prevoza učenika, sufinansiranje iz budžeta opštine usluga boravka djeteta u predškolskoj ustanovi, - <u>Promocija porodičnih vrijednosti</u> - Formiranje Odbora za populacionu politiku kao stručno savjetodavno tijelo skupštine opštine sa zadatkom praćenja razvoja stanovništva, predlaganja i praćenja sprovođenja mjera populacione politike u Opštini Novi Grad, vođenje aktivnih kampanja o reproduktivnom zdravlju, sprečavanju polnih bolesti i liječenje steriliteta, promocija imigracija i podrška doseljenim porodicama. <u>Ključni strateški projekat:</u> Uspostavljanje lokalnog fonda za podršku rješavanju stambenog pitanja mladih porodica		
Ključni strateški projekti	1. Uspostavljanje lokalnog fonda za podršku rješavanju stambenog pitanja mladih porodica	Očekivani krajnji rezultat projekta Uspostavljen Fond za rješavanje stambenog pitanja mladih porodica pruža podršku u primjenjivim vidovima mladim porodicama	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- formiran Fond za podršku rješavanju stambenog pitanja mladih porodica (KM)	0	100.000,00
	- Broj korisnika Fonda	0	20
	- Formiran Odbor za populacionu politiku kao stručno savjetodavno tijelo Skupštine opštine Novi Grad	Ne	Da
	- Realizovane jednokratne novčane pomoći za polazak djece u školu iz budžeta opštine godišnje -4-godišnji prosjek (KM)	1.485,25	4.000,00
	- Sufinansiranje nabavke udžbenika- iz budžeta opštine godišnje -4-godišnji prosjek (KM)	3.052,75	8.000,00
	- Grant udruženjima višečlanih porodica iz budžeta opštine godišnje -4-godišnji prosjek (KM)	7.667,00	15.000,00
	- Dodijeljena sredstva za proceduru asistiranje reprodukcije iz budžeta opštine godišnje -4-godišnji prosjek (KM)	9.444,25	25.000,00
	- Tekući grantovi pojedincima -za rođenje djeteta iz budžeta opštine godišnje -4-godišnji prosjek (KM)	6.300,00	16.000,00
	- Sufinansiranje prevoza učenika na opštinskim linijama iz budžeta opštine-4-godišnji prosjek (KM)	73.459,25	140.000,00
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Ova mjera predstavlja nastojanje opštine Novi Grad da, realizacijom postavljenih strateških ciljeva, koordinisano i sistemski radi na unapređivanju pronatalitetne politike u opštini Novi Grad, kao i poboljšanju kvaliteta porodičnog života i života pojedinaca.		

Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 932.000,00 KM (jednokratne pomoći za polazak djece u školu, sufinansiranje nabavke udžbenika, grant udruženjima 4 i više djece, asistirana reprodukcija, grantovi za rođenje djeteta, sufinansiranje prevoza, planirana u budžetu posebna stavka za rješavanje stambenog pitanja mladih porodica) Izvor: Budžet opštine 100%
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad
Nosioci mjere	Opština Novi Grad- Odjeljenje za društvene djelatnosti
Ciljne grupe	Porodice, djeca i mladi, porodilje

STRATEŠKI CILJ 3: OČUVANA ŽIVOTNA SREDINA UZ RACIONALNO KORIŠĆENJE PRIRODNIH RESURSA I UNAPRIJEĐENU ENERGETSKU EFIKASNOST

Veza sa strateškim ciljem	3. OČUVANA ŽIVOTNA SREDINA UZ RACIONALNO KORIŠĆENJE PRIRODNIH RESURSA I UNAPRIJEĐENU ENERGETSKU EFIKASNOST		
Prioritet	3.1. Unaprijediti sistem zaštite i spašavanja od prirodnih katastrofa i drugih nesreća		
Naziv mjere	3.1.1. Redovno održavanje postojećih i izgradnja novih infrastrukturnih objekata za zaštitu od elementarnih nepogoda i drugih nesreća		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Teritorija opštine Novi Grad, kao i svaka društvena zajednica, izložena je rizicima od elementarne nepogode i druge nesreće, koje mogu da ugroze zdravlje i život ljudi, te pričine materijalnu štetu većeg obima. Ova mjera je usmjerena na unapređenje preventivnih mjera zaštite od poplava, klizišta, radioloških opasnosti i zagađenja zemljišta i vodotokova. Redovno održavanje postojećih i izgradnja novih infrastrukturnih objekata za zaštitu od elementarnih nepogoda i drugih nesreća predstavlja osnovni preduslov za uspostavljanje adekvatnih mjera zaštite. Oblasti djelovanja: - Izgradnja/ rekonstrukcija prepumpnih stanica, - Regulacija korita površinskih vodotokova, - Zamjena gromobrana sa ugrađenim radioaktivnim izotopom gromobanama koji ne predstavljaju opasnost, - Sanacija klizišta na području opštine - Izrada studije za prečišćivač otpadnih voda u IZ „Poljavnice“		
Ključni strateški projekti	Očekivani krajnji rezultat projekta		
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Broj izgrađenih/ rekonstruisanih prepumpnih stanica	0	>4 (Urije, Prekosanje, Ograde, Radišići)
	- Broj regulisanih korita površinskih vodotokova	3 (Una, Sana, Japra)	>4 (Una, Sana, Japra, potok Roga)
	- Broj gromobrana sa ugrađenim radioaktivnim izotopom na području opštine	4	0
	- Broj saniranih klizišta na području opštine	0	2
	- Izrađena studija za prečišćivač otpadnih voda u IZ „Poljavnice“	Ne	Da
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Smanjenjem rizika od elementarnih nepogoda i drugih nesreća, stvaraju se uslovi za siguran život, rad i poslovanje. Samo sigurna sredina je atraktivna za život i investicije. Realizacijom ove mjere saniraju se klizišta smanjuje rizik za ljude i imovinu, te omogućava nesmetan transport. Prevencijom požara smanjuju se nastale štete i ujedno štite postojeći ekosistemi. Minimiziranje rizika od nesreća općinu Bužim svrstava u red sigurnih zajednica za život i rad i doprinosi stvaranju uslova za prosperitet i opći razvoj zajednice.		

Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 1.320.000,00 KM (izgradnja prepumpnih stanica, regulacija korita, uklanjanje opasnih gromobana, saniranje klizišta) Izvor: Budžet opštine 29%- 390.000,00 KM Eksterni izvori 71% - 930.000,00 KM
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad
Nosioci mjere	Opština Novi Grad- Odsjek za civilnu zaštitu, TVSJ Novi Grad, RUCZ, Vatrogasni savez RS, JP „Vode Republike Srpske“, Vlada RS, donatori
Ciljne grupe	Svi građani opštine

Veza sa strateškim ciljem	3. OČUVANA ŽIVOTNA SREDINA UZ RACIONALNO KORIŠĆENJE PRIRODNIH RESURSA I UNAPRIJEĐENU ENERGETSKU EFIKASNOST		
Prioritet	3.1. Unaprijediti sistem zaštite i spašavanja od prirodnih katastrofa i drugih nesreća		
Naziv mjere	3.1.2. Jačanje lokalnih kapaciteta zaštite i spašavanja		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Sistem zaštite i spašavanja čine subjekti, snage i aktivnosti zaštite i spašavanja. Snage za zaštitu i spašavanje na području opštine su: Opštinski štab z vanredne situacije, jedinice i timovi civilne zaštite, štabovi, jedinice i timovi za zaštitu i spašavanje koje formiraju privredna društva i druga pravna lica, povjerenici zaštite i spašavanja, profesionalne i hitne službe (vatrogasci, medicinske, veterinarske i druge službe), te druge organizacije i građani. Mjerom će se kroz različite aktivnosti unaprijediti sposobnost i operativnost službi zaštite i spašavanja. Povećanjem sposobnosti službi zaštite i spašavanja će se stvoriti uslovi za viši stepen zaštite stanovništva od elementarnih nepogoda i prirodnih nesreća na teritoriji opštine Novi Grad. Mjera će imati direktan uticaj na zaštitu od požara kao i na zaštitu i spašavanje u poplavama i različitim drugim vidovima nesreća i nepogoda. Realizacijom mjere opremit će se jedinice civilne zaštite i Teritorijalna vatrogasna jedinica pripadajućom opremom i materijalno tehničkim sredstvima, kako bi efikasno odgovorile potrebama u hitnim situacijama. Oblasti djelovanja: - Nabavka specijalizovanih vozila zaštite i spašavanja, - Nabavka kompleta lične opreme u skladu sa vatrogasnim standardima, - Nabavka kompleta lične opreme za potrebe CZ, - Edukacije/obuka pripadnika CZ i TVSJ.		
Ključni strateški projekti	Očekivani krajnji rezultat projekta		
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Broj nabavljenih specijalizovanih vozila zaštite i spašavanja	0	1
	- Broj novonabavljenih kompleta lične opreme u skladu sa vatrogasnim standardima	0	>10
	- Broj novonabavljenih kompleta lične opreme za potrebe CZ	0	>100
	- Broj obučeni pripadnika CZ i TVSJ	-	>100
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Implementacijom ove mjere stvoriće se preduslovi za bezbjedniji život stanovnika pštine Novi Grad, kao i za samo unaprijeđenje sistema zaštite i spašavanja od prirodnih katastrofa i drugih nesreća.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 180.000,00 KM (nabavka vozila , nabavka kompleta lične opreme za vatrogasace i CZ) Izvor: Budžet opštine 33% -60.000,00 KM Eksterni izvori 67%- 120.000,00 KM		
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina		

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad
Nosioci mjere	Opština Novi Grad- Odsjek za civilnu zaštitu, TVSJ Novi Grad, RUCZ, Vatrogasni savez RS, JP, Vlada RS, donatori
Ciljne grupe	Svi građani opštine

Veza sa strateškim ciljem	3. OČUVANA ŽIVOTNA SREDINA UZ RACIONALNO KORIŠĆENJE PRIRODNIH RESURSA I UNAPRIJEĐENU ENERGETSKU EFIKASNOST		
Prioritet	3.1. Unaprijediti sistem zaštite i spašavanja od prirodnih katastrofa i drugih nesreća		
Naziv mjere	3.1.3. Uspostavljanje efikasnog i humanog sistema za upravljanje populacijom pasa lualica		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Broj pasa lualica/nezbrinutih pasa na području opštine Novi Grad je značajan. Procjeljuje se da na gradskom području ima oko 200 pasa lualica. Od 2018. godine, zaključno sa 31.12.2021. godine, evidentirano je 67 ugriza pasa, a u istom vremenskom periodu je sa ulica uklonjeno 235 pasa lualica. Izvori populacije pasa su napuštanje od strane vlasnika, lutajući nesterilisani vlasnički psi koji doprinose reproduktivnom potencijalu napuštenih životinja, namjensko dovoženje pasa sa područja drugih opština i gradova i ostavljanje istih na području opštine Novi Grad. Do sada su na području opštine Novi Grad provedene brojne akcije uklanjanja pasa lualica koje nisu dale dugoročan rezultat, što zbog ograničenih sredstava u budžetu opštine, što zbog stalnog priliva novih napuštenih pasa. Cilj realizacije ove mjere jeste obezbjediti sigurnost građana od napuštenih životinja, prvenstveno pasa lualica kojih je, nerješavanjem ovog pitanja, iz godine u godinu sve veći broj, a evidentiranih slučajeva napada pasa lualica na stanovnike naše opštine je sve više. Za rješavanje ovog pitanja mora se pristupiti humano i sistemski, uključivanjem svih relevantnih institucija i pojedinaca. Shodno tome okvirna područja djelovanja u okviru mjere su: - Izrada Plana zbrinjavanja pasa lualica na području opštine Novi Grad (KP „Komus“, privatne veterinarske stanice, komunalna policija, veterinarska inspekcija), - Kampanja udomljavanja i kampanja o značaju sterilizacije pasa (privatne veterinarske stanice, veterinarska inspekcija, Forum za bezbjednost opštine Novi Grad), - Zbrinjavanje pasa lualica smještanjem u skloništa i udomljavanjem (Ugovor) - Edukacija vlasnika pasa o potrebi sterilizacije (privatne veterinarske stanice, veterinarska inspekcija).		
Ključni strateški projekti	Očekivani krajnji rezultat projekta		
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Izrađen Plan zbrinjavanja pasa lualica na području opštine Novi Grad	Ne	Da
	- Procenat zbrinutih u odnosu na ukupan broj nevlasničkih pasa na području opštine (procjena)	50%	>80%
	- Broj zbrinutih pasa lualica smještanjem u skloništa i udomljavanjem (godišnje)	57	>100
	- Realizovana budžetska sredstva za zbrinjavanje životinja godišnje (petogodišnji prosjek, KM)	3.168,00	>6.000,00
	- Broj provedenih kampanja o značaju sterilizacije pasa	0	2
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Realizacijom ove mjere i udomljavanjem i smještajem napuštenih životinja obezbjediće se humani odnos za napuštene životinje, a prvenstveno osiguraće se bezbjednost građanima. Time će se u isto vrijeme doprinijeti i unapređenju sigurnosti građana na području opštine Novi Grad i stvaranju sveukupno povoljnijeg društvenog ambijenta.		

Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 80.000,00 KM (godišnja izdvajanja iz budžeta, izrada plana, ugovori sa centrima za smještaj, kampanje) Izvor: Budžet opštine 100%
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad
Nosioci mjere	Opština Novi Grad, Odjeljenje za privredu i poljoprivredu, veterinarska inspekcija
Ciljne grupe	Građani opštine

Veza sa strateškim ciljem	3. OČUVANA ŽIVOTNA SREDINA UZ RACIONALNO KORIŠĆENJE PRIRODNIH RESURSA I UNAPRIJEĐENU ENERGETSKU EFIKASNOST
Prioritet	3.1. Unaprijediti sistem zaštite i spašavanja od prirodnih katastrofa i drugih nesreća
Naziv mjere	3.1.4. Unapređenje ekspertске i pravne borbe protiv izgradnje Centra za zbrinjavanje RAO na Trgovskoj gori
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Opština Novi Grad se već 20 godina bori protiv izgradnje Centra za zbrinjavanje radioaktivnog otpada na Trgovskoj gori u susjednoj opštini Dvor u Republici Hrvatskoj. Za opštinu Novi Grad, ali i susjedne opštine u slivu Une, ova lokacija je nedopustiva s obzirom da se nalazi uz samu granicu i u slivu rijeke Une, koja je zaštićeno područje, a poseban akcenat je na činjenici da bi, odlaganjem tog radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva, bilo ugroženo zdravlje oko 250.000 stanovnika. Sa lokalnog nivoa su preduzimane brojne aktivnosti koje su rezultovale donošenjem pravno-političkih akata (rezolucija, deklaracija, zaključaka) od strane institucija BiH i RS, kojima se jasno i nedvosmisleno izrazilo protivljenje izgradnji skladišta/odlagališta. Kako bi BiH bila što spremnija za borbu protiv izgradnje Centra za zbrinjavanje radioaktivnog otpada na Trgovskoj gori, formirani su Pravni i Ekspertski tim, koji su izradili Nacrt Strategije zaštite pravnog interesa BiH u vezi sa ovim pitanjem, međutim još uvijek nisu definisani konkretni koraci koje će BiH preduzeti. Ukoliko se ne postigne dogovor sa Republikom Hrvatskom, slijedi pravna borba dokazivanja nedopustivosti ove lokacije za izgradnju Centra za zbrinjavanje radioaktivnog otpada na osnovu stručne i ekspertске argumentacije. Za sada na stručnom nivou Republici Hrvatskoj nije upućen niti jedan argumentovani dokaz koji bi mogao projekt uspostave Centra za zbrinjavanje radioaktivnog otpada dovesti u pitanje. Svi mehanizmi borbe sa lokalnog nivoa su iscrpljeni, a jedino što je još moguće sa lokalnog nivoa je da se ovo pitanje drži u žiži javnosti i fokusu vlasti u BiH. Hrvatska je, sa druge strane, provela sva glavna istraživanja za izradu studije uticaja na životnu sredinu, sigurnosnih studija i projektne dokumentacije. Ono što predstoji su dovršetak studije opasnosti od zemljotresa, izrada studije uticaja na životnu sredinu i provođenje postupka procjene uticaja na životnu sredinu. Sam završetak procjene uticaja na životnu sredinu planiran je u 2023.godini, kada će se dobiti konačna potvrda da li je lokacija prikladna za izgradnju Centra. Ishodjenje građevinske dozvole očekuje se početkom 2025.godine, a Centar za zbrinjavanje radioaktivnog otpada na Trgovskoj gori bi bio spreman za probni rad do kraja 2025. godine. U skladu sa navedenim, pored aktivnosti koje preduzimaju institucije u BiH, ovom mjerom Opština Novi Grad želi dati svoj doprinos unaprijeđenju ekspertске i pravne borbe protiv izgradnje Centra za zbrinjavanje RAO na Trgovskoj gori, na način da se prikupe konkretni naučno utemeljeni dokazi u osporavanju namjera Hrvatske da radioaktivni otpad odlaže na Trgovskoj gori, ali i na način da se ova tema konstantno drži u žiži javnosti. Problem eventualnog odlaganja nuklearnog otpada na Trgovskoj gori je jedan od najvećih prijetnji ne samo za stanovništvo opštine Novi Grad, već i za stanovništvo u susjednim opštinama sa obje strane granice, a eventualna izgradnja Centra za zbrinjavanje RAO bi imala nesagledive psihosocijalne, ekonomske i bezbjedonosne posljedice po stanovništvo u slivu Une, što će neminovno dovesti i do potpune depopulacije ovih prostora. Oblasti djelovanja: - Međuopštinski sporazum na nivou sliva rijeke Une, po pitanju zaštite životne sredine i borbe protiv izgradnje centra za zbrinjavanje RAO na Trgovskoj gori (sufinansiranje izrade studija kao naučno utemeljenih dokaza, zajedničke inicijative prema višim nivoima vlasti i medijima),

	- Izrada studija u vezi psihosocijalnih, ekonomskih i bezbjedonosnih aspekata izgradnje za zbrinjavanje RAO na Trgovskoj gori. Glavna argumentacija BiH ide u par smjerova: zanemarivanje volje stanovništva, zanemarivanje prekograničnog uticaja na BiH, uticaj na zaštićena područja (Park prirode Una, Nacionalni park Una, NATURA 2000), uticaj na izvore pitke vode i seizmički uticaj, - Kampanja protiv izgradnje Centra za zbrinjavanje RAO na Trgovskoj gori.		
Ključni strateški projekti	1. Priprema kvalitetne i dobro podložene argumentacije protiv lokacije Trgovske gore	Očekivani krajnji rezultat projekta	
		- U 2023.godini izrađene studije u vezi psihosocijalnih, ekonomskih i bezbjedonosnih aspekata izgradnje za zbrinjavanje RAO na Trgovskoj gori kao naučno utemeljenih dokaza u osporavanju namjera Hrvatske - Tokom cijelog planskog perioda tema Trgovske gore je konstantno u žiži javnosti.	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Sklopljen međupštinski sporazum na nivou sliva rijeke Une, po pitanju zaštite životne sredine borbe protiv izgradnje centra za zbrinjavanje RAO na Trgovskoj gori	Ne	Da
	- Izrađena studija u vezi psihosocijalnih i ekonomskih aspekata izgradnje za zbrinjavanje RAO na Trgovskoj gori	Ne	Da
	- Izrađena studija u vezi bezbjedonosnih aspekata izgradnje za zbrinjavanje RAO na Trgovskoj gori	Ne	Da
	- Broj objava u medijima u vezi borbe protiv izgradnje Centra za zbrinjavanje RAO na Trgovskoj gori (video materijal, intervjui, reportaže, članci sl.)	0	50
	- Broj zajedničkih inicijativa opština u slivu rijeke Une prema višim nivoima vlasti i medijima	0	30
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Realizacijom ove mjere daće se značajan doprinos u unapređenju ekspertske i pravne borbe protiv izgradnje Centra za zbrinjavanje RAO na Trgovskoj gori, kako bi se ubrzalo preduzimanje konkretnih koraka od strane BiH institucija. Sa druge strane, sprečavanjem izgradnje Centra za zbrinjavanje RAO, stanovništvo i zaštićeni prostori u slivu rijeke Une će biti zaštićeni od eventualne nuklearne katastrofe i drugih nesreća, što će spriječiti daljnju depopulaciju ovih prostora i omogućiti ekonomski razvoj cijele regije, čija se privreda uglavnom oslanja na prirodna bogatstva kojima ovaj kraj obiluje.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 340.000,00 (izrada studija i kampanja) Izvor: Budžet opštine 50% -170.000,00 KM Eksterni izvori 50% -170.000,00 KM (opštine u slivu Une, Vlada RS, Savjet ministara BiH)		
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad		
Nosioci mjere	Kabinet načelnika opštine, Tim opštine Novi Grad za praćenje stanja i koordinacije aktivnosti u vezi sa problematikom odlaganja radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva na lokaciji Trgovska gora, Opštine u slivu rijeke Une, Vlada RS, Savjet Ministara, Predsjedništvo BiH, Pravni i Ekspertska tim		
Ciljne grupe	Stanovništvo u slivu rijeke Une		

Veza sa strateškim ciljem	3. OČUVANA ŽIVOTNA SREDINA UZ RACIONALNO KORIŠĆENJE PRIRODNIH RESURSA I UNAPRIJEĐENU ENERGETSKU EFIKASNOST		
Prioritet	3.2. Efikasno upravljanje otpadom i energijom		
Naziv mjere	3.2.1. Unapređenje kapaciteta za zbrinjavanje čvrstog otpada i reciklažu		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Organizovano upravljanje otpadom na području opštine Novi Grad je još uvijek nezadovoljavajuće, i u pogledu organizacionih kapaciteta i u pogledu preduzimanja mjera integralnog pristupa u upravljanju – smanjenje nastanka otpada, razdvajanje, deponovanje i obuhvat. Najozbiljniji problem predstavlja veliki broj nelegalnih deponija koje je potrebno hitno sanirati i dovesti u prvobitno stanje. U skladu s tim neophodno je rekonstruisati i reorganizovati komunalno preduzeća, kako bi se osigurala bolja pokrivenost prikupljanja i odvoza otpada sa područja cijele opštine. Potrebno je i krenuti sa konkretnim inicijativama vezanim za selektivno prikupljanje otpada koje bi uveliko olakšalo dalje upravljanje otpadom, a stanovništvu omogućilo i finansijske efekte. Gradsku deponiju je neophodno sanirati na način da se omogući prikupljanje i prečišćavanje otpadnih voda sa deponije, kao i da se onemogući nekontrolisano ispuštanje gasova u atmosferu koji nastaju razlaganjem različitih vrsta organskog i neorganskog otpada. Okvirna područja djelovanja u sklopu mjere: - Izrada Plana upravljanja otpadom opštine, - Definisanje lokacije za formiranje transfer stanice, za odvoženje otpada na planiranu Regionalnu deponiju u Prijedoru, - Jačanje kapaciteta KP „Komus“ (vozilo), - Uklanjanje divljih deponija, - Sanacija deponije „Šuća“, - Selektivno prikupljanje otpada, - Izgradnja zelenih ostrva.		
Ključni strateški projekti	1. Sanacija gradske deponije "Šuća"	Očekivani krajnji rezultat projekta	
		Sanirana postojeća deponija na način da se zadovolje najsavremenije norme i standardi u tom postupku; Smanjena količina otpada koja se trajno odlazi na deponiji; Povećani prihodi od plasiranja sortiranog smeća za 10 %.	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- % domaćinstava u ruralnim naseljima obuhvaćen sistemom organizovanog prikupljanja otpada	16	>40
	- Broj i prosječna starost vozila za prikupljanje i odvoz komunalnog otpada	5/15,5 godina	6/10 godina
	- Definisana lokacija za formiranje transfer stanice, za odvoženje otpada na planiranu Regionalnu deponiju u Prijedoru	Ne	Da
	- Broj divljih deponija	40	0
	- Udio otpada koji se reciklira, %	0	20
	- Količina selektivno prikupljenog i prodatog otpada, t/godišnje	100	1000
	- Broj izgrađenih zelenih ostrva za selektivno prikupljanje otpada	16	>40
	- Izrađen Plan upravljanja otpadom opštine	Ne	Da
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Unapređenjem kapaciteta za zbrinjavanje čvrstog otpada i reciklažu ostvaruju se višestruki razvojni efekti koji doprinose ostvarenju prioriteta za očuvanu životnu sredinu. Proširenjem pokrivenosti zbrinjavanja otpada i selektivnim prikupljanjem otpada stvoriće se bolji uslovi za razvoj i opstanak stanovništva. Takođe rješenjem adekvatnog zbrinjavanja otpada stvoriće se bolji uslovi za očuvanje zdrave i čiste životne sredine, što će unaprijediti kvalitet života.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 665.000,00 KM (nabavka vozila za KOMUS-150.000 KM, definisanje transfer stanice, uklanjanje divljih deponija-40.000 KM, selektivno prikupljanje otpada, izgradnja zelenih ostrva-25.000 KM, sanacija deponije šuća-450.000 KM, izrada plana upravljanja otpadom) Izvor: Budžet opštine 22% -145.000,00 KM Eksterni izvori 78% -520.000,00 KM		

Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad
Nosioci mjere	KP „Komus“ Novi Grad , Odjeljenje za prostorno uređenje i stambeno-komunalne poslove, Vlada RS, IRBRS, Fond za zaštitu životne sredine i energetske efikasnost Republike Srpske,
Ciljne grupe	Stanovništvo opštine Novi Grad, javne ustanove, privredna društva i dr.

Veza sa strateškim ciljem	3. OČUVANA ŽIVOTNA SREDINA UZ RACIONALNO KORIŠĆENJE PRIRODNIH RESURSA I UNAPRIJEĐENU ENERGETSKU EFIKASNOST		
Prioritet	3.2. Efikasno upravljanje otpadom i energijom		
Naziv mjere	3.2.2. Podrška korištenju obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Mjera se odnosi na utopljanje javnih objekata i poboljšanje njihovih energetske karakteristika i zamjenu postojećih svjetiljki ulične rasvjete LED svjetiljkama/rasvjetom. Ovom mjerom doprinosi se smanjenju potrošnje potrebne energije za zagrijavanje i klimatizaciju objekata, smanjenju potrošnje električne energije, kao i smanjenju troškova. Takođe, u okviru energetske efikasnosti potrebno je dati podršku i provoditi kampanju korištenja OIE na lokalnom nivou, npr. instalaciji solarnih panela i dr. Potrebno je uspostaviti sistem kontinuiranog mjerenja zagađenja vazduha na području opštine Novi Grad. Ključni projekat se odnosi na izgradnju sistema rasvjete duž Keja (gdje se i nalazi većina plaža) te je za razvoj turizma od velike važnosti. Sa druge strane, s obzirom da rijeka Una predstavlja prirodnu granicu sa Republikom Hrvatskom odnosno sa EU, izgled Keja predstavlja i prvi utisak o Republici Srpskoj iz pravca EU. Načelnik Opštine Novi Grad je 2019.godine potpisao Sporazum gradonačelnika za klimu i energiju, čime je Opština Novi Grad pristupila globalnom Sporazumu gradonačelnika za klimu i energiju („Covenant of Mayors“), čime se Opština Novi Grad obavezala na djelovanje kojim će se postići smanjenje emisija gasova staklene bašte za najmanje 40% do 2030. godine. Okvirna područja djelovanja : • Rekonstrukcija javne rasvjete, • Obnova javnih objekata u skladu sa standardima energetske efikasnosti, • Promocija korištenja obnovljivih izvora energije kod privrednika i domaćinstava, • Postavljanje solarnih klupa i stabala, • Studija daljinskog grijanja.		
Ključni strateški projekti	1. Izgradnja sistema rasvjete u ulici Kej Vojvode Stepe i rekonstrukcija javne rasvjete Centar	Očekivani krajnji rezultat projekta	
		Izgrađen sistem rasvjete u ulici Kej Vojvode Stepe i rekonstruisana javna rasvjeta Centar ugradnjom LED i dekorativnih svjetiljki	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Broj LED lampi u odnosu na ukupan broj lampi u sistemu javne rasvjete,	287/2144	870/2144
	- Broj obnovljenih javnih objekata u skladu sa standardima energetske efikasnosti,	0	3
	- Broj izrađenih projekata za rekonstrukciju i energetske obnovu javnih objekata	0	3
	- Broj privrednih subjekata i domaćinstava na području opštine koji koriste energiju iz obnovljivih izvora,	0	15
	- Izrađena studija predizvodljivosti za razvoj sistema daljinskog grijanja u Novom Gradu	Ne	Da
	- Broj postavljenih solarnih klupa i stabala	0	5 (3+2)

	- U Pravilnik o javnim nabavkama opštine uvršten kriterijum „zelene javne nabavke“ kao instrument zaštite životne sredine	Ne	Da
	- Izrađena projektna dokumentacija za rekonstrukciju i energetska obnovu zgrade Opštine	Ne	Da
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Utopljavanjem objekata i instaliranjem LED ulične rasvjete prvenstveno će se ostvariti finansijska ušteda kroz smanjenu potrošnju električne energije, koju je moguće iskoristiti za dalji razvoj i unapređenje objekata ulaganjem u obnovljive izvore energije (solarne panele i sl.) i dalje poboljšanje energetske efikasnosti kroz osavremenjavanje uređaja i opreme. Realizacija predloženih mjera znatno će uticati na poboljšanje energetske efikasnosti koja će dati doprinos za održivi razvoj naselja kroz stvaranje kvalitetnijih uslova života i rada korisnika objekata.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 1.450.000,00 KM (Rekonstrukcija javne rasvjete-450.000,00 KM, obnova javnih objekata-920.000,00 KM, promocija korištenja obnovljivih izvora energije kod privrednika, postavljanje solarnih klupa-3 i stabala-2= 30.000,00 KM, studija daljinskog grijanja-50.000,00 KM.) Izvor: Budžet opštine 23,4% -340.000,00 KM Eksterni izvori: 76,6% -1.110.000,00 KM		
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad		
Nosioci mjere	Odjeljenje za prostorno uređenje i stambeno-komunalne poslove, Odsjek za javne nabavke, Vlada RS, Fond za zaštitu životne sredine i energetska efikasnost Republike Srpske, donatori		
Ciljne grupe	Stanovništvo opštine Novi Grad, javne ustanove, privredna društva i dr.		

Veza sa strateškim ciljem	3. OČUVANA ŽIVOTNA SREDINA UZ RACIONALNO KORIŠĆENJE PRIRODNIH RESURSA I UNAPRIJEĐENU ENERGETSKU EFIKASNOST		
Prioritet	3.3. Poboljšati javni sistem vodosnabdijevanja, sistem sakupljanja, odvođenja i tretmana komunalnih otpadnih voda		
Naziv mjere	3.3.1. Razvoj sistema vodosnabdijevanja		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Iako su od 2017. godine realizovana značajna ulaganja na proširenju vodovodnog sistema opštine, i dalje više od polovine domaćinstava u opštini nema kvalitetno vodosnabdijevanje pitkom vodom, te je potrebno nastaviti sa aktivnostima na proširenju vodovodne mreže. Mjera se odnosi na razvoj vodovodne infrastrukture na području opštine, rekonstrukcijom stare i proširenjem postojeće vodovodne mreže na području opštine Novi Grad. Realizacijom ove mjere povećać se dosadašnji kapaciteti komunalne infrastrukture koja se odnosi na sistemsko vodosnabdijevanje naselja, čime se unapređuje kvalitet života doprinosi poboljšanju demografske strukture, kao i očuvanju životne sredine. Okvirna područja djelovanja: Razvoj vodovodne infrastrukture. Ključni strateški projekat: Rekonstrukcija i proširenje vodovodne mreže na teritoriji opštine Novi Grad		
Ključni strateški projekti	1. Rekonstrukcija i proširenje vodovodne mreže na teritoriji opštine Novi Grad	Očekivani krajnji rezultat projekta	
		Najmanje 60 % domaćinstava u opštini imaju kvalitetno regulisano vodosnabdijevanje pitkom vodom	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Broj izrađenih novih projekata vodosnabdijevanja	-	10
	- Broj realizovanih projekata vodosnabdijevanja	-	10
	- % domaćinstava u opštini koji imaju kvalitetno regulisano vodosnabdijevanje pitkom vodom	48,78	60
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Izgradnjom sistema vodosnabdijevanja, stvoriće se osnovni uslovi za razvoj i ostanak stanovništva na području opštine. Sistemskim vodosnabdijevanjem naselja se unapređuje kvalitet života,		

	doprinosi poboljšanju demografske strukture, kao i očuvanju životne sredine.
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 2.400.000,00,00 KM Izvor: Budžet opštine 62,5% -1.500.000,00 KM, Eksterni izvori: 37,5% -900.000,00 KM
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad
Nosioci mjere	Opština Novi Grad, KP „Vodovod i kanalizacija“ Novi Grad, Odjeljenje za prostorno uređenje i stambeno-komunalne poslove
Ciljne grupe	Stanovništvo opštine Novi Grad, javne ustanove, privredna društva i dr.

Veza sa strateškim ciljem	3. OČUVANA ŽIVOTNA SREDINA UZ RACIONALNO KORIŠĆENJE PRIRODNIH RESURSA I UNAPRIJEĐENU ENERGETSKU EFIKASNOST		
Prioritet	3.3. Poboljšati javni sistem vodosnabdijevanja, sistem sakupljanja, odvođenja i tretmana komunalnih otpadnih voda		
Naziv mjere	3.3.2. Razvoj sistema zbrinjavanja i prečišćavanja otpadnih voda		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Procjenjuje se da oko 70% domaćinstava opštine nema priključak na kanalizacionu mrežu. Najveći problem odvođenja otpadnih voda sa gradskog područja je dotrajala kanalizaciona mreža, sve teže održavanje sistema, nedostatak specijalizovane opreme, nepostojanje prečišćavača otpadnih voda za područje grada i nepostojanje kanalizacione mreže u prigradskim naseljima. Mjera se odnosi na razvoj kanalizacione infrastrukture i tretmana otpadnih voda na području opštine. Okvirna područja djelovanja: - Izrada analize sistema odvodnje otpadnih voda na području opštine i plan mjera za prioritetne lokacije, - Izrađena analiza postojećeg stanja septičkih i osočnih jama, - Izrada studije za prečišćavač otpadnih voda u Industrijskoj zoni, - Analiza isplativosti za izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda opštine, - Izgradnja/rekonstrukcija kanalizacione mreže – projektna dokumentacija, - Izgradnja/rekonstrukcija kanalizacione mreže – infrastrukturni radovi. Ključni strateški projekat: 1. Rekonstrukcija i proširenje kanalizacione mreže na teritoriji opštine Novi Grad		
Ključni strateški projekti	1. Rekonstrukcija i proširenje kanalizacione mreže na teritoriji opštine Novi Grad	Očekivani krajnji rezultat projekta	
		Najmanje 34% domaćinstava u opštini su priključena na kanalizacionu mrežu	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- km novoizgrađene kanalizacione mreže,	0	15
	- km rekonstruisane kanalizacione mreže,		2
	- Broj domaćinstava priključenih na kanalizacionu mrežu	2.500	3.000
	- Izrađen projekat analize isplativosti i mogućnosti razdvajanja površinskih i otpadnih voda sa aspekta izgradnje prečišćivača	Ne	Da
	- Broj izrađenih novih projekata za izgradnju/rekonstrukciju kanalizacione mreže	0	10
	- Izrađena analiza postojećeg stanja septičkih i osočnih jama	Ne	Da
	- Izrađena analiza sistema odvodnje otpadnih voda na području opštine i plan mjera za prioritetne lokacije	Ne	Da

Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Rekonstrukcijom i proširenjem kanalizacijskog sustava se osigurava kontrolirano upravljanjem otpadnim vodama i doprinosi očuvanju zdravlja, boljim uvjetima života stanovništva, kao i očuvanja životne sredine.
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 5.065.000,00 KM Izvor: Budžet opštine 20% - 1.020.000,00 KM Eksterni izvori: 80% - 4.045.000,00 KM
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad
Nosioci mjere	Opština Novi Grad, KP „Vodovod i kanalizacija“ Novi Grad, Vlada RS
Ciljne grupe	Stanovništvo opštine Novi Grad, javne ustanove, privredna društva i dr.

Veza sa strateškim ciljem	3. OČUVANA ŽIVOTNA SREDINA UZ RACIONALNO KORIŠĆENJE PRIRODNIH RESURSA I UNAPRIJEĐENU ENERGETSKU EFIKASNOST		
Prioritet	3.4. Efikasno upravljanje prostorom, javnom imovinom i životnom sredinom		
Naziv mjere	3.4.1. Ažuriranje i izrada prostorno-planske dokumentacije i sprečavanje nelegalne gradnje		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Rok važnosti većine prostornih dokumenata opštine Novi Grad je istekla (10), te im je potrebna revizija, a takođe potrebna je i izrada novih regulacionih planova za 3 naselja, te izrada Prostornog plana posebne namjene za Park prirode „Una“. Rezultat nepostojanja planskih dokumenata ima ozbiljan uticaj na životnu sredinu, jer se stvara dodatni pritisak na prirodne resurse i omogućava bespravna izgradnja i nekontrolisan razvoj. Bespravna gradnja sa sobom donosi mnoge probleme od kojih većina najviše utiče na životnu sredinu, a to su: neprikladno korišćenje zemljišta, klizišta, krčenje šuma, neadekvatno odlaganje otpada, itd. Na području opštine ima oko 45% bespravno izgrađenih, dograđenih i nadograđenih objekata, i oko 48% objekata koji se koriste bez upotrebne dozvole. U toku 2020. i 2021. godine primjećen je nagli porast gradnje uz desnu obalu rijeke Une pa je uz pojačane kontrole urbanističko-građevinske inspekcije, potrebno raditi i na jačanju svijesti građana kako bi se nelegalna gradnja u najvećoj mogućoj mjeri iskorijenila. Okvirna područja djelovanja: - Izrada regulacionih planova za područje IZ Poljavnice, područja "Banja Lješljani", - Izrada prostornog plana posebne namjene –Park prirode „Una“, - Sprovođenje kampanja protiv nelegalne gradnje,		
Ključni strateški projekti		Očekivani krajnji rezultat projekta	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Ažurirani i usvojeni regulacioni planovi za područje IZ Poljavnice, područja "Banja Lješljani"	Ne	Da
	- Izrađen i usvojen prostorni plan posebne namjene –Park prirode „Una“	Ne	Da
	- Broj sprovedenih kampanja protiv nelegalne gradnje	0	1
	- Broj izdatih rješenja urbanističko-građevinske inspekcije za uklanjanje objekata (kumulativno, za 5 godina)	37	100
	- Broj izdatih rješenja urbanističko-građevinske inspekcije za otklanjanje nedostataka/legalizaciju (kumulativno, za 4 godine) (pribavljanje lokacijskih uslova, građevinskih dozvola i upotrebni dozvola)	68	200
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Uspostavljeni uslovi za kvalitetnu parcelaciju prostora, projektovanje neophodne infrastrukture kao preduslova privrednog razvoja, uz odgovorno, plansko, racionalno i održivo upravljanje i korišćenje prostora		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima	Iznos: 170.000,00 KM Izvor: Budžet opštine 100% - 170.000,00 KM		

finansiranja	
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad
Nosioci mjere	Odjeljenje za prostorno uređenje i stambeno-komunalne poslove , Urbanističko-građevinska inspekcija
Ciljne grupe	Stanovništvo opštine Novi Grad, javne ustanove, privredna društva i dr.

Veza sa strateškim ciljem	3. OČUVANA ŽIVOTNA SREDINA UZ RACIONALNO KORIŠĆENJE PRIRODNIH RESURSA I UNAPRIJEĐENU ENERGETSKU EFIKASNOST
Prioritet	3.4. Efikasno upravljanje prostorom, javnom imovinom i životnom sredinom
Naziv mjere	3.4.2. Uspostava sistema za strateško upravljanje javnom imovinom
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Upravljanje imovinom podrazumijeva preduzimanje niza stručnih i operativnih poslova u smislu raspolaganja imovinom, odnosno evidentiranja takve imovine i svih poslovnih događaja u vezi raspolaganja istom. Pretpostavke za uspješno upravljanje imovinom podrazumijevaju postojanje strateškog okvira sa akcionim planom za sprovođenje strategije, kompletiran i usklađen regulatorni okvir za upravljanje imovinom, primjerenu unutrašnju organizaciju opštinske uprave sa jasnim ulogama, nadležnostima i odgovornostima za upravljanje imovinom, kao i dovoljne i odgovarajuće lokalne resurse sa potrebnim upravljačkim instrumentima. Upravljanje i raspolaganje imovinom u vlasništvu Opštine Novi Grad predstavlja važan javni interes zbog očuvanja imovine za buduće generacije, aktiviranje privrednog rasta i zaštitu nacionalnih interesa. Bitna je i transparentnost objave svih podataka vezanih za upravljanje i raspolaganje imovinom kako bi građani imali uvid u popis imovine s kojom Opština Novi Grad raspolaže i na kakav način upravlja s njom. Stoga, cilj ove mjere je uspostava funkcionalnog i efikasnog sistema upravljanja imovinom Opštine Novi Grad, sa ciljem da se, između ostalog, poveća iskorištenje imovine, smanje troškovi i stvore prilike za povećanje prihoda od imovine, unaprijedi evidencija i pokrenu procesi definisanja vlasništva nad "spornim" jedinicama imovine, uz značajno povećanje transparentnosti procesa u toj oblasti. Okvirna područja djelovanja: - Izrada i donošenje Plana upravljanja imovinom Opštine Novi Grad, - Izrada operativnih planova upravljanja imovinom na nivou Opštine Novi Grad i na nivou JP i JU koje ona osniva, - Uspostava odgovarajućeg regulatornog i organizacionog okvira kao pretpostavke za efikasno upravljanje imovinom (U Statutu definisati načine upravljanja i održavanja imovine u vlasništvu Opštine, u Pravilniku o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta definisati 1 odjeljenje u čijoj će nadležnosti biti upravljanje cjelokupnom javnom imovinom u vlasništvu Opštine, uključujući i provođenje redovnog i kontinuiranog monitoringa i kontrole svih procesa upravljanja imovinom-centralizacija poslova, donijeti odgovarajuće odluke pravilnike, rješenja i druge akte; definisati način davanja imovine na upravljanje i održavanje javnim preduzećima i ustanovama-uslovi, prava i obaveze, uloge i odgovornosti za upravljanje i održavanje imovine - Uspostava Registra imovine, te omogućiti: ažuriranje popisa imovine na način da sva imovina u vlasništvu Opštine bude evidentirana; unos finansijskih pokazatelja koji se odnose na predmetnu imovinu (vrijednost imovine, iznos troška amortizacije i sl.); povezivanje sa bazama podataka za geografsko-informacionim sistemom (GIS), a nakon uspostave potpunog GIS-a, - Izrada strategije razvoja GIS-a opštine, - Nabavka adekvatnog GIS softvera za kreiranje baza podataka o javnoj imovini u vlasništvu Opštine, - Uspostava potpune evidencije o javnoj imovini u geografsko-informacionom sistemu (GIS) u Opštini, u svrhu registracije i vizualizacije zemljišta i jedinica javne imovine, procjene vrijednosti imovine, planiranja u prostoru, upravljanja prostornim podacima i analize prostornih podataka, praćenja promjena u prostoru kroz vrijeme, izrade obrazaca i izvještaja sa kartama i planovima, nabavka adekvatnog GIS softvera. Uspostava GIS baze podataka u javnim preduzećima pomoću kojeg bi se evidentirali prostorni i atributni podaci o javnoj imovini (komunalnoj vodnoj infrastrukturi) , razmotriti mogućnost za uspostavu sistema daljinskog upravljanja nad cjelokupnom vodovodnom mrežom korištenjem SCADA sistema od strane JP,

	te mogućnosti za uvođenje SCADA sistema za daljinsko upravljanje na objektima i uređajima za odvodnju otpadnih voda ukoliko se pokaže potrebnim i izvodivim. - Nabavka adekvatnog računovodstvenog softvera koji će omogućiti automatizaciju računovodstva u JU Centar za socijalni rad, kao osnovnog preduslova za adekvatno knjiženje stalnih sredstava.		
Ključni strateški projekti		Očekivani krajnji rezultat projekta	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Izrađen Plan upravljanja imovinom Opštine Novi Grad	Ne	Da
	- Broj donesenih/ažuriranih akata u vezi uspostave sistema za strateško upravljanje javnom imovinom	0	10
	- Izrađena strategija razvoja GIS-a opštine	Ne	Da
	- Uspostavljene evidencije, baze podataka i registri imovine sa relevantnim, potpunim i pouzdanim podacima i informacijama-Registar imovine	Ne	Da
	- Uspostavljen sistem kontrole, analiziranja i izvještavanja o upravljanju imovinom	Ne	Da
	- Prihodi Budžeta opštine od zakupa i rente (4-godišnji prosjek) –KM	138.010,00	170.000,00
	- Primici Budžeta opštine za nefinansijsku imovinu(4-godišnji prosjek) -KM	87.885,00	105.000,00
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Imovina Opštine je važan instrument za postizanje strateških i razvojnih opredjeljenja, ciljeva i prioriteta. Strateški sistem upravljanja će doprinijeti da javna imovina doprinosi opštem dobru, zaštiti životne sredine, privrednom razvoju, razvoju infrastrukture, uspješnom vršenju javnih funkcija, kvalitetnim i korisnički orijentisanim javnim uslugama i zadovoljavanju potreba građana.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 200.000,00 KM (izrada Plana upravljanja imovinom, Iizrada strategija razvoja GIS-a opštine nabavka GIS softvera, popis imovine i povezivanje sa GIS bazama podataka) Izvor: Budžet opštine 30% - 60.000,00 KM Eksterni izvori: 70% - 140.000,00 KM		
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad		
Nosioci mjere	Odjeljenje za prostorno uređenje i stambeno-komunalne poslove, Odjeljenje za budžet i finansije		
Ciljne grupe	Zaposlenici i potencijalni zaposlenici opštinske uprave, stanovništvo opštine i pravni subjekti		

Veza sa strateškim ciljem	3. OČUVANA ŽIVOTNA SREDINA UZ RACIONALNO KORIŠĆENJE PRIRODNIH RESURSA I UNAPRIJEĐENU ENERGETSKU EFIKASNOST
Prioritet	3.4. Efikasno upravljanje prostorom, javnom imovinom i životnom sredinom
Naziv mjere	3.4.3. Promocija i zaštita prirodnih dobara i održivo korištenje resursa
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Održivo upravljanje resursima podrazumijeva jačanje konkurentnosti privrede uz efikasno iskorištavanje resursa i plansko upravljanje zaštićenim područjima, vodeći računa o očuvanju bioraznolikosti osjetljivog područja. Zaštita prirodnih resursa cijelog područja opštine Novi Grad planira se provoditi na osnovu planova upravljanja zaštićenim područjima, naročito u okviru planiranog uklapanja u razvoj turističke ponude. Ključni projekat u okviru ove mjere je Razvoj i jačanje Parka prirode „Una“. Funkcionisanje zaštićenog područja podrazumijeva i mudro korišćenje resursa, zasnovano na potrebi očuvanja uslova za opstanak kulturnih i

	prirodnih vrijednosti. U tom smislu potrebno je: - uređenje prostora za turizam i rekreaciju i podsticanje razvoja turističkih sadržaja kojima se obezbjeđuje korišćenje zaštićenog područja uz efikasnu zaštitu kulturnog i prirodnog nasljeđa; - obezbjeđivanje prioriteta lokalnom stanovništvu u korišćenju prirodnih resursa u zaštićenom području; - obezbjeđivanje saradnje svih korisnika u zaštićenom području; - razvijanje svijesti kod lokalnog stanovništva o kulturnom i prirodnom nasljeđu. Aktivnosti ove mjere treba da vode ka sinergijskom efektu, stvarajući ugodniji ambijent za život u opštini Novi Grad, pri tome koristeći i modele međuopštinske saradnje, posebno u pogledu upravljanja Parkom prirode „Una“. Sadašnje upravljanje Parkom prirode „Una“ osim što je nezadovoljavajuće u smislu ispunjavanja ciljeva zaštićenog područja, ne donosi odgovarajuće koristi za lokalno stanovništvo. Očekivano poboljšanje životnog standarda domaćeg stanovništva bilo samozapošljavanjem kroz privatno preduzetništvo ili otvaranjem radnih mjesta u turističkim i ostalim pratećim djelatnostima, ostala su neispunjena. Područja djelovanja: - Izrada LEAP-a (Lokalnog ekološkog plana) opštine Novi Grad, - Razvoj i jačanje Parka prirode „Una“, - Izgradnja infrastrukture koja promoviše i čini dostupnim Park prirode Una i druga prirodna dobra (vidikovci, staze- rekreacione, planinske, biciklističke, tematske i sl. zdravstvenorekreacioni i zabavni programi, i sl.), - Realizacija projekata izgradnje zelene infrastrukture (uređenje prakova, izletišta, uređenje obala, obnavljanje drvoreda, zelene površine i sl.). - Pošumljavanje i regeneracija degradiranih staništa, - Ekološka istraživanja biodiverziteta - studija inventarizacije (popisa) biološke raznovrsnosti (faune, flore i staništa) u slivu Une, - Edukativne i promotivne aktivnosti.		
Ključni strateški projekti	1. Razvoj i jačanje Parka prirode „Una“	Očekivani krajnji rezultat projekta	
		- Izrađen plan upravljanja PP „Una“ - Izrađena jedinstvena ribolovna osnova za područje PP „Una“ - Izrađen Pravilnik o unutrašnjem redu i ribočuvarskoj službi - Uspostavljene ribočuvarske i čuvarske službe PP „Una“ - Realizovano najmanje 10 infrastrukturnih projekata u PP „Una“ (putevi, staze centar za posjetioce, signalizacija, odmorišta, vidikovci i sl.)	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	- Izrađen LEAP opštine	Ne	Da
	- Izrađena studija inventarizacije (popisa) biološke raznovrsnosti (faune, flore i staništa) u slivu Une	Ne	Da
	- Broj publikacija, brošura i info tabli o prirodnim dobrima	0	10
	- Broj istraživanja koji štite, promovišu i čine dostupnom prirodna dobra	0	2
	- Broj realizovanih projekata izgradnje/obnove infrastrukture	0	5
	- Broj novih parkovskih stabala i alejnog drveća, kom	0	300
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Osnov za adekvatnu pažnju i brigu prema prirodi jeste dovoljno znanja o njenoj vrijednosti, posebnosti i značaju za poboljšanje i očuvanje životnih uslova. Plansko istraživanje i promocija prirode, zdravog okruženja, bioraznolikosti, treba da dovede do prepoznatljivosti opštine Novi Grad, a srednjoročno svrstavanje Opštine na mapu turističkih destinacija koje nude specifične turističke proizvode u ravnoteži sa prirodom i održivim razvojem opštine Novi Grad.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 570.000,00 KM Izvor: Budžet opštine -30% 170.000,00 KM		

	Eksterni izvori-70% 400.000,00 KM
Period implementacije mjere	2023 – 2026. godina
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Opština Novi Grad
Nosioci mjere	Odjeljenje za prostorno uređenje i stambeno-komunalne poslove, PP „Una“, Turistička organizacija opštine Novi Grad, Republički zavod za zaštitu kulturno-istorijskog prirodnog nasljeđa, Vlada RS
Ciljne grupe	Građani opštine Novi Grad, regije i turisti